Viktor Vito Grabovac

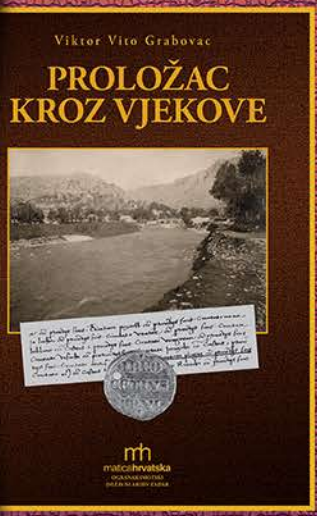
SEDAMDESET GODINA ŽIVOTA UZ ŠARAMPOV

MATICA HRVATSKA
OGRANAK IMOTSKI

Viktor Vito Grabovac

SEDAMDESET GODINA ŽIVOTA UZ ŠARAMPOV

IZDANJA OGRANKA MATICE HRVATSKE U IMOTSKOM
NIZ POVIJESNIH IZDANJA - KNJIGA IX.
VIKTOR VITO GRABOVAC - SEDAMDESET GODINA ŽIVOTA UZ ŠARAMPOV

NAKLADNIK
Ogranak Matice hrvatske u Imotskom

ZA NAKLADNIKA
Dragutin Stjepan Koštro

AUTOR
Viktor Vito Grabovac

UREDNIK
Mladen Vuković

OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK
Zoran Jurić, Solin

TISAK
Booksfactoty.hr

NAKLADA
200 primjeraka

ISBN 978-953-8414-59-6

CIP
CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet (katalog.bukinet.hr) pod brojem 991006051419109366.

Viktor Vito Grabovac

SEDAMDESET GODINA ŽIVOTA UZ ŠARAMPOV

matica**hrvatska**
OGRANAK IMOTSKI
Proložac, 2026.

Pisati knjigu o svom životu nešto je najteže, ali sam odlučio da ovaj moj uradak ostane u pamćenju s obzirom na izreku da sve što nije zapisano i ne postoji, a ja baš hoću da moj život uz Šarampov ostane trajno zapisan, ne zbog mene, već isključivo zbog budućih naraštaja koji će sigurno nešto htjeti znati o našem načinu života i događajima koje smo proživjeli prije njih. Kamo sriće da su mnogi prije nas zapisivali svoj način života, posebno na selu kakav je Proložac, danas bi puno više znali o ljudima, običajima i događajima.

Ovu knjigu ću pisati u našem lipom ikavskom izričaju kojeg koristim u ovom mistu cili svoj život. Kad ste u to vrime upitali starog dida kojim jezikom govori, on bi odgovorio ikavski rvacki. Na prvi pogled čini se da je lako pisati ovu knjigu, ali virujte nije, puno toga se dogodilo, puno toga palo je u zaborav, a ja sam se htio svega prisjetiti u ovim sedamdesetim godinama. Dok pišem događaji naviru jedan za drugim, čak i oni koje sam zaboravio prije pedeset i više godina, a najviše ih je bilo lipih i radosnih. U ovoj knjizi ću se često koristiti nadimcima ljudi, manje pravim imenima. Ništa nije točno opisivalo pojedinca kao njegov nadimak, a često je bio poznatiji od imena i prezimena. Ova knjiga je na neki način prikaz načina života nas koji smo u ovom vrimenu živili, ona nije klasični roman, ni povijesno djelo, ona je istina proživljena u malom mistu Prološcu, istina kakva se više nikada neće moći proživiti, ne samo u Prološcu, nego bilo gdje. Bili smo sritnici što smo živili u tom vrimenu u skladu s prirodom i neopterećeni.

Nismo bili bogati ni gladni, ništa nismo imali kao danas, ali smo bili sa svime zadovoljni, a pogledajte danas: sve imaju a ničim nisu zadovoljni. E tu je kvaka. Zbog toga sam najviše želio napisati ovakav libar, ne ga izmišljati iz svoje glave, nego zapisati pravu istinu, priču o rodnom selu, načinu života i običajima, viri, športu, politici i svemu ostalome što se u ovom mistu događalo za vrime moga života. Budući da sam živio nedaleko centra Prološca - Šarampova, knjigu sam i nazvao „Život uz Šarampov“, a Šarampov je i naziv nogometnog stadiona u Prološcu, koji je na neki način obilježio gotovo cili moj život u Prološcu.

Proložac kakvog ja poznajem najlipše je misto Imocke krajine, misto u kojem sunce prvo izlazi a zadnje zalazi. Prislonjen sa sjeverne strane brdom, ispred sebe velikim poljem, jezerima i rijekom Vrljikom odaje jedinstvenu cjelinu koju su mnogi ljudi zapazili, pa čak i strani vodeći časopisi koji su njegove lipote stavili na svoje stranice. S koje ga god strane pogledate ne znate ocijeniti od kuda je lipši. Ili kad ga pogledate s Brloga ili Mandića Kuka, s kule ili iz Metera Gornjih ili Lokvičića ili s polja. U mom odrastanju bio mi je najdraži i najlipši. A živiti u takvom mistu u to vrime zaista je bio privilegij.

Proložac je bio naša Njemačka, Amerika i Australija i siguran sam da ga ne bi minjali ni za što. To je bilo ono iskonsko selo sa svime onim što ga obilježava i što mu daje čar i lipotu. To selo, ti ljudi i sve domaće životinje i biljke koji su živili u jednom skladu, u jednoj idili s najlipšom prirodom koja je ikada bila, nezatrovana, čista, puna života i ljudskosti, puna smija. Kada se danas osvrnem na to, onda mogu s pravom zaključiti da smo svi mi imali privilegij živiti u takvom svitu, svitu mira i neprolaznosti i danas kada bih se ponovo rodio, najradije bih živio u takvom svitu, a ne u današnjem kakvog su isplanirali svjetski planeri. Oni neće nikada uzeti dobre stvari iz socijalizma i kapitalizma, oni tako ne funkcioniraju, oni stvaraju kaos u svim sferama ljudskog života, jer je u kaosu najlakše vladati i provoditi svoje mračne ideje. Socijalizam je bio dobro zamišljen, ali taj socijalizam kod nas su stvarali i provodili zločinci na čelu s Titom (desetim najvećim zločincem u povijesti čovječanstva) i većinu nas Hrvata je nagonilo da mrzimo taj sustav, iako je on u svojoj biti bolji za nas od kapitalizma. Većina nas mladih je u miru proživila taj sustav, nismo se bavili politikom, živili smo miran život na selu i uživali u svom odrastanju i sridnjim godinama, za razliku od mnoguh starijih koji nisu imali te sriće i koji su na razne načine doživili torturu i poniženja od tog sustava. Mnogi naši ljudi su morali zbog tih zločinaca napuštati svoj rodni kraj i nositi samo uspomene na njega. U mom odrastanju brojna su bila domaćinstva u Prološcu s velikim brojem dice i mladeži. U kućama je znalo živiti i po dvadeset članova obitelji. Obitelj u Prološcu je proizvodila gotovo sve što joj je tribalo za preživiti, kupovali su samo najnužnije: šećer, sol, ulje i petrulje. Ništa se nije bacalo, a nije se ni imalo što baciti.

Sl. 1. Vinčanje roditelja u Prološcu 1956.

U Prološcu sam se rodio 22. listopada 1956., a moje odrastanje počinje bez struje ili električne energije kako je danas zovemo. Počinje bez vode iz vodovoda, uz klasičan komin s komaštrama i stari špaker, a to se sve nalazilo u staroj kući u kojoj sam se rodio, od koje je danas ostao samo istočni zid stare konobe iz 1815. godine. Ta kuća je imala krov od kamenih ploča, koje su sedamdesetih godina prošlog stoljeća skinute i ugrađene u zid do Purkina vrtla. Zamjenjene su crvenom ciglom. Ispred ulaza u kuću bio je jedan veći kameni prag kao skalin, kasnije je prenešen ispred ulaza u dimnu kužinu kraj bunara iz 1966. godine. Blizu ulaza u staru kuću bila je stara crna murva ljutica, kojoj godine starosti nije znao ni moj did Buble koji je rođen 1892. godine, deblo joj je bilo skroz izlizano, gotovo bez kore, blizu nje je bila Purkina zezdalija koja je bila donedavno još živa, a poviše nje je bila i naša zezdalija koja je maknuta kada se micao stari povišeni put do stare kuće. Sada se na tom mistu nalazi velika smokva bilica. Do naše stare kuće s južne strane bila je stara kamena Šimunova kuća u kojoj je tada živila stara Strinuša koja je bila Šimunov rod. Mater mi je pričala da je mene stara Strinuša čuvala kada je ona išla u polje radit. I danas mi je pred očima ta stara dobra žena, imala je zumbun na sebi, preko njega je bila prebačena jačerma, a dolje traverščа, na glavi joj je bio crni šudar. Ža mi je što nemam njezinu fotografiju.

Na gornjem katu Šimunove kuće bila je kuhinja i soba, a u prizemlju konoba u koju se ulazilo s istočne strane kuće. Ispred ulaza u kuću bila su dva velika skalina na kome je uvik stara Strinuša sidila. Krajem osmdesetih godina prošlog stoljeća mi smo tu kuću kupili od Šimuna. Ćaća je porušio tu kuću i na istom mistu sagradio novu s dubokim podrumom. S istočne strane stare kuće stajala je Purkina kuća iz 1803. koja se i danas nalazi na istom mistu. Između tih kuća je terasa i skalini, a ispred stare Purkine kuće je bunar iz 1911. godine. Tu ispred ulaza bila je odrna koja se i danas održala na tom mistu. Malo ispred bunara bila je stara murva, a ispred nje velika kamenica za pranje rublja. Do te Purkine kuće je stara Dujina kuća sa sobama i konobom, a malo niže tih kuća je također stara kamena Dujina kuća sa kuhinjom i skalinama, a do nje je bila njihova pojata. S južne strane Šimunove kuće je isto malo veća Dujina kuća, a sa zapadne strane je imala odvojenu prostoriju s kominom. Ispred kuće bila je velika maslina koja je još tamo, a niže nje nalazio se Dujin svinjak. U nastavku Dujine pojate je Kupre imao konobu i jednu manju prostoriju, a ispod je bila Šurina kuća. Sa zapadne strane Šimunove kuće je bio Purkin svinjak i vrta, koji je brat kasnije zaminio s Antom kada je pravio kuću. S istočne strane Dujine prve kuće su sazidane kamene kuće: jedna do druge Šarića i Bagurića. Prva koja je sazidana je Zećina i Brajina kamena kuća iz 1899. godine. Kada sam se ja rodio u našoj kući su živili sa mnom ćaća, mater, did, baba i tetka Krsta, brat se rodio 1960. godine.

Sl. 2. U babinu naručju na krštenju u Prološcu 1956.

U Purkinoj kući živili su Purko, Buljanuša, Milan, Mara, Ante i Marija. U Dujinoj kući uz njega su živili Kata, Pave, Luka, Pere, Kažo, Grgo, Slava, Mijo i Ruža, Dujin brat Ćane je otišao na ženistvo u Lug. Tu je neko vrime živila s Pavom njegova žena i sin Ivan, a tu su se rodili i Grgini sinovi Dražen i Rudolf. Uz ove tri kuče jedino su još Šurina kuća i njeni ukućani živili u Donjem Prološcu. Uz Šuru tu su živili Slava, Ivan, Drago, Niko i Marta. Svi ostali Grabovci su tada živili na Podima, u Donji Proložac su dolazili jedino kada su radili u polju. Odmah do nas u Mikulića su živili: Radina kuća: Rade, Jelka, Ćuće, Anka, Midže, Zeko Ćavka, Mira. Jozina kuća: Jozo, Kata, Antuka, Mara, Ljuba, Marija, Damir. Kujdušina kuća: Kujduša, Andrija, Ljuba, Frano, Nena, Elza, Veljko. Grgina kuća: Grga, Grana, Žarko, Mijo, Manda, Milka. Vladina kuća: Vlade, Matija, Đika, Ante, Zvonko, Mirjana, Smilja. Jedina slamnata kuća u selu bila je ona u kojoj je živila Popa. Pavina kuća: Pave, Mijo, Seka, Sajo, Branka, Ruža, Danica, Željko, Rato, kasnije Sajina dica, Goran, Željana i Marija. Dunina kuća: Dune, Matija, Mara, Ante (Turko), Zdenko (Džičko) i Stipe (Štef). U Burkića imamo Lukinu kuću: Luka, Lujuša, Zvonko, Branko, Jozo, Mira. Marinkova kuća: Marinko, Kokuša, Gaga, Slavko, Ivanka, Anka, Dine, Mladen, Zdravko, Ranko, Zdravka. Bugarova kuća: Bugar, Kokuša, Stipuka, Ana, Milivoj, Ferdo, Ferdo stariji i Zvjezdica.

Sl. 3. U materinu naručju u Prološci 1958.

Petričušina kuća: Petričuša, Mirko, Zeka, Ljuba, Milena, Slavenka. Franina kuća: Frane, Kusa, Neda, Bepo, Žika, Minđa, Gorda, Marija. U Olujića sam zatekao Matinu kuću: Mate, Kata, Milan. Petrovu kuću: Petar, Mijan. Maćinu kuću: Maće, Miro i Stipe. Od Grabovaca s Poda sam tada upoznao: Puvca, Kosu, Iku, Živka, Veljka i kasnije Milana, Iliju, Zlatu, Matu, Nedu, Seku i Ivanku, Tonka, Njušu, Ivana, Dragu, Letu, Jozu, Božu, Antu, Lucu, Rićku, Ivu i Danicu, Jozinu, Zdilarušu, Antića, Iku, Luku, Juru, Matišu, Pipu, Vinka, Jozu, Izidora, Matu, Kokušu, Zeću, Braju, Nadu, Mršušu, Stipu, Mira, Dinka, Marjanicu, Lucu, Ivića, Miškicu, Tulju, Juru, Ljubu, Maru, Mariju, Ivana, Anu, Milana, Stipana, Markicu, Tomu, Itu, Vladu, Ljilju, Stipuku, Anicu, Ivana, Janju.

To su sve bile osobe koje sam ja na početku svog života zatekao i viđao u selu. U našoj staroj kući bila je kužina s otvorenim kominom iznad kojeg su sa greda visile komaštre ili lanac na koji se višao lonac ili bronzin te sač. Na kominu se prećao i pekao kruh ispod sača, a iznad komaštri se višalo meso za sušenje. Komin je bio malo podignut, i nabijen glinom ilovačom pomišanom sa slamom poput poda u kužini. Vatra se palila šibicama ili šuverinom kako smo ga tada zvali. Vatra se u pravilu ložila drvetom, to bi bila ciplja (bilja) i panj. Gore iznad komina dim je izlazio vani ispod kamenih ploča na krovu. Sač na kominu je bio s obručem za zadržavanje žere. Kada bi mater ili baba ukvasali kruh, lagano bi ga zarezali po sredini u obliku križa. Kada bi se kruh ispekao, na donjoj strani bi bio lugav, a da ne bi bio lugav obično bi ispod njega stavili koji list kupusa, a na gornjoj bi bio od žutog sjaja.

Uz komin bi bio ožeg ili žarač za nanošenje žere i luga na sač, maše i lopar koji je bio od drva, s kojim bi se vadio pečeni kruh ispod sača. Tu je bio i sadžak ili tronožac. Na sredini kužine je bila sinija od okruglog drva i oko nje se sidilo za vrime jela, a sidilo se na drvenom tronoščcu kojeg smo zvali stolac. Tu su stari ljudi pušili duvan zamotan u kartinu ili bi nabili duvan u lulu i tako pušili. Takvo bi pušenje stvaralo još veći dim u kužini. Stari ljudi su nosili duvan u kesi osušenoj od mijura od gudina. U toj kužini je jako dimilo i teško je bilo gledati otvorenih očiju i sve je odisalo dimom, a zidovi i pokućstvo su bili potpuno crni. Najgore je bilo zimi jer je vatra gorila po cili dan i svu noć, da ti oči iskape. Na kominu se gorilo sve što gori, a drva je bilo malo, čak se čuvala lozina iz vinograda kad bi se rizali vinogradi.

Za grijanje uz komin je bila uzrečica: „Sprid izgori, strag otpade." Koljena i ruke se peku a s vrata leđa otpadnu. Blizu komina je bio i stari špaker na drva. Na zidu te naše stare kužine bila je drvena škancija s policama s tri ili četiri pregrade gdje su se držali limeni pijati, lonci itd. U jednom kutu kužine bio je aluminijski kain ili lavor za pranje ruku, uz njega je bio sapun i na zidu obišen šugoman. Rublje se pralo sapunom na drvenom maštalu preko jedne daske, a tu je bila i drvena prakljača. U jednom kutu kužine je stajao na stalku šumpreš tj. to je bila pegla na žaru kojim se peglala roba ispod koje bi se stavljao neki deblji materijal i onda bi se ta roba šumprešala.

U samom kutu kužine stajala bi metla od sirka kojom bi se mela kužina, a komin bi se čistio malom sirkovom metlom zvanom perača. Kućni obor čistio se drljačom - metlom satkanom od grabovih grana. Na drugom kraju kužine je bio malo veći kašun s poklopcem u kojem bi se držalo brašno. On je imao tri pregrade, u jednoj pregradi je bilo pšenično brašno, u drugoj ječmeno, a u trećoj kukuruzno. Sito je bilo za prosijavanje brašna, a rešeto za pročišćavanje žitaraica od ljulja i drugih prljavština prije nošenja žita u mlinicu na mljevenje. Rešeto je bilo većeg obujma od sita. U blizini kašuna su bile naćve od drva u kojima se misilo tijesto za kruh i puru. Tu je stajao i mišač koji je bio od drva i s njim bi se mišala pura. Uz njega je bila varnjača, velika drvena kašika. U kužini su stajale i posude za mliko, kao bronzin, u kojem se kuhalo mliko i druga hrana. Tu je bila i kibla, drveni lonac sa poklopcem u kojem se držalo mliko, a kotluša je bila zemljana posuda za kuhanje mlika, kao i bronzin.

Za metenje mlika je služio stap, drveni sud napravljen od duga sličan bačvi. Za mesti mliko u stapu je služila drvena tucaljka ili mećaja, kojoj je dno imalo oblik male loptice. Nezaobilazni predmeti svake kužine bili su burilo i žbanj. Burilo je uska bačvica s čepom, a žbanj je manja plosnata drvena posuda s jednim uhom za nošenje. U obima posudama držala se voda. Na siniji je stajala i drvena bukara iz koje se pilo vino. Na ulazu u kužinu bi se stavila štraca, tj. otirač za noge, urađen od starih krpa. U toj mojoj staroj kužini nije bilo struje, bila je svića petruljača sa ogledalom na sebi kako bi svjetlost bila jača, na sebi je imala stakleni tub.

Sl. 4. Svića petruljača

Do kužine bila je i jedna soba za spavanje, u njoj je bio drveni krevet s podlogom od dasaka koje su bile naslonjene na drvene nogare. Na krevetu je bila slamarica ispunjena slamom ili lepuškom od kukuruza. Pokrivalo se vunenim sukancem, a kasnije perinom (tkanina punjena perjem). Svaku večer kad bi išao na spavanje i legao u krevet, molio sam molitvu koju me naučila moja baba Doganuša, tu molitvu molim cili svoj život: „Idem spati Boga zvati i Mariju milu mati. Tko se Bogu priporuči, od sebe ga ne odluči. Križom križam, pod križ ligam, križ me čuva s večere do svitla, Bog i Gospa dovika."

U sobi nije bilo ormara već drvena škrinja, obrađeni drveni sanduk, dužine jedan i po do dva metra s poklopcem i ugrađenim mehanizmom za zaključavanje. U nju se odlagala svečana odjeća i svi vridni predmeti koje je kuća imala. U jednom kutu stajala je babina kudilja i vrteno. Ona bi navečer stavila vunu na kudilju, u jednoj ruci bi bilo vrteno, a u drugoj kudilja te bi vrteći vrteno namotavala pređu iz vune na vrteno.

U toj staroj kući se rodio i moj brat Sekul 1960. godine. O tome rođenju ja ništa ne pamtim, jer sam tada imao nešto više od tri godine. Znam kasnije da se rodio 18. siječnja, a pošto je tog dana napadao veliki snig nije se moglo otići u Imotski, tek 21. siječnja je upisano njegovo rođenje. Sa sjevera u prizemlju kužine i konobe bila je štala. Kad smo početkom šezdesetiih godina sagradili novu pojatu, tada smo taj prostor, gdje je bila štala, preuredili u novu kužinu u koju smo 1962. instalirali struju.

Sl. 5. Nova kužina u stroj kući 1962.

Za novu kužinu ćaća je kupio i novu kredencu, stol i stolice, otoman i novi špaker na drva s pećnicom i rezervoarom za toplu vodu koju smo zvali kaldaja. Iz kaldaje bi se voda vadila kacivolom, a sadržavala je nekoliko litara vode. Ćaća je u kutu te nove kužine napravio sudoper od keramičkih pločica. Stara kužina i komin u njoj i dalje je ostao u upotrebi do izgradnje nove dimne kužine sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kada je sagrađena nova dimna kužina uz bunar iz 1966. godine. Kada je sagrađena nova dimna kužina, stara je porušena i preuređena u jednosobni stan sa sobom, kuhinjom, kupatilom i WC- om. To je bilo jedno od prvih kupatila u Prološcu, a voda je do njega dolazila iz novosagrađenog bunara pomoću pumpe.

Sl. 6. i 7. S bratom isprid stare kuće 1967.

Nova štala je napravljena uz samu cestu, sa istoka je đubreluk i svinjak, kasnije su prebačeni na sjever štale. Prije toga prebacivanja sa sjeverne strane štale, ili pojate kako smo je tada zvali bio je vrta s voćkama i odrnama loze. Uz samu cestu raslo je visoko žbunje i drača. S južne strane pojate bila je velika pitoma drača, a u produžetku prema staroj kući bio je veliki orah i na kraju ispred kuće velika zezdalija. Kraj današnjeg bunara bila je velika višnja. U sridnjem vrtlu su se sadili krumpiri, u jednom sjevernom kutu vrtla je bio rasod za zelje, a uz rasod sa zapadne strane ogroman bajam, a sa istočne dugi red smokava i ogromna trišnja. S te trišnje je jednom prilikom pala baba Doganuša, slomila je nekoliko rebara i

jedva ostala živa. U istočnom vrtlu (do Zeca) na sjeveru bila je duga gomila, a po sredini vrtla bile su kruške petrovače, jabuka, armelinka i još jedna trišnja. Na jugoistoku vrtla bila je velika gomila sa ogromnom kostuljom, u podnožju gomile su bile dvije šljive bilice i kameni zahod. Tu je i danas u tom vrtlu ogromna kruška petrovača posađena prije rođenja dida Buble (1892). Malo dalje od nje nalazila se još jedna kruška petrovača koja je posađena kada i ova prva.

U to vrime kao dica igrali smo mnoge igre; ja ću ovdje nabrojati i opisati igre koje sam ja igrao s drugom dicom:

Bacanje kamena s ramena

To je igra ispitivanja snage i tehnike bacanja, obično smo bacali kamen srednje veličine, ne osobito težak. On se bacao s mjesta micanjem i iz trka. Daljina bačenog kamena bi se obilježila, tako da bi drugi bacači vidili tu daljinu i pokušavali su svojim bacanjem nadmašiti. Kamen smo najčešće bacali na Kulinama, a ponekad i na makadamskom putu.

Šapara ili kida

U toj igri kao igračka služila je redovito kapa francuzica, a mogao je biti i neki drugi predmet. Najprije bi brojanjem odredili tko će prvi čuvati kapu i paziti da je netko ne odnese nogom. Drugi su razmješteni okolo te raznim smicalicama nastoje odvojiti čuvara od kape i odniti kapu. Igru preuzima drugi igrač kada čuvar uspije uhvatiti kapu i to nakon što je prije tog dotaknuo jednoga od sudionika igre. U tom trenutku on preuzima ulogu čuvara i igra na isti način ide dalje. Jednom prilikom na Šarića ledini igrala se šapara. Zeko namisti kapu na kamenu među koja se nalazila između ledine i susjedne zemlje. Lole nije vidio da je namistio kapu na kamenu među i svom silinom bosom nogom udari kapu i istog trenutka je imao rascvitan palac na nogi.

Igra spasa ili sakrivavice

U igri spasa ili sakrivavice sudjelovalo je više dice. Odredili bi neko stablo ili zid kuće u koji bi stao jedan od nas i to okrenut leđima prema drugoj dici brojeći od jedan do dvadeset. Morao je imati zatvorene oči, a ostala dica su se brzo rastrčala okolo i sakrila, nakon što je izbrojao do dvadeset povikao bi: „Ko se nije skrio, magarac bio!“ Onda bi otvorio oči i počeo tražiti skrivenu dicu. Kada je otkrio prvog, brzo bi potrčao do mista brojenja. Trčao je i otkriveni da bi prije

njega dotrčao do mista brojenja i tako se spasio. Ako je do tog mista prije dotrčao onaj koji je brojao, povikao bi ime otkrivenog i dodirnuo misto brojenja. Igra se nastavljala sve do posljednjeg igrača. Ali ako je onaj koji je brojao otišao daleko od mista brojenja tražeći druge skrivene igrače, ponetko bi se spasio brzim trkom do mista brojenja uz povik: „Spas za mene i ostale!“ a time je spasio i već otkrivene koji se nisu uspili spasiti, što nije odgovaralo onome tko je brojao. Tada bi brojač morao ponovo brojiti i tražiti ostale.

Sl. 8. Kolo

Vožnja kola

Vožnja kola je igra u kojoj smo se zabavljali vozeći felge od bicikla ili obruč bačve, služeći se drvenom šibom ili željeznom šipkom.

Igra lije-tako ili mučavica (par-nepar)

U ovoj igri dva igrača zamahom bi ispružili prste ruke. Ukoliko je zbroj prstiju paran, punat bi osvojio lije, a ako je neparan punat bi osvojio tako.

Igre sličicama

Te sličice su u pravilu bile fotografije prvoligaških nogometnih igrača koje smo skupljali. Mi bismo kupovali male čokoladice u kojima su bile te sličice. U nedostatku tih sličica služile su i one s kutija šibica koje sam ja sakupljao, tako da i danas imam veliku zadaćnicu punu zalijepljenih sličida sa kutija šibica. U kući imam i stari nogometni album sa sličicama nogometaša, kao i album sličica na kojima su najstariji automobili. Sve sam to sačuvao do današnjih dana.

Igra sličicama je počinjala tako da su se sličice okretale udarcem dlana po njima, a igrač je prisvajao sebi onoliko sličica koliko ih je uspio dlanom okrenuti. Igralo se tako dugo sve dok nekom igraču nije ponestalo sličica. Drugi način igre je bližanjem prema zidu: tko je bliže doveo sličicu zidu, taj bi u tom bližanju prisvajao sličice drugih igrača koji su bližali, a bližalo se tako da bi kažiprstom udarali sličicu prema zidu. Znam da je Turku mater često išibala zbog sličica Partizana iz Beograda za koje je Turko tada navijao.

Sl. 9. Album starih automobila

Sl. 10. Sličice s kutija šibica

Sl. 11. Nogometni album

Sl. 12. Nogometni album

Igra nabak

Ova igra se u početku igrala za botune, a kasnije za sitni novac. Za tu igru je trebalo naći neku ravnu kamenu ploču koja bi se lakoćom mogla baciti na nekih deset metara daljine. Na određenoj udaljenosti od igrača postavljen je jedan omanji uspravni kamen ili bak kako smo ga zvali, a ispred kojeg su u jednoj rupici bili postavljeni botuni ili novac, botun od kaputa smo zvali laptaš i bio je duplo vrijedniji od botuna za đemper ili košulju. Prije toga se prvo bližalo kamenu, pa je onaj čija je ploča najbliža, igrao i izbijao prvi. Ostali su se uključivali u igru kako su i ubližavali. Cilj je bio pogoditi kamen i dobiti što više botuna ili novčića. Dobitak se računao kada je ploča bila bliže novčićima ili botunima od kamena, odnosno baka. Prije se uvik dogovaralo po koliko se igra. U ovoj igri je Džičko bio najbolji od nas. Igru nabak smo igrali na svim putevima u selu i na Kulinama.

Igra na bajame

Ovu igru smo igrali za Božić, igrala se „na kolo", „na kuću" i „na jajaš". Nacrtao bi se krug i razdilio na tri dila. Onda bi bližali bajamima premaa nekom zidu i tko bi bio najbliži, uzimao bi sve bajame i bacao ih prema kolu (po dogovoru o broju bajama). Onaj bajam koji je ušao u kolo, pripadao je onomu tko ga je uputio. Kada ne uđe u kolo, tada igru preuzima drugi prema redu kod bližanja. Igra „na jajaš" ide tako da ja u ruku uzimam određeni broj bajama i onda bi drugi pogađao koliko ih u ruci ima. Ako pogodi sve je njegovo i on preuzima igru, a ako ne pogodi onda dodaje protivniku onoliko bajama za koliko je pogrišio. To smo sve ponavljali za Sv. Stipana, Sv. Ivana i za Novu godinu. Igra „na kuću" ide isto sa bližanjem do zida. Po dogovoru bi se nekoliko bajama nalagalo jedan na drugi, na tzv. kuću. Onaj koji bi u bližanju bio najbolji s određene udaljenosti pogađao bi bajamom u tu kuću. Ako bi pogodio uzeo bi bajame koji su bili u kući. Te igre bi igrali na nekoj betonskoj plohi.

Igra vatavice

Kada se igrala ova igra, tada nekoga moraš dotaći trčeći za njim, a ovaj dotaknuti nekoga drugoga. A kako bi se netko privremeno spasio trebao je reći Pik, kada se igra nastavlja kaže se Raspik. U ovoj igri je najgore kada ti se kaže: „Na magarcu postalo, na magarcu i ostalo!"

Igra graničara

Graničar se igrao na igralištu podiljenom na tri polja. U sridnjem polju bili su progonjeni igrači koje su dvojica iz vanjskog polja gađali loptom. Pogođeni igrač

prekida igru, a ostali nastavljaju. Ako neki od progonjenih, što se nalazi u sridnjem polju, uhvati loptu tada onaj koji ga je gađao ulazi u sridnje polje a na njegovo misto dolazi onaj koji je loptu uhvatio.

Igra slipe

U ovoj igri jednom od igrača bi povezali oči kakvom krpom, tako da kroz nju ne vidi, a on bi počeo trčati i loviti ostale, a oni bi poskakivali i bižali. Kad bi „slipac" koji hvata ostale nekog uhvatio tako da ovaj ne može pobići, morao ga je prije skidanja krpe s očiju i prepoznati, a to je činio opipavajući mu lice i kosu ili nešto drugo po čemu bi ga prepoznao. U narednoj igri „slipac" je onaj koji je uhvaćen i prepoznat.

Dizanje utega

Na predjelu Baraka u Prološcu još od 1925. godine, kada su se gradile obale Suvaje ili škarpe kako smo ih zvali, bili su smješteni željezni kotači od malih vagoneta koji su na željeznim šinama prevozili kamen na gradilištu u Suvaji. Mi smo nekoliko tih kotača dovezli pred kuću dida Pave u Mikulića. Bili su teški nekih tridesetak kila. Nama su služili za vježbanje mišića. Mi smo ih podizali iznad glave i tako se natjecali tko će ih više puta podignuti u određenom vrimenu.

Igra bacanja kamenčića po vodi

Kada bi došla Suvaja tada bi mi došli do Olujića skalina i organizirali igru bacanja malih okruglih kamenčića po vodi Suvaje. Taj kamenčić bi se odbijao od vode; najbolji je bio onaj čiji bi se kamenčić više puta odbio od vode.

Igra kecke

Ova igra se igrala s plosnatom kamenom pločom, a igralo se tako da se pogodi protivnička ploča. Kada se pogodi onda je protivnik dobijao nogu u guzicu.

Vaterpolo

Kada bi došlo lito i vrućine išli bi se kupati na Suvaju u kojoj bi bilo vode sve do polovice miseca srpnja. U koritu Suvaje bi se stvorili prirodni bazeni između pojedinih priboja di voda za nas dicu nije bila duboka, najveća je bila do pasa, idealna za kupanje i za igru. Mi smo se kupali na nekoliko mista u Suvaji i svi smo tu naučili plivati. Jedan bazen se zvao Rakita ili predio u Prološcu koji se zvao Sanovac i bio je odmah ispod Tomića kuće i malo poviše Olujića skalina kako smo

ih zvali. To misto je nazvano po jednoj velikoj rakiti koja je rasla na škarpi odmah do vode. Drugo misto je bilo P..ka, nazvana po kamenu koji je bio nalik imenu ovoga mista, a koji se nalazio na sredini kupališta. Treći bazen se nalazio odmah na prvom priboju ispod Ćupa, imao je po dnu sitni pijesak, nije bilo stina i bio je idealan za kupanje i bose noge. Zadnji bazen smo zvali Rusinovci koji je bio na istoimenom mistu i s puno žala i sitnog pijeska. U tim bazenima bi mi do škarpe postavili po dvije taklje za branke i igrali vaterpolo manjom plastičnom loptom. Već krajem osnovne škole smo išli na kupanje u Malu i Veliku Mostinu. Nikada se nismo išli kupati u Blato ni na Vrljiku, prvoga smo se bojali zbog dubine vode, a drugoga zbog ledene vode. Samo jedan put sam otišao na Grbavčeva jezera sa Dujkićem, kada sam se u sumrak vratio mater me išibala.

Igra kljisa

Ona se igrala se štapovima, igrači su bili poredani u krug na ledini ili nekom malo širem prostoru. Veći štap igra nožem. Kroz igru treba zabosti nož u ledinu na deset različitih načina. Igralo se na dva načina. Prvi je da jedan igrač stane pokraj jednog kamena koji se zvao bliž, jer se njemu bližalo tko će prvi u udaranju štapa koji se zvao letalo i koji je bio manji od štapova ili će ići prema kišalu koji je bio veći štap. Kišalom igrač baca ili kiša letalo što dalje od bliža. Ako protivnik uhvati letalo, minjaju se uloge, sada on kiša letalo, a drugi ga želi uhvatiti. Ako se letalo ne uhvati, tada ga igrač baca prema bližu u želji da ono bude blizu bliža. Namjera je dobaciti letalo što bliže, ako je blizu manje od dužine kišala, branič gubi i minjaju se uloge.

Sl. 13. Naša igra kljisa

Igra krpenjačom

Pronašli bi neku staru bičvu i u nju bi natrpali vune ili nekog mekog materijala, te bi tu bičvu zavezali i dobili bi jednu meku okruglu loptu kojom smo igrali na dva gola od kamena ili nekog drveta kojeg bi usadili u zemlju. S krpenjačom smo igrali sve dok se nije pojavila jedna gumena lopta s tri nule. Zvali smo je nularica. Kad bi je udarili od pod skakala bi nekoliko metara u vis. Kada bi naletila na draču, probila bi se i više nije bila upotrebljiva. Na krpenjaču smo igrali sve dok nismo pošli u školu. Sićam se da smo u kuću sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća dobili iz Slovenije poklon paket od obitelji Rukli. Naime, moja baba Doganuša je za vrime Kraljevine Jugoslavije služila tu obitelj u Prološcu, dok je inžinjer Rukli radio na Suvaji (skalini i škarpe). Poslije toga su ostali u dobrim odnosima. U tome paketu je bila i gumena lopta nularaica, imala je na sebi tri nule. Kad sam je ugledao kao da sam dobio veliku lutriju, srići nije bilo kraja, nažalost nakon nekog vrimena se probola na drači. Kada smo pošli u školu prvi put smo kupili pravu kožnu loptu od Ikače. Naime išli smo brati šparoge, kuke i ježeve i prodavali ih ženama u selu i za te pare smo kupili tu loptu. Znam da ju je Turko mazao lojom i stalno je krio od matere. Nakon kupovine lopte sve druge igre padaju u zaborav, sada samo igramo nogomet i to s pravom loptom.

Poslije svih ovih igara često bi dolazilo do prepirki i tuče. Znali smo kamenom jedan drugom razbiti glavu. Imali smo po nogama i rukama desetke krasta od udaraca, uboda itd. Često su nas znale ubadati ose i pčele, ali zbog toga nikada nismo išli doktoru. Netko bi slomio ili iščašio ruku ili nogu, ali nije se išlo u bolnicu, niti se tada stavljao gips, otišli bi kod Bugara koji bi namjestio kosti i to stegao udlagama od daske, da se kosti ne pomiču i to bi tako zaraslo. Cilo lito bi hodali goli i bosi; ja sam tene obuo tek u osmom razredu. Znala nas je ubosti drača ilii brokva u nogu. Draču bi vadili vezitkom, a kada bi ubola brokva, tada bi stavljali klak na ubodnu ranu. U školu bi na nogama nosili tzv. krize - sandale od kože. Malo kasnije su se pojavile japanke.

Šijavica ili lamura

Ovdje ću spomenuti i jednu igru koja nije bila dičja igra, a to je šijavica ili lamura. kako smo je tada zvali. I mi dica smo pokušavali igrati tu igru, ali nam nije polazilo za rukom. Dok bi igrali šijavicu, stariji ljudi bi sklonili sa stola sve stvari koje bi se na njemu nalazile. Jednom rukom bi igrali a drugom brojali punte ili bi stavili nekog sa strane da broji punte. Igrači bi skinuli jakne sa sebe i počeli šijati. Od naprezanja bi im poskočile žile na vratu i rukama, lice bi se zacrvenilo. Nakon

jakne bi skinuli đemper pa onda i košulju i na kraju bi ostala samo bila majica. Kada bi počeo liti znoj s njih, onda bi skinuli i tu majicu i njome se brisali. Znoj je tekao s njih kao da si ih polio sićom vode. Meni je ta igra bila ineresantna i uvik sam je sa zanimanjem gledao. Tu igru su igrali obično po dvojica sa svake strane stola i stalno bi odzvanjalo šije-šete, moja.

Nogomet

Čim su se pojavile prve lopte sve dosadašnje igre su pale u zaborav, a nogomet je postao glavna i jedina igra. Igrali smo ga svugdje, na putu, njivi, strnini, guvnu itd. Da smo mogli igrali bi ga po cili dan, postao je preko noći glavna igra i glavni sport. Preko noći smo se počeli zanimati za Hajduka, Dinama, Partizana i Zvizdu. Počeli smo skupljati sličice igrača tih klubova. Kada bi igrale dvi ekipe, onda bi se podilili na Hajduka i Partizan jer je Turko navija za Partizan. U selu (Mikulići i Grabovci) je bilo taman dice za dvi ekipe: Vito, Purkić, Ćavka, Zeko, Bili, Rato, Turko, Džičko, Mladen, Minđa, kasnije Štef i Sekul. Ponekad bi s nama zaigrali Midže, Dine i Lolo. Prvu kožnu loptu smo kupili od Ikače. Turko ju je s velikom pažnjom održavao, zbog te lopte Turku je mater Matija ili Dunuša, kako smo je zvali, više puta išibala. Kad bi ga šibala govorila bi: Ante ja ne šibam tebe nego Šoškića, Jusufija, Bečejca, Rašovića, Vasovića. Nabrajala bi igrače Partizana za koji je Turko navijao. Već sam spomenuo da smo igrali svugdje gdje smo mogli, ali ipak ću ovdje navesti igrališta na kojima smo najviše igrali i na kojima bi najčešće postavili drvene branke. Prva naša igrališta su bila guvna i to: Burkića, Dunino, Mikulića, Grabovčevo, Šarića ledina, Zečevo, Barbića, Olujića i igralište na Dračevcu. Šarića ledina je bila travnata i najveće igralište na kojem smo igrali, tu nam je bilo najdraže igrati, ali kad bi Grabovci s Poda došli u selo na rad, onda bi nas gonjali s ledine. Jednom prilikom mi je Brajo rekao kako mu je danas najžalije što je gonja dicu s te ledine. Olujića guvno je također bilo travnato kao i Dračevac, ostala su bila zemljana. Osim ovih igrališta, bila su još dva travnata, jedan je travnata Šutića ledina, na tom mistu se danas nalazi kuća tete Ruže koja je tu ledinu kupila i tu napravila kuću kada se vratila iz Amerike. Druga ledina se isto zvala Šutića ledina, a bila je nekih trista metara ispod Olujića, u blizini nekadašnje velike trišnje šlame koja je bila Olujića. Najviše smo se zadržali i igrali na zadnjem igralištu na Kulinama. Tu su tijekom vrimena bila tri igrališta na kojima smo igrali.

Negdi na sridini Kulina, gdi se danas nalazi tvornica, bila je jedna velika gomila obrasla grmljem i dračom. S istočne strane te gomile mi smo napravili malonogometno travnato igralište. Poslije nas su Matići i Kraljevići, zvani Somićari,

ispred bivše metlare sa sjevera gomile napravili u jednom danu igralište većih dimenzija, s većim malonogometnim brankama, na kojem su igrali Fritula, Miro, Jerko, Grgo, Jozo, Fantek, Ikan, Boško, Turina, Noto, Nikica, Jogi, Zvonko. Kada se više nije moglo igrati na ta dva terena, mi smo osposobili treće igralište s južne strane gomile, odmah uz Ćošu. Kada bi padala kiša, mi bi igrali u tzv. Šišioni. To je bila stara metlara, naša otvorena dvorana, duga pedeset metara i široka desetak, po podu puna crvene zemlje i prašine s gredama koje su podupirale krov. Dok bi mi igrali, kiša je padala i stvarala u zelenoj travi lokve kišnice koje su bile tako bistre da bi iz njih pili vodu. Tom se ne triba čuditi, jer u to vrime nije bilo ništa zatrovano, niti se imalo čime zatrovati. Znojni i prašnjavi u tim lokvama smo se prali i umivali. Kada se početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća asfaltiralo igralište iza Doma, prestaju i igre na Kulinama i tada polazimo u sridnju školu.

Sl. 14. Naša otvorena dvorana Šišiona na Kulinama

Mi nismo igrali samo između sebe, ugovarali bi utakmice i s drugim selima: Kesićima, Mošćanima itd. Sa Kesićima smo često igrali na Virošišću koje je bilo odmah uz Suvaju gdje smo se kupali. Igrali smo i sa Somićarima na Kulinama. U tom vremenu u Prološcu na Šarampovu se svake godine održao malonogometni turnir na kojem su sudjelovale ekipe: Grobari (Kesići), Špaker (Mošćani), Somićari (Matići i Kraljevići), Crljenica (Buljanija) i Džentlemeni (Mikulići i Grabovci). Znam da su za Džentlemene igrali Kavazi (Nikolići) iz Zemuna, koji su svako lito dolazili u Lole jer su mu bili rođaci. Neki od njih su igrali u „Galenici" iz Beograda i oni bi pojačali Džentlemene za koje je branio Dine, a igrali su još Lolo, Dujkić, Turko i Midže.

U Buljaniji je bila ekipa „Crljenica" ili „Tera Rosa" kako ju je Mirkić zvao. Osim ovih ekipa tada su bile još neke ekipe: „Škaljari" (Bonovili, Prgometi i Jezerine), „Mrsov Real" je bila Bajića ekipa u legendarnom sastavu: Ike, Rajko, Katin, Bujo, Buco, Ćelin, a u rezervi Stanin i Ružin. Oni su igrali utakmice sa susjednim Češljarima čija se ekipa zvala „Mijucini Dečki". Postranjani su imali ekipu koja se zvala „Bura", oni su igrali na muli između sebe, sićam se dvojice njihovih dobrih igrača: Mićuke i Zele. Ekipu su imali i Barbići a zvala se „Mornar". Za „Mornar" je branio Ćato, a igrali su: Juka, Kiso, Iška, Ćipo, Fočo i Mate. Dropuljići su imali ekipu koja se zvala „Vihor". Barbići su na Dračevcu ugovarali utakmice sa Dropuljićima, a Dropuljići sa Tolićima. Lužani su igrali u Lugu na Dočićima. Kada je „Mladost" počela igrati prvenstvene utakmice tada je puno dobrih igrača iz Luga igralo za „Mladost". Od igrača iz Tolića se sićam Ivice, sina učitelja Vinka, Joze Jurina i Ikače.

Nogometni turniri na Šarampovu se se održavali sve do početka sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Nakon što se asfaltiralo malonogometno igralište iza Doma, turniri prelaze na to igralište i tada se na turnir mogao prijaviti tko je htio. Moja ekipa u kojoj su sa mnom bili Ante /Purkić/, Šimić, Toma, Đino, Drops, Sekul (golman), zvala se „Blackport" po uzoru na klub iz crtića Slobodne Dalmacije i njegova najboljeg igrača Nipera. Mi smo osvojili nekoliko prvih turnira dok smo bili u gimnaziji. Za vrime zimskih dana kada bi padao snig bilo je grudanje, a na Duninu brigu klizanje, pravljenje snješka i ostale dičje radosti. Na nogama smo imali suklene bičve, koje bi baba ili mater oplele, i gumene čizme. Čim bi snig upao u čizme, noge bi ostale mokre i dobili bi bugance, te smo morali navečer stavljati noge u kain u kome je bila slana topla voda. Mi dica osim ovih igara imali smo i drugi niz zanimacije, znali smo se igrati kauboja i Indijanaca, potaknuti gledanjem vestern filmova. Izrađivali bi lukove i strijele. Lukove bi radili od savitljivog jasena, na nj bi zavezali na dva kraja elastičnu gumu koju bi istrigli od unutrašnje gume automobila, a strijele su bile od trske, koje bi donili sa Blata. Tu igru bi najčešće izvodili u Ćoši uz Kuline, gdje je bila duga gomila i na njoj gusta šuma koju smo mi zvali Šervud.

Mi smo gotovo svaki dan imali dnevni zadatak izvoditi krave na pašu. U proljeće kada bi prolistala stabla, čuvajući krave, pravili smo pišćace i trube. Jednom prilikom sam s didom išao orati vinograd na Biluškoviću. Na kola je natovario plug, a mene bi sprida sio kraj sebe. Preko puta vinograda bila je jedna velika

vrba, pod koju bi parkirao kola, a ja bi s njih rizao grane vrbe i pravio pišćac. Odrizao bi mladu granu vrbe debljine prsta, te bi odredio dužinu piščaca (oko 10 cm) i malim nožićem, kojeg smo zvali brtulin, na krug bi zarizao koru, na mistima na kojima sam želio da se odvoji od drveta. Taj se dio kore omota nekom krpom, te se drškom brtulina udara po tom dilu, pažljivo i polako da kora ne pukne. Bilo je važno odvojiti cilu koru od drveta. Dok bi to obavljao pivao sam pismu:

Poskoč kora od drveta,
Ko no miščić od jareta,
Sok, sok, sok.
Podaj bako dici smok,
Pomoć će ti gospod Bog.

Kad bi se kora konačno odvojila od drveta, pažljivim zarezivanjem i rezbarenjem rupica na kosturu pišććaca i samoj kori, formira se instrument. Trube smo izrađivali na isti način kao i pišćace, samo što smo uzimali koru od deblje grane i kada bi je ogulili spajali smo je u spiralu sa bodljama drače i nakon toga trubili. Tu na paši krava brali smo plodove prirode: kupine, maline, divlje jagode, drine, šepurike koje smo zvali srbiguza, kostulje, zezdalije, murve, gloginje, trnine, divlje jabuke i kruške. Kupine smo nizali na jednu tanku dugu travu, na dnu trave bi napravili čvor, tako da kupine ne bi ispadale. Uz branje tih plodova hvatali bi cvrčke i leptire. Cvrčaka je bilo tri vrste: veliki, sridnji i mali. Nama su bili interesantni ovi veliki, koje smo zvali helikopter, on se čuo na veliku udaljenost. Jednom prilikom sam s didom bio u Bašči gdje je on čuvao smokve. U jednom trenutku me netko zovne, ja se okrenem i vidim Išku, Dujkića i Juku. Odem k njima i oni mi rekoše da će mi uhvatiti cvrčaka ako im donesem smokava, što sam ja prihvatio, te sam se tiho udaljio od dida i ubrao im smokve koje sam razminio za cvrčke. Jednom sam s didom bio u Bašči kad mu je moja mater donila ručak, a kada je otišla i došla do Dropuljića, on joj vikne: „Ponesi mi večeras jaketu jer će mi noćas biti ladno." To je viknuo kako bi dicu zavarao da će noćas biti u bašči i čuvati smokve. Smokava je bilo nekoliko vrsta: petrovače, bilice, mrkuše, ivankuše. Kunac priča kada su oni išli u krađu smokava, znali su poslije krađe zapivati vlasniku pismu: „Kud se ova bojna kreće, ni mrkuša ostat neće." Što se tiče leptira, mi ni jednom leptiru nismo znali ime, iako smo ih uvik hvatali, posebice one veće, ipak smo im davali imena: šareni, svileni, žuti, bili, kafeni.

U selu smo često znali u vrime dozrelosti voća ići u tuđe voće, najčešće u trišnje i grožđe, ali smo brali i tuđi mladi kukuruz za pečenje. Posebno su nam bile na udaru rane trišnje i rano grožđe. Popeli bi se na trišnju, dobro se najili i usput bi sa sobom ponili koju odlomljenu granu s trišnjama. Jednom smo u Ćoši zatekli Lukinu trišnju s dračom u krošnji, što nam se nije svidilo. Džičko je donio ručno svrdlo i izgoreno ulje, provrtio je u deblu trišnju i u provrćenu rupu ulio ulje, nakon nekog vrimena trišnja se osušila. Poslije toga, iako je Luka imao još koju trišnju, nije mu palo napamet da je drači. Išli smo u krađu Tripalovih i Miminih trišanja na Brigu, jer je na ta dva mista bilo najviše trišanja šlama. Kao dica do osmog razreda bavili smo se lovom na tice kako smo ih zvali, ribe, žabe, rakove i puževe. Tice smo lovili na nekoliko načina: striljom (praćkom), gožđicama (vrsta trapule), kamenom pločom (plovkom) i kasnije zračnom puškom. Lovljenje tica je bio tadašnji način života. Naš tadašnji nastavnik prirode Rašić stalno je govorio da se tice ne smiju biti, ali njega nisu slušali ni stariji ni mladi, jer su smatrali da je lud. Ali kako sam postajao stariji shvatio sam da je taj čovik bio u pravu i da je to svojevrstan zločin prema prirodi. Isto tako jednom prilikom je došla u Proložac Zvjezdica Mikulić iz Zagreba, koja je po struci bila prirodoslovac, ona se zgražala, a posebno je nama bilo čudno i nestvarno kada je intervenirala kada je netko u Mikulića ubio zmiju. Tada je nama dici govorila da je zločin dirati u prirodu, druga je stvar što mi to tada nismo razumili.

Tice smo lovili po cilu godinu i to striljom. Nju smo ručno pravili: našli bi od graba ili kljena manju čvrstu granu, te račve bi skratili i s njih ogulili koru. Strilja je bila u obliku slova ipsilon, u produžetku je bio držač dužine nekih desetak centimetara, onda bi izrezali od unutrašnje gume automobila dvije gume dugačke dvadesetak centimetara i debele jedan centimetar. Te bi gume zavezali za račve na jednoj strani, na drugoj strani bi našli jedan kožni jezičac od starih cipela, koji bi na dva kraja probili i kroz rupe provukli i zavezali gume. Taj jezičac je služio da se u nj stavi manji obli kamenčić. I onda bi uzeli u ruku račve i rastegnuli gume i tako gađali ticu. Sićam se da sam samo jednom ubio ticu iz strilje i to u Barbića. Majstor za strilju je bio Džičko. Zimi smo lovili tice sa gožđicama i to samo kada je padao snig. Bila su veća i manja gožđica, mi smo u kući imali manja. To je bila željezna naprava sastavljena od nekoliko elemenata, Imala su ručku, rastezljive opruge i jedan dio koji bi držao opruge kada su se rastezale, da se ne zatvore. Taj dio smo zvali vuk koji je s jedne strane držao opruge, a s druge je na sebi imao jedan mali šiljak na koji bi se nataklo zrno šenice. Dovoljno je bilo da tica dotakne

to zrno, tada bi se aktivirao i olabavio drugi dio vuka i opruge bi se automatski zatvorile i tako uhvatile ticu. Tu bi se najčešće uhvatila ševa s kukmom, koju smo zvali kukulja. One su bile veće od obične poljske ševe. Kad bi pao snig mi bi na Podvornici (ispod Antine vinarije) očistili dobar dio sniga u krugu desetak metara i tu bi postavili gožđica i zasuli ih snigom, samo bi se na površini vidilo zrno šenice. Tu čistinu bez sniga zvali smo meteriz. Ta gožđica smo stavljali u vrtlima isprid kuća kad bi pao snig. U hvatanju tica služili smo se i s kamenom pločom, koju smo zvali klopka. Naime, kad bi pao snig našli bi neku kamenu ploču, obično neku koja bi pala s krova neke kuće ili štale, istu bi nakosili i kao potporanj stavili neki omanji štap, za štap bi zavezali neki špag dugačak nekoliko metara i sakrili se iza nekog predmeta ili zida. Ispod ploče bi očistili snig i posluli šenicu. Tice, osobito repci i zebe bi došle ispod ploče po šenicu, čekali bi da ih se što više skupi, tada bi špagom potegli štap i ploča bi pala po ticama – neke bi se spasile, a neke bi ostale pod pločom. Kada se pojavila zračna puška tada smo išli u lov s njom. Ja sam posebno bio majstor za lov na tice iz zračne puške. Danas me uhvati sram i jeza koliko sam tih tica ubio. Najdraže mi je bilo ubiti drozda ili drozgavca kako smoga zvali, a oni su se pojavljivali samo za najhladnijih dana.

Lovili smo i ticidube ili batakljune, kosove i čvorke. Interesantno je da nikada i nitko nije lovio lastavice. Nama dici bi stariji govorili: „Lastavice su svojim krilom zaštitile sunce da ga zmija ne popije." Te i takve priče su štitile lastavice od ubijanja, bile su kao svete tice, mogle su sagraditi gnizda bilo di, ta gnizda nitko nije dirao. U ta gnizda bi se vraćale svake godine. Bila je jedna tica koju nitko u selu nije volio, a zvala se sova kukuvija ili kukuvljuža kako smo je zvali. Ona bi noću došla u selo pivati ili kukati, a narod bi tada govorio: „Netko će u selu umriti." Premda to nema veze s istinom, nas dicu nije bilo teško uvjeriti da je to istina. Od tica lipo je bilo večeri u proljeće slušati slavuja ili ćuka. Danas je sve manje slavuja, a ćuk se ponekad oglasi i u srid dana što je neobično. Dok smo bili dica često bi išli tražiti gnizda tica. Nakon što bi ih pronašli, nikada nismo dirali jaja u njima, posebno bi često radeći u vinogradu naišli na gnizdo ševe crnoglavke na lozi ili dok bi kupili ditelinu našli bi na zemlji gnizda i jaja prepelice. Ponekad bi se dogodilo da bi na lozi u napuštenom gnizdu ugledali zmiju.

Kada je u pitanju ribolov, tu je bilo nekoliko načina tog lova: s mrižom, krtolom i na udicu. Taj lov bi se uglavnom odnosio na lov ribe u Blatu. Mi pravu mrižu za lov ribe nismo imali, već bi od starih koltrina napravili neku kraću mrižu

i s njom bi išli u lov ribe u kanale (Bajer) i Krenicu. U kanalima bi ostali bazeni s vodom i u njima zarobljeni šrani. Pošto je voda bila ispod kolina, mi bi tu vodu zamutili, što ribi nije odgovaralo, tako da bi ribu lakoćom pohvatali ili rukama ili mrižom. Tako smo ja i Ante (Purkić) išli u kanale s mrižom u šarane s jednim našim rodijakom koji je bio puno stariji od nas. Uhvatili smo nekoliko kilograma šarana. Kada smo izišli na Bajer on nas je nabio nogom u guzicu i potra. On je sio u auto i otišao, a ja i Ante gladni i žedni po zvizdanu pješke preko Čanjavica. Na udicu nisam nikada lovio, jer mi je bilo dosadno čekati da riba zagrize. Ali ovdje ću ipak spomenuti dva moja slučaja s udicama. Jednom popodne dođe Želja k meni i reče mi da odemo na Blato u ribu sa starim ujčevim motorom. Sili smo na motor i ja sam držao u ruci šprulje s udicama. Kada smo došli na Rusinovce, a išli smo gornjom škarpom Suvaje, na najvećem zavoju Suvaje motor se izvrne, mi poletimo niz škarpu, a motor po nama. Mene su zakačile dvi udice na bokovima, pošto nisam imao na gornjem dilu nikakvu odjeću. Pošto smo se izudarali, meni je gore prošlo vađenje udica iz kože, nego pad s motora. Poslije toga nikada više nisam sio na motor.

Drugi slučaj tog mog ribolova zbio se na Blatu. Jedno popodne u jesen pred kišu, išao sam sa Đikom u lov na masnice s mušicama. Kad smo došli ugledali smo u vodi veliko plavo klupko, plavila se voda od masnice. Đika je bacio u to klupko šest mušica, kako bi bacao mušice, izvlačio bi iz vode po šest velikih masnica, u dvadesetak minuta uhvatili smo desetak kila masnice. To nikada neću zaboraviti. Danas te masnice više nema u Blatu, nestala je unošenjem invazivnih vrsta riba (som, babuška, štuka) u Blato koje su dokrajčile masnicu. Sa krtolom smo išli u Blato u lov na gavune koji su sredinom proljeća preplavili dio mule u Blatu, a na tom dilu bi voda bila ispod kolina, te bi mi vukli malo veći krtol po travi u nj bi uhvatili male ribice koje smo zvali gavuni. Ni jedna riba nije bila ukusnija od njih kada bi se ispržili na tavi i pojili s purom.

Na Blatu su bile privezane dvi crne lađe napravljene od jelovine (dasaka). Njih je sagradio Mirko Juričić, a služile su prvenstveno za prijevoz na drugu stranu jezera, jer su tamo bile na podnožju brda pristave s lozama i smokvama koje su Postranjani obrađivali. One su služile i za postavljanje dugih mriža i parangala u jezeru, više puta je bivša milicija zaplinila mriže i parangale. Moj najdraži lov je bio lov na žabe i to lov na žabe pitomke kako smo ih zvali ili zelene žabe s bilom crtom preko leđa. U tom lovu sam bio majstor. Najčešće sam u lov na žabe išao

sa Štefom. Pošto je Suvaja bila plitka sa prozirnom i čistom vodom s sa velikim brojem rakita, bila je carstvo za žabe dok je u njoj bilo vode. Mi smo žabe hvatali rukom, pomoću svjetiljke i pinjurom. Kada smo išli rukama i pinjurom u lov, krenuli bi od Olujića skalina i išli bi Suvajom sve do ušća u Blato. Tom rutom bi znali uloviti preko sto žaba. Žabe bi se krile ispod rakite kada bi sa škarpe uskočile u vodu, odmah bi tražile u vodi zaklon, a to je bio poneki škrip ili rakita. Ako bi se na dnu zadržale u vodi, a mi bi ih spazili, ne bi nam teško bilo rukom uloviti žabu, ali u rakiti ili škripu je bilo malo teže, tribalo ju je napipati rukom i uloviti. Često bi rukom izvukli zmiju ili raka umisto žabe, jer to su bila mista di su se skrivale bjelouške i rakovi. Jednom prilikom, kada je Sekul bio u lovu sa mnom, izvukao je zmiju ispod rakite i bacio je na mene.

U malo dubljoj vodi služili bi se pinjurom u lovu na žabe, našli bi neki stari pinjur u kući, dobro ga stukli da bi bio ravan, zupce bi naoštrili i dobro ga učvrstili na nekom dugom štapu, a najčešće bi to bila neka deblja trska. Kad bi lovili žabe, taj pinjur bi poslužip kao osti za ribu, proboli bi pinjurom žabu i izvukli je iz vode. Jednom prilikom ja, Želja, Štef, i još netko išli smo u Prisuticu na Blatu. To je bilo malo jezerce uz brdo sa sjeverne strane samostana na Blatu. Kada se jezerska voda povukla, tu bi ostalo malo jezerce, voda bi bila do iznad šljuka, s velikim glibom na dnu. Mi bi grebali rukama po dnu i iz gliba izvlačili žabe. U jednom trenutku na vodi, kao ni u vodi, nije bilo ni jedne žabe. Izašli smo iz vode kod brda i vidili žabe di izlaze iz vode i skrivaju se ispod stina. Odlomili smo sa stabala štapove i počeli gurati stine. Kako bi gurnuli pojedini kamen, ispod njega bi bilo nekoliko žaba koje bi štapovima počeli mlatiti. Nekoliko puta više smo ih ulovili na suhu nego u vodi. Mislim da smo ulovili vriću žaba, nikad nisam vidio više žaba na jednom mistu kad smo ih istovarili iz vriće.

U lov na žabe sa svjetiljkom smo išli navečer i to u proljeće kada je vrime pred kišu. Kad bi navečer pošli u lov na Blato , znali smo putem nakupiti dobar dio žaba, netko je iz auta izašao vani i ispred svitla kupio žabe. Tada su žabe išle daleko od vode loveći mušice. Na Blatu bi išli sa svjetiljkom obalom jezera i kupili žabe ili bi išli s čamcem do rakita i ševara i tu pomoću svjetiljke kupili žabe.

Išli smo i u lov na rakove kojih je u Vrljici bio velik broj, kao i u Suvaji i u Blatu. Mi smo tada jeli samo rake iz Vrljike, ne znam zašto je to tako bilo, danas znam da su ovi iz Suvaje čak ukusniji nego oni iz Vrljike, premda rakova u Vrljici danas

nema, nestali su, a u Suvaji ih ima i to u Badnjavicama. Rakovi u Suvaji su po veličini bili daleko veći nego oni iz Vrljike. Kada bismo uhvatili rakove u Suvaji, vraćali bismo ih natrag. U Vrljici smo ih hvatali s malo većim krtolom i to najviše na predjelu Perinuša, odnosno u kanalu koji ide prema mlinici na Perinuši. Krtolom bi grabili po travi na dnu rijeke i tako hvatali rake.

Na kraju smo išli i u lov na puževe vinogradare, a to je bilo krajem travnja i početkom mjeseca svibnja. Te puževe smo nalazili okolo kuća u vrtovima i rasodima gdje ima mnogo zelenila. Najčešće bi išli kupiti puževe u Badnjavice, posebno sa naše strane Suvaje. Jednom popodne dođe kod mene Mrkvica i predloži mi da odemo u spuže u Badnjavice. Kada smo došli gore, na jednom proplanku Mrkvica se popeo na jedan veći kamen da vidi ima li išta iznad tog kamena. Kada je pogledao s kamena reče meni da se i ja popnem i pogledam. Ja se popeo i vidim kraj kamena sklupčanog velikog poskoka. Kad sam sišao s kamena rekao sam Mrkvici da idemo kući. Poslije toga nikada više nisam otišao u spuže.

Za nas dicu tijekom godine bile su razne dičje radosti i to kada se radi o dernecima, svatovima i Blagdanima. Uživali smo u svemu, pa tako i u malim stvarima. Derneci su bili za Veliku Gospu, Božić, Sv. Tri Kralja, Novu Godinu i Sv. Mihovila. Državni derneci su bili na 4. srpnja na Perinuši i 27. srpnja na Durmiševcu. Dernek za Valiku Gospu je bio poseban. Večer prije derneka se u Mikulića i Grabovaca palio svitnjak na Čurčivuši, na putu ispred današnje Ružine kuće. Svaka kuća bi na grančiku donila navijak lozine na jednu hrpu, te bi se ona zapalila u čast Gospe. Kada bi svitnjak dogorio, mi bi bosim nogama preko njega priskakali kako bi se uklonili naboji na nogama kako su tada govorili, a okolo bi se skupilo cilo selo. Svaki zaselak u Prološcu je tada imao svoj svitnjak. Sutradan na Veliku Gospu neki su išli na jutarnju misu na Opačac, a većina ih je išla kasnije u 11 sati na veliku misu na Durmiševcu. Cila obitelj iz kuće bi išla na dernek, poslije mise bi se silo na deku koja je ponešena, kupilo bi se pečenje ili bi se mnogo toga ponilo od kuće i na derneku bi se ostajalo sve do večernjih sati. Mi dica smo jurili po cilom derneku jer nam je bilo sve zanimljivo, od lubenica, ili dinja kako smo ih zvali, do raznih igračaka, licitarskih srdaca, galanterije, truba, pišćaca, bombona. Za ženske su bile rese i srce s ogledalom, a mi muški bi uzimali cvincare, pišćace, trube i plastične naoćale. Nama je najinteresantnije bio tadašnji sladoled koji je Turko iz Imotskog prodavao i sok kokta koja se pojavila prvi put na derneku. Kad se pojavio taj sladoled prvi put na derneku jedna žena iz Prološca, nakon što je

polizala sladoled, prišla je Turki i rekla: „Kume na ti ćiku." Mislila je da se onaj kornet od sladoleda treba vratiti prodavaču, ali i mi dica nismo puno više znali o sladoledu jer ga prije nikada nismo probali. Kada bi prodavao sladoled Turko bi vikao: „Sladoled, sladoled kao led, usta ladi, srce sladi, sladoled."

Na derneku je bila i tombola strica Mate, a bili su i drveni kolutovi koji su se bacali na bocune kokte ili nekog drugog pića, vlasnik je također vikao: „Navalite, tko nabije, taj dobije!" Cilim dernekom je odzvanjala ganga. Na državne derneke malo je ljudi išlo, posebno na onaj na Perinuši. No ovaj na Durmiševcu je bio dobro posjećen, pekli su se janjci u velikom broju i to je ljude privlačilo, a i mi koji smo bili malo stariji išli smo na te derneke, a nama je na derneku na Durmiševcu bilo interesantno finale kupa općine u nogometu koje se igralo na Prgometovoj ledini. Ja sam na finalu i derneku bio prvi put 1963. godine.

U Prološcu je bio običaj da ljudi za Božić, Sv. Tri Kralja, Novu Godinu i Sv. Mihovila izađu na dernek. Šetali su od crkve Sv. Mihovila do Matića kuća, veliki broj ljudi je bio na tim dernecima, koliko se ja sićam to je narodu bio jedini izlaz tijekom godine. Na tim dernecima su trgovci donosili svoju robu na prodaju. Ovde ću spomenuti i moj slučaj kada sam s Babom Doganušom išao pješke u Goricu na Sv. Stipana, di je bila misa i dernek. Dvi nedilje prije Božića su bile Materice, dan kada su matere darivale dicu u kući, a nedilja prije Božića su Očići, tada su oci darivali dicu. Dobijali smo bombone, bajame, orahe itd. Mi dica smo jedva čekali kada će Božić, jer smo tada dobijali darove ili tzv. „cinu". Dan prije Božića imali smo Badnjak kao i danas, on je vezan za bdijenje u božićnoj noći, a veže se sa paljenjem panja – badnjaka na kominu. Običaj je da se badnjak gasi vinom, on je trebao goriti cilu noć. Mi bi se iz kuće skupili u dimnoj kužini, po kojoj bi se posula slama, kućedomaćon, odnosno moj did Buble, ulazeći u kužinu s badnjakom, pozdravi sve prisutne ričima: „Hvaljen Isus i Marija. Na dobro vam došlo porođenje Božje i Badnja večer. U zdravlju i miru da budemo i dogodine u skupnoj obitelji i da budemo ložili badnjake i veselili se." Prvi badnjak se stavi na vatru i tako se ponovi tri puta. Izmolimo pet Očenaša, Zdravomarija i Slava Ocu za porođenje i da nam da mir, zdravlje i veselje i blagoslov u trudima našim. Tog dana mi smo dica imala zadatak da uberemo bršljan i okolo kuće ga utiskamo u rupe i tako okitimo kuću bršljanom. U kući smo kitili božićno drvce, donili bi u kuću neki manji borić i okitili ga lopticama. Na Božić nakon ponoćke i jutarnje mise, bio je Božićni ručak s upaljenom svićom voštanicom, koja se gasila kruhom

umočenim u vino, a nakon ručka su ljudi u selu išli od kuće do kuće i čestitali Božić ričima: „Dobro ti došlo porođenje Kristovo." Mi dica smo na Božić dobijali određeni broj bajama, oraha i bombona – to je opet bila „cina" kako smo je zvali. Odmah poslije Božića na Sv. Stipana i Sv. Ivana sve se ponavljalo; paljenje sviće, ručak, čestitanje i dernek. A posebice se odlazilo u kuće u kojima ima Stipana i Ivana da im se čestita imendan.

Na Novu Godinu se ponavljalo sve spomenuto u vezi sa čestitkom, ručkom i na odlasku na sv. Misu, a isto tako i na Vodokršće, kada se završavao Božić. Na Novu Godinu se čestitalo: „Na dobro ti došlo Mlado lito i Nova Godina!" Cilo ovo božićno vrime trajale su dičje igre koje sam već opisao. Za Božić i Novu Godinu smo pucali iz tzv. garabitače. To je bila jedna limena kutija, ili šalka kako smo je zvali, služila je za boju i imala je na sebi poklopac. Na dnu u sredini šalke bi brokvom probili rupu, na tu rupu u šalki bi stavili mali komad garabita, njega bi malo ovlažili i zatvorili poklopac, onda bi zapalili vatru i stavili rukom šalku na vatru. Čim bi vatra došla u dodir sa garabitom poklopac šalke bi odletio u vis uz veliki prasak, kao da je opalio pištolj. Garabit nam je davao Mate Ilijin s kojim se on služio u njegovoj mehaničarskoj radionici. Između blagdana Tri sveta kralja i Pepelnice je pokladno doba. Poklade su zadnja tri dana prije Pepelnice (čiste sride), pokladna nedilja, pokladni ponediljak i pokladni utorak. Mi smo poklade nazivali mačkare. Ja ih osobito nisam volio, iako sam s dicom išao u mačkare, gdje smo po selu kupili jaja. Kad smo ulazili u kuću onda smo pivali:

Evo kuće i odžaka,
dobre žene i čovika,
koji će nas darovati
pleće mesa i pogače
i dva jaja zasladiti
ko će meku nasaditi.
A kada su nam poklonili jaja, pivali smo :
Hvala tebi domaćine,
poštenoga oca sine,
koji si nas darovao,
da Bog da se radovao.

Znali smo za jednu večer nakupiti punu korpu jaja.

Nakon ovih blagdana došao bi Uskrs. Prije Uskrsa je bila Cvitnica, znam da sam tada išao u Bašču di mi je danas kuća i tu brao ljubičice za Cvitnicu, na tom istom mistu i danas procvitaju ljubičice. U pripravi za Uskrs u danima Velikog četvrtka, Velikog petka i Velike subote boje se ili šaraju jaja. Mi bi stavili u jednu teću jaja s punom tećom vode, u tu vodu s jajima i stavili koru od kapule. Nakon što voda proključa, dobijemo lipo obojena jaja crvenom bojom. Na sam Uskrs, nakon mise i ručka, išli smo u selo s jajima na tucanje s drugom dicom. Na Veliku subotu se tradicionalno nosilo jaja na blagoslov u crkvu. Na Uskrs za blagdanskim stolom izjutra čekaju svakog ukućana blagoslovljena jaja. Svatko mora pojesti po jedno blagoslovljeno jaje tako da ni jedna mrvica tog jaja ne smije pasti na pod. I na Uskrs su se svi ukućani našli na Uskrsnom ručku uz zapaljenu sviću.

Mi dica smo posebno čekali kada će u selu ili blizini biti svatovi. Ti svatovi bi bili u kasnu jesen i u zimu, točnije oko Božića pa do Pokladne nedilje. A to je bilo iz opravdanih razloga. To je vrime kada nema nikakvih radova, momci i cure su kod kuće, božićni blagdani, mnogobrojni derneci i druge silne večeri omogućuju bolje upoznavanje, i što je najvažnije, ekonomski uvjeti su bolji nego u drugim godišnjim dobima. Kraj prosinca, siječnja i veljače bili su u znaku svatova. Dva dana prije odvijale su se tzv. skrinje a auto ili gumena kola su odvozila ruho i namještaj od mlade u kuću mladoženje, po to je dolazio diver mlade, tako da smo mi dica na taj dan dobijali slatkiš u kući mlade, ako je mlada iz našeg sela. Ako je mladoženja iz našeg sela, tada bi mi jedva čekali sutrašnje svatove jer ćemo dobiti slatkog (tadašnja torta) i bacat će se preko kuće mladoženje jabuke sa sitnim novcima. Koja je radost bila kada je netko od nas uhvatio jabuku. Mladenka je pred kućom bacala bombone, bajame, orahe, kekse. Sutradan se mlada prva dizala u rano jutro i stavljala na bunar jabuku s novcima koju bi obično odnili stariji momci. U to vrime najinteresantniji svatovi su bili oni s konjima.

U mojim dičjim godinama su bila četiri godišnja doba kao i danas, samo što se danas vremenski poremetilo: lito, proliće, jesen, zima. Godinu dana prije nego sam pošao u školu, točnije 1962. godine naučio sam da godina traje 12 miseci, da misec ima 4 nedilje, a nedilja 7 dana. Nama dici je bilo drago proliće jer je povraćalo toplinu, trava bi zazelenila, voćke procvitale, a lito je bilo vruće. Tada bi ljudi kazali: „Ako je lito vruće, tada je zima hladna." Naše domaće nazive miseca sam tada naučio, a od starijih bi čuo što njihova imena znače.

Siječanj ili sičanj je prvi misec u godini. Obično bi se reklo da se tada siču drva i da je taj misec dobio ime po tome, ali opet neki misle da je dobio ime što tada ljudi od leda siku ili cvokoću zubima. U to vrime to je bio najstudeniji misec u godini. Znao bi tada pasti snig i ostati misec dana na zemlji, okrenula bi bura i sve zaledila, mi bi tada kazali „skovao bi se od sniga led". A kad bi stalno puvala bura bez sniga na zemlji, kazali bi tada da je to „suvi led". Ako bi pao mali snig, a zvli smo ga snig opančar, jer napada samo do visine opanka, tada on naudi rašćiki te šenici i ječimu. Ali, pane li veliki ili duboki snig, sve pod njima spava, reklo bi se da dobar snig gnoji zemlju, danas bi ljudi kazali otkad nesta snigova, nesta i dobrih godina. Kod nas puše bura zavelimka (sa Zavelima).

Misec veljača je prozvana po tome što velja ili privriće vrime. Reklo bi se da se u veljači prominu sva četiri godišnja doba, sad lipo, sad ružno, sad sunce, sad kiša, sad snig, sad bura. Za veljaču bi se još reklo da je ona mačji misec: mačke se u veljači krive i macaju, a vrime se ćesto minja, još bi se reklo: „Veljača mačja derača." Mraz i bura u veljači proride šenicu i ječam. Tada kao i u siječnju nema velike rađe oko kuće. Misec ožujak smo zvali ožuljak ili lažak. U ovom misecu se žulja (pojede) ono što bi priteklo u siječnju i veljači. A zove se i lažak jer je laživ i prevrtljiv i kažu da do podne pada snig i kiša, od podne sunce grije, a pred večer pune bura. Tada malo promilji, lastavice se povratile iz Afrike, loza počme suziti ili kako smo mi govorili počme kapiti ili plakati, smokva listati, a ljudi počmu raditi vrtle. Tada procvita i bajam, ako je procvita o Josipu i tada pune bura, a zatim osvane slana ili mraz, ode cvit bajama. Uvik bi se reklo da u ovom misecu ožujku (martu) punu tri marčane bure (7., 17., i 27.).

Misec travanj se zove po mladoj travi, tada niče svaka travka. Tada su ljudi vapili za kišom, ona je tada blagoslov Božji, jer nejaka trava za tim vapi. Reklo bi se kada je travanj suv, da je gladna godina, a kada je mokar da je berićetna godina.

Misec svibanj je misec cvića i brdo i trava cvate. Ako su tada češće kiše, bolja je godina. Tada je još veća rađa u polju, ore se tada, okopaje, poliva loza, kosi trava. Misec lipanj je prozvan jer je lip, sunce grije, nema vitra, kiša je ritka. Vrućina čini da usjevi napreduju i dozrivaju. Misec srpanj se zove po srpu, tada je žetva u punoj snazi sa srpom u ruci, sve dok se nije pojavila kosa. Tada je najveća sparina, žega i vrućina. Ako naleti kiša, tada u pravilu naleti i krupa i sve stuče. Zato je u narodu nastala izreka: „Srpanj suv i blag narodu je drag." Misec kolovoz je prozvan po

vožnji kola (s konjskom zapregom). U kolovozu se kolima vozi žito na guvna, slama, drva itd. U kolovozu kola rade. Ako u kolovozu ne padne kiša, kukuruz ne rodi. Misec rujan je prozvan po rujnom vinu, tako su ljudi govorili. Tada je trgačina, gnječi se mast i otače vino. U misecu listopadu počme list opadati i po tome je taj misec dobio ime. U misecu studenom počinje led i studen i po tome je ime dobio. U njemu padne manji snig koji izmami buru, a ona vedrinu i slanu. Misec prosinac prozvan je po prosenoj slami što ju je narod davao stoci prije snigova i ledova ili je prozvan po tome što u prosincu nebo prosiplje sitni snig ili solu, sličan prosu. Tada ruke i noge zebu. Kod nas je najzanimljiviji vitar bura, koja u Prološcu puše kroz Badnjavice sa Zavelima, zato se zove zavelimka. To je zdrav vitar, očisti zrak od svih bolesti, a posebice je bila dobra za sušenje mesa, nadasve pršuta. U moje vrime je bila toliko jaka, da bi me pri izlasku vratila u kuću. Jugo je južni vitar, s njime dolaze i bolesti (viroza), a često i kiša. Južinu nikad i nitko nije volio iako je bio topli vitar. U Prološcu je puvao i vitar istočnjak ili kako smo ga zvali mostarac, bio je hladan vitar.

Sl. 15. Rođaci nekada na okupu

U vrime moga odrastanja ljudi su se uglavnom bavili poljoprivredom i stočarstvom, neki su bili zanatlije, a malobrojni su radili u nekoj državnoj ustanovi ili firmi. Čovik je najviše živio od svoga rada u poljoprivredi i stočarstvu, to mu

je bio osnovni izvor prihoda. U to vime naš čovik je mogao imati zaradu od loze i grožđa, vina i rakije. Grožđe je otkupljivala Vinarija, što znači da je imao siguran otkup, a ako je imao više vinograda onda ni cijena nije bila toliko bitna. A grožđe se prodavalo i privatano, posebno se trgovalo sa pograničnom Hercegovinom. Znam da je moj did imao takav odnos s obitelji Šiško iz Vinice i s Kelavama iz Roškog Polja. Kada bi ljudi radili u lozama, tada bi moja baba mene poslala da im odnesem ručak na Biluškoviće. Dala bi mi bronzin s ručkom, zovnicu u kojoj su bili pijati s priborom i kruh, a u ruci sam nosio uz bronzin i demejanu s vinom. Išao bi mrginjom preko Omanuša na Rusinovce i dalje Suvajom do loza, usput sam ručao s ljudima koji su radili u vinogradu, ljudi moji koji je to gušt bio ručati s njima na čistom zraku. Mi smo imali vinograde na više mista (Biluškovići, Bašća, Čurčivuša, Podvornica, Vinogradine, Gornja luka, Mačine) i pet tisuća loza. To se moralo sve obrađivati. Malo tko u selu je imao ispod dvi tisuće loza, a tako je bilo i u cilom Prološcu. Lozu je tribalo cilu godinu obrađivati i gnojiti stajskim gnojivom, zimi bi se loze obrezale, lozina se kupila i dogonila kući za komina, obavezno bi se zategle žice na kocima, a stariji vinogradi su imali razbacane loze i uz njih pričvršćene taklje, bez ikakve žice. Mi smo također imali takve stare vinograde na Čurčivuši i Biluškoviću, Mate-Maće Olujić, koji je radio u Belgiji za vrime stare Jugoslavije, poučio je ljude u Prološcu da stavljaju u vinograde betonske stupove sa žicom. Ali tada je malo ljudi to koristilo, tek šezdesetih godina prošlog stoljeća to se masovno počelo stavljati u vinograde. Vinogradi su se orali i kopali, orali su se konjima i plugom, to je bio tzv. rajcovanje, kada bi okopavali vinograd tada smo to zvali prisicavanje, to je ono što je ostalo oko loze poslije rajcovanja. To bi obično bilo u proliće i početkom lita. Diglo bi nas iz kreveta u samu zoru i išli bi prisicavati, to bi radili do trenutka kada bi dobro zagrijalo sunce. Znali smo jedni drugima pomagati. Dok smo kopali često bi se udrili motikom u golu nogu i potekla bi krv. Mi bi uzeli šaku zemlje i protrljali po rani i tako bi krv stala teći. Zemlja nije bila ničim zatrovana kao danas, naprotiv bila je puna minerala.

U početku se rajcovalo drvenim ralom na kojem je bio pričvršćen željezni lemiš, a kasnije se pojavio moderniji plug. Did Buble bi orao s konjem kojeg smo mi zvali Putko, a on ga je zvao Macko. Did bi ponekad povikao u vinogradu na konja: „Ori Macko četri ti Is.....a." Nakon oranja došlo bi vrime za polivanje loza. To polivanje je uvik radila moja mater s nekim ženama iz sela polivačom kako smo je zvali. Pamtim da su znale polivati vinograde po najvećoj žegi s makinjom na leđima. Da bi se polio vinograd modrim kamenom, trebalo je pripremiti

madrijolu dan prije. Uzela bi se gvozdena bačva od 100 litara vode, u nju se stavljalo dva kila modrog kamena, a isto tako i gašenog klaka iz klačade koju je imala gotovo svaka kuća, tko nije imao posuđivao je. U nju bi se do vrha ulila voda, preko bačve bi se stavila taklja ili jedna daska i na nju bi se objesila jedna manja, ali dugačka platnena vričica, a u nju bi se stavila određena količina modrog kamena. To bi se ostavilo u vodi preko noći da se rastopi modori kamen. Ta tekućina koja se dobila je bila svitlo-plave boje. Sutradan bi se uzela određena količina klaka i dobro promišala sa tom madrijolom.To se radilo kod kuće kada su vinogradi bili u blizini kuće. Kada su bili dalje, onda bi se bačva s vodom stavaila na gvozdena kola i odvozila do udaljenog vinograda. Svaka kuća je imala svoju klačadu u kojoj se držao gotovi klak. To je bila manja rupa dužine dva metra i širine metar i pol. Ljudi bi kupili živi klak i u toj klačadi bi ga vodom gasili i tako bi dobili gašeni klak koji bi se nakon gašenja ukrutio.

Osim za madrijolu klak se koristio i za liječenje ruku i nogu od zahrđalog željeza ili žice odnosno za razne ubodne rane. Tada bi se stavio u neku krpu i prislonio na nogu ili ruku i zavezao. Tako su se u to vrime ljudi čuvali od tetanusa. Kad bi se klak rastopio s vodom, služio bi i za bojanje debla voćaka, tako inseskti i razni nametnici ne bi dolazili u krošnju voćke. Služio je za biljenje unutrašnjih sobnih zidova ili za biljenje vanjskih okvira vrata ili prozora. Često se koristio za dezinfekciju prozora te za dezinfekciju čatrnja i bistrenje vode. A najviše se mišao s pijeskom u građevinarstvu. Loze su se polivale nekoliko puta, ali na kraju miseca lipnja (Sv. Petar i Pava) više se do trgačine nije ulazilo u vinograd. Tada bi se vinogradi zagrađivali dračom da stoka ne uđe i obrsti loze, to se najviše radilo kod vinograda koji su bili uz put. S bratom sam često išao sići dračу za zagradit vinograd na Biluškoviću, Čurčivuši i Bašći, jer su bili uz put. Tada bi sa sobom nosili drvene dračevile s dva kraka i na kojma smo nosili dračу, a za siču drače smo imali željezni kosor s dugom drvenom ručkom.

Krajem miseca rujna bi bilo trganje ili branje grožđa, tzv. trgačina. Nama dici od svih radova u polju, trgačina je bila najdraža. Dan prije bi se pripremala pomagala za trgačinu: sepeti, sići, krtoli, noževi, makazice, kariola. Gotovo svake godine bi netko u selu pleo manje ili veće krtole, te košare i tralje za nošenje gnojiva ili lakšeg materijala. Osnovno drvo kod pletenja krtola, košara i tralja bila je jasenovina, zvala se prlj i bila svitljiva. Na taj prlj ili osnovu se plela rakita iz Suvaje. Ja sam često u selu gledao ljude kako pletu te stvari, a najčešće bi to gledao

kod Lolina ćaće Joze u Mikulića kako plete krtol ispred kuće. Kada bi se išlo trgati, stavile bi se drvene bačve na gvozdena kola i vozile su se do vinograda. U te bačve je išlo grožđe koje bi se kasnije dovozilo u bačve u konobi. Višak grožđa koji bi se prodavao Vinariji bi se istovarao na nailon uz vinograd ili neku ceradu. Tu bi nastala velika hrpa grožđa.

Kad bi brali grožđe u našem najvećen vinogradu na Biluškovićima, koji je davao vagom grožđa, prostrli bi jedan veliki nailon na ledinu uz vinograd i to grožđe bi se prodalo Vinariji, koja bi na toj ledini parkirala veliki kamion s ceradom i uz njega stavila ogromni badanj (bačva), a uz njih veliku vagu. Tu bi ljudi dovozili grožđe iz svojih vinograda na vaganje i prodaju Vinariji. Radnici Vinarije bi to grožđe mirili na vagi i bacali u taj badanj, a iz badnja su bacali grožđe u kamion i odvozili u Vinariju.

Kada smo bačvama dovezli grožđe prid konobu, tada smo mi dica imali zadatak izut se, oprati noge i ući u veliki badanj ili bačve i zgnječiti grožđe. Mi smo imali u konobi veliki badanj od 24 barila. Mast ili mošt koji bi se gnječenjem stvorio tribalo bi još nekoliko dana gnječiti drvenom gnječkom, sve dok vino ne popliva u badnju ili bačvi. Tada bi se ono odlivalo u pripremljene bačve za vino. Kada bi se trgalo grožđe, tada bi se obavezno odrizale višalice na kojima bi bilo više grozdova grožđa. Te višalice bi se donile u konobu i obisile o gredu na stropu. Kasnije bi se to grožđe jelo s višalica illi bi služilo da ga se stavlja u divenice kada su se klali gudini ili u kolače. Te višalice bi dočekale Božić.

Dvadesetak dana poslije trgačine pekla bi se rakija od dropa koji je ostao u badnju kad bi se odlilo vino. Uvik se čekalo na kotao, mi u Grabovaca smo svake godine čekali kotao iz Medvidovića. Obično bi cilo selo ispeklo rakiju u našoj staroj konobi iz 1815. godine koje danas nažalost više nema, a tu konobu smo zvali izba. Bila je veće površine, izgrađena od kamena, na plafonu je imala grede i daske, a na podu nabijenu zemlju ilovaču.

Tu bi se skupilo cilo selo i onda bi krenule priče i zvuk gusala moga dida Buble, Purke, Duje i Rade Abaza. To je bilo svojevrsno natjecanje u guslanju, a na kraju bi završilo sa smijon duboko u noć, a neki su ostali do jutra jer se kotao nije gasio sve dok svi u selu nisu ispekli rakiju. Tako da se rakija pekla dan-noć. Vlasnik kotla je uzimap tzv. ušur ili kotlarinu, uzimao je jedan litar rakije po kotlu. Prva

rakija koja je potekla iz kotla zvala se prvine, ona je bila najžešća. Ta rakija bi služila za polivanje rana prilikom nekog uboda ili ozljede. Prilikom pečenja rakije obvezno bi se pod kotao stavljao peći krumpir i to posoljene pole krumpira, a gore u drop bi se stavljale dunje, ili tunje kako smo ih tada zvali, one bi se u kotlu svarile i postale meke i ukusne. Nakon trganja smo odlazili ponovo u vinograde na tzv. palackovanje, tražili smo grožđe koje je ostalo poslije trganja.

Uz grožđe mi smo imali gotovo sve voćke u vrtlu, Podvornici i Bašči. U vrtlu su bile već navedene kruške petrovače, trišnje, šljive, armelinka, jabuke, bajam, orah, višnja. Na Podvornici smo imali vinograd i u njemu dvadeset pet komada ogromnih višanja. Znali smo godišnje predati „Napretku" po dvi tone višanja. Kako ih je bilo teško brati, pomagalo je cilo selo. U bašči smo imali četiri vrste smokava: petrovače, ivankuše, mrkuše i bilice.

Kada bi smokve sazrile, did bi ih čuvao od krađe, a baba bi ih nosila na Studence prodavat. Natovarila bi na leđa sepet pun smokava i pješke na Studence. Gaga mi je pričao da je jednom srio babu kako na leđima nosi sepet smokava na Studence, na Ljubi se isprtila kako bi se odmorila i kaže Gaga da su joj leđa bila krvava od žuljanja sepeta.

Osim obrade loza, sijali smo i obrađivali kukuruz. Od svih poljoprivrednih radova najteže i najmrže mi je bilo okopavanje kukuruza. Kad uđeš u njega ne vidi se kraj njive, a posebno ako je velika trava imao si osjećaj da ga nikada nećeš okopati, stotinu puta sam ga dao đavlu. Ali bio je lip kad se zelen ubere i ispeče na vatri, mi smo u tome uživali. Moralo se oko njega opliti svaku travku, a njega bi trebao zasuti zemljom. Ako je gust, tada se pročupa, jer je razmak između dva kukuruza trebao biti pedeset centimetara. U narodu stoji izreka da je kukuruz govorio gospodaru: „Posici mi druga, ja ću ti dati zrna i za se i za druga." Kada bi kukuruz narastao do kolina, tribalo ga je ogrnuti. Tu se rade stogovi ili kuće oko kukuruza, koji čuvaju stabljiku od vitra i suše. Nakon što sazrije i osuši se, tada se bere. Ona kukuruzovina koja ostane na zemlji nakon branja bi se sikirom ili kosirićem sikla i odvozila pred kuću, a kasnije bi se stavila i sabila u plast.

U popodnevnim satima i navečer bi se čemušao kukuruz, odvajala bi se lepuška od klipa kukuruza, ona bi se odvojila za vezanje loza, jedan dio bi se stavljao u slamnicu na krevetu. Kukuruzovinu bi ile krave. Klipovi bi se stavljali u poseban

kašun, skovan od dasaka i žice, jedan dio zrnja s klipa bi se skinuo i onda bi se od toga u mlinici samlilo kukuruzno brašno za puru, a jedan dio bi se davao gudinima ili kokošima. U moje dječačko vrime pura je bila gotovo glavno jelo, a posebno za vrime stare Jugoslavije, u vrime gladi, koja je tada puno značila ljudima za preživljavanje. Iz tog doba je bila jedna zgoda iz Runovića, kada je biskup na Sv. Pričesti upitao maloga Juru da mu objasni što je milost Božja. Jure malo razmisli i reče: „Milost Božja je pura i mliko". Čepine koje bi ostale nakon skidanja zrna koristile bi se za potpaljivanje vatre.

Naš čovik je na svojoj zemlji u polju sijao razne žitarice i trave, kako bi zadovoljio sebe i stoku. Žitarice su se sijale ne samo za brašno, već i za slamu kojom bi se pokrivale neke nastambe. Najkvlitetnija slama za takve potribe bila je od raži i ozimice. Te slamnate kuće su se tada pokrivale uvezanim snopovima slame, raži ili ozimice. Ove kuće nisu imale čvrste stropove već samo nekoliko greda, a podovi su bili od nabijene gline ilovače. Sićam se da su u našim selima Mikulića i Grabovaca takve krovove imale Dujina i Purkina pojata u Grabovaca i Popina kuća u Mikulića u kojoj je i stanovala. Mi smo s tih kuća uzimali slamke za puvanje mijura nakon klanja gudina. U to vrime sijala se šenica, ječam, ozimica, zob, raž, proso i sirak. Šenica i ječam bile su glavne žitaraice uz kukuruz, dok se zob sijao zbog konja, za njihovu prehranu, a sirak se koristio za izradu metli za metenje. Alatke kojima su se kosile te žitarice imali smo u kući, prije svega kosu i srp, u početku se žito želo srpom, da se što manje raspe žito; srpom su žele žene i to što bliže zemlji da ne bi ostalo puno slame na njivi i to se vezalo u snoplje i dogonilo na guvno na vršenje. Ja nisam nikada vidio žene sa srpom da ženju žitarice, ali čim je bio srp u kući znači da su to radile prije mog rođenja.

Poslije srpa se kosilo kosom, a to su radili muškarci. Kada su išli u košnju sa sobom su nosili brus, vodir s vodom, klepac (za klepanje oštrice kose na malom nakovnju). Na kose se stavljala slagača za slaganje snopova žita. Nakon toga su se snopovi žita dovozili gvozdenim kolima na guvno gdje je vršena vršidba. Nakon košnje na njivi bi ostala strnina, na kojoj smo mi često igrali nogomet i to bosim nogama. Na sredini guvna je bila stožina, to je drveni stožac visine 1,5 metra, širok 10-15 centimetara. Guvno je bilo nabijeno glinom ilovačom. Snopovi šenice i ječima bi se postavili uokrug okolo stožine klasjem prema gore. Za stožinu je bio zavezan jedan konop dužine guvna. Taj konop se vezao konju oko vrata dok je vršio sino. Kad bi se cili konop zamotao oko stožine tada bi se konji okretali i odmotavali taj

konop i to bi se ponavljalo. Vršidba bi po najvećem suncu trajala oko tri sata, po vrućini bi se žito najbolje vršilo i od njega bi se stvarala slama. Tu slamu bi tribalo nekoliko puta prevrtati i tada bi se konji odmarali, a mi dica bi skakali po slami.

Nakon završetka se skupljalo žito i preostali dio slame, takozvana pliva. Drvenom lopatom bi se po guvnu pokupilo zrnje i pliva, a nakon toga bi se posebnom metlom od gorčice pomelo guvno. Od plive i žita bi se napravila hrpa i tada bi se drvenom lopatom žito vijalo, obično prid mrak kada vitar pojača. Lopatom bi se žito pomišano s plivom bacalo nekoliko metra u zrak, tu plivu bi vitar odnio, a žito bi padalo na pod. I danas mi je prid očima slika di moj did Purko i Dujo na našemu guvnu drvenom lopatom bacaju žito uvis, a pliva nošena vitrom leti na sve strane. Ta vršidba se obavljala u kolovozu, kada su najveće vrućine i znalo se dogoditi da ne bude vitra, pa se žito nije moglo izvijati i čekalo bi se povoljan vitar za vijanje. Nakon vijanja pokupljeno žito bi se stavljalo u vriće i nosilo kući u posebne drvene škrinje ili starije bačve, koje više nisu bile u upotrebi za vino. U to vrime žito se mirilo u kvintalima. Težina se najčešće mirila kantarom kojeg i danas imamo u staroj kući, koji je bio prenosiv i njim se mogla izmiriti težina do sto kila.

Posebna trava koja bi se sijala na našim njivama je bila ditelina. Nju su krave i konji najviše volili, kosila se pet-šest puta u godini. Kada bi se kosom pokosila, morala se sakupiti i pograbiti, a to se radilo drvenim vilama i drvenim grabljama. Poslije toga bi se morala privrtati da se osuši. Kada se ugonila u pojatu, tribalo je to raditi izjutra, dok je malo ovlaženo od rose, jer u protivnom bi se sva rasula. Jednom prilikom smo kupili ditelinu na vinogradima (ispod Antine vinarije), tu smo ditelinu sakupili u stogove i sada je te stogove tribalo pokupiti na kamiončić i uniti u pojatu. Imali smo mali kamion-Hanomag, kojeg je ćaća dovezao iz Njemačke. Kada smo počeli utovrati ditelinu, ćaća mi reče da uđem za volan i kaže mi kako da ubacim u prvu brzinu (do tada nisam nikada vozio auto) i dajem pomalo gas i kada dođem do stoga da dignem noge i auto će samo stati. Ja sam pošao i dao gaščinu, toliko sam se smeo da sam počeo jedan po jedan stog obarati, ćaća je potrčao, otvorio vrata auta i viknuo da podignem noge, ja sam to učinio i auto je stalo. Poslije toga nisam ulazio za volan dok nisan položio vozački ispit.

Kada bi dovezli ditelinu pred pojatu, jadan ti je bio onaj koji je primio ditelinu u pojatu, nema zraka, diže se prašina, nema skoro mista za stajanje, a ti moraš nabijati ditelinu kako bi sva stala u pojatu. Poslije bi bili začepljeni uši i nos, nekoliko dana

nisi mogao doći k sebi. Osim ovih žitarica i trava, naš čovik je sadio vrtlarice u vrtlima blizu kuće. Tu je sadio krumpir, kapulu, luk, raščiku, kupus, zelje, pomidore, bob, važol ćućavac i takljaš. Rasod u vrtlu je obično bio ograđen u jednom kutu vrtla. Zimi bi se po njemu stavljala drača ili granje, to bi ga štitilo od leda ili slane. Sadnja krumpira je zauzimala najveću površinu vrtla. Zemlja bi se najprije motikom uskopala, onda bi se narozala na hrpu, između hrpa bi se posadio krumpir i zatim bi se sa te hrpe pokrio zemljom. Krumpir bi se tijekom godine čuvao u tzv. trapu koji se nalazio u jednom dilu kuće. To je bila jedna rupa dubine dubine 1,5 metara, dimenzija 2x2 metra, bez prisustva svitla tako da krumpriri ne bi proklijali i tako bi se cilu godinu sačuvali. Sićam se di je trap bio u našoj staroj kući.

Naš čovik na selu nije tada mogao biti bez domaće stoke, bez krave, svinja, kokošiju, a kada je u pitanju radna stoka, onda je to u prvom redu konj. To je u ono vrime bio veliki čovikov prijatelj i pomagač, njega nisi mogao da ne voliš. On je sigurno jedan od simbola našeg tadašnjeg sela i zaslužuje da se o njemu nešto kaže u ovoj knjizi, ali i o predmetima koji su bili vezani uz njega, a koji su činili veliku blagodat našemu seljaku. U našem selu koliko se sićam bilo je pet konja. U Burkića je konja imao Luka, u Mikulića did Pave, u Grabovaca koji su tada živili u Donjem Prološcu, konja smo imali mi, Dujo i Šure. Šurin konj je bio nadaleko poznat po trkama koje je odnosio u svatovima. Zvao se Bubilo i bio je crne boje. Šure bi ga ukrasio žutim praporcima, a on bi sio na njega sa svojom dugom kapom šubarom. Izgledao je kao pandur Trenk. Konji su vukli zaprežna gvozdena kola, orali su zemlju ralima i plugovima, vukli su branu za brananje zemlje, vršili su žito na guvnu, koristio je i kao tovarna životinja za prijevoz različitih tereta. Konj je imao ular ili povodac preko glave, a na glavu mu se stavljala željezna uzda. Stavljala se na glavu prema vratu konja, a stavljala se i na usta dok je upregnut u gvozdena kola ili dok ore ili hoda. Na ularu se nalazi i priuza kada se ne koristi uzda, to je lanac za koji se konj vodi.

Postojale su i klepke ili naočnjaci, bile su od kože i služile da konj gleda u smjeru kretanja dok ore, posebno u lozama. Na vratu mu je bila komaća, a pravila se od suvog kljenovog drva. Kad se stavljala konju na vrat tada se raširi. Unutrašnji dio komaće je mekan i obložen platnom, da ne žulja konja dok konj vuče teret. Moj did je pravio komaće, a u Prološcu je to radio i Adam Dropuljić koliko ja znam. Ljudi su mu dolazili da im napravi komaću. Na komaću su povezane redine i lanci koji se pružaju sve do vagira na kolima ili pluga kada je oranje. Potkova na

stopalima konja ima oblik slova U i od željeza je. U potkove su se zabijali čavli. Meni je bilo interesantno gledati kada je did potkivao Putka. Bile su i potkove koje su se zvale ploča, njom bi se pokrivalo cilo kopito i imala je oblik kopita, od željeza je i na njoj su bile rupe u koje bi se zabijali čavli. Konj je nosio i samar na koje se slagao teret. Sačinjen je od drva i sukna otkanog od ovčje vune, svinjske dlake, te slame i trstike. Na samaru postoje konopi kojima se veže teret. Ispred gvozdenih kola postoji vagir, koji je napravljen od suhog hrastovog drva, a dužina mu je do jednog metra. Sa strane je okovan željezom, na vrhu su okovi povezani kukama na koje se privežu lanci kad je konj upregnut. Na kolima je bila zobnica satkana od grube ovčje vune, iz nje je konj zobao zob, kukuruz ili druge žitarice, ona bi se stavila konjima na glavu preko ušiju da ne bi pala kada konj zoblje. Kada bi se konj oznojio od rada i prestao raditi, kada bi orao ili slično, preko njega bi se stavljao prekrivač zvan mutap. Za tiranje konja služila je kandžija, sastojala se od drvenog dila (veći prut), a na vrhu je bila oputina dužine jednog metra. Za konja su vezane redine, napravljene od čvrstih kožnih remenja, a kočijaš na kolima ih je držao u ruci i njima upravljao kolima dok ih konji voze ili oru, one su spojene na uzdu s jedne i druge strane. Ralo s kojim je konj orao bilo je od drva, a najčešće od rašeljke. Ono se sastojalo od dva dila, jedan kojeg je orač držao u ruci i na kojem se nalazilo stopalo – ralica i drugi dio ojica koja je bila okovana i na njoj su se nalazile rupe na koje bi se prikvačila kolica i vagiri na koje se upregnu konji. Na ralici se nalazilo stopalo i na njega se stavljao lemiš okovan željezom, uz njega je bio otik kojim bi se čistila zemlja zalipljena za lemiš i ralo. On bi se držao na jednoj maloj grivni na ralu. Kad je u pitanju plug, on je potpuno napravljen od željeza. Ima dvi lopatice i nož i njima plug siče zemlju. Konj je vukao za sobom i branu koja je služila za ravnanje uzorane zemlje i za pokrivanje posijanog simena. Sićam se da je did umisto nekog težeg kamena stavljao na branu mene, a meni je to bio poseban gušt. Tada je bila uzrečica: „Di je ralo, kruha malo, di je plug i brana, tu je kruh i rana. Uzori plitko, posij ritko, protrkljaj branom, ajd u Bosnu za ranom". Na kraju treba spomenuti i gvozdena kola koja su sprida imala timun ili rudu, imala su makaze ili škare, kotače koji su bili od drva obložena željezom, imala su aksu (osovinu), kladu (greda), drvenu karoseriju, stupce, copan i vagu, na kraju je bio krik koji je služio kao kočnica na nizbrdici, spustio bi se i zario u zemlju, tako bi se kola zaustavila.

Druga po važnosti domaća životinja bila je krava. Krave smo zvali po imenima, a česta imena su bila: Medova, Milova, Perova, Ružova, Zekulja. Nije u Prološcu bilo kuće koja nije imala bar jednu kravu. Nije se ona slučajno zvala

hraniteljica obitelji. Godišnje bi čoviku isporučivala mliko, tele, stajski gnoj. Naše krave bile su buše pasmine i davale deset do dvanaest litara mlika, od kojeg se pravio domaći sir, maslo i kiselo mliko. Kad bi u jednoj teći uzavrili mliko, na površini bi se stvorio skorup žute boje debeo kao kažiprst, nama dici najdraži. To domaće svareno mliko zvali smo varenika. To mliko uz puru i maslo je nama dici bilo glavno jelo, posebno kada bi se pomišalo s divkom, cila kuća bi mirisala. Maslo se dobijalo metenjem mlika u stapu pomoću mećaje. Kada su se krave oplođivale, dovodili su se bikovi ili iz mista ili susidnih sela. Kravu kao i ostale životinje je tribalo hraniti, ona bi se obično hranila na paši van sela. Za tu pašu smo mi dica bili zaduženi, svaki dan bi izgonili krave na pašu. To nam nije teško padalo jer smo tu imali vrimena za igranje koliko hoćemo. Krava se kao i konj hranila u štali ditelinom ili sinom. Za hranjenje zimi moralo se na polju osigurati dovoljno hrane u štali, zbog toga se u polju sijala ditelina na više mista, Kada je u pitanju krava, sićam se da mi je did jedne večeri rekao: „Mali sutra ideš sa mnom u Imocki, prodati kravu!“ - to je za mene bilo pravo iznenađenje, toliko sam se obradovao da cilu noć nisam mogao zaspati. Zamisli, iđem s didom u Imotski na pazar. Imali smo u pojati jednu crnu kravu i nju je did odlučio prodati. Ustali smo rano i pješke u Imotski na Pazar, to mi je bio prvi put da sam bio sridom u Imotskom na stočnom pazaru. Bio sam oduševljen: Prizor koji sam zatekao ostaje mi u sićanju za cili život; nepregledan broj ljudi i stoke te raznih drugih predmeta na prodaju. Slika za sva vrimena. Kada je did prodao kravu, rekao mi je da sada idemo na marendu. Kada smo marendali, odveo me u jednu trgovinu i kupio mi veliko biciklo – Rog. Ljudi moji, koja je to bila radost, srce mi je iskakalo od veselja. Nisam siguran da je takav bicikl bio u Prološcu, sic mu na federe, svitlo i dinamo, paktreger, kožna kutija za pribor, pumpa. Pošli kući, did pješke, a ja na biciklu. Ovde ću spomenuti jednu zgodu moga dida koju mi je prije mnogo godina ispričao jedan stariji čovik iz Prološca. Kaže mi da su on i moj did za vrime Austrougarske radili na planini Vlašić i jednom prilikom austrijski inžinjer da zadatak mom didu da ispila jedan balvan i ocrta mu crtu koju će ispilati. Nakon što mu je inžinjer objasnio, moj did upita: „Oću li rizati cilu crtu ili pola crte?“ Kada to did reče, inžinjer se malo zamisli, nije odmah shvatio šalu, a nakon tog se tako smijao da je odzvanjalo pilanom. Kasnije je s didom bio dobar prijatelj. Ne mogu dida i babu nikada zaboraviti kako su se odnosili prema nama dici, a posebno što su jadni sve proživili prije i poslije rata.

Od domaćih životinja, kada su ovce u pitanju, ja pamtim da da su samo Bajići imali veći brooj ovaca. Inače, malo je tko u Prološcu držao ovce, to je većinom bilo u brdskom dilu Prološca. Znam da su naše žene nabavljale vunu pogodnu za kudilje i vrtena koju su pritvarale u konac iz kojeg su ručno plele različite odjevne predmete, najčešće suklene bučve koje smo mi zvali sukljenače, zatim rukavice, đempere, zovnice, torbe, vriće itd. U našemu selu nitko nije imao ovaca. Kada su ovce u pitanju, moram ovdje spomenuti jedan moj slučaj koji se dogodio s ovcama kasnije, kada je ćaća otvorio mesnicu. Tada je janjce tribalo svaki dan izgoniti na pašu. Jedno popodne sam to tribao napraviti, ali na Šarampovu je „Mladost" igrala utakmicu i ja sam tribao igrati. Prije utakmice sam istrao janjce iz pojate po zvizdanu u Suvaju i tu ih ostavio i otišao igrati utakmicu. Poslije utakmice odem kući i zaboravim na janjce, mater me upita jesam li spratio janjce u pojatu, ja joj rečem da jesam i izađem iz kuće i pravac Suvaja tražiti janjce. Kada sam došao do Suvaje, vidim da ih nema tamo di sam ih ostavio, krenem nizbrdo niz korito i čujem kod Barake blejanje ovaca. Kada sam došao tamo vidio sam da su se moji janjci (dvjesta) spojili sa dvjesta Bajića ovaca. Dok sam razmišljao što ću, vidim u prizemlju zgrade otvoren prozor i pogledam unutra i vidim da je prostorija prazna. Pošto su moji janjci bili obilježeni crvenom bojom, počeo sam jedno po jedno ubacivati kroz prozor u prostoriju. Ja sam tako bacao skoro dva sata, pogledam i vidim daje vani skoro isti broj janjaca. Tada pogledam na drugu stranu zgrade i ugledam otvorena vrata. Kako bi ja koje janje ubacio u prostoriju ono je s druge strane kroz ta vrata izašlo. Nije mi preostalo drugo nego otrati janjce i ovce u Bajića. Sutra sam došao kamionom, natovario ih i otra kući.

Jedan od simbola našega mista, kada je stoka u pitanju, bili su gudini ili svinje kako se danas zovu. Mi dica smo jedva čekali kada će biti njihovo klanje oko Sv. Kate. Gudini su se hranili tzv. spirinama tj. ostacima hrane iz kuće, zatim travom, kukuruzom, tikvama, murvama i ostalim otpacima hrane, a kasnije i mekinjama, kada su se pojavile u prodaji. Kada su u pitanju murve, njih je bilo nekoliko vrsta: ljutice, murgulje, bilice, crnice. Mi bi sa stabla otresli granu po granu i onda bi ih kupili po zemlji. Mi dica smo bili zaduženi i za travu iz polja za gudine; ja bi ponio krto i nabrao trave, svaku sam travu znao kako se zove i koje su najslađe gudinima, a to su bile: iglica, mličika, kostriš, šćir, loboda, litavac itd. Za gudine su se pravile posebne nastambe – svinjaci. Mi smo čistili ili kidali svinjake kako se to tada zvalo. Poseban ritual je bio kada su se na kraju godine klali. Iz sela bi se skupilo više ljudi, tada bi izgonili gudina iz svinjaka i povalili ga ne zemlju. Jedni bi držali zadnje

noge, drugi bi polegli po gudinu, a treći bi držali uši i prve noge gudina. Dvojica bi držali drveni klipač u ustima gudina, onaj tko kolje držao bi dugi nož u ruci, netko bi držao ispod ubodne rane noža tavu za krv, koja će kasnije poslužiti za divenice i kulen. Gudin bi se tako držao sve dok se ne bi uvirili da je mrtav. Tada bi se oprao ladnom vodom i očistio, a nakon toga bi se polio vrilom vodom i tada bi na scenu stupili tzv. bikari, skidala bi se i gulila oštrim noževima dlaka skupa s papcima. Nakon toga bi se opet dobro oprao i slidilo bi rasicanje i vađenje utrobe iz gudina. To je tribalo oprezno raditi da se ne bi probola criva, koja su kasnije služila za pravljenje divenica i kobasica. Izvadila bi se đigerica (jetra) i jedan dio nje bi bio stavljen na tavu te bi se s purom marendalo. Dok se to radilo žene su išle prati criva na Vrljiku za divenice i kulen, a ako bi tekao Čečuk onda su išle na njega.

Puno godina sam istraživao što znači rič Čečuk i nisam mogao odgonetnuti dok jednom prilikom nisam s Milanom Glibotom bio u Sarajevu i jedan profesor sa njihove Akademije mi je objasnio da je to turska rič koja prevedena na hrvatski jezik znači lip, krasan. Ime potpuno odgovara ovom potoku jer kada ste gledali Čečuk dok teče, onu čistu bistru vodu, kamene zidove obrasle mahovinom, njegov spori tok, mogli ste ga zanosno promatrati cili dan. Nažalost danas je korito betonirano.

Najprije bi se odvojile pečenice, rebra, zatim pršuti i najzad slanina, koja bi se na vatri krabila za mast. Nama dici bi dali mjehur ili mijur kako smo ga tada zvali, tada bi išli po slamku za napuvati mijur. Nakon puvanja na njega bi nadovezali špag i na špagu ga udarali. Ovdi još moram spomenuti i to da se nije bacala svinjska dlaka koju smo mi zvali čet, ona bi se pokupila i po nju bi u selo dolazio neki čovik iz Runovića, mislim da se zvao Marin Ljubičić i tu čet odnosio za pravljenje četki.

Meso bi se odnosilo u konobu na bačve da se osuši od krvi, a kasnije bi išlo na soljenje i dimljenje. Navečer, dok bi mataer pravila divenice, mi bi na štapu pekli meso na kominu. U to vrime kada je nekome u selu uginuo gudin nastala bi velika šteta jer se od toga živilo. Tada bi cilo selo skupilo novce da se nadoknadi šteta. U tom vrimenu selo je bilo puno kokošiju, nesmetano su hodale po cilom selu, a navečer su se vraćale u svoj kokošinjac. Od njih su ljudi imali svakodnevno jaja, stajnjak, kada su se klale imali su kokošje meso, te perje za kušine i perinu. Te kokoši, pošto su bile na otvorenom, često je znao iz zraka napadati orao kokošar kako smo ga zvali. Stariji i dica kad bi na nebu vidili orla vikali bi: „Uj ora“, kako bi ga potjerali iz sela.

Mi smo u to vrime nabavili i kuniće. Znam da sam od Pjerke Matića donio dva velika kunića, muško i žensko. Kasnije su ti kunići u pojati napravili velike tunele, bilo ih je priko sto komada, Kod nas, kao i u cilom selu, svaka kuća je imala mačku, a držale su se zbog miševa, jer je u kući bilo žito. Zatao se na konobama i podrumima ostavljalo na vratima ili prozorčićima mali otvor i tako da mačka možeući unutra. U to vrime mi nismo imali pasa, tek kasnije kada je ćaća otvorio mesnicu doveo je jednog psa iz Bosne, zvali smo ga Vučki. To je bio pametan i lip pas, kasnije je bio i jedan crni pas po imenu Flok, hraneći se kod mesnice toliko je otežao da nije skoro mogao hodati. Njega je ćaća poveo u Rakitno i ostavio kod jednog svog prijatelja, ali se nakon šest miseci vratio kući. Kad pogledam danas, sa sjetom osjećam da je moje lipo selo iz djetinjstva iščezlo i nikada ga više neću viditi. Tamo di je nekada odjekivalo od motike, mašklina, čekića i kosora, zveckanje kopita konja, pjesme cvrčaka, smija i dječje graje, danas vlada potpuni mir. Nema više tko ni zapivati, a sve učestalije smrti otimaju Prološcu vridne ljude. Umisto gange ore se zidovi starih kuća, pojate, pristave i prizide, sve se minja osim kamena, on je tvrd. U Prološcu konji više ne ržu, krave ne muču, ovce ne bleje, gudini ne rokću, kokoši ne kokodaču, pivci ne kukuriču, mačke ne mijauču, niti psi laju. Prominila se i priroda i ljudi. Na kraju moram navesti da su se čovik i stoka u našem selu napajali vodom iz bunara koji su iskopani u Mikulića i Grabovaca. Imamo Burkića bunar, Dunin i Pavin bunar, Mikulića bunar, bunar isprid Šurine kuće u Gabovaca, naš stari bunar iz 1911. godine i novi bunar iz 1966. godine. Voda se iz njih vadila i zaićala gvozdenim sićem s konopom dugim dvadesetak metara. U to vrime nitko nije imao čatrnju u ta dva sela. Kada su se u Prološcu donosili nazivi ulica, onda sam ja ulici koja je išla od Antičine kuće do bunara u Mikulića dao ime Put bunara. Kada smo kod bunara ovde ću ispričati jedan šaljivi slučaj koji se dogodio kod Mikulića bunara. Jednog dana oko podne kraj tog bunara naiđe Đođo i ugleda Matiju Vladinu di sidi isprid kuće, te je upita: „Matija Bog ti da daj mi nešto popiti, pricipita sam od žeđi". Matija mu reče: „Evo moj Đođo taman sam zaitila sić ladne vode iz bunara i mrtav bi se napio." Na to joj Đođo reče: „Odnio đava i tebe i nju, kad sam moga durat dovle mogu i do kuće."

U ovo vrime u Prološcu su živili poznatiji ljudi i zanati kojima su se oni bavili. Jedini kamion u Prološcu je tada imao Ivan Božinović Ikić. Zvali smo ga Ikić Mandarić Gagulić, a o njemu se sklonila pisma:

Oj Ikiću Mandariću,
Daj mi lulu zapušit ću...
U tri sela zasmrdit ću.

Na tom njegovom kamionu su bile tvrde gume, nije bilo kao danas unutrašnje gume, od nje su se odvajali na makadamu pojedini komadi gume i to je na kilometre smrdilo kad bi se ta guma užarila. Kada bi trebalo dovesti kakav teret, obavezno bi se tražio Ikić. Kada je u Proložac 1962. godine došla struja, prvi strujar je bio Ćipuka Šimić zvan Tetak. On je bio posebno drag čovik i uvik zanimljiv u svojim pričama i šalama. On je te svoje priče znao ispričati na zanimljiv i šaljiv način, unoseći u njih maštu i fantaziju. Jednom prilikom sidimo mi ispred Čurčijine gostionice u Prološcu, litno je vrime i sidimo u ladu, tada on počinje jednu od svojih priča: „U drugom svj. ratu natirali su nas Njemci u Italiji priko rike Pjave, ja sam bižao na konju, kada smo došli do rike konj neće u vodu. Što si onda, netko priupita? A što sam, Boga ti, konja nase i priko Pjave". Eto, to je bio Tetak Ćipuka, Bog mu dao pokoj.

U Prološcu je bio kovač Ćuća, danas stoji još živa njegova kovačnica na Budimu. Sićam se da me je did slao kod Ćuće kada je tribalo nešto skovati ili napraviti. Jerko Božinović je imao stroj za mlivenje kamena tzv. šudernjaču. Kada je tribalo smliti neku gomilu za pržinu, onda bi se zvao Jerko, tada je cilo selo bacalo kamen u šudernjaču s gomile. Posli njega je to radio Mate Grabovac, Ilijin. Ako je tribalo popraviti ili zakrpati cipele one su se nosile u trojice braće Adžija, Mije, Ante i Ike, jer su oni bili vrsni majstori tog zanata. Za napraviti ili popraviti bačvu išlo se kod Ikice Kolovrata ili Sibije Češljara. Naš Matiša Grabovac je bio izvrstan majstor za kastriranje ili škopljenje gudina. Kada je to radio tribalo nas je nekoliko da bi se gudin uškopio. On je bio majstor i za pravljenje dipli s ovčjom mišinom, a bio je i vrstan guslar.

Poznati mlinari u Prološcu su bili Tolići – Kokići s mlinicom u centru mista i Mate Olujić koji je mlio u mlinici u Badnjavicama, on se bavio i pčelarstvom u Olujića selu, a on je jedini u Prološcu držao divlje tice iz Afrike – maraunke. Za Uskrs smo išli kod njega po jaja od maraunke, bila su manja nego kokošija, ali ih nije tribalo bojati jer su po sebi imala pjege. Mlinicu na Perinuši je držala i obitelj Frančeski. Krajem sedamdesetih godina električni mlin je nabavio i Karlo Zec. Jakov Juričić Pođin se bavio galanterijom, iša je kroz selo i prodava sitne predmete

poput vezitki, igla, udica, puntapeta itd. Jakov je bio dobar čovik i uvik rado viđen. Sibija Češljar, Markan Radeljić i Mijo Matić su bili vrsni pokrivači kuća. Đegić i Milan Stipišić su bili lugari, oni su čuvali šumu i kupili pašarinu. Poljari su kupili poljarinu, a među njima su bili: Čičić, Ivanko Ante, Rade Abaz, Čudo Bonovil, Ante Adžija, Jozo Barbić, Luka Kolovrat, Mijat Meter i Jožuva iz Luga, Ćićko Buće, Ćuća Pirić, Krce Bajić, Ćipuka Blažević. Ikić Dračar je čuvao vinarijske vinograde u Blatu kao i Šimun Lasić, Kljajo Čuić je čuvao Baer, poljari Todor Kevra iz Crnogoraca i Čedo Mamić iz Lokvičića kada bi kupili poljarinu uvik bi na ručku bili kod moga dida. Poljarina se kupila i ostavljala u Frankića kući u Tolića, kasnije su nju oni dilili između sebe. Pajo i Uto su na Kulinama držali i prodavali gudine. U toj istoj zgradi je Cikoja držao cimenat za prodaju. U staroj Sokolani u centru prološca Joja je prodavao brašno, a u Domu je bila trgovina Napretka u kojoj su trgovci bili Cikoja i Kadija, na današnjem mistu Vedrina kafića se prodavalo petrulje. Mene bi baba poslala sa bocunom da od Cikoje donesem petrulje za sviću petruljaču. U centru je bila gostionica Grge Olujića, a kasnije i Dane Olujića uz njegovu. Kad su te gostionice prestale raditi, gostionicu je u svojoj novoj kući otvorio Vlade Tolić i Čile u Domu. Tu u centru mesnicu je držao Dane Olujić i na mostu Jela Bilić, a sedamdesetih godina je i moj ćaća otvorio mesnicu, poslije njega i Uca Meter u Lugu.

U crkvi je remeta bio Pilica, za vrime mise su pivala četiri vrsna tenora: Buka, Đula, Anka i Banka. Bankić je bio grobar, a bila su i dvojica stimadura, za Postranje Ljuban Rimac, a za Proložac Pjerko Matić, koji su stimali odnosno procinjivali štetu koju bi prijavili poljari u polju ili lugari na šumskim površinama. Pjerko Matić inače nije dobro čuo i jednom prilikom netko u Prološcu naiđe isprid njegove kuće dok on sidi na stocu kraj čatrnje. Taj nepoznati reče Pjerku: „Pjerko, kako si?“. Na to mu Pjerko odgovori: „Bogami, ja ti nisam nikoga vidio.“ Inače Pjerko je poznat po tome što je dva puta (1958. i 1962.) spriječio na skupštini da se NK „Mladost” uključi u prvenstvena natjecanja Splitskog nogometnog podsaveza i to ričima: „Omladina triba raditi na zemlji, a ne ganjati loptu po ledini.“

U Prološcu je Milanče izrađivao grobne spomenike, Sibija je bio najpoznatiji ribar u Blatu. Tone Šimić je bio poznat po čišćenju bunara, ja se sićam kada je kod nas čistio stari bunar iz 1911. godine. Zavezao bi se oko pasa konopom dugim dvadeset metara, dvoje-troje ljudi bi držalo konop u rukama i polako spuštalo Tonu u bunar. Braco Božinović je bio poznati elektro majstor, čak je konstruirao

radio stanicu i prenosio utakmicu u Prološcu, čiji se prijenos čuo u Gornjim Vinjanima. Ja je nisam slušao, ali se tada pričalo da je počimala rečenicom: „Ovdje radio Budim, krepao je Mutića gudin."

U Maršića su imali stolariju braća Lujo i Ljubiša. Znam da se i moj ćaća sa Stipukom Bugarovim bavio stolarijom, izrađivali su sobni namještaj. Dugo je u kući bio stari dugi stolarski stol. Tu na njemu se nalazila sikira, bradva, tesla, blanja, pila, šegun, turpija, triangul, svrdlo, livel, škvadra.

Poštarica je tada u Prološcu bila Stanka Marčelja, a poštar Jokić Bilić. Maće Olujić se bavio slikanjem, gotovo sve stare slike poslije Drugog svj. rata do šezdesetih godina su Maćine. Vuksan Božinović i Milan Lazin su bili cestari, mašurom su zasipali lokve na cesti Proložac-Studenci. Nakon njih to je radio Vinko Karauz. Poznato mi je da se Ana Grabovac, moje matere tetka, bavila tkanjem zovnica i torbi na tkalačkom stanu, šteta što je tkalački stan uništen nakon što je umrla.

U to vrime u Prološcu je bilo majstora zidara, kada bi išli na rad sa sobom su nosili u jednoj vrići malj, čekić, klišća, polugu, dlito, tajentu, mistriju, livel, špicu, macu, i škvadru. U te svrhe u selu su koristili čivare napravljene od malo debljeg drva za nošenje tereta, a imale su četiri ručke. Koristile su se i tragače napravljene od dasaka sa četiri ručke, sa dvije strane su imale zaslon, služile su za nošenje kamena, zemlje i maltera. Početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća na Čanjavicama se počela kopati pržina. Koristila se za nasipanje puteva i kao podloga za asfalt. Tu je jednno vrime „Konstruktor" iz Splita imao svoju asfaltnu bazu odakle su asfaltirali ceste.

U Prološcu su bili ljudi koji su ličiči bolesti i rane narodnim načinom i s prirodnom likarijom, posebno žuticu. To ja znam najbolje jer sam tada imao žuticu i mater me odvela u Imotski kod doktora Vele Zdilara. Kad me je Vele pregledao ustnovio je da imam žuticu i da me mater pod hitno vodi u Split. Kad smo došli kući mater ode kod Ivke Barbića, ona joj napravi lik za žuticu i kaže joj kako će ga koristiti. Već nakon pet dana mater je vidila da taj lik ima učinak i odvede me ponovo kod Vele. Kad nas Vele vidio na vratima, uvati se za glavu i reče materi: „Ljube, Boga ti, zar nisi maloga odvela u Split?" Mater mu reče da me pogleda, a on je nekoliko minuta gledao po meni, okretao me i na kraju izustio: „Ljube, Boga ti, šta si malomu dala, mali je zdrav jer mu se povukla žutica?" Mater se pravdala

da mi nije ništa davala, da je to samo od sebe nestalo. Međutim, Ivka joj je rekla da o tome nikome ništa ne govori. Vele je inače bio brat Bana, muža moje tetke Danice Zdilar.

Ovde ću navesti jednu zgodu kad je jedna prološka starica došla kod Vele i rekla da je nešto muči u stomaku. Vele upita: „Baba kad si imala stolicu?“ Na to mu baba odbrusi: „Kakvu stolicu, ja imam samo stoce u kući.“

Nikola Barbić, inače muž Ivke Barbić, vadio je zube u Prološcu i to klišćima bez ikakve anestezije. Bio sam i ja kod njega na vađenju zuba. Ta bol se ne može ničim usporediti, kao da ti je vadio mozak iz glave, takva je to bol bila. Prije nego mi je počeo vaditi zub, sićam se da su klišća bila u vriloj vodi u loncu. Komšija Bugar je namještao kosti kod preloma i iščašenja. Kada bi netko uganuo ili iščašio zglob ili prst, onda bi rekli da ga je išćetio. Brat moga dida Buble, Purko ličio je išijas ili prisiku. Moj did je ličio strunjenje želuca, kad se preokrene ili poremeti želudac, tada bi rekli da se struni. Bolesnik je imao mučninu, povraćanje i nelagodu, a često i velike bolove. Did bi pravio strunjeni želudac, bolesnika bi prigledao i isključio upalu slipoga criva. Tada bi prstima stiskao dio ruke između palca i kažiprsta. Ti pokreti su bili dosta jaki i trajali su do prestanka bolova u želucu. Did bi na kraju napravio lik od trava koji je bolesnik tribao piti određeno vrime, a prije bi stomak privio zavojima.

Ovde ću navesti jedan slučaj s jednim Nijemcom. Naime, zet moga dida Ban Zdilar radio je u Njemačkoj i njegov gazda je bio obolio i prošao mnoge bolnice u Njemačkoj, ali nitko nije mogao ustanoviti što mu je. Ban mu je predložio da ode kod njegovog tasta u Hrvatsku tj u Proložac i da ga on pregleda. Kad je došao kod dida ustnovljeno je da se strunio; did mu namistio želudac i dao mu lik koje će određeno vrime piti. Nekoliko miseci poslije u njemačkim novinama je izašao jedan napis u kojem je taj Nijemac kazao da je prošao mnoge njemačke bolnice i doktore i nitko mu nije mogao kazati od čega boluje, kaže da ga je izličio jedan seljak iz Dalmacije kojemu će biti zahvalan za cili život.

U Proložac 1962. godine dolazi struja, nakon što je u selu na 13. kolovoza 1961. usvojena odluka o rspisivanju dopunskog mjesnog smodoprinosa za elektrifikaciju sela. Tako je 27. srpnja 1962. puštena niskonaponska električna mreža s trafostanicom kod Čurčija u Prološcu. Sredstva za trafostanicu i javnu ras-

vjetu su sakupljena od stanovništva u Prološcu, a preko Poljoprivredne zadruge u Prološcu. O ovim samodoprinosima se tada puno govorilo među ljudima u Prološcu koji su negodovali, posebno oni koji su radili u Njemačkoj. Znam da je Gornji Proložac dobio struju tek 1970. godine. Kada je postavljena javna rasvjeta, to su one duge svitiljke sa pijatom, mi bi svaku večer ispred njih igrali nogomet kraj moje pojate na kojoj se ta svitiljka nalazila. Pamtim da je kod nas u kući najprije postavljao struju Ćipuka i Tomislav Ujević. Tu godinu 1962. pamtim po tome što mi je ćaća te godine otišao na rad u Njemačku i prvi put sam te godine vidio naše nogometaše na Šarampovu. To je prvi put da sam zapamtio da su ljudi govorili da je ovo 1962. godina, prije toga nisam znao što znači godina. Od te godine sam počeo pamtiti događaje kroz dane i misece. Te 1962. godine učitelj Bogumil Marčelja je prvi put nabavio televizor u Prološcu. Sičam se da smo išli u Bonovila di je živio gledati nogometne utakmice. Stavio bi televizor na prozor prizemne kuće, mi bi sidili na travi isprid kuće i gledali utakmicu. Znam da smo ovde dolazili i po pitome kestene za pečenje, kada se pekla rakija, jer je u cilome Prološcu tu bilo jedino stablo kestena. Poslije njega televizor je nabavio Pjerko Matić. Kod njega sam 1966. godine gledao finale Kupa evropskih prvaka između „Reala" i „Partizana". Treći koji je nabavio televizor je bio Ščepan Barbić, kod njega sam gledao Svjetsko prvenstvo 1966. godine. A već 1967. godine televizor je nabavio moj ujac Mijo, tako da više nije tribalo ići dalje od kuće za gledati utakmice. Krajem 1960-tih moj ćaća je donio televizor iz Njemačke kada je prvi put otišao u Njemačku tj. 1962. godine.

Prva poštarica u Prološcu koju ja pamtim bila je Stanka Marčelja, inače sestra dr. Ujevića koji je bio prvi liječnik u ambulanti u Prološcu. Poštar kojeg ja pamtim bio je Jokić Bilić. Mi bi se skupili ispod bivšeg spomenika u centru Prološca, ispod jedne topole, Jokić bi donio poštu i čitao imena kojima su pisma bila upućena. Meni su tada i ćaća i mater bili u Njemačkoj i ja sam stalno išao po poštu i jedva čekao kada će doći pismo. Tada sam se počeo baviti sakupljanjem poštanskih maraka koje sam skidao sa pisama koja su dolazila u selo i okolicu. I danas posjedujem te marke u kući.

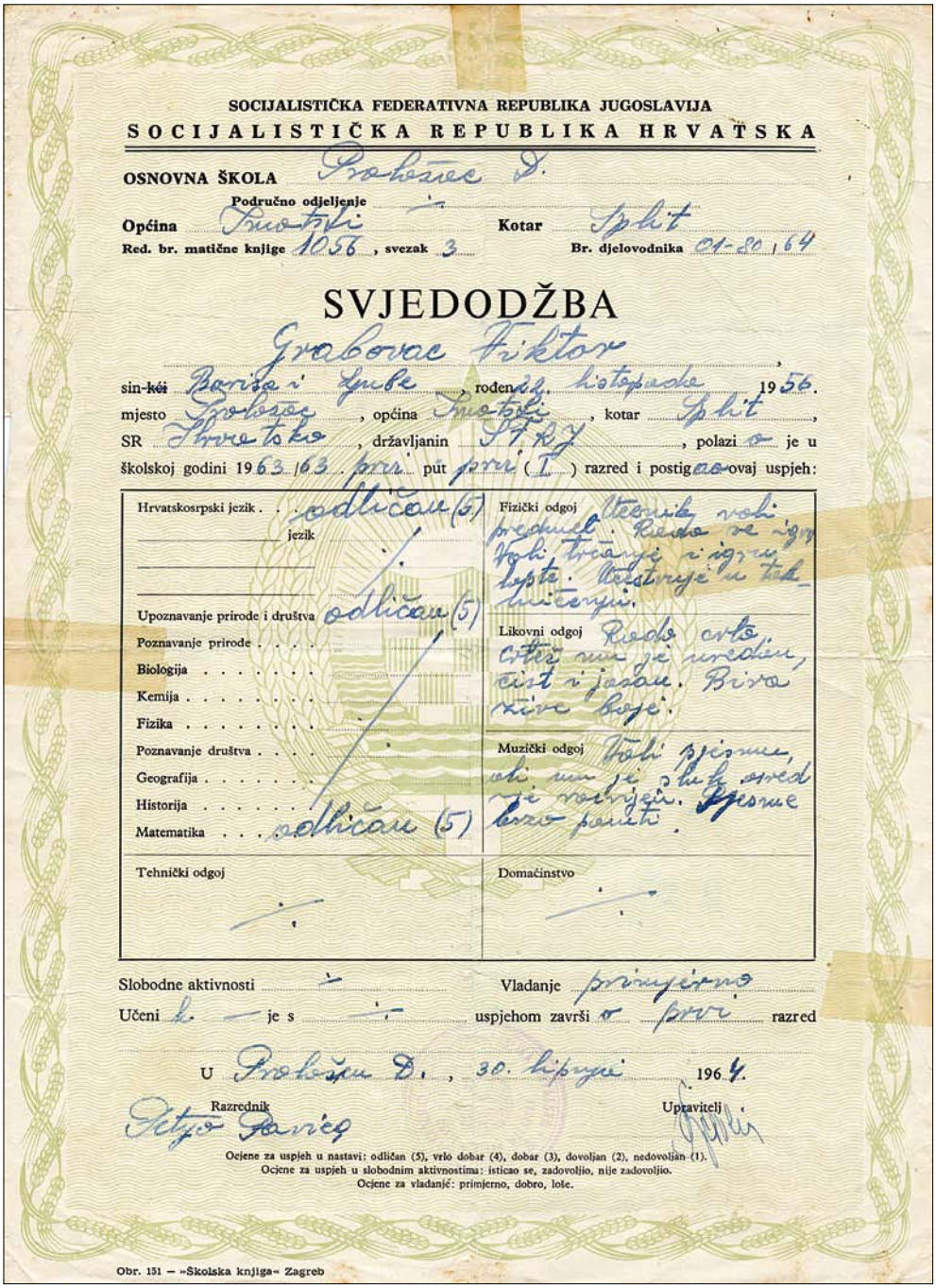
Sl. 16. Moje poštanske marke

Tih godina, kad a su naši ljudi radili u Njemačkoj, događali su se i nesretni slučajevi za koje bi mi dica čuli ako bi netko od njih poginuo na baušteli. Dobro se sićam kada je poginuo Ikica Šimić, ćaća moga rodijaka Damira, znam da je tada u našoj kući bila velika žalost.

Kada sam pošao u školu bio sam bliže Šarampovu i počeo sam češće gledati naše nogometaše, posebno kada nisu bili daleko od moje kuće. Od te 1962. godine počela su natjecanja za Kup općine u nogometu, finale tog kupa se igralo na Prgometovoj bari na 27. srpnja. Već 1963. godine se igralo finale na kojem sam ja prvi put bio, naši su dobili u finalu, znam da je Dane Kokić postigao golove i navijači su ga nosili sve do derneka na Durmiševcu. Poslije utakmice se govorilo da se dogodio veliki potres u Skoplju, da je grad razoren i da ima puno mrtvih ljudi. Nakon utakmice smo išli na dernek, tu sam prvi put pio sok koktu. U Proložac 1961. dolazi moj župnik fra Stanko Radić, koji će u Prološcu biti do 1967. godine, on je bio moj prvi vjeroučitelj. Kada bi dolazili kod njega na dotrinu, prije nje bi sa sjeverne strane crkve igrali nogomet, što njemu nije bilo baš drago, a kasnije smo sa nogometom prišli ispred blagajne. Frastanko, kako smo ga zvali, bio je dobar svećenik, u crkvi bi znali biti nemirni, dobri remeta Pilica bi uvik držao šibu u ruci, tako da smo ga se bojali iako je on bio dobroćudan čovik, ali dica i njemu dojade.

U školu sam poša 1963. godine. Prvi učitelj u školi bio mi je Ante Mustapić, koji je u školu dolazio na motoru. On mi je bio u prvom razredu samo do polugodišta, njega je zaminila učiteljica Pavica Petyo iz Imotskog, a u drugom razredu nju je zaminio Branko Mandić i bio mi je učitelj do četvrtog razreda.

Slabo se sićam učenika koji su zajedno sa mnom pošli u prvi razred, neke znam, a za neke nisam siguran jesu li bili u mome razredu ili susjednom, pa ih neću ovde ni nabrajati. Godine 1963. u Prološcu u Domu se otvara kino i prvi film koji sam gledao zvao se „Roko i njegova braća". Sićam se još jednog filma koji je nama dici ostao u dubokom sićanju i kojeg smo gledali u sali. Radi se o filmu „Deset Božjih zapovidi", u kome nas je posebice oduševila scena rastvaranja mora, a mi dica mislili smo da je sve to stvarno. Već 1964. i 1965. godine ni jedna utakmica na Šarampovu nije mogla proći a da je ja nisam gleda, tada u ekipu dolaze mlađi igrači koji će dosta godina nositi radost i trofeje u Proložac, s nekima sam i ja kasnije igra u prvenstvima (Ratko, Ćebo, Inja, Midže, Iko, Tica, Poljar itd). U 1965. godini naši nogometaši u finalu na Prgometovoj bari osvajaju Kup općine. Naravno da sam gledao utakmicu i pratio igrače dok su slavili po derneku.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA Prohinec D.

Područno odjeljenje –

Općina Dvotski Kotar Split

Red. br. matične knjige 1056, svezak 3 Br. djelovodnika 01-20/64

SVJEDODŽBA

Grabovac Viktor

sin-kći Borisa i Zube, roden 22. listopada 1956.

mjesto Grabovac, općina Dvotski, kotar Split,

SR Hrvatska, državljanin SFRJ, polazi o je u

školskoj godini 1963/64. prvi put prvi (I.) razred i postigao-ovaj uspjeh:

Hrvatskosrpski jezik . . . odličan (5)	Fizički odgoj Učenik voli predmet. Redo se igra, voli trčati i igrati lopte. Odsutnije u tjelesnom.
jezik . . .	
Upoznavanje prirode i društva odličan (5)	
Poznavanje prirode	Likovni odgoj Redo crta, crtež mu je uredan, čist i jasan. Bira lijepe boje.
Biologija	
Kemija	
Fizika	
Poznavanje društva . . .	Muzički odgoj Voli pjevanje, ali mu se glas ne razvija. Pjesme brzo pamti.
Geografija	
Historija	
Matematika . . . odličan (5)	
Tehnički odgoj	Domaćinstvo

Slobodne aktivnosti – Vladanje primjerno

Učeni Ivo – je s – uspjehom završi o prvi razred

U Prohinu D., 30. lipnja 1964.

Razrednik Petja Savić

Upravitelj

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: isticao se, zadovoljio, nije zadovoljio.
Ocjene za vladanje: primjerno, dobro, loše.

Obr. 151 — »Školska knjiga« Zagreb

Sl. 17. Moja svjedodžba prvog razreda Osnovne škole

Sl. 18. S materom i bratom na sv. Pričesti u Prološcu 1965.

U godini 1966., kada su u Njemačkoj bili ćaća i mater, ja sam s didom počeo kopati bunar isprid kuće, već naredne 1967. godine nalazim se ponovo na Prgometovoj bari di sam gleda finale za Kup općine, naši nogometaši ga ponovo osvajaju. Te 1967. godine polazim u peti razred osnovne škole u Prološcu. Tad je kod nas u kuću doša na stanovanje nastavanik Rašić i njegova žena učiteljica Danica. U našoj kući su bili skoro deset godina, tu su im se rodila i dica Tanja i Braco.

Sl. 19. Tetka Krsta, baba i did sa Rašića dicom

U 1968. godini naši igrači su ugostili u Prološcu NK „Zadar" iz Zadra i tu su utakmicu izgubili rezultatom 0:4, tada je „Zadar" bio član Druge jugoslavenske lige. Prid tisuću ljudi utakmicu je sudio sudac iz Splita Ivo Blažević, kasnije moj veliki prijatelj. Bio sam na toj utakmici, bila je zima i vrlo hladno. I u 1969. godini

naši igrači osvajaju Kup općine i u velikom i malom nogometu koji se igrao na Perinuši na 4. srpnja. I u narednom razdoblju 1970. i 1972. naši igrači su osvojili Kup općine i tada se javlja najveća želja da se naša ekipa konačno uključi u prvenstvena natjecanja Splitskog podsaveza. Već u petom razredu osnovne škole sa mnom u razredu su bili Uto, Mirić, Marinkica Radeljić, dotur Ivo kako smo ga zvali, Želja, Momčilo, Meho, Dok i drugi, a kasnije stariji učenici Puska, Kunac, Profa, Mijun, Perić, Dragić, Paško i drugi.

Od šezdesetih godina prošlog stoljeća počinje u Prološcu tzv. gastarbajterstvo ili odlazak naših ljudi u Njemačku na rad. Većina naših ljudi je bila pritisnuta ekonomskim problemima, osim onih koji su radili u državnim i društvenim ustanovama, njima je bilo uz malo poljoprivrede dobro, a oni koji su živili samo od poljoprivrede jedva su preživljavali, vladala je neimaština i sve teži život na selu. Dolazilo je novo doba, a posebno kada je došla struja i ljudi su tili izgraditi malo bolje kuće i školovati dicu. To je bilo vrime „crvenih jugoslavenskih pasoša", a dobiti ga je bila prava povlastica. Ljudi su dobijali odbijenice, posebno oni koji se nisu sviđali državnom aparatu, a nekima je čak ponuđeno dobijanje putovnice za špijuniranje naših ljudi u Njemačkoj. A naši ljudi u Njemačkoj su radili vrlo teške poslove za koru kruva koju su tribali poslati svojoj obitelji. Kada su išli u Njemačku, kod kuće su ostajali starci, žene i nejaka dica. Tako smo brat i ja ostali s babom i didom kod kuće, a mater i ćaća su otišli u Njemačku, tako da je žrtva bila i s jedne i s druge strane. Viđali su se jednom godišnje (Božić), a u tijeku godine su se pisala pisma, koja su poštari Jokić i Jovo isporučivali. Ti naši ljudi po bauštelama u Njemačkoj su stanovali u skromno opremljenim vagonima i barakama, sami su bili svoji kuvari, perači i čistači, poslove nisu birali, radilo se svugdje, a radili su one najteže i najprljavije poslove po kiši, suncu i snigu. Jedino su se nediljom družili na misama u crkvi. Zahvaljujući tome radu i Proložac se počeo minjati, nikle su nove kuće, dica su odlazila u gradove na školovanje, bilo je sve više auta, lipše se oblačilo, manje je bilo sirotinje. Ti naši ljudi na radu u tuđini nisu posli dugo uživali u mirovinama, skršeni bolešću i godinama prerano su se preselili na onaj svit, ostavljajući svojim obiteljima plodove svoga rada, a nama lipo sićanje na njih. Mnoga dica tih ljudi su otišla na školovanje u veće gradove, posebno u Zagreb i većina njih se više nisu vratila u Proložac. Sazidane su mnoge kuće, pojate, svinjaci, bunari, čatrnje, suhozidi, pristave, vrtli, vinogradi, voćke. Očuvanost okoliša, mir i čisti zrak, seoski prostor i tradicionalno seosko gospodarstvo oživili su Proložac. Našem čoviku nikad nije nedostajalo humora, pisme i igara uz sve nedaće kroz

koje su prolazili, ljudi znaju biti temperamentni, jogunasti, skloni beštimanju, ali nisu bili skloni osvetama, skloni su kritiziranju i teško priznaju vlastite pogreške, ali sve je to došlo iz prošlosti, iz doba aga i begova, žandara i vilanaca, milicije i vojske, sto puta su bili opečeni i zato to iz njih izvire, ali znaju stisnuti zube i ići dalje, jer se moralo živiti. Ali imaju i vrline koje su se iskazale u poštenim radu, vjerskom, gospodarskom, društvenom, nacionalnom i svakom drugom segmentu života i stalno potvrđuju svoju viru, kulturu i tradiciju, svoju obitelj.

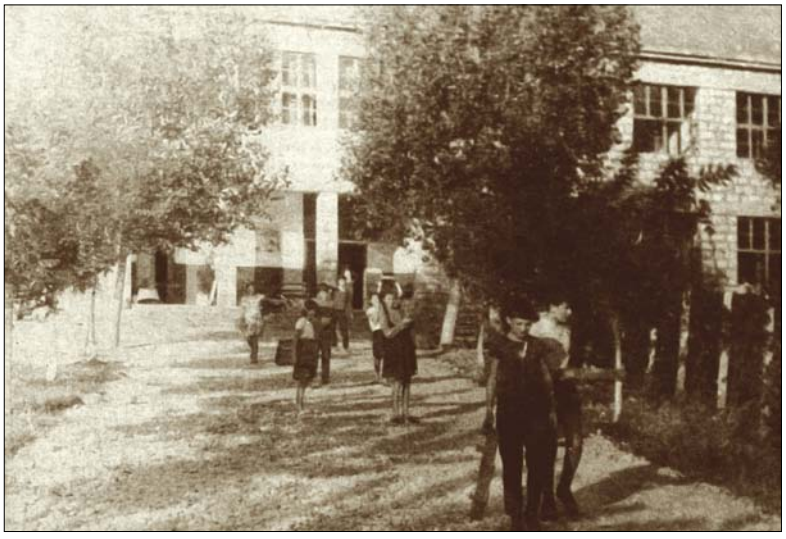
Uz veliki trud i rad u Prološcu je uvik bilo dovoljno za život: mesa, mlika, sira, vune, šenice, kukuruza, ječma, krumpira, vina, rakije, duvana, višanja, trišanja, smokava, oraha i bajama. I uz sve muke naši ljudi su bili zadovoljni. Bili su čvrsti, skromni, otporni, jaki i mudri. Prirodno su bili inteligentni, s bistrim umom znao je kada i zašto triba nešto uraditi ili učiniti, rodio se s kemijom i matematikom, iz ničega je stvarao nešto, sve kako bi priživio. Tko danas more izračunati ogroman napor i žrtvu, količinu uloženog truda jednog kamenoklesara, majstora graditelja i njegovu muku bez današnjih tehničkih pomagala, gradio je sve vlastitim rukama, svoju kuću, svoju izbu, pojatu, čatrnju, bunar, svinjake, a to ne ulazi niti će ikada ući u cijenu četvornog metra. U tim kućama su stanovali ljubav i poštenje i u tim kućama su rođeni mnogi od nas, a mi dica smo bili njihovo najjače oružje opstanka.

Sićajući se naših didova i baba i danas vidimo da je njihov duh ostao u tim kućama i u našim srcima. Žive i danas u nama uspomene doživljene u litnoj hladovini pod kostuljom, murvom, orlom ili navečer isprid kuće, na oborima i na guvnu, kada bi se čemušao kukuruz. Za zimskih noći kraj špakera, kada su se pričale priče o junacima i događajima iz davnine. Interesantno baba i did nikada nisu pričali o prošlom ratu, a mi dica to nismo ni tražili, jer o tome nismo ništa čuli, niti smo išta znali, a oni su bili svjesni da kazujući o tome dovode i nas i sebe u opasnost jer su vlasti svugdje imale oči i uši. Zato iz njih to nije nikada izlazilo, niti su pričali o životu koji su proživili. Malo-pomalo sve više je ljudi išlo na rad u Njemačku. Vlasti su procinile da im je bolje pustiti ih u Njemačku da rade i zarađuju nego da im kao takvi ovde prave probleme i izražavaju negodovanje. Oni koji su otišli u Njemačku drugima su slali vize (garanciju) da mogu doći u Njemačku. Moj ćaća ja 1962. godine otišao u Njemačku, nakon dvije godine je već vozio novog Opela, što je u to vrime za njega i za mnoge ljude bila znanstvena fantastika. Jedan čovik iz Prološca mi je pričao da je bio u Splitu s mojim ćaćom i da su s tim Opelom došli na splitsku rivu, kaže da se oko auta skupila cila riva.

U ovom vrimenu, točnije 1967. godine moj vjeroučitelj fra Stanko Radić nakon šest godina napušta župu Proložac i na župi ga zamjenjuje fra Pavao Glibotić. On je na župi ostao samo tri godine i slabo ga se sićam kao župnika. Sićam se da je te godine kupio televizor moj ujac Mijo i to lito smo gledali isprid kuće evropsko prvenstvo u nogometu, kada se Jugoslavija plasirala u finale i izgubila to finale u ponovljenoj utakmici sa Italijom u Rimu. A 1969. godine se u Prološcu otvara ambulanta gdje je prvi doktor bio Ujević iz Krivodola. Ta se ambulanta nalazila u Domu kao i danas, tu su nam u osnovnoj školi navrtali ospice. Uz Dom sa sjeverne strane je bila šikara s dračom i kupinom, tu bi se iz ambulante bacale injekcije, šprice i razne bočice. Nekoliko godina kasnije sve je očišćeno i izgrađeno igralište za male sportove.

Te godine se u Hrvatskoj događa Hrvatsko proljeće ili MASPOK. Mi dica nismo se bavili politikom niti nas je zanimala, niti smo o njoj išta znali, ali smo ipak upijali razgovore starijih i shvaćali da se nešto događa što ne odgovara tadašnjoj vlasti. Tad sam išao u osmi razred škole, znam da smo po starim drvenim klupama crtali hrvatske grbove, ali opet nismo znali zašto to radimo, pivali smo pisme kao i stariji: „Ustani bane" i „Vilo Velebita", a ni tu nismo znali zašto pivamo. Tada su se održali izbori kako bi tada stariji govorili, a mi opet nismo znali što su to izbori i tko se bira, ali smo čuli od starijih da na izborima triba izabrati Bruna Tandaru a ne Jugoslavenčinu Marka Turića. Tada je netko na mostu velikim slovima ispisao ime Bruna Tandare. Naši ljudi u selu su bili veseli kada je dobio Bruno Tandara, ali to je veselje kratko trajalo jer su oni koji su bili istaknuti u MASPOK-u bili svi pozatvarani od strane tadašnje vlasti, pa tako i Bruno Tandara. Priko noći je pristalo crtanje hrvatskih grbova i pivanje „Ustani bane". Tih godina se u Krajini snima kultna serija „Prosjaci i sinovi" i film „Duvanski znak", oboje je režirao Antun Vrdoljak. Određeni kadrovi te serije i filma su snimani u Prološcu na Vrljici. Glavni glumac serije je bio Rade Šerbedija, koji je često pred mrak dolazio u gostionicu Vlade Tolića u Prološcu i slušao starije ljude kako govore kada su igrali na karte i kako se ponašaju i to mu je pomoglo da na briljantan način odglumi ulogu Matana. Na snimanju filma „Duvanski znak" na Vrljici netko iz Buljanije je predložio Nikolu zvanog Zrinjević za jednu ulogu u tom filmu. Kada je Nikola došao na Vrljiku Vrdoljak mu reče: „Barba, ti češ imati ulogu ustaše u filmu i obući ćeš ustašku uniformu." Na to mu Nikola uzvrati: „Oćete mi vi dati uniformu ili ću ja doniti svoju od kuće?" Ovu zgodu je Vrdoljak kasnije pričao u Zagrebu.

Godine 1968. moj ćaća me poveo u Split na utakmicu „Hajduk" - „Zvezda". To što sam prvi put doživio na utakmici nikada neću zaboraviti. U to vrime, kada je u pitanju škola, osim nastave mi smo imali niz zanimacija, obrađivali smo vinograd isprid škole, trgali smo grožđe u Blatu, sadili smo borove u Vučjoj dragi, ali imali smo od toga i koristi, zaradili smo u tim radovima za ekskurziju u osmom razredu po Hrvatskoj i Sloveniji. Kada bi radili vinograd isprid škole, inače je tu bilo samo stolno grožđe, tada bi od kuće nosili motike i kopali vinograd. To je sve organizirao i nadgledao nastavnik prirode Rašić, kojeg su đaci nazvali imenom Barni. U Vučjoj dragi smo sadili sadnilce borova što bi organizirala Šumarija iz Imotskog. U Blatu bi trgali grožđe u vinogradima Vinarije. Poseban je bio trenutak kada se dilila marenda, tada bi nam dali dobar komad kruva i veći komad salame mortadele, koja nije bila kao ova danas bez okusa i mirisa, bila je tanja i tvrđa, kada bi je radnici Vinarije rizali, mirisala bi na sto metara. Ljudi moji kakav je to gušt bio kada smo marendali na onom zraku i onom mirisu u Blatu.

Sl. 20. Trganje grožđa u vinogardu isprid škole

Ovo su bila nika druga vrimena, nije to bilo vrime kao danas, tada smo se bojali učitelja i nastavnika, neki od njih su u ruci često držali šibu, pa ako si nešto zgrišio ošinuo bi te šibom po ruci i ušima. Nisi se moga nikomu žaliti je su to roditelji podržavali. A kada dođeš kući i počmeš se žaliti, onda bi te i roditelj išiba. Zato je bilo bolje mučati. Bio nam je iz fizičkog odgoja nastavnik Đika, on bi nas

na satu najprije postrojio na Šarampovu, zatim bi kupili stine na igralištu i iznosili ih van igrališta, a nakon toga bi imali vižbe rastezanja i razgibavanja, sklekove i posli toga trčanje, a na kraju nogomet na dva gola i velikom terenu. Budući da je razred brojio priko trideset učenika nije bilo teško sastaviti dvi ekipe za nogomet. Kada se igralo, igralo se ozbiljno i jedna i druga ekipa je tila dobiti i kasnije se rugati poraženima, a obično bi dobijala ekipa u kojoj je bilo više ponavljača. Tako se dogodilo da je moj 7B razred dobio u finalu škole 8 razred i to baš zbog toga što smo imali veliki broj ponavljača, a takav se rezultat prije nikada nije dogodio da sedmi dobije osmi razred. Moje je mišljenje da su ponavljači bili bistri momci, ali njih jednostvno nije zanimala škola, već neke druge stvari, što je većina njih kasnije pokazala jer su uspili u životu i bez škole, očito da im je škola bila samo teret. Moj prijatelj Kunac kaže da im je bilo najdraže kad bi pali, jer u narednoj sezoni nitko te ništa ne pita, ne triba misliti ni o čemu, a ako ne padneš odma na startu dobiješ par jedinica i imaš problem cilu godinu. U školi je bio upravitelj Stipe, kog su zvali Učo, stanovao je s obitelji u školi, bio je tako strog kao da se školovao kod Staljina u Rusiji. On nam je predava hrvatski jezik, prije njega je to bio Ante Matković, koji je došao u sukob sa nastavnikom likovnog odgoja Kaličaninom, koji je iz Srbije došao u našu školu, izgleda po zadataku, Matković je maknut iz škole jer je navodno došao u sukob po nacionalnoj osnovi, a u ovakvim slučajevima uvik je onaj iz Srbije bio u pravu. Učo je jedini nastavnik iz naše škole kojemu naš fratar nije smio doći na sprovod, kao ni njegovoj ženi učiteljici. Nastavnik iz povijesti i zemljopisa nam je bio Vinko Tolić, stari kalibar učitelja, ono baš iz naroda, a tako je i vodio svoje satove, to su više bili satovi humora nego povijesti i zemljopisa. Nije puno tražio da se nauči i mi smo jedva čekali njegov sat. Mnoge priče i anegdote s njegovih satova kasnije su ispričane. To moj dobri prijatelj Kunac najbolje zna ispričati, a ja ću ovde ispričati jednu priču s našeg sata zemljopisa. Tolić izvede Nadu ispred velike karte Evrope, koja je visila na zidu učionice i da joj šibu i reče: „Ajde, Nade, ti nama sada na karti Evrope pokaži di se nalazi Jugoslavija." Nada uzme prut i počme pomicati po karti jer nije znala to pokazati. Onda joj on reče da pomakne prut naviše, ona pomakne, a on opet reče da ga pomakne naviše i tako je ona pomicala dok nije izašla s karte na zid. Tada on prozbori: „Eto, Nade, to ti je Jugoslavija."

Ljubo Rašić zvan Barni je bio nastavnik biologije i pravi prirodoslovac. U školi je vodio brigu o vinogardu i raslinju isprid škole. Dok je bio u Prološcu kupio je auto folsvagen-žabu, a imao je i motor vespu, stanovao je u mojoj kući i kada ju je napustio taj motor je ostao kod nas, kasnije je ta vespa bačena na Čanjavice.

Ljubo je bio ribolovac, gotovo svako malo je iša na Blato u ribolov. Bio je dobar čovik i nastavnik, a inače je rodom iz Tihaljine. Nas dicu je uvik opominjao da ne smimo dirati u prirodu ni ubijati tice. Nastavnica iz matematike je bila Mirjana Skako, koju smo zvali Skakinica, bila je stroga, ali poštena nastavnica. Udala se za Điku i osatala u Prološcu. Imali smo u školi muzički odgoj, meni je taj predmet bio drag, a nastavnica je bila iz Bosne, Marina Alaupović, a iza nje Zdravko Žarković. Likovni odgoj nam je predava Tomisalav Kaličanin, koji je osim sukoba s Matkovićem imao i sukob sa Ilijom Maršićem.

U školi smo morali na likovni odgoj donositi mape sa listovima za bojanje, morali smo imati pastele i tempere boje. Znao nas je poslati u Skakala po muljiku iz koje smo izrađivali figure, kao i na sapunu. Tehnički odgoj i fiziku nam je predavao stari i dobri Ikeša. On je znao biti i grub, ali je u suštini bio dobroćudan čovik, ali i znalac u svome poslu. Jednom prilikom jedan čovik dođe u Tolića gostionicu i tu sritne Ikešu i ispriča mu slučaj o jednom učeniku iz osmog razreda i da mu priti da izgubi godinu. Imao je tri jedinice, sa dvi je moga na popravni, a jedna od te tri jedinice je bila iz tehničkog odgoja koji je predava baš Ikeša. I on zamoli Ikešu da pusti maloga jer će po završetku osmog razreda ići s ćaćom u Njemačku i tamo raditi. Ikeša ga saluša i reče mu: „Ajde neka mali nauči nešto o pumpi, kako pumpa radi i neće biti problema!“ Nakon nekog vremena Ikeša na satu prozove tog učenika i reče mu: „Ajde ti nama kaži kako funkcionira i radi pumpa?“ Učenik se digne i malo se zamisli, te ispali: „Pumpa funkcionira tako da je guramo gori-doli, gori-doli.“ Kada je učenik to reka, Ikeša mu na to reče: „Nosi te đava ćaći u Njemačku.“ Inače je Ikeša uvik volio šalu i pismu, nažalosat takvi ljudi ne žive dugo.

Engleski jezik nam je predava Žarko Kralik, doseljenik iz Češke. Kod njega nismo tribali ništa učiti, niti smo mi išta znali iz engleskog, a on nije ništa ni tražio da znamo. Kada sam doša u gimnaziju bio sam tukac iz engleskog u odnosu na učenike iz Runovića. Kralik mi je bio razrednik od petog do osmog razreda. Po naravi je bio pokvaren čovik. Znao se narugati učenicima, tako jednom prilikom upita u razredu: „Ima li netko jednu olovku da mi posudi?“ Na to jedan učenik odnese olovku za njegov stol. Nakon toga Kralik ponovo upita: „Ima li netko jedan čist list papira?“ Ponovo isti učenik odnese list za stol. Treći put Kralik upita: „Ima li netko gumicu da ovo izbrišem?“ I treći put taj isti učenik odnese gumicu za stol i kada se htio udaljiti, Kralik ga uhvati i okrene prema učenicima i reče: „Vidite dico, u torbi ima sve a u glavi ništa.“

Ovde ću ispričati jednu zgodu mojih školskih kolega Ute i Mehe. Jednom prilikom su njih dvojica sili na bicikl i pravac u Imotski najist se kolača kod Turke. Kada su se vraćali kući Meho je sidio isprid Ute na biciklu i u ruci drža u papiru zamotane šampite i krempite. Kada su došli u Mršića stranu u Glavini, spane im lanac na biciklu i oni odlete u provaliju u neku draču. Jedan čovik koji se tu zateka u blizini to je sve vidio i požuri da ih oslobodi drače. Pokušava je nekoliko puta, ali nije uspio i izusti: „Ni sam ne znam kako vas izvući?" A na to mu Meho reče: „Boga ti, zapali draču." Oni kolači su se razlili Mehi po glavi i prsima. Kad su došli kući Meho upita mater: „Di je Meho?" Ona mu odgovori da ga je odnio đava sa Brankom u Imotski, a kada se malo bolje zagledala u njega prozbori: „A moj Ante jesi li to ti?"

U 1971. godini sam pošao u gimnaziju u Imotskom i tada sam se počeo malo više interesirati o politici, ali je ipak tribalo birati sugovornike sa kojima ćeš o tome razgovarati. Znali smo vrlo dobro s kim se triba družiti i koga u tim stvarima triva izbjegavati. Htio sam tada i više znati o Drugom svj. ratu i saznati pravu istinu, posebno iz razloga jer je u tom ratu i poraću moja kuća teško stradala i propatila. Počeo sam propitkivati starije ljude o svemu tome i te informacije su mi dobro došle za kasnije pisanje knjiga. Već tada sam svaćao da je Jugoslavija lažna država nastala na zločinu nad Hrvatima i da vlast svjesno laže o događajima u tome ratu i poraću, a posebno kada se radi o žrtvama i počiniocima.

Te 1971. godine ćaća i mater se za stalno vraćaju iz Njemačke. Ćaća je sa sobom dovezao kamion Hanomag i na putu kući se svrati u Bjelovar kod prijatelja. Ovaj mu ponudi da uzme desetak teladi i proda ih kao meso u Dalmaciji, što ćaća i učini. Tako ih je ćaća dovezao u Proložac, počeo ih klati i prodavati meso u selu. Mjesni mesari su ga prijavili da neovlašteno prodaje meso, tada on iz inata ode i položi mesarski ispit i otvori mesnicu u Prološcu, a kasnije u Imotskom. To je sasvim slučajno ispalo, jer se tim zanatom nije namjeravao nikada baviti. I tako kada ju je otvorio, mesnica je radila gotovo trideset godina. Ali, to je bio težak i krvav posa, nije bilo odmora, radilo se dan i noć. Ćaća ne samo što je radio kao mesar, mora je stalno ići po Dalmaciji i Bosni i Hercegovini, a i ostalim krajevima nabavljati stoku za mesnicu. To je bilo zlatno doba za ostale stvari. Ja i brat smo tu bili od velike pomoći, moram priznati više on nego ja, on je kao i ćaća klao stoku, što ja nikada nisam radio, niti sam mogao uzeti nož u ruku i zaklati živu životinju, ali zato se moralo raditi sve druge poslove, od čuvanja janjaca po polju, pranja auta, mesnice i klaonice, održavanja i čišćenja pojate, hranjenja životinja u njoj, sve to uz poljoprivredne poslove u polju.

Jednom prilikom je stari doveo iz Prnjavora radnika Esada Kvakića, nekoliko je godina radio kod nas u Prološcu, obavljao je sve poslove, pa čak i u poljoprivredi, a malo kasnije je doveo na rad u mesnicu i klaonicu Željka Piplicu iz Dobrinača. Ja i brat bi dali đavlu mesnicu za Veliku Gospu i državne derneke jer smo tada morali vrtiti janjce na ražnju koje smo pekli za prodaju. Iskapile bi nam oči od dima vrteći cili dan te janjce. Radeći s mesnicom već nakon dvi-tri godine ćaća je kupio teren u Baškoj Vodi. Tko će nabrojati bikove, krave, telad, svinje, ovce, janjce, koze itd. koji su prošli kroz klaonicu i mesnicu u Prološcu i Imotskom. Znam da je ćaća u Prološcu mnogima davao meso i na dugove, kad je umro iza njega je ostala knjiga dužnika za meso, a ja i brat nikada nismo ni pokušavali naplatiti te dugove, jednostavno je to palo u zaborav. Kad je mesnica pristala raditi, cila kuća je počinila. Najviše je to traga ostavilo na ćaći koji je zbog toga prerano otiša na oni svit. Jedno vrime je ćaća drža i stanicu za otkup sirove kože i tako priko firmi „Jugokoža" iz Subotice i „Centarkoža" iz Titograda.

Kada sam poša u gimnaziju, to je za mene bilo nešto posebno, nešto novo s čim se prvi put susrećeš. Sve je bilo na višoj razini u odnosu na osnovnu školu, i predmeti i profesori, a to sam vidio kada sam prvi dan sio u gimnazijsku klupu. Bilo je vrlo važno proći tu prvu godinu. U školu smo putovali na tri načina: autobusom, biciklom, pješke. Cesta Proložac-Imotski je bila makadamska, puna rupa i prašine, a kada je kiša i lokava. Obično bi početkom godine izvadili đačke autobusne karte u „Autopoduzeću" i vozili se autobusom koji je prometovao Imotski-Proložac-Aržano, tako bi mi taj stari autobus zvali ržanka, sprida je izgleda kao kamion Fap, a straga je imao skale koje su služile za podizanje kofera na krov. Matko ne bi vadio autobusnu kartu, nego bi se popeo na te skale i tako do Imotskog, a kada bi došli u Imotski bio je sav prašnjav. Puno puta smo znali ići u Imotski pješke. Na biciklima bi često išli, posebno u proljeće i lito, kada je bilo lipo vrime. Jednom prilikom ja, Purkić, Drops, i Šumar se biciklima vraćali iz Imotskog. Kada smo došli kod crkve Velike Gospe, ostavili smo ja, Purkić i Šumar bicikle i išli u Markićeve trišnje, a Drops nam reče: „Ja ću svoje ostavit malo naviše ispod zida da bude spremno ako Markić naiđe." Dok smo mi brali trišnje Markić naiđe i nabasa na Dropsov bicikl, uzme ga i odveze kući, nas i naša bicikla nije ni pogledao. Sutradan je ćaća Nedo morao ići isprosit bicikl.

Moji profesori u gimnaziji po predmetima koje su predavali su bili: Pavičić – profesor biologije, dobar čovik i još bolji profesor, interesantna su bila njegova

predavanja, uvik s dozom humora. Mostarčić – profesor zemljopisa, vrlo drag i pametan profesor, imao je na predavanjima zanimljive teme koje sam volio slušati, a imao je odlične ispitne testove s kratkim pitanjima na koje smo odgovarali. Često sam se u Imotskom viđao sa njim jer je njegov stan bio odmah uz Centar u kojem sam ja radio. Jednom prilikom je došao u moj ured i donio mi svoju knjigu „Imotski moje mladosti“ s potpisom. Zvali smo ga Sule. On bi često meni znao reći: „Moja baba je bila Grabovčuša!“ Sudjelovao je u Hrvatskom proljeću i ondašnja vlast nije ga baš volila. Runac – profesor latinskog, bio je naizgled strog profesor, ali ako ga upoznaš s druge strane, svatiš da je dobar čovik, i on se loše proveo za vrime Hrvatskog proljeća. Ako učenik ne bi znao deklinirati teru (zemlju), on bi rekao: „Ajde dekliniraj tuku, kad ne znaš teru.“

Čužić je bio profesor povijesti kao i profesorica Kvasina. Čužić je bio vrstan povjesničar, predavanja su mu bila kratka i koncizna, volio je pričati s đacima, dok je Kvasina bila suprotnost, često su joj predavanja bila dosadna, a mi je đaci nismo volili ni kao osobu ni kao profesoricu. Ne sićam se da se ikada zasmijala. Rudež je bio profesor kemije, tihi i dobroćudni čovik, odličan kemičar, ja sam osobno volio i njega i njegov predmet, ima je zanimljiva predavanja i ispitivanja kroz testove. Juroš i Matković – profesori hrvatskog jezika. Dva ozbiljna profesora i znalca svog predmeta, druga je stvar što većina nas đaka nismo volili čitati lektiru. Vladić je bio profesor umjetnosti. Živio je u Imotskom kao samac, inače je bio iz Runovića. Bio je svojevrsni čudak, načitan i znalac u svom predmetu, ali to nije znao na prilagođen način prenijeti đacima. Bila su mu čudna pitanja na koja je bilo vrlo teško odgovoriti.

Profesorica IvanaVučemilović govorila je kao da je rođena u Francuskoj i to je davalo čar njenim satovima francuskoga. Rado se sjećam i profesorice Mare Pezo, koju i danas često sretnem – bila je dobra profesorica i žena. Profesor Škare koji mi je predavao četiri predmeta: filozofiju, logiku, sociologiju i psihologiju. Bio je stari iskusni profesor, također stradalnik u „Hrvatskom proljeću“. Kod njega niste mogli imati negativnu ocjenu, ali ste morali znati za dovoljan, on te na to tjerao.

Profesor Drago Šalinović je predavao je engleski. Kada sam došao u gimnaziju, činilo mi se da tek počinjem učiti engleski. Djelomice je popravio praznine ostale iz osnovne škole. On je bio miran i dobar profesor, bio je visok i zgodan, a inače je bio iz Vrgorca. Stari profesor Sveto Dunda predavao je tjelesni i bio mi

razrednik. Kada bi bio tjelesni odgoj obavezno bi se igrao nogomet Proložac-Runović, a da bi utakmica bila zanimljiva stavili bi novac na pobjedu, kojeg je držao profesor. Ponekad bi igra morala otići u produžetak, pa ne bi došli na sat zemljopisa te bi Mostarčić pitao prisutne đake di su ostali. Mi u Prološcu smo imali dobru ekipu (ja, Purkić, Drops, Šumar, Čorić itd.), a za Runoviće su igrali igrači Mračaja. Jozo Kukavica (Jožuva) dobar i strog profesor fizike, kasnije smo se često viđali i ostali u dobrim odnosima. Tehnički odgoj predavao je Ante Jović (Bikan), pomalo flegmatičan, ali dobar čovik i profesor.

Za kraj sam namjerno ostavio matematiku, predmet koji nism volio. Ne mogu reći da sam taj predmet mrzio, ali zaista ga nisam volio, nisam volio brojeve ni formule, međutim za profesora sam imao jednog posebnog tipa prezimenom Šušak iz Širokog brijega, koji do podne nije volio sebe, a od podne nikog drugoga. Bio je arogantan, pokvaren i umišljen, a imao je facu Broja Jedan iz Alan Forda. Nisam ga u četiri godine nikada vidio zadovoljna i nasmijana, već vječno mrzovoljna. Malo tko ga je u gimnaziji volio i od učenika i od profesora. U trećem razredu me bacio na popravni, te godine smo išli na ekskurziju u Pariz, bili smo u Parizu deset dana. Na popravnom ispitu svakom od nas je dao dva zadatka, ja sam odmah vidio da su meni zapala dva najteže zadatka jer su samo kod mene bili zadaci s derivacijama i integralima. Bez obzira što sam ja nešto naučio o njima od jednog našeg vrsnog matematičara iz Prološca prije nego sam pošao na popravni, odmah sam kroz te zadatke osjetio da me namjerno htio ponovo vratiti u treći razred, ali mi nikada nije bilo jasno zašto je to činio, jer ja nism bio loš đak, ni po učenju ni po ponašanju, mislim da je čovik ima problema u svom privatnom životu i mora se na nekome iskaljivati. Kasnije sam saznao da je i po drugim razredima ima tako nekoga na kome se iskaljivao. Nakon što mi je istekao zadnji dan gimnazije u četvrtom razredu i nakon što su se zaključile ocjene iz svih predmeta, na zadnjem satu matematike, došao sam do tog profesora i rekao mu da ostane nakon sata pet minuta u učionici, da mu imam nešto reći. Kada smo ostali sami kod stola, tada sam mu sasuo sve u lice, nism ga vriđa, ali sam mu reka neke stvari i kada sam izišao iz učionice, on je ostao dugo za stolom, zureći u stol, gleda sam ga kada je iziša, bio je vas blid.

Mi koji smo završili gimnaziju i upisali studij, nas devedeset devet posto se nikada više nismo susreli s pišljivim derivacijama i integralima, a mene su vratile godinu dana unatrag. U Prološcu se tih prvih sedamdesetih godina nastavilo s

raznim događajima. Tih godina u moje selo su došla po prvi put dva velika nova traktora. Ilija i Jozo su nabavili novi traktor marke Zetor, a Tonko Ursus. Oni su bili atrakcija u selu. Već tada su Grabovci gotovo svi sišli iz Gornjeg u Donji Proložac i tu su nastavili svakodnevno življenje. I na župu Proložac je došao novi svećenik fra Ivan Vuka, no nije se zadržao više od tri godine, do 1973.

U 1973. godini ljudi iz vlasti u Prološcu su napokon odlučili da organiziraju osnivačku skupštinu kako bi se klub napokon uključio u prvenstvena natjecanja Splitskog podsaveza, kako se tada taj Podsavez zvao. Bio je misec svibanj i puna sala ljudi u Domu di sam se i ja naša. Mi smo u školi u gimnaziji čuli od starijih đaka iz Prološca da se osniva nogometni klub i tako sam se i ja nakon toga saznanja tu naša. Sićam se da se vodila velika polemika oko imena kluba, ali i o boji dresa. O tome sam pisao u knjizi „Mladost, prološki ponos i radost", pa sada neću široko o tome pričati. Znam da su na skupštini stari igrači tražili da se klub zove „Mladost", kako oni navode da se i prije tako zva, a o tome nitko ništa nije zna. Tek kasnije se saznalo da je u Prološcu 1948. godine osnovano Fiskulturno društvo „Mladost" i u okviru njega tri kluba: nogometni, odbojkaški i šahovski. To se saznalo od stariji ljudi iz Prološca i Imotske krajine koji su krajem četrdesetih godina prošlog stoljeća dolazili igrati u Proložac, jer je jedino tu bilo nogometno igralište u Imotskoj krajini, na staroj Benkuši. To je potvrđeno i pomoću naknadno pronađenih fotografija igrača i natpisa na poleđini tih fotografija di se navode imena igrača i klub s kim je „Mladost" igrala na Benkuši, kao i rezultat tih susreta.

Ovde se može postaviti jednostavno pitanje: Za koga je napravljeno veliko nogometno igralište na Benkuši ako tu nije bilo nogometnog kluba? Na ovo pitanje je najlakše odgovoriti: Baš zato što je tu djelovao nogometni klub. Na ovoj skupštini je samo tribalo proglasiti kontinuitet kluba jer je 1948. i de fakto i de jure osnovana NK „Mladost" iz Prološca, jer se nije ništa prominilo, klub je igrao na istom mistu, na istom stadionu (kasnije se sa Benkuše prišlo na Šarampov), s istim igračima i vodili su ga isti ljudi, nije igrao prvenstvene utakmice kao što ih nije igrao ni Hajduk od 1911. do 1920. godine. Sićam se tog starog igrališta na Benkuši, jer sam blizu njega živio i kada sam poša u školu. Mi smo često nakon nastave tu na travi znali igrati na dvi branke, tada je to igralište već bilo zapušteno jer se odlaskom na Šarampov tu više nije igralo. Tu nije bilo ni jedne kuće kao danas, a bilo je nekih tridesetak metara od Doma. Na ovoj skupštini se odlučivalo

i o boji dresa kluba. Mlađi ljudi i igrači su predložili da boja dresa bude crven-bil-plav. Čudno je da je taj prijedlog lako proša, jer je tu bilo starih komunista. Ja sam danas siguran da oni nisu znali koje je boje hrvatska zastava pa nisu ni reagirali, za njih je postojala samo ona jugoslavenska.

U svojoj prvoj sezoni 1973. godine u prvenstvu „Mladost" je svoju prvu utakmicu odigrala u Glavicama protiv NK „Borca". Na utakmicu je krenuo pun autobus s igračima i navijačima, među nima sam bio i ja. Bilo je veliko slavlje nakon utakmice koju je „Mladost" dobila rezultatom 6:3. Već naredne sezone i ja se uključujem u treninge „Mladosti" i tada nastaje moja natjecateljska nogometna aktivnost. Naime, u toj 1974. godini po prvi put u nekom nogometnom natjecanju (osim prve lige) se formiraju juniori u svakom klubu od najnižeg do najvišeg ranga natjecanja, a inače dugo godina će proći da se formiraju i druge mlađe uzrasne kategorije. Juniori su u prvenstvu igrali svoje utakmice u predigri seniora i kod kuće i u gostima. Kada smo išli igrati u goste autobus je bio krcat igračima seniora i juniora. Te sezone sam igrao za juniore i u toj prvoj sezoni smo osvojili prvo mjesto na tablici, imali smo odličnu ekipu, veliki broj nas iz te ekipe je kasnije godinama igra za seniore.

Sl. 21. Prvi juniorski uzrast NK „Mladost" u Postirama 1974.

Sl. 22. S ekipom JNA u Prološcu 1974.

U ovoj 1973. godini umro mi je did Stipan (Buble), znam da sam iz škole doša kući kada su mi rekli da je did umro. Za mene je to bila velika žalost jer sam ja volio dida. Bog mu da pokoj.

Ovde se mogu pohvaliti da sam prvi junior koji je zaigrao za seniorsku ekipu „Mladosti". Bilo je to na prvenstvenoj utakmici u Prološcu s NK „Mosorom" iz Žrnovnice 1974. godine. Tada je bila velika čast zaigrati sa starijim igračima: Ratkom, Ikom, Injom, Poljarom, Midžom, Ćebom, Ticom, Bibom itd. Znam da mi je prije utakmice trener Đika reka da se ne bojim i da slobodno igram, poslije utakmice me pohvalio za igru. Tu smo utakmicu dobili rezultatom 3:0. Tada smo igrali prijateljske utakmice i s hercegovačkim klubovima. Igrao sam do 1976. godine kada sam otiša na studij u Split. Zbog fakultetskih obveza nisam moga dolazit na treninge u Proložac, tako da sam nekih godinu dana igra samo mali nogomet u Splitu s Antom i studentina iz Krajine protiv splitskih ekipa. Jednom prilikom u Imotskom susretnem Branka Kujundžića, brata moje ujne Branke i u razgovoru me pita igram li još nogomet. Reka sam mu da trenutno ne igram zbog obveza na fakultetu i da ne mogu dolaziti na trening. On mi predloži da odigram ovo prvenstvo kod njih u „Kamenu" jer mi tu nije tribalo trenirati. Jednu polusezonu sam odigra za „Kamen" jer mi se nije više dalo ići na one divlje terene di je „Kamen" igra u to vrime.

U međuvremenu od događaja u Prološcu dogodio se slučaj da je izgorio Dom u Prološcu 1972. godine i to sjeverni dio Doma. Mi koji smo se tu zatekli gledali smo kako gori, ali nikada nije dokazano kako se Dom zapalio. Tada je ambulanta pristala raditi, pošta je smještena u Rimčevoj kući, a Dom je tek 1976. obnovljen. U to vrime „Razvitak" iz Metkovića je otvorio trgovinu u kući Dane Ivanka, nakon toga njegov sin Vjeko je otvorio gostionicu „Katanu" u istoj kući. A 1974. godine kroz Proložac do Vukadinovića je napokon asfaltirana cesta, nestalo je prašine i lokava.

Sl. 23. Na gimnazijskoj ekskurziji u Parizu 1974.

U 1975. godini smo ja, Purkić, Šumar i Lole išli u Split na utakmicu kupa europskih prvaka izmeđi Hajduka i prvaka Belgije „Racing Whita". U Imotskom smo iznajmili taksi Luje Ujevića i išli na Stari plac. U toj godini sam položio i vozački ispit u Imotskom.

Kada sam se odlučiva što ću studirati, moga sam birati misto i ime fakulteta. U Zagreb ni u snu ne bi iša, najprije zbog „Mladosti i zato što sam ja sebe uvik vidio živiti u Prološcu, a da sam otiša u Zagreb", možda se više ne bi vratio iz tko zna koji razloga. Uvik sam sanja studirat povijest i arheologiju jer me to najviše privlačilo, ali u Splitu nije bilo tog fakulteta, pa sam se odlučio za Pravni fakultet. U Split sam doša 1976. godine, živio sam na Mejama u stanu mojih ujaca Mije i Saje, zajedno s rodijacima Danicom i Željom, iako nas je tu znalo biti nekoliko. Na studij sam se upisa kao redovni student, sićam se da su na prvoj godini sa

mnom bili bivši ministar zdravstva Milan Kujundžić (nakon prve godine upisao je medicinu u Rijeci i otišao na taj studij), odvjetnik Novica Đerek i njegova supruga Nada, Ante Ljubičić Puška, kasnije tajnik Grada Solina, Vinko Ljubičić, Branko Jakić i dr. To studiranje u Splitu su bili najlipši dani moga života. U to vrime smo držali mesnicu u Prološcu i Imotskom te sam imao dovoljno novca za studiranje, ali ja nisam bio taj da bi to zlorabio, novac sam trošio za svoje dnevne potrebe, ali i na sportske priredbe i utakmice. Nije bilo utakmice „Hajduka" i „Jugoplastike" koje nisam gleda u Splitu, čak nisam propušta nijedan trening „Hajduka" na Starom placu. Mi studenti iz Imotske krajine bi se navečer skupili ispred restorana Zagreb koji se nalazio blizu kina Tesle i robne kuće Prima. Jednu večer sam se s Utom vratio s utakmice u Makarskoj, di smo igrali sa „Zmajem" i otišli u kino Tesla gledati film. Tu smo zaspali od umora s utakmice i probudio nas je kinodomaćin nakon što je film završio. Tu ispred restorana bi razgovarali i dogovarali utakmice koje smo igrali sa splitskim ekipama, ali razgovarali bi i o drugim stvarima i pomagali jedni drugima. Čak sam jednom prilikom zamolio rodijaka Antu da umisto mene ode pisati test iz statistike. To je bio čisto ekonomski predmet, a ja ga nisam ni pogleda. Da sam mu indeks i Ante je otiša pisati test. Tako sam ja ima položen pismeni ispit iz tog predmeta, a usmeni je bila samo formalnost. Ante je bio na Ekonomiji i stanova je kod svoje rodice Ivane u Splitu 3.

Prva godina studija je uvik najteža, pa je i meni tako bila. Na svakoj godini imaju neki najteži predmeti, nisu oni najteži zbog gradiva, već zbog profesora koji ih predaju. Tako su na prvoj godini naizgled dva najlakša predmeta Uvod u pravne nauke i Politička ekonomija bili najteži. Prvi je predava kontroverzni profesor Visković (bio je sa mnom u prvom sazivu Sabora), a drugi je predava otac nogometaša Slavena Bilića, profesor Ivan Bilić. To je bio čisto ekonomski predmet, ali ga je on učinio najtežim. Tako isto na drugoj godini sam također ima predmet financije koji je predava profesor Slobodan Komazec, po nacionalnosti Srbin. Bio je najteži predmet na toj godini isključivo zbog tog profesora. Kada sam triba polagati ispit iz tog predmeta dođem na fakultet samo da vidim šta i kako pita, odlučio sam taj dan pasti, jer ispit nisam pripremio. Uša sam u sobu, on sidi za stolom, okolo je šest stolica, taman za nas šestoricu koji smo ušli unutra. On jednomu postavi prvo pitanje. Pitao ga je o nekakvim specijalnim pravima vučenja i zlatnim polugama koje su bile vezane za to pitanje. Dan prije sam gledao skriptu Financije, iz koje se sprema ispit, i slučajno naletim na ta specijalna prava vučenja i zlatne poluge, te sam slučajno pročitao o tome. Budući da sam bio zadnji za odgovarat, petorica prije

mene nisu znala odgovoriti na to pitanje i doša je red na mene. On me upita: „Kolega, znaš li ti išta o tome?“ Ja nešto počmem natucati o onome što sam jučer čita u skripti, dok sam govorio on me prekine ričima: „Kolega, dajte mi vaš indeks.“ Ja mu dam indeks, on mi upiše ocjenu, a ja ne mogu opisati što i kako se dogodilo, igrom slučaja sam položio najteži ispit na drugoj godini, ovo je bilo čudo nad čudima. Taj profesor je 1991. godine pobjegao iz Splita u Beograd. Na prvoj godini sam svakih petnaest do dvadeset dana dolazio kući. Na prvoj godini jedne prilike ja i Ante sritnemo ujca Miju na Pjaci u Splitu, tu nam je platio piće i kaza da ide na utakmicu „Dinamo” – „Hajduk” u Zagreb. Poslije toga se pozdravi s nama, nismo mi ništa govorili o našim planovima za tu utakmicu jer smo iste večeri vlakom otputovali u Zagreb di smo se dogovorili s našim kolegama studentima da ćemo doći kod njih u Zagreb na utakmicu. Mi sutra izađemo iz vlaka i odemo na Jelačić plac ili na Špicu kako se tada zvala. Tu opet naletimo na ujca Miju koji se tome susretu jako iznenadio. Poslije utakmice smo spavali kod kolega u studentskom domu di smo ostali dva dana. Dok sam studirao u Splitu jednom prilikom u gradu se susretnem s Brankom Radićem, bratom Ivice Radića, koji je oženio moju rodicu Danicu. Pošto sam se s njim poznava, otišli smo u kafić na piće. Branko je u to vrime bio najbolji ragbijaš Jugoslavije i igrao je u „Nadi”. On mi predloži da dođem sutra na plac na jedan trening „Nade” i da pokušam igrati ragbi. Sutra sam otiša na taj trening više iz znatiželje, nego što ću igrati ragbi, jer ja ne mogu bez nogometa. Tog dana sam izašao iz svlačionice i Branko me upoznao s trenerom i igračima. I kada smo nakon vježbi počeli igrati na dva gola, jednom prilikom dođe lopta meni, ja je ponesem, kad odjednom jedan me udari rukama po glavi, drugi me povali na zemlju, gotovo da sam doživio nokdaun. Ja se dignem i odem u svlačionicu, obučem se i odem ća. Sveti moj nogomet.

Sl. 24. Sa suigračima na snigu u Prološcu 1974.

Tokom studiranja često sam se družio s današnjim nogometnim trenerom Stankom Mršićem Jugom i vratarom Splita Franom Srdarevim. Stanko je tada igra najprije za „Split", pa za „Solin" u drugoj ligi i na koncu je završio u „Hajduku" u prvoj ligi. Tako 1978. godine mi predloži da odem na probu u NK „Split" koji je tada igra onu bivšu međurepubličku ligu, a prvi trener je bio veliki Vladimir Beara i njegov pomoćnik Mile Viđak. Tako jedno popodne odem ja na probu, gdje je bilo dvadesetak na probi. Od nas dvadesetak ostave samo četvoricu, među tom četvoricom sam bio i ja, tako da sam u toj sezoni nastupa za „Split".

Sl. 25. Sa suigračima u NK Split u Solinu 1977.
Gornji red: Bakica, Mihaljević, Lakić, Fiorentini, Vukašin, Tomičić, Novković, Križević, Viđak, Grčić. Donji red: Drnas, Krneta, Perišić, Čakar, Vodogaz, Grabovac, Jurić.

U međuvremenu sam igra i mali nogomet za Pravni fakultet u prvenstvenim natjecanjima splitskih fakulteta. Sa mnom je igra i Ivica Pavić iz Ričica. Današnju ženu Maru sam upozna na fakultetu di je bila na prvoj godini, ali kako se sudbina more poigrati, taj dan kad sam je upozna, ukra sam joj kožne rukavice i tako je krenulo. Prije upoznavanja često sam s prijateljima iša u kino, ali kasnije stalno s njom. Kada sam odslušao treću godinu na fakultetu, nisam ima većih obaveza tako da sam češće dolazio kući i vratio sam se ponovo u „Mladost" i imao vrimena za treninge u Prološcu, di počinjem igrati prvenstvene utakmice u sezoni 1978/1979.

Sl. 26. Sa suigračima u Prološčcu 1977.

Sl. 27. U Baškoj Vodi 1978.

U toj sezoni smo izgubili nekoliko najboljih igrača, Iko i Midže su otišli u „Orkan" iz Dugog rata, a „Mračaj" je oteo najboljeg igrača Tvrtka Bubala.

Sl. 28. Sa suigačima u Baškoj Vodi 1978.

Sl. 29. Sa suigračima u Kaštel Gomilici 1979.

Sl. 30. Sa suigračima u Jelsi 1979.

Sl. 31. S igračima NK Zadar na Prgometovim Barama 1979.

Oni su to radili na način da bi igraču rekli dođi igrati u „Mračaj" i dobiješ posa u Vinariji. Tako je Tvrtko završio u „Mračaju" i Vinariji punih deset godina. Sićam se da sam tada na nekoj utakmici u Runoviću reka predsjedniku „Mračaja" Kuštri otprilike ovo: „Vi se u „Mračaju" ponašate kao pijani bogataši priko prološke Vinarije i to sve zahvaljujući našim guzičarima iz Prološca koji su vam je isporučili, ali zapamti kad tad će doći vrime kada je nećete imati i bit ćemo ispred vas." To je vrime došlo devedesetih godina, propala Vinarija, propa i „Mračaj" jer se u tom trenutku nisu mogli snaći bez Vinarije, države u državi. Tribali su krenuti od početka, nama je tada bilo lako, jer mi nikada nismo ništa imali niti je itko sta iza nas, kao Vinarija iza njih, imali su sve, autobus od Vinarije za sve uzrasne kategorije, boce vina i raznih pića, ni dragi Bog ne zna koliko ih je za „Mračaja" odvezeno iz Vinarije, ta ista pića su im plaćala ručkove i večere, radnike sa Vinarije koji su održavali igralište i svlačionice i druga sredstva, a o sponzorima priko Vinarije da i ne govorim. Da smo to imali bili bi u onoj Drugoj jugoslavenskoj ligi, a da je to istina to smo pokazali devedesetih godina prošlog stoljeća, što smo uspili i bez Vinarije. Od 1978. do 1985. godine sam odigrao gotovo sve utakmice za „Mladost". Imali smo dobru ekipu tako da smo znali iz kupa izbaciti drugoligaša „Solina". Tada mi je brat doša u Split na studiranje. Skupa smo stanovali na Mejama, a moju zadnju godinu u Splitu smo proveli u stanu tetke Danice na Kmanu. U 1979. godini je izgrađen vodovod u Prološcu, mi smo kroz selo na nekim dionicama morali kopati kanal za polaganje vodovodnih cijevi. Te godine su počeli i radovi na brani Ričice, često sam iša gore i gleda što rade, bilo je puno radnika i strojeva, znam da su u selu ljudi pričali kako je Kerum izvrnuo valjak i umalo poginuo. Godine 1980. smo igrali prvu međunarodnu nogometnu utakmicu u Baškoj Vodi protiv tadašnjeg prvaka Poljske „Rucha" iz Chorzowa i izgubili rezultatom 4:0.

Te godine se u renoviranom Domu ponovo otvorila ambulanta nakon požara 1972. godine. U toj godini je umro i zločinac Tito, tada sam iša autobusom za Split i u autobusu smo slušali prenos utakmice „Hajduk" – „Zvezda", kad je spiker javio da se prikida utakmica zbog Titove smrti. Te godine sam bio na legendarnoj utakmici u Splitu između „Hajduka" i „Hamburgera" u četvrtfinalu Kupa prvaka. Na Poljudu je bilo pedeset tisuća ljudi, a „Hajduk" je ispao zbog gola u gostima.

U 1980. godini umrla mi je baba Lucija (Doganuša), taj dan kada je umrla sam doša iz Splita. Što je sve jadna doživila u životu, posebno torturu 1945. Bila je i radnik i ratnik, nisu je mogli slomiti. Pokoj joj duši.

Sl. 32. Pobjednici Kupa općine Imotski u malom nogometu 1980.

U 1981. godini je za predsjednika kluba doša ujac Mijo, bio je predsjednik samo godinu dana, a napravio je tri dobre stvari za klub koje do tada nitko nije napravio. Prvo, izgradio je teren s travnatim tepihom, doveo je na otvaranje igrališta europskog „Hajduka", utakmica je odigrana prid pet tisuća gledatelja, što Imotska krajina nikada nije zapamtila i treće odveo je „Mladost" na turneju u Njemačku.

Sl. 33. Sa suigračima na Prgometovim Barama 1980.

Sl. 34. Sa suigračima u Prološcu 1980.

Sl. 35. Ekipe Mladosti i Hajduka u Prološcu 1981.

Za sijanje trave na igralištu angažirao je splitsku tvrtku Jadro koja je bila specijalizirana za travnate terene, uređen je tako da je bio bolji od nekih prvoligaških terena, ali nažalost nije dugo traja jer nije napravljena drenaža s plastičnim cijevima koje bi odvodile vodu s igrališta. Osim toga ujac je nabavio kompletnu željeznu ogradu oko igrališta i oko škole koju je platio Stambeni fond iz Imotskog na čelu kojeg je bio Andrija Mikulić. Kada je u pitanju ova ograda oko igrališta i škole (četiristo m) nedavno je na večeri veterana kluba jedna osoba izjavila kako je

on zaslužan za ogradu oko igrališta, da ju je on nabavio i platio. Budući da se radi o čoviku koji je rekorder po padanju u osnovnoj školi, praktički je bio bez škole, ta ista osoba je u jednoj tadašnjoj imotskoj firmi stavljena za šefa nabave, a što je posa komercijalnog direktora firme. Na tom mistu je za godinu-dvi podiga kuću na tri kata u Prološcu, što ni jedan naš čovik koji je tada radio u Njemačkoj nije moga. Još znam da se tada pričalo po Krajini da je ta ista osoba kupila kuhinjski stol za tisuću i pol tadašnjih maraka, onda možete misliti o kakvom se čoviku radi. Istina je da je on nabavio ovu ogradu, a tu ogradu je platio Andrija Mikulić, a to znam jer mi je to Andrija reka. Takvi kao on su pljačkali firmu u onom sistemu i zato je bio 1990. protiv HDZ-a i Tuđmana, jer od tada to više nije moga raditi.

Sl. 36. S Blažom Sliškovićem u Prološcu 1981.

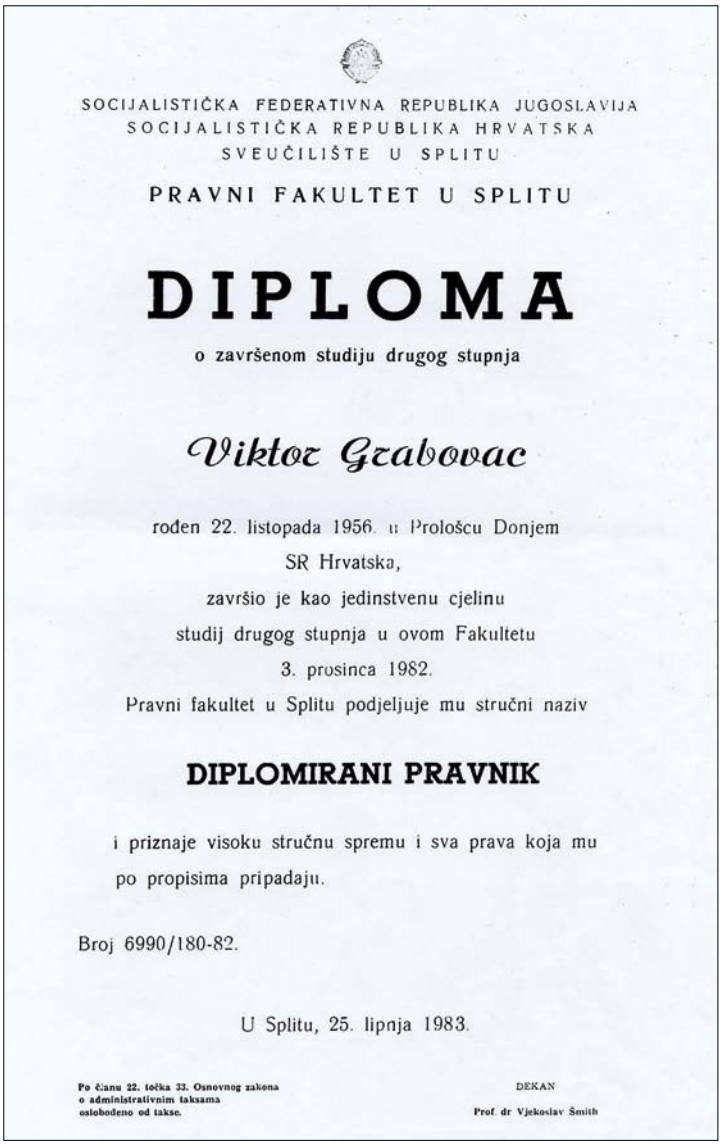
Ujac Mijo je tada „Hajduka" doveo u Proložac preko Branka Tolića, koji je rođen u Prološcu i koji je politički dobro kotira u Splitu. „Mladost" je odveo na turneju u Njemačku priko našeg mještanina Nediljka Češljara di smo odigrali dvi

utakmice, jednu protiv „Wehen Taunsteina" iz istoimenog mista. Utakmicu smo igrali pod reflektorima i dobili rezultatom 5:2. Prije dvi godine ja sam saznao da je taj „Wehen" uša u Drugu Bundes ligu Njemačke. Drugu utakmicu smo odigrali u Weisbadenu protiv „Adrie", kluba naših radnika u Njemačkoj i odigramo 2:2. Na ovoj utakmici sam postigao zgoditak. Prije nego smo 1981. godine igrali utakmicu s „Hajdukom" ja i Bukić smo sa mojim kombijem išli po Imotskoj krajini i stavljali plakate za tu utakmicu. U Cisti Velikoj sam parkira kombi isprid Doma. U jednom trenutku dok smo stavljali plakat netko je na cesti trubio iz automobila. Mi se okrenemo i ugledamo kombi di je pripričio glavnu cestu Cista-Trilj. Dok smo to gledali jedno auto projuri pokraj kombija, to je ono auto što je trubilo, to je bilo jezivo viditi, kombi se zaustavio na kraju ceste i ostavio taman prostora da ovo auto projuri kraj njega, ta mi je slika i dan-danas prid očima jer ne mogu ni zamisliti što se moglo dogoditi. Isprid Doma je bila nizbrdica, ja očito nisam zatega ručnu kočnicu već sam auto ostavio samo u brzini. U određenom trenutku je auto ispalo iz brzine i niz nizbrdicu krenulo prema cesti.

Sl. 37. Sa suigračima i navijačima na Šarampovu 1981.

U 1982. godini se moje studiranje u Splitu približilo kraju, napokon sam diplomira.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U SPLITU

PRAVNI FAKULTET U SPLITU

DIPLOMA

o završenom studiju drugog stupnja

Viktor Grabovac

rođen 22. listopada 1956. u Prološcu Donjem
SR Hrvatska,
završio je kao jedinstvenu cjelinu
studij drugog stupnja u ovom Fakultetu
3. prosinca 1982.
Pravni fakultet u Splitu podjeljuje mu stručni naziv

DIPLOMIRANI PRAVNIK

i priznaje visoku stručnu spremu i sva prava koja mu po propisima pripadaju.

Broj 6990/180-82.

U Splitu, 25. lipnja 1983.

Po članu 22. točka 33. Osnovnog zakona o administrativnim taksama oslobođeno od takse.

DEKAN
Prof. dr Vjekoslav Šmith

U 1983. godini sam počeo raditi u Udruženju obrtnika kao tajnik. Naime, nisam se moga nigdi zaposlit u nekoj državnoj instituciji ili tvrtki, pa čak ni s diplomom Pravnog fakulteta, za to si triba biti podoban za tadašnju vlast, ja očito nisam bio. Za to sam triba čekati devedesete godine. U ovoj 1983. godini ćaća mi je bio predsjednik Udruženja obrtnika u Imotskom, a Udruženje u to vrime nije

bilo baš po volji vlasti, a budući su u Upravnom odboru Udruženja bili sve ćaćini prijatelji, nije ih onda bilo teško nagovoriti da me prime za tajnika Udruženja. I tako sam se ja u ovoj godini zaposlio u Udruženju, a prve prostorije Udruženja su bile u kući Pere Bubala u Imotskom. U lito 17. srpnja 1983. godine sam se oženio sa Marom, svatovi su bili u Ivkošića, a vinčanje u crkvi Svih svetih u Zmijavcima. Kum mi je bio moj prijatelj i suigrač u „Mladosti" Dinko Brečić Mrđa, koji je nesritnim slučajem poginuo u Imotskom 1991. godine. Navečer su svatovi bili ispred naše stare kuće u Prološcu.

Sl. 39. Sa suigračima u Runoviću 1981.

Sl. 40. Sa suigračima i Nedjeljkom Češljarom u Prološcu 1981.

Sl. 41. S igračima NK Bagat u Zadru 1982.

Sl. 42. Sa suigračima u Zadru 1982.

Sl. 43. Sa suigračima u Zadru 1982.

Sl. 44. S igračima NK Zadar u Prološcu 1982.

Sl. 45. Sa suigračima u Prološcu 1983.

Sl. 46. U šansi za gol u Prološcu 1983.

Sl. 47. Vinčanje s Marijom u crkvi Svih Svetih u Zmijavcima 1983.

Sl. 48. Moj vinčani kum i prijatelj Dinko Brečić Mrđa

Nakon ženidbe sam iste godine dobio poziv za onu jugoslavensku vojsku. Triba sam ići u vojsku u Slavonski Brod u petak, a ja sam otiša u ponediljak, jer sam iša igrati prvenstvenu utakmicu na Brač, di sam na utakmici postiga pobjednički pogodak. Ta me je utakmica koštala misec dana skraćenja vojnog roka kao hranitelja obitelji. Tijekom vojnog roka rodila se kći Ljubica u 1984. godini, znam da sam tada platio piće svima iz moje spavaonice.

Prije nego sam poša u vojsku, u Proložac je iz Amerike doša Ante Mikulić nakon sedamdeset godina provedenih u Americi. Kada smo ga upitali pripoznaje li što u Prološcu od kad je otiša, reka je da samo pamti kulu i Badnjavice.

U vojsci u Slavonskom Brodu sam bio rod pontonir u inžinjerskoj jedinici. To je bio jedan od najtežih rodova u vojsci. Gradili smo mostove, prigrađivali rijeke i potoke s pontonima kako bi veliki kamioni i oklopna vozila mogli prijeći na drugu stranu. To je bio vrlo težek posa, naime nas je dvadeset nosilo na drvenim palijama tzv. remorker u rijeku, to su teški metalni čamci koji su držali te pontone na rijeci, a njih su prevozili veliki kamioni tzv. BDS-ovi. Oko pasa smo stavljali široke kožne opasače kako ne bi ozlijedili kralježnicu. Jednom kada smo bili na rijeci Savi, temperatura je bila -20° C, čim bi kap vode pala na metalni čamac, odmah bi se ledila. Tako se jedan vojnik s Krka, zva se Morožin, okliznuo i pao u riijeku Savu, ja da mu pomognem uskočio sam u vodu i izvuka ga do čamca di su ga ostali povukli u čamac. Nakon toga sam cili dan na toj temperatuti osta mokar, navečer sam dobio temperaturu i sutra anginu. Bio sam u stacionaru u kasarni, dežurni doktor se poplašio jer je temperatura dosezala 41 i zva je pomoć iz gradske bolnice, a kasnije mi je reka da sam zbog te upaljene angine jedva osta živ. Znam kasnije da je poručnik Sokić govorio vojnicima da sam pravi čovik i da bi malo tko ono na Savi napravio pri onoj temperaturi.

Poslije smo još premošćivali rijeku Bosnu u Bosni. Ta moja kasarna je bila stari austrijski kazamat, komandant moje čete je bio kapetan Mile Vukičević iz Drniša, za kojeg sam cilo vrime roka mislio da je Srbin. Bio je crnjomanast i dosta visok i jak čovik. Prvog dana kada sam doša u kasarnu sio sam na klupu isprid nje, kapetan je istekom radnog vrimena izlazio iz nje, ugledao je mene snuždenog kako sidim na klupi, priša mi je i ljudski mi reka da se ne bojim i da će za nekoliko dana biti sve drugačije, da ću se naviknuti. O njemu sam cilo vrime roka ima dobro mišljenje, a da nije Srbin saznao sam tek kada je počeo Domovinski rat, naime na televiziji sam

vidio vijest da je naša garda zauzela kasarnu u Slavonskom Brodu na čelu s Milom Vukičevićem, onda sam se malo raspita i sazna da je Hrvat iz Drniša.

U to vrime vojnog roka sićam se da mi je tetka Krsta poslala iz Njemačke usnu harmoniku koju je platila ondašnjih sto pedeset maraka. Usna harmonika je i danas kod mene. Navečer prid kasarnom sam svira dalmatinsk pisme, tada bi se puno vojnika skupilo oko mene slušati te lipe pisme. Ta kasarna je imala svoju poljoprivrednu ekonomiju, ribnjak itd. Jednom prilikom smo bili na ručku dok je jedan stariji vodnik toliko maltretirao vojnike da sam i ja na koncu izgubio kontrolu i reka mu da se prema vojnicima ne bi tribao tako odnositi. Taj vodnik me je prijavio komandantu kasarne i ja sam mora na raport u komandu. Tu mi je komandant reka zašto sam na raportu, čak mi je reka da su tražili od Sekretarijata za obranu u Imotskom podatke o meni, misleći da pripadam nekom koji radi protiv države, ali kaže da su dobili pozitivno izvješće o meni i da se ne bi više triba ovako ponašati, u suprotnom bi iša na vojni sud u Beograd. Od tada sam šutio.

Kapetan u kasarni koji je bio zadužen za politički rad mi je obeća da će me poslati u Sarajevo na obuku kao pravnika da položim pravosudni ispit jer sam bio jedini u ovoj kasarni s pravnim fakultetom i jedan od rijetkih s visokom stručnom spremom. Tada sam ima dvadeset osam godina, a ostali vojnici osamnaest ili devetnaest godina. Još mi je reka kada se vratim iz Sarajeva da ću raditi u kasarni kao pravnik za njih. Ali kada je čuo za ovaj moj slučaj s vodnikom, to je propalo. Nakon jedanaest miseci provedeni u vojsci ostao mi je još jedan misec. Bilo je jutarnje postrojavanje vojske ispred kasarne i taj kapetan se isprid tisuću vojnika obrati meni ričima: „Je li ovde vojnik Grabovac, neka istupi." Kad sam istupio isprid vojske on mi reče: „Šta je vojniče, nisi otiša kući?" Tu je on aludira na onaj jedan misec skraćenja mog roka kao hranitelja obitelji kojeg sam izgubio zakašnjenjem u vojsku, a koji mi je on obeća da će to riješiti. Zna sam da me provocira pred vojskom i da me ponižava, ali mu nisam dopustio da me slomi i naruga mi se. Ja mu na njegove riči odgovorim ričima: „Druže kapetane, nisam otiša, a što bi iša, imam ovde isti i piti pa me nije briga oću li ostat još misec dana." Kada sam ja to reka, cili garnizon je prasnuo od smija, a kapetan je poludio, počeo je prititi i rigati svašta, ali ja ga uopće nisam sluša što govori, stoički sam sve to podnio i ničega se nisam boja. Nakon isteka tih misec dana dobio sam od kuće civilnu robu i napokon izaša iz te proklete kasarne. Prije nego sam izaša oprostio sam se s kapetanom Vukićevićem, koji je u kasarni od oficirskog kadra bio jedini normalni čovik. Kući sam se vratio 1984. godine. Imao sam osjećaj da sam u

vojsci bio deset godina, toliko te ta vojska unazadi i otupi kao čovika da zaboraviš sve one prijašnje navike u civilnom životu. Dugo mi je vrimena tribalo da dođem sebi. U 1984. godini smo odigrali prvu međunarodnu utakmiciu u Prološcu protiv „SV KSK" iz Stocholma (Švedska) i dobili 5:3.

Kada sam se vratio iz vojske kod kuće sam zateka novorođenu kći Ljubicu, a nakon nekog vremena sam se vratio i na posa u Udruženje obrtnika. Počeo sam opet trenirati i grati za „Mladost", ali se vidilo da je godina dana neigranja ostavila traga, gore u vojsci sam odigra samo jednu utakmicu i to kada je moja kasarna igrala protiv „BSK" iz Slavonskog Broda, tada sam igra za reprezentaciju kasarne. Te godine dok sam bio u vojsci „Mladost" je otvorila kafić u Domu, dat je na korištenje igraču Šanđi. Svoju zadnju utakmicu sam odigra sredinom 1985. godine. Naime, tada sam u dogovoru sa starijim igarčima odlučio preuzeti dužnost tajnika kluba, nije se čak ni u klubu moglo doći na misto tajnika bez političke pogodnosti, ali su ti stariji igrači inzistitali čak i pritnjom da neće igrati ako se ne udovolji njihovom traženju, znali su da je klub tada bio pri kolapsu.

Tadašnja SOFK-a Imotski priko koje je iša sav novac za sport od Općine Imotski, koju je vodio Braco Ćosić, sav novac je preusmjeren za stadion u Jelavića Docu, a klubovi su ostali razvlašeni od tog novca; npr. „Mračaju" to nije ništa značilo jer je njega financirala Vinarija, ali je drugim klubovima to bio jedini izvor financiranja. Naš klub je tada disa na škrge, nije se imalo novca ni platiti suce na utakmici, tada je bio predsjednik Bepo, on je volio „Mladost" i dava sve od sebe kako bi joj pomoga.

Sl. 49. Sa suigračem Ivanom Maršićem Šanđom

Danas mi je ža što nisam duže igra u klubu, ima sam trideset godina i bio u najboljim godinama i fizičkoj kondiciji. Ja i Bepo smo u klubu nekako klapali, on bi pronaša nekako prevoz, a ja bi nalazio novce za plaćanje sudaca i za ostale stvari. Sićam se jednog slučaja kada smo išli na prvenstvenu utakmicu u Postire na Brač, Bepo je angažira od vatrogasaca u Omišu patrolni čamac da nas pribaci na utakmicu na Brač. Krenuli smo iz Omiša na Brač po najvećem nevremenu sa spasilačkim obručima oko sebe. Kada smo došli na Brač domaćini su rekli da po ovakvom vrimenu nije isplovio nijedan trajekt, a kamoli ovaka brodica. Kada smo se vraćali bilo je još gore; kada bi brodica upala među valove, Omiš se ne bi vidio.

Kada sam doša za tajnika u klub, odmah sam iz starih svlačionica iza škole pokupio sve dokumente i nogometne artefakte (zapisnici sa utakmica, stare igračke legitimacije, stare pisaće mašine, fizioterapeutske torbe, stare drvene pečate kluba) i dr. stvari za koje sam smatra da će biti važne za klub u smislu ako se bude nekada pravio muzej kluba ili za pisanje knjige o klubu, već tada sam razmišlja o tim stvarima. Te 1985. godine Proložac je zahvatio veliki led i mraz. Temperatura se kretala od -9 o do -19° C. Nastradale su od leda sve loze u polju, mi smo na Biluškoviću izgubili vinograd od dvi tisuće loza. U 1986. godini je bilo otvaranje pogona Brodogradilišta iz Splita na Kulinama. Kada su prije toga rušili staru metlaru – Šišionu kako smo je zvali, išle si mi suze na oči, a kako neće, kada smo pod njom proveli cilo ditinjstvo. U ovoj 1986. godini sam uz pomoć predsjednika Udruženja obrtnika Imotski Pere Majića kupio od Napretka prostorije na Điradi za potribe Udruženja. Tu nam je financijski pomoglo Udruženje obrtnika Hrvatske. Novi prostor sam lipo opremio s novim namještajem i potrebnim materijalom za rad. U Udruženju smo otvorili Knjigovodstveni servis za obrtnike. Udruženje je uz tada uvedeni komorski doprinos znatno financijski ojačalo, tako da sam kroz njega moga pomoći i „Mladosti".

U početku sam priko Udruženja izradio nove zastavice kluba i nove značke, prve u splitskom DES-u, a druge u IKOM-u iz Zagreba, ali sam nabavljao za klub i sportsku opremu. „Mladost" je na svakom početku sezone imala nove dresove, lopte i sve drugo što je bilo u tom trenutku potribno klubu.

Organizirali smo u Katani i tombolu kluba. Znam da smo od te tombole kupili stroj za pranje rublja i stroj za sušenje rublja u starim svlačionicama iza škole. Počeo sam u klub dovoditi nove igrače kao pojačanja, po prvi put smo počeli otimati igrače „Mračaju" i to im se nije svidilo, pa su protiv mene počeli pričati da se bavim kriminalom i svakakvim poslovima i to su počeli prenositi svojim partijašima u Prološcu, onim istima koji su im isporučili Vinariju, ali im je to sve palo u vodu jer su iza mene čvrsto stajali igrači i predsjednik kluba, jer sam ja u tom trenutku bio skoro sve u klubu, nije bilo posla kojeg u klubu nisam obavlja i tko bi se odreka takvog čovika. Najprije sam im uzeo najboljeg vratara u Imotskoj krajini Nenu Kadijevića kojeg sam zaposlio u Udruženju, zajedno s Matom Šimićem kojeg sam prije zaposlio, zatim sam im uzeo i ponajboljeg igrača Vedrana Raosa. Htio sam i Tvrtka vratiti u „Mladost", nekoliko puta sam s njim razgovara, ali on se boja da mu ne bi pravili probleme na poslu, što je bilo i razumljivo. Dovođenje te dvojice igrača bio je samo početak moga plana da „Mladost" napokon bude isprid „Mračaja".

Moj sin Boris rodio se 1987. godine. U velikoj srići i oduševljenju plaćao sam piće po Prološcu i Imotskome na sve strane. U toj godini sam doslovno natjera ujca Miju da nam pomogne renovirati Šarampov jer već dvi sezone nismo na njemu igrali zbog uništenosti terena. Budući da je igralište tada bilo školsko, a on je bio tajnik škole, prista je da se uključi u taj posa. Angažirana je Vodogradnja za posa izgradnje drenaže na igralištu, dovoza tucanika i zemlje te ravnanja igrališta. Nakon toga je moj ćaća dogovorio sa svojim prijateljem Jozom Pavkovićem iz Rakitna da isti proda Mjesnoj zajednici u Prološcu travu sa svoje njive za igralište u Prološcu. Nas desetak je išlo autobusom Vodogradnje desetak dana na paranje trave u Rakitno. Dovezli smo stroj za paranje trave od „Hajduka". Prvi dan nam je puka nož za paranje, ali srića tu je bila blizu kovačija i kovač je brzo sklepao nož i još napravio jedan isti kao ovaj. Dovezeno je iz Rakitna šesnest šlepera trave. To je bila do tada najveća radna akcija u Prološcu. Ta trava na Šarampovu traje već četrdeset godina, što znači da je trava bila kvalitetna i da je drenaža na igralištu odlično izvedena. Već na proljeće 1988. godine smo počeli igrati i trenirati na Šarampovu. Te godine smo u Prološcu odigrali međunarodnu utakmicu s njemačkim drugoligašem „Ulmom" (1:6).

Sl. 52. Sa suigračima u Zmijavcima 1985.

Sl. 53. S igračima u Baškoj Vodi 1985.

Sl. 54. S igračima u Prološcu 1985.

Sl. 55. S igračima u Prološcu 1987.

Sl. 56. S igračima u Prološcu 1987.

Sl. 57. S igračima na Kupresu 1988.

Te godine smo odveli igrače na pripreme na Kupres u hotel Adria-ski. U 1989. godini su se mogle nazrijeti promjene u državi. U ovoj godini sam uspio nagovoriti Tvrtka da se vrati u „Mladost", što je bio još jedan udarac „Mračaju" jer su izgubili najboljeg igrača. U toj godini predsjednik kluba bio je Jozo Tolić Jurin, bio je dobar čovik i volio je sport i „Mladost". UZ njegovu pomoć smo te godine dobijali autobus Vodogradnje za prijevoz igrača di je on i radio. Već 1990. godine počinje zlatna era ovoga kluba i ostvarilo se ono što sam ja jednom prilikom reka predsjedniku „Mračaja" Kuštri da će „Mladost" biti isprid „Mračaja".

Već 1989, godine kada je Srbija ukinula status konstitutivnih jedinica Vojvodine i Kosova i kada je Milošević nakon toga najavio i oružane bitke za stvaranje Velike Srbije, dolazi do velikih promjena i SFRJ se počinje ubrzano rastakati jer je Milošević novu Jugoslaviju zamislio kao produženu Veliku Srbiju, a na raspolaganje mu se stavila JNA-a, predvođena brojnim srpskim generalima. Rušilačkim mitinzima Srba s Kosova 1990. trebala su biti srušena tada još uvik komunistička vodstva u Sloveniji i Hrvatskoj. U Hrvatskoj dolazi do osnivanja političkih stranaka koje će se 1990. boriti na izborima za vlast u Hrvatskoj. Tako se u Zagrebu na 17. lipnja 1989. osniva HDZ-a kome sam i ja pristupio, jer sam u njemu i njegovom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu vidio da bi napokon mogli Hrvatsku dovesti do samostalne države.

Priključio sam se članovima HDZ-a u Imotskom tzv. Inicijativnom odboru za općinu Imotski u kojem je već bio Damir Šimić koji me je pozva da se priključim njima, što sam ja i učinio. Ti sastanci Inicijativnog odbora su bili tajni, održavali su se u privatnim imotskim stanovima, a najviše u kući Tina Vujčića kraj stare gimnazije. Na sastancima Inicijativnog odbora sa mnom i Damirom iz Prološca bio je još Vlade Petrušić. Tako je Inicijativni odbor za općinu Imotski zakazao za 20. siječnja 1990. Osnivačku skupštinu HDZ-a za općinu Imotski. Bio sam na toj Skupštini na kojoj su zatraženi slobodni, neposredni i tajni izbori i višestranačka parlamentarna demokracija. Poslije Skupštine narod u Imotskoj krajini je politički živnuo. Tako smo mi u Prološcu na 24. siječnja 1990. u gostionici Dane Ivanka osnovali Inicijativni odbor za osnivanje HDZ-a Prološac Donji. Uz mene su tu

bili Damir Šimić, Vlade Petrušić, Slavko Dropuljić, Željko Juričić Ziko, Vjeko Ivanko i drugi kojih se ne mogu sititi. Na tom sastanku smo dogovorili da se skupština za osnivanje HDZ-a u Prološcu održi 28. siječnja 1990. u Domu u Prološcu. Održana je u prepunoj sali, a meni je pripala čast da je vodim. Na Skupštini je izabran odbor HDZ-a Prološac Donji u koji sam i ja uša, a za predsjednika odbora je izabran Slavko Dropuljić.

U misecu veljači 1990. u Splitu sam od Saveza udruženja samostalnih privrednika Dalmacije dobio priznanje za osobite zasluge na unapređivanju i razvijanju samostalnog privređivanja.

Sl. 61. S veteranima u Prološcu 1989.

Sl. 62. S igračima u Prološcu 1989.

Sl. 63. Na osnivačkoj skupštini HDZ-a u Prološcu 1990.

U tom misecu sam iša s Matom Rakom iz Zagvozda i s još jednim čovikom na Biokovo. Pošli smo od tunela na Turiji ka vrhu Sv. Jure. Nisam zna koliko je Biokovo lipo. Već 21. veljače održao se i sastanak Savjeta mjesne zajednice Proložac Donji s predstavnicima HDZ-a Proložac Donji u svezi izbora i biračkih odbora za parlamentarne izbore. A 8. travnja održan je Zbor građana Mjesne zajednice

Proložac Donji na kojemu su izabrani novi članovi Skupštine Mjesne zajednice Proložac Donji. U međuvremenu je u Zagrebu u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski održan Prvi opći Sabor HDZ-a kojeg je otvorio predsjednik dr. Franjo Tuđman. Ima sam tu čast prisustvovati tom iznimnom događaju. Taj događaj mi je bio nezaboravan, posebno večer prije u hotelu Internacional, di je HDZ priredio prijem za sve sudionike tog skupa, na stotine naši iseljenika tu se našlo nakon dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset i više godina izbivanja iz Hrvatske, otišli su iz bivše Jugoslavije u tuđinu, a vratili su se sa hrvatskim trobojnicama. Čule su se te večeri pisme koje se do sada nisu smile čuti.

Nakon tog skupa zaredale su se oštre kritike HDZ-a. Ivica Račan je optužio HDZ kao stranku opasnih namjera jer izaziva avet NDH-a. Za Račana je svaka pomisao o bilo kakvoj Hrvatskoj državi da je to ustaška država, jer ti komunisti nisu mogli smisliti nikakav scenarij da će propasti njihova Jugoslavija, a to su pokazali kasnije kada nisu tili dignuti ruku kada se donosio Ustav Hrvatske. Na 15. veljače 1990. donosi se novi Zakon o izborima, a 24. veljače 1990. počinje izborna utrka za Sabor RH, održavaju se mnogobrojni skupovi i tribine, tih dana ja sam s Damirom Šimićem, Vladom Petrušićem, Marijom Božinovićem, Milanom Šerlijom i Filipom Šerlijom Pilom otiša na kulu u Badnjavicama di smo donili željeznu cijev dugu pet metara i šest metara dugu zastavu Hrvatske i izvisili je na kulu u Badnajvicama.

Na 14. ožujka 1990. organizirali smo isprid hotela Imota u Imotskom veliki predizborni skup na kojem je bilo deset tisuća ljudi. Dan prije skupa iša sam sa Juricom Šitumom kod načelnika tadašnje milicije Joze Vukovića u svezi organizacije toga skupa. Isti nam je obeća pomoći i skup je proteka u najboljem redu.

Na njemu je dr. Franjo Tuđman održa dugačak govor. Na kraju skupa predsjednik OO HDZ-a općine Imotski Jurica Šitum je pročita imena kandidata HDZ-a za Sabor RH. Za Društveno-političko vijeće Sabora je predložen pisac ovih redaka, a za Vijeće općina Sabora Marijan Milinović.

Sl. 65. S dr. Franjom Tuđmanom u Imotskom 1990.

HDZ je na 18. travnja održao veliki predizborni skup u Imotskom, a održan je prid šest tisuća ljudi isprid robne kuće Ima. Na skupu su govorili Vladimir Šeks, član predsjedništva HDZ-a, Marijan Milinović, kandidat HDZ-a za Vijeće općina Sabora RH, pisac ovih redaka kao kandidat HDZ-a za Društveno-političko vijeće Sabora RH i Mate Nenadić kandidat HDZ-a za Vijeće udruženog rada Sabora RH. Budući da je HDZ bio pod medijskom blokadom u RH, naši govori nisu ni u jednom mediju zabilježeni. Ja sam sačuvao svoj govor:

Poštovani skupe!

Svjedoci smo najnovijih događaja koji se dešavaju u našoj sredini, a koji nisu slučajno nastali. Ti događaji se stalno protežu od osnivanja ogranaka HDZ-a u Splitu pa do današnjeg dana, da bi konačno doživjeli svoj vrhunac u Benkovcu dana 18. 3. 1990. g. pokušajem atentata na našem predsjedniku dr. Franji Tuđmanu.

Prije nekoliko dana kada je doktor Tuđman bio u Imotskom, upitan je prijeti li mu i što poduzima u takvi slučajevima. Odgovorio je da svaki dan dobiva gomilu takvih prijetnji, ali da ga to puno ne uznemirava, kaže da je u ovom trenutku spreman i život izgubiti jer hrvatski narod se treba na pragu 21. st. izboriti za svoju samostalnost koja mu je oduzeta.

Vidite i sami što se događa u Hrvatskoj! Povampirene četničke horde na čelu s Pekićem, Miloševićem, Opačićem i ostalim bojovnicima slobodno marširaju našom Hrvatskom zemljom noseći četničke kokarde i zastave vičući: "Ovo je Srbija!" i „Ubit ćemo Tuđmana!", a službena hrvatska politička vlada šuti i sve to dozvoljava, a reagira samo površno, tek samo da nešto kaže i to preko TV Zagreb koja je u službi Miloševićeve velikosrpske politike, a to se moglo posebno uočiti na sinošnjem dnevniku gdje spiker Agbaba kaže da je to Tuđman i zaslužio i da pazi što će ubuduće raditi. A Srbi iz Benkovca kao da nam poručuju: „Ubili smo Radića, a ubit ćemo i Tuđmana!", i to na hrvatskom tlu. Mi tim četničkim hordama poručujemo da sve ima svoje granice, to ponižavanje ne može trajati vječno, doći će vrijeme kada ćemo odgovoriti svim raspoložívim sredstvima.

Ovo sve se ne dešava samo u Benkovcu, nego i u našoj Imotskoj krajini, gdje je milicija počela hajku i lov na nedužne ljude. Milicionari srpske nacionalnosti počeli su šibati i pucati na ljude hrvatske nacionalnosti, dokazujući usput kakva sva prava imaju u odnosu na naše. U ovakvim slučajevima naši službeni političari u općini uopće ne reagiraju. Predsjednik Partije u Imotskom saziva Komitet u vezi s Tuđmanovim govorom u Imotskom da bi izdali svoje priopćenje. Predsjednik Komiteta i jedan član srpske nacionalnosti, koji su se sami zatekli na tom sastanku, sastavljaju izjavu i šalju je u Beograd da je Milošević stavi na posljednje beogradske vijesti. Kažu nećemo da nas Tuđman stavi u isti koš s ustašama i četnicima, iskrivljujući riječi dr. Tuđmana. A ja poručujem tim općinskim političarima da neće Hrvati u isti koš s njima.

HDZ nema u svom programu i ni u jednom od svojih dokumenata pozivanje na mržnju, a niti je na mržnju pozivao niti jedan član ove stranke. Kakva je to demokracija u kojoj se ne može javno kritiziratai sadašnje i bivše službene političare, a može se i čak je uputno i podobno vrijeđati, ocrnjivati i prozivati bez utemeljenja prvake jedne opozicijske grupacije od samih njenih začetaka do danas.

HDZ nije i ne želi biti revanšistička stranka, tuđ joj je svaki poziv na revanš, o tome se HDZ mnogo puta izjasnila. Svi dosadašnji napadi na HDZ dokaz su straha

vodećih struktura od slobodnih izbora koje su sami proklamirali, jer HDZ u ovom trenutku broji preko tristo pedeset tisuća članova te uživa simpatije građanstva i hrvatskog puka u zemlji i inozemstvu.

U armosferi izmišljenih i podmetnutih optužbi ne može se slobodno voditi politika, niti izborna kampanja, dosta nam je bilo atmosfere straha i staljinističkih metoda. Krajnje je vrijeme da se shvati da mi nismo vaši neprijatelji drugovi i drugarice hajkači, mi smo vaši protivnici u predstojećim izborima koji bi trebali biti, bar se o tome govori, slobodni, tajni i demokratski. Mi hadezeovci ne zloupotrebljavamo demokraciju kako nam se predbacuje u ovoj hajci protiv nas, ali oni koji su pokrenuli i vode hajku zloupotrebljavaju u ovom trenutku još uvijek svoj privilegirani položaj koji imaju. Mi hadezeovci ipak vjerujemo u demokratsku budućnost Hrvatske i zato se borimo. Neka slobodni, tajni i demokratski izbori ovoga proljeća pokažu kome će građani-birači dati svoje povjerenje u općinskim skupštinama i u Saboru, a mi možemo samo kazati ZNA SE!"

Iša sam na sve predizborne skupove u Imotskoj krajini i Vrgorcu kao kandidat za zastupnika. U Vrgorcu sam bio u Prologu, Vrgorcu i u selu Draževitići. U tom selu su nas napali mještani koji su bili većinom bivši partizani, kako smo kasnije saznali, neki su došli pred nas s puškama. Tu sam bio na skupu s Lukom Bebićem, a u Prologu i Vrgorcu s Ivanom Vekićem. Na skupu u Zagvozdu sam obeća mještanima da ćemo probiti Biokovo i napraviti tunel, to sam reka jer sam mora nešto reći i obećati, iako sam zna da je to samo san, ali nekim čudom dvadeset godina kasnije se taj san i ostvario. Ali danas kada sritnem prijatelje iz Zagvozda svi mi kažu: „Ti si prvi obeća probiti Biokovo i obećanje si ispunio."

Sl. 66. S V. Ivankom, P. Juričem i V. Šeksom u Imotskom 1990.

Prvi slobodni višestranački izbori su održani 22. i 23. travnja 1990. Veliki broj ljudi u Prološcu i Imotskoj krajini je izaša na izbore i to je najveći odaziv u Hrvatskoj i tu je bila premoćna pobjeda HDZ-a.

Grabovac, Milinović i Nenadić zastupnici

U izbornoj jedinici Imotski — Vrgorac za zastupnika Društveno-političkog vijeća Sabora SR Hrvatske od ukupno upisanih 31.493 birača glasovalo je 27.832 birača. Uz 520 nevažećih glasačkih listića, kandidati su dobili slijedeći broj glasova:

1. Branimir Buljan (SSH) 4.116 glasova (14,79%)
2. Ivan Gabelica (HDS) 6.386 (22,94%)
3. Viktor Grabovac (HDZ) 16.146 (58,01%)
4. Dinko Zdilar (NK) 664 (2,38%)

Za zastupnika je izabran dipl. pravnik **Viktor Grabovac**, tajnik Udruženja samostalnih privrednika.

Na 13. svibnja 1990. u Prološcu smo organizirali veliku proslavu pobjede HDZ-a na kojoj smo prvi put pekli vola, koji je za tu prigodu dopremljen iz Slovenije. Na 30. svibnja 1990. održana je konstituirajuća sjednica višestranačkog Sabora SR Hrvatske, kojoj su prisutni brojni gosti iz domovine i inozemstva, a ja kao novoizabrani zastupnik sam ima tu čast prisustvovati tom povijesnom događaju. Na sjednici su izabrani Žarko Domljan za predsjednika Sabora i dr. Franjo Tuđman za predsjednika predsjedništva RH. Na toj sjednici smo dobili i prigodne značke jer je taj dan proglašen Danom državnosti RH.

Sl. 68. S predsjednikom Sabora dr. Žarkom Domljanom 1990.

Na ovoj sjednici Sabora su izabrani i saborski odbori i komisije:

DRUŠTVENO-POLITIČKO VIJEĆE SABORA

715

Na temelju članka 6. Ustavnog zakona za provedbu Ustava Republike Hrvatske i članka 121., stavka 2. Poslovnika Sabora Republike Hrvatske, Društveno-političko vijeće Sabora Republike Hrvatske, na sjednici 7. svibnja 1992., donijelo je

ODLUKU

o izboru članova Odbora Sabora za pitanja lokalne samouprave iz Društveno-političkog vijeća

Za članove Odbora za pitanja lokalne samouprave iz Društveno-političkog vijeća Sabora Republike Hrvatske biraju se:

DELFINA ARAPOVIĆ,
VINKO BULJAN,
VIKTOR GRABOVAC,
dr. NIKOLA JAKSIĆ,
IVAN TORMAŠ,
FRANJO VRUČINA.

Klasa: 021-03/92-04/01
Zagreb, 7. svibnja 1992.

SABOR
REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik
Društveno-političkog vijeća
Vice Vukojević, dipl. iur., v. r.

Predsjednik Sabora
dr. Žarko Domljan, v. r.

KOMISIJA ZA RAZMATRANJE AKATA SKUPŠTINE SFRJ

Iz Vijeća općina:
Boško Jančić, Beli Manastir, SKH-SDP
Marijan Malina, Sisak, SKH-SDP
Branko Čep, Varaždin, HDZ
Anton Abramović, Zgb.-Peščenica, HDZ
Ante Karić, Zgb.-Maksimir, HDZ
Zlatko Lenac, Senj, HDZ

Iz Društveno-političkog vijeća:
Ivan Lacković, Garešnica, SSH
Igor Štoković, Pula, SKH-SDP
Boško Šiljeg, Metković, HDZ
dr Vladimir Veselica, Sinj, HDS
Viktor Grabovac, Imotski, HDZ
Jure Sonje, Gospić, HSS

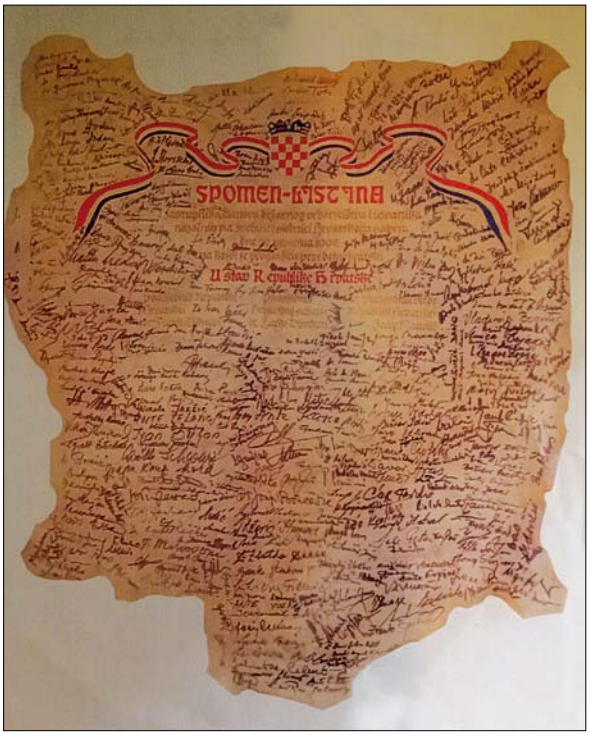
Iz Vijeća udruženog rada:
Nikola Maćešić, Karlovac, SKH-SDP
Jozo Topić, Split, HDZ
Janko Radić, Zagreb, SKH-SDP
Ivan Penić, Jastrebarsko, HDZ
Bernard Grbić, Zgb.-Susedgrad, HDZ

ODBOR ZA PITANJA POLITIČKOG SISTEMA

Iz Vijeća općina:
Davor Aras, Zadar, HDZ
Goran Biljan, Zelina, HDZ
Davor Golić, N. Zagreb, HDZ
Darko Hrastovec, Vrbovec, HDZ
Dragoljub Kraljević, Buje, SKH – SDP
Josip Podbevšek, Korčula, SKH – SDP – SSH

Iz Društveno-političkog vijeća:
Stjepan Blažinkov, Županja, HDZ
Delfina Arapović, Labin, SKH – SDP
dr Ivo Valent, Zabok, HDZ
Igor Štoković, Pula, SKH – SDP
Ivić Pašalić, Ivanec, HDZ
Viktor Grabovac, Imotski, HDZ

Iz Vijeća udruženog rada:
Damir Bilić, Dugo Selo, HDZ
Josip Juras, Šibenik, HDZ
Ante Krajina, Koprivnica, HDZ
mr Ivan Kovač, Varaždin, HDS
Petar Bošnjaković, Vukovar, SKH – SDP
Jovan Vukobrat, Petrinja, SKH – SDP

Sl. 70. I moj potpis na kožnoj Saborskoj listini

Na 23. lipnja 1990. HDZ je u Imotskom imao svoju prvu redovnu skupštinu općine Imotski na kojoj je izabran Općinski odbor HDZ-a općine Imotski. Iz Prološca u Odbor smo izabrani ja i Damir Šimić. Odmah poslije Dana državnosti počeli su napadi i provokacije i otvorena pobuna Srba u Hrvatskoj, koji su bili usmjereni na razbijanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta RH. Za to vrime u Zagrebu sam bio smješten u hotelima Dubrovnik i Interkontinental.

Na 25. srpnja 1990. Sabor RH donio je amandman na hrvatski Ustav, čime je Hrvatska postala suverena država i prestala je biti socijalistička. Predsjednik Sabora RH dr. Žarko Domljan je kazao da se Hrvatska ujedno rastaje i od svog ideološkog simbola i zastave s crvenom zvijezdom petokrakom. U tom trenutku na očigled svih nas iz saborske dvorane izlazi Ivica Račan i njegovi komunistički sljedbenici jer se nisu mogli pomiriti da je ovim činom srušena njihova Jugoslavija i u prošlost poslana njihova petokraka zvijezda. Kada je sjednica završila, izašli smo isprid Sabora di je na jarbol podignuta zastava Hrvatske s povijesnim grbom. Prvi put isprid nje su bili redarstvenici s novim obilježjima, umisto zvijezde petokrake na njihovim kapama bio je povijesni hrvatski grb. Mnoštvo naroda je došlo isprid Sabora da to poprati.

Sl. 71. S dr. Franjom Tuđmanom na dan donošenja Odluke o suverenosti i samostalnosti RH 25. lipnja 1991.

Na 17. lipnja 1990. u Prološcu smo održali skupštinu HDZ-a ogranak Proložac Donji na kojoj je izabrano novo Predsjedništvo na čelu sa Slavkom Dropuljićem i tajnikom Satipom Blaževićem, a u Predsjedništvu je bio i pisac ovih redaka. Na Veliku Gospu 1990. u Prološcu se okupilo veliko mnoštvo naroda na Durmiševcu. Za tu prigodu smo doveli dopredsjednika RH Antona Vrdoljaka, a uz njega su bili zastupnici u Saboru Neven Jurica i Ivan Bobetko.

Sl. 72. S čelnicima HDZ-a na Vrljici 1990.

Nakon Veliku Gospe narod u Imotskoj krajini se uznemirio, jer su svi Srbi u Hrvatskoj bili pripremani za izazivanje destabilizacije Hrvatske i rušenje izabrane vlasti, a osim toga su ti Srbi bili do zuba naoružani. Zog tih zaoštrenih prilika u RH u Zagrebu je 24. kolovoza 1990. održano izvanredno zasjedanje Sabora RH. Saboru se obratio predsjednik RH dr. Franjo Tuđman, koji je u svom izlaganju naglasio da je ovo bio tjedan u kojem je Hrvatska proživljavala teške trenutke, ali je doživila još veće jedinstvo. U međuvremenu se širom Hrvatske javljaju neredi i pobune od strane Srba. To je osuđeno od svih naših ljudi. Srbi u Imotskoj krajini su pozivani na zborove građana, ali ni jedan nije doša, samo su čekali kada će JNA doći na ovo područje i zavesti red i mir kako su to zaveli kninski četnici. U svezi tih događanja pisac ovih redaka je održa govor u Saboru:

GOVOR ZASTUPNIKA VIKTORA GRABOVCA

Nećemo mirno gledati kako komadaju Hrvatsku

Došao sam za govornicu da čujete i glas Imotske krajine. Mi zastupnici iz Imotskoga do sada smo šutjeli, ali više nećemo. Kako naš narod kaže — čaša se prelila. Odmah da naglasim da Imotska krajina u potpunosti podržava hrvatsko Vrhovništvo na čelu s dr Franjom Tuđmanom i ubuduće ćemo ga podržavati. Ovo što se događa, ne može se više trpjeti, ova silna poniženja, zlostavljanja, vrijeđanja, ucjene, ranjavanja. Živci naših ljudi neće još dugo izdržati i to se osjeća na svakom koraku.

Mislim da u svijetu nema primjera da se šef države sastaje s predstavnicima terorističkih grupa koje miniraju pruge u toj istoj državi, zaustavljaju cestovni i željeznički promet, napadaju policijske stanice, tuku novinare, zaposjedaju vodovode i kao takve drže tisuće civilnih ljudi (pripadnika drugog naroda (u ovom slučaju hrvatskog). I na hrvatskom tlu viču: »Ovo je Srbijal«.

Mislim da je sada i laicima jasno da imamo posla sa četničkim horda ma koje vode Babić, Zelembaba, Opačić, Rašković i drugi. Mi Imoćani zahtijevamo da se četnička organizacija SDS stavi izvan zakona ako hoćemo da nam funkcionira pravna država, a za nju smo se izborili. Zahtijevamo da se obustave sva financijska davanja zaraćenim općinama dok se za to ne steknu uvjeti. Zahtijevamo od Vlade Hrvatske da se iz redarstvene službe smijene svi oni koji ne izvršavaju naređenja Ministarstva unutrašnjih poslova Hrvatske.

A mi Imoćani poručujemo četničkim teroristima i velikosrpskim hegemonistima da nećemo mirno gledati kako komadaju Hrvatsku i ruše demokratsku vlast u njoj i nećemo se ustručavati braniti je svim raspoloživim sredstvima i po svaku cijenu a nema te cijene koju nećemo platiti za slobodnu, demokratsku i suverenu Hrvatsku.

Zastupnik DPV Sabora RH
Viktor GRABOVAC

Na 21. prosinca 1990. smo u Saboru donili novi Ustav i Zakon o zastavi, grbu i himni RH, te o zastavi i lenti predsjednika RH.

Čast nam je pozvati Vas
na svečanu sjednicu Sabora Republike Hrvatske
na kojoj će se proglasiti novi Ustav Republike Hrvatske

Tim povodom govorit će predsjednik Republike Hrvatske
dr. FRANJO TUĐMAN

Sjednica će se održati u subotu, 22. prosinca 1990. godine,
s početkom u 10,00 sati

Primite izraze moga osobitog poštovanja

Predsjednik
Sabora Republike Hrvatske
dr. Žarko Domljan

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

dr. FRANJO TUĐMAN

ima zadovoljstvo pozvati Vas na

SVEČANO PRIMANJE
U PRIGODI PROGLAŠENJA NOVOG USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE

Primanje će se održati u »Gradskoj kavani«, Zagreb, Trg bana Josipa Jelačića 10,
u subotu, 22. prosinca 1990. godine, u 12,30 sati

Narod počinje osjećati opasnost, zborovi i skupovi održavaju se na sve strane.

Predsjednik Sabora Republike Hrvatske

želi Vam

Čestit Božić i sretno Novo ljeto

Kroz ovu 1990. rad Mjesne zajednice u Prološcu na infrastrukturi nije zamro, bio je vrlo živ. Već u misecu svibnju formirali smo u Prološcu komisiju za vodovod Budim (Ante Petričević, Ante Blažević, Stipe Blažević, Ilija Božinović). Taj vodovod je izgrađen 1992. i stavljen na korištenje stanovnicima Budima. Izgrađen je i vodovod za novo naselje Maršići u Donjem Prološcu. Tokom razdoblja 1990-1992. asfaltirali smo puteve u zaseocima Meteri Donji, Petričevići, Špari,

Mršići, Knezovići, Budim, Juričići, Maršići Gornji i Donji, Rimci, Turići i Donji Blaževići. U 1992. asfaltirana je županijska cesta Proložac- Studenci.

Sl. 78. Dalmatinski zastupnici u Saboru: Z. Hrgović, V. Grabovac, M. Milinović, M. Nenadić, A. Krstulović-Opara, J. Kunac

Te 1990. sam posta predsjednik NK Mladost, klub je nastupa u Dalmatinskoj ligi - sridnja skupina. Te godine je klub posjetio Ante Juričić iz Kanade. Donio nam je nove dresove s hrvatskim grbom. Te godine sam dogovorio s jednim poduzetnikom iz Hvara da u kafić „Mladosti" postavi poker aparat i da se dobit dijeli popola. Skoro dvi sezone smo s tom dobiti financirali klub, dok ga jedan bivši igrač „Mladosti" nije pokvario, a to je napravio jer je u jednoj večeri izgubio osam tisuća maraka i tu večer ga je demolira i tako smo ostali bez sigurnog prihoda kluba.

Na svom privatnom planu te 1990. počeo sam s gradnjom nove kuće na predjelu zvanom Bašća u Prološcu Donjem. Kum Abaz mi je bagerom iskopa podrum. Tada sam još bio u staroj kući u Prološcu s Marom, Ljubicom i Borisom. Te godine sam isprid buduće kuće posadio pedesetak različitih voćaka. Inače, kuću sam gradio punih trinaest godina, za nju sam od Zagrebačke banke diga tri kredita, a uselio se 2003. godine.

Sl. 79. S I. Roguljićem, V. Veselicom, M. Milinovićem i B. Šiljegom u Zagrebu 1990.

NEISTINE GORDANE GRBIĆ

Moje je mišljenje da gospođa Grbić reagira iz zavisti jer ta je gospođa preko noći izgubila sve one privilegije u društvu i u vlasti koje je imala. Izgubila je sve blagodati koje joj je dao komunistički režim i normalno je da izgubi busolu

Već duže vrijeme želio sam da se javim vašem listu u vezi s nekim člancima koji su izišli na vašim stranicama, a s čijim se sadržajem ja ne slažem, ali sam to stalno odgađao. Sada nisam mogao otrpjeti, a da ne odgovorim par riječi na članak koji je izišao u SD pod naslovom »Lažno predstavljanje dr. Lučeva« u kojem gospođa Grbić, inače predsjednica Odbora za politički sistem Sabora RH, a čiji sam i ja član, iznosi neke stvari u vezi s informiranjem, a koje se odnose na osobu Ivana Lučeva, inače mog kolege u DPV-u Sabora, kojega ja poznajem samo sa sjednica Vijeća i nije mi cilj da o njemu govorim, odnosno da pobijam navode gospođe Grbić. Ja zapravo želim ovdje iznijeti neke stvari koje se odnose i na njezino lažno predstavljanje i u vašem listu i u Saboru i u drugim sredstvima informiranja. Kako sam i ja u Saboru (kako kaže gospođa Grbić), onda i ja neke činjenice znam.

Gospođa Grbić je, kako sam već naveo, predsjednica Odbora za politički sistem u Saboru. Svaka osoba koja je predsjednik nečega želi tim nečim i ovladati (kako kaže gospođa Grbić) makar to zakonski ne smije. Da je to tako, gospođa Grbić je u ovome slučaju uzela sebi za pravo da na dvije prve sjednice odbora krivotvori zapisnike i takve ih dostavi članovima odbora i zamislite kakva je to bila pat-pozicija za tu osobu kad su ovu raboru otkrili članovi odbora. Mislite da se zasramila ili uzrujala — nije uopće, samo je rekla: dobro, gospodo, sljedeći put će zapisnici biti izmijenjeni. I zaista, sljedeći put su zapisnici bili izmijenjeni i u njima je bilo zapisano sve ono što se događalo na sjednicama odbora, a nije prevladalo tzv. njezino manjinsko mišljenje. Inače tu osobu uopće ne zanima Sabor. To mjesto predsjednice odbora joj služi samo da može ući u zgradu Sabora i voditi spletke i intrige, podvale i kojekakve radnje koje su direktno uperene protiv vrhovništva Hrvatske, protiv hrvatske države i protiv svega što je u vezi s današnjom Hrvatskom.

Ta osoba zna doći i na sjednice drugih vijeća Sabora i tako je npr. jednom došla na sjednicu DPV-a, kojem je prijetilo da izgubi kvorum, i tu je ispljuvala i izrugala gospodina Vasiljevića, zastupnika SDP-a u DPV-u Sabora, koji je na upit Ivana Vekića ostaje li na sjednici ili ne, jer njegovim odlaskom vijeće gubi kvorum, odgovorio da ako je tako, ostaje. Tada na scenu stupa famozna Grbić koja je pred novinarima i zastupnicima napravila takav rusvaj da se g. Vasiljević zastidio sam sebe i jednostavno je pobjegao iz dvorane.

Ovakvih i sličnih slučajeva od strane gospođe Grbić imate na svakom zasjedanju Sabora. Međutim, ja ovdje želim napomenuti i njezinu izjavu Radio-Splitu iz predizborne kampanje kada je upitana što misli o Franji Tuđmanu i što će biti ako njegova stranka dođe na vlast. Ona je odgovorila: »Bojim se za svoju djecu«, a pogledajte danas gdje se nalazi — u Saboru Franje Tuđmana. Ta gospođa ima stvarno debeo obraz.

Na kraju da zaključim. Moje je mišljenje da gospođa Grbić sve ovo radi iz zavisti, jer ta je gospođa preko noći izgubila sve one privilegije u društvu i u vlasti koje je imala. Izgubila je sve blagodati koje joj je dao komunistički režim i normalno je da izgubi busolu. U ovakvom novom sistemu očito je da se ne može snaći i iz tog razloga ja je potpuno razumijem i sažalijevam.

Ovdje želim i vašem cijenjenom listu skrenuti pozornost da malo svog novinskog prostora prepustite i drugim novinarima i osobama koje nisu u tolikoj mjeri antihrvatski raspoložene, jer dosade i čičkoline, zar ne.

Dipl. pravnik Viktor Grabovac
zastupnik u DPV-u Sabora RH

Sl. 81. S dr. J. Bilićem, D. Krpinom i J. Buzolićem u Saboru 1990.

RAZGOVOR SA ZASTUPNIKOM VIKTOROM GRABOVCEM

KAKO IZ SIROMAŠTVA U NAPREDAK?

Viktor Grabovac zastupnik u DPV Sabora

Mnoge naše čitatelje interesira što i kako razmišljaju, govore, rade djelatno naši zastupnici u Saboru Republike. Za početak odlučili smo čitateljima predstaviti zastupnika u DPV Sabora dipl. pravnika Viktora Grabovca. S obzirom na to da su održana već tri saborska zasjedanja, pretpostavili smo da već ima dosta razloga za razgovor.

● Za početak, kakve su Vaše impresije s obzirom na ono što ste čuli sa saborske govornice?

— Za čovjeka koji se nikad prije nije bavio politikom sve je novo. Ipak, zbog svih događanja koja su se odigrala oko Knina nisam posebno impresioniran onim što sam čuo, a s druge strane nisam se uplašio za demokraciju koja je tek stasala. Moj cilj je borba za Hrvatsku, a ne za vlast.

● Da li ste nastupali za govornicom u Saboru ili ste priložili pismenu diskusiju?

— Što se tiče diskusija, toliko zastupnika želi izaći za govornicu, da zapravo svi ne mogu ni doći na red. Međutim, mnoge stvari se raspravljaju i pripremaju, rekao bih kristaliziraju se u klubovima zastupnika i na sjednicama vijeća. U klubu zastupnika uglavnom raspravljamo što je vrlo bitno, što treba podržati. Priložio sam pismena diskusije u vezi s pitanjima šmotske krajine.

● Kako interese stanovništva Krajine iskazati, a da rješenja budu sveobuhvatna i cjelovita?

— Moje kolege zastupnici Nenadić i Milinović i ja svim svojim sposobnostima založit ćemo se da se najvažnija pitanja Krajine predstave u pravom svjetlu i da se riješe. Borit ćemo se za što povoljnije mjesto naše općine, iako su do sada velika sredstva iz fonda za nerazvijena područja dana općini. Ta sredstva iznose više milijuna dolara, a iskorištena su za pokrivanje gubitaka i druge poslove za koje ta sredstva nisu bila namijenjena.

● Što činiti sada uz takvo poznato stanje i poredak stvari?

— Sadašnja demokratski izabrana vlada ne može preko noći promijeniti prilike. Mogu reći da ćemo se truditi kako bismo dobili financijska sredstva za dovršenje infrastrukturnih objekata. Završetak tih projekata značio bi pravu podlogu za razvoj. Bez infrastrukturnih objekata šmotskoj krajini nema lijeka.

● Što mislite o pričama po kuloarima kako HDZ bolje od frakcionaštva, kako se ne mogu često donositi važne odluke?

— Mislim da su te priče čista podvala jer je glavni odbor HDZ homogen, u svim bitnim pitanjima članstvo također, a u vezi s pojedinostima, koje su ponekad i tehničke prirode, ne treba dizati prašinu. Uostalom, izborili smo se za demokraciju, i to ne bilo kakvu, nego onu po kojoj pojedinac može slobodno razmišljati, donositi sudove i po svojoj savjesti glasovati.

● Kako gledate tekuće događaje na našem prostoru, dokle se stiglo?

— Uvjeren sam kako se na prostoru cijele općine trebaju dosljedno provesti sve kadrovske promjene, posebno u institucijama, organima općine i privrednim organizacijama. To ne bi trebalo tumačiti kao osvetu ili revanšizam. U prvom redu stručnjaci će ostati na svojim radnim mjestima. Na sva rukovodeća mjesta moraju doći najsposobniji kadrovi, a njima obilujemo. To nam je prilika koju ne smijemo prokockati. Takvo ponašanje zahtijeva više od 90 posto pučanstva Krajine, cjelokupno članstvo HDZ, a vjerujem i drugih hrvatskih stranaka na našem području. Tu smjenu treba raditi brzo i temeljito jer već sada stare rukovodne strukture stanje prave gorim nego je bilo. Već se zna kako pojedinci na rukovodećim mjestima pokušavaju pošto-poto naći vezu s pojedincima iz vrhovništva Republike. No to im ne polazi za rukom jer će prije ili kasnije stvari sjesti na svoje mjesto. I mi ćemo se u svom radu koristiti onom već poznatom Predsjednikovom rečenicom: »Treba samo vidjeti kako je tko došao na koje mjesto i što mu piše u preporukama.«

Istakao bih konkretan primjer. Kada su mi došle dvije radnice PIONIRKE potužiti se na maltretiranje od strane određenih ljudi u PIONIRCI, želi im pomoći, otišao sam direktoru Žužulu. No, on je izjavio da ja nemam što tu raditi te da njemu neće nitko voditi politiku izvan poduzeća. Sasvim sam se pristojno povukao, iako nezadovoljan njegovim postupkom i odgovorom. Potpuno sam uvjeren kako su prava radnika u tom poduzeću ugrožena od pojedinih rukovodilaca.

● Što i kako treba raditi?

— Moramo se boriti na realizaciji programa kojeg smo zacrtali u predizbornoj kampanji. Sada je goruća porezna politika, to me posebno pogađa jer sam i tajnikom Udruženja obrtnika. Smatramo da je ta privatna inicijativa velika razvojna prilika naših ljudi, pogotovu kad je u pitanju zapošljavanje. U društvenom sektoru za zapošljavanje nema više nikakvih izgleda. Tu nas priječi porezna politika, koja je inicirala veliko nezadovoljstvo obrtnika visokim akontacijama. Jedino bi rješenje bilo da sjednu za isti stol općinski čelnici i obrtnici kako bi u demokratskom dijalogu razriješili evidentni sukob i nerazumijevanje. Za godinu dana Krajina bi imala po skromnim procjenama oko četiri tisuće obrtnika, a sadašnjom poreznom politikom izgubit ćemo i ovih devet stotina.

● Što u budućem kretanju očekujete?

— Do kraja godine donijet ćemo demokratski Ustav. Budući da sam u komisiji za odnose s federacijom, mislim da ću dati svoj doprinos, što se od mene i očekuje. Vjerujem kako će ovaj Ustav biti na tragu dostignuća europske demokracije.

● Što reći o kninskim događajima?

— Kninska događanja gotovo da su očekivana i »normalna«. Donošenjem Ustava stvari će sjesti na svoje mjesto, to će pomoći bržem izlasku iz krizne situacije. Konfederalni ustroj jedino je pravo rješenje, koje smo od početka proklamirali. Europa nas takve treba.

● Što poručujete za kraj ovog razgovora?

— Potpuno povjerenje u novu vlast, koja će sigurno dovesti hrvatski narod u Europu i stvoriti hrvatsku državu, koja će biti garantom svim njezinim građanima u ispunjavanju svih potreba i interesa. Također poručujem i pozivam na podršku mladoj vlasti, iako neiskusnoj ali iskrenoj i sposobnoj stvoriti novo. Koristim priliku da pozovem i sve druge hrvatske stranke na našem prostoru da daju svoj doprinos zajedničkoj budućnosti.

Vladislav PERIĆ

Na izvanrednom zasjedanju Sabora RH 25. siječnja 1991. sazvanog na inicijativu predsjednika RH dr. Franje Tuđmana, a kojem je izravan povod bio priopćenje Saveznog sekretarijata za narodnu obranu u kojem je otvorena prijetnja suverenitetu RH i kojim se ugrožava njezin demokratski i ustavni poredak, nezavisnost i teritorijalna cjelovitost, govorio je predsjednik Tuđman. On je zastupnicima opisao kako je usvojena Uredba o razoružavanju tzv. nelegalnih paravojnih jedinica Predsjedništva SFRJ, koja je svojom neodređenošću davala ovlasti JNA da se miješa, ne samo u političke prosudbe, već i da obavlja poslove održavanja javnog reda i mira, koje u svim zemljama svita jedino obavlja milicija. Upozorio je zastupnike da je došlo i do velike pljačke novca iz Narodne banke Jugoslavije. Tuđman je s te sjednice Sabora otiša u Beograd, mnogi zastupnici su ga uvjeravali da ne bi bilo mudro sada ići u Beograd na razgovore s Miloševićem, strahujući za predsjednikov život, s obzirom na srbijansku tradiciju ubijanja političkih protivnika. Mi smo ostali u Saboru sve do dva sata poslije ponoći i nismo uopće znali što s događa u Beogradu, do nas su dolazile svakojake vijesti i kontradiktorne informacije.

Sl. 83. S I. Bobetkom i D. Krpinom u Zagrebu 1990.

U jednosatnoj emisiji Hrvatske televizije emitirane 30. siječnja 1991. u večernjim satima ministar obrane RH Martin Špegelj objasnio je kako je stvarana i namještena ratna psihoza u Hrvatskoj koja je kulminirala prikazivanjem šokantnog filma u režiji obavještajne službe KOS-a, falsifikat i montaža, te da

je njegovo prikazivanje imalo za svrhu izazvati rasulo u hrvatskom vrhovništvu, okrenuti protiv njega hrvatsko i jugoslavensko javno mišljenje te prirediti teren i opravdanje za vojnu intervenciju u Hrvatskoj. Također, sporni film KOS-a bio je pripremljen sračunato u vrime kada u Hrvatskoj triba biti na djelu vojni udar, pa su njegovi autori računali da neće biti nikakvih naknadnih analiza oko realizacije filma, a niti prilike da netko eventualno posumnja u njegovu autentičnost. Mene je u Saboru navečer zatekao taj film.

Sl. 84. S Lukom Bebićem u Saboru 1990.

U veljači 1991. dogovorio sam s mojim prijateljima Vedranom Rožićem i Ivanom Buljanom prijateljsku utakmicu „Hajduka" i „Mladosti" u Prološcu. Pred tisuću gledatelja Hajduk je dobio rezultatom 5:1 i igra je sa svojim najboljim igračima.

Na Uskrs 31. ožujka 1991. došla je tužna vijest iz Nacionalnog parka Plitvice. Imotska krajina je ispunjena tugom zbog gubitka svoga sina Josipa Jovića iz Aržana. Josip Jović je poginuo u akciji hrvatskih redarstvenih snaga na Plitivicama. Bio sam na 3. travnja 1991. među velikim mnoštvom ljudi na velebnom sprovodu Josipa Jovića u Aržanu. Slika preko sto tisuća ljudi uvik će mi ostati urizana u pamćenju. Josip Jović je bio prvi vojnik Hrvatske koji je pao braneći njen ustavni poredak.

Sl. 85. S Vladom Veselicom u Saboru 1990.

Predsjednik Sabora dr. Žarko Domljan je bio u posjetu Imotskoj krajini od 5. do 7. travnja 1991. Bio sam sa njim u Glavini gdje se sastao sa protojerejom Dušanom Gajićem, koji je odma poslije toga susreta pobjega u Srbiju i tamo da intervju kako je protjeran iz Imotske krajine i kako mu je srušena kuća i crkva u Glavini.

Na 19. svibnja 1991. u ciloj Hrvatskoj se održava referendum, a referendumsko pitanje je glasilo: „Jeste li za to da Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama?“ Drugo pitanje je glasilo: „Jeste li za to da Republika Hrvatska ostane u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi?“. Tog dana doša je veliki broj ljudi kući iz inozemstva da bi svojim „za“ za slobodnu i nezavisnu Hrvatsku potvrdili davno raspoloženje. Iz ovog glasovanja je vidljivo da su svi Srbi u Imotskoj krajini glasali „protiv“, jer su glasovi za „protiv“ bili u onim mistima di žive Srbi u Imotskoj krajini i oni odgovaraju broju Srba koji su imali pravo glasati. Na 28. svibnja 1991. bio sam na smotri Zbora narodne garde na stadionu u Kranjčevićevoj, a što je bio začetak Hrvatske vojske, zadrža sam čak i ulaznicu sa te smotre.

Čast nam je pozvati Vas na

Svečanu smotru Narodne garde Republike Hrvatske

u utorak, 28. svibnja 1991.godine, u 17.30 sati,
na stadionu NK Zagreb, Kranjčevićeva 4.

PROTOKOL REPUBLIKE HRVATSKE

STADION NOGOMETNOG KLUBA "ZAGREB"

TRIBINA ZAPAD

DESNO

RED:
SJEDALO:

TRIBINA ZAPAD

Na 30. svibnja 1991. bio sam na svečanoj sjednici Sabora Republike Hrvatskje povodom Dana državnosti, na sjednici je govorio predsjednik dr. Franjo Tuđman.

Čast mi je pozvati Vas
na svečanu sjednicu
Sabora Republike Hrvatske
povodom

DANA DRŽAVNOSTI

Na sjednici će govoriti
gospodin dr. Franjo Tuđman,
Predsjednik Republike Hrvatske

Sjednica će se održati
30. svibnja 1991. u 11 sati

Predsjednik
Sabora Republike Hrvatske
Dr. Žarko Domljan

Istoga dana na 30. svibnja 1991. bio sam na svečanom primanju u prigodi dana Hrvatske državnosti na koju me je pozva predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, a isto se održalo u hotelu Inter-continental Zagreb.

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

dr. FRANJO TUĐMAN

ima zadovoljstvo pozvati Vas na

SVEČANO PRIMANJE
U PRIGODI DANA HRVATSKE DRŽAVNOSTI

Primanje će se održati u hotelu »Inter-continental Zagreb«, Zagreb, Kršnjavoga 1,
u četvrtak, 30. svibnja 1991. godine, u 13,30 sati

Na 25. lipnja 1991. bio sam na svečanoj sjednici Sabora RH na kojoj su proglašene državno-političke odluke kojima je Hrvatska postala suverena i samostalna država: Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti RH, Ustavni zakon o izmjeni i dopuni Ustavnog zakona za provedbu Ustava RH, Deklaracija o uspostavi suverene i samostalne RH i Povelja o pravima Srba i drugim nacionalnostima u Republici Hrvatskoj. Tog dana su predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Sabora Republike Hrvatske dr. Žarko Domljan organizirali svečano primanje u prigodi trajnog zasjedanja Hrvatskog Sabora i donošenja Ustavane odluke o osamostaljenju Republike Hrvatske. Na to primanje sam i ja pozvan. Održano je u hotelu Inter-continental Zagreb.

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

dr. FRANJO TUĐMAN

i

PREDSJEDNIK SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

dr. ŽARKO DOMLJAN

imaju zadovoljstvo pozvati Vas na

SVEČANO PRIMANJE U PRIGODI TRAJNOG ZASJEDANJA HRVATSKOG SABORA
I DONOŠENJA USTAVNE ODLUKE O OSAMOSTALJENJU REPUBLIKE HRVATSKE

Primanje će se održati u hotelu »Inter-continental Zagreb«, Zagreb, Kršnjavoga 1,
u utorak, 25. lipnja 1991. godine, u 21 sat

Sada su počeli u Hrvatskoj otvoreni napadi četnika na hrvatski živalj u Kninu, Benkovcu, Obrovcu, Vrlici itd. Hrvatska u to vrime nije imala vojne postrojbe, već slabo naoružane policijske snage. Narod se počinje na sve strane snalaziti za oružje, svatko je bio spreman i zadnji novac dati za pušku ili pištolj. Ja sam organizira sastanak s mještanima Prološca na kojem je prikupljen novac u iznosu od dvjesto pedeset tisuća njemačkih maraka za kupnju oružja. Iša sam sa Vjekom Ivankom u Zagreb po oružje i nosio sam u torbi te novce, oružje nismo uspili nabavaiti iz razloga što je avion koji je doveza oružje blokiran od strane JNA na aerodromu u Zagrebu, zajedno s organizatorom Antom Kikašem. Kada smo se vratili iz Zagreba, vratili smo ljudima novac. Tek danas mi je jasno kakav je to rizik bio, što bi se dogodilo da smo izgubili i novac, ali tko je to onda mislio.

Sl. 90. S Vicom Vukojevićem u Saboru 1990.

Dok sam bio u Zagrebu na sjednicama Sabora, po selima Imotske krajine se postavljaju noćne straže, jer je bilo naznaka da KOS ubacuje diverzante na ovo područje. Posebno je bila zategnuta situacija kada su krenuli tenkovi iz Mostara priko Širokog Briga, di ih je narod zaustavio. Tribali su ući u Imotsku krajinu i izbiti kod Splita. Kasnije su se stacionirali na Kupresu. U Prološcu smo 12. kolovoza 1991. formirali Krizni štab na čelu s Antom Petričevićem. Uvedeno je noćno dežurstvo i postavljena stražarska mista na mnogim lokacijama. A tokom miseca studenog u Proložac su počele stizati izbjeglice.

Sl. 91. S Ivanom Milasom u Saboru 1990.

Kad su kninski četnici počeli napade na hrvatska sela i gradove, koji se naslanjaju na kninsko područje, u obranu tih mista išle su redarstvene snage jer Hrvatska još nije imala svoju vojsku. Naši redarstvenici iz Policijske postaje Imotski išli su u obranu tih mista. Nekoliko njih je poginulo na tom području. Tokom ovih borbi dolazi pomalo i do formiranja Hrvatske vojske – Zbora narodne garde ili skraćeno ZNG. Ustrojavanje Hrvatske vojske u Imotskom bilo je u lito 1991. na Kamenu Mostu. Mi smo po mjesnim odborima HDZ-a popisivali dragovoljce koji su nakon toga pozvani u ZNG. Inače, u kasarni na Kamenu Mostu nije ostalo ništa od oružja, bivša JNA je jedne večeri uz pomoć načelnika za teritorijalnu obranu Općine Imotski, a taj načelnik je iz Prološca, pokupila svo naoružanje koje se tu nalazilo, ostalo je tek sedamdeset pušaka u Imotskom za koje JNA nije znala, a one su podijeljene članovima HDZ-a po mjesnim odborima. Ja sam kao saborski zastupnik dobio jedan pištolj, kojeg sam nakon rata vratio. Taj pištolj sam proba u svom vinogradu na Čurčivuši i to u trenutku kada je avion raketira televizijski toranj na Biokovu.

Sl. 92. S Milanom Kovačem na Plesu 1990.

U to vrijeme dr. Tuđman je pozva međunarodnu zajednicu da prizna Hrvatsku. U međuvremenu je na području Splita formirana Četvrta gardijska brigada, a u sklopu nje Treća imotska bojna, koja je formirana 1. lipnja 1991. i koja se kasnije proslavila na svim dalmatinskim i bosanskim ratištima, a krenula je u borbe izravno s Kamena Mosta s lakim pješadijskim naoružanjem. Znam da smo u to vrime po Prološcu skupljali lovačko oružje i karabine te ih slali Gardi na ratište. Veći dio pripadnika Treće imotske bojne činili su borci iz Prološca, čak njih dvadeset pet. Znam da smo u to vrime u Prološcu održavali i tečaj pružanja prve pomoći, a narod je i dalje vlastitim novcima kupova oružje i nije pita za cijenu. U to vrime jugoavijacija je neprestano raketirala televizijski toranj na Biokovu, koji je najviše strada 18. rujna 1991. kada je zrakoplovom pilotira Orhan Mustafovski, tada se dogodila potpuna blokada našeg područja. Jedina naša radio stanica koja se u tim danima mogla čuti bio je Radio Posušje i on je odigra veliku ulogu u deblokadi vijesti.

Tih dana kada bi iša na sjednice Sabora u Zagreb bilo bi se teško probiti do njega, a najzad nije se moglo prema Zagrebu ni kopnom, ni morem, ni nebom. Jedno vrime smo išli priko Bosne, ali kasnije i to je onemogućeno. Priko noći se napravila trajektna luka u Prizni, tada je trajekt prevozio s Paga prema Prizni i dalje cestom prema Rijeci. Nas desetak zastupnika iz Dalmacije, kada smo se vraćali iz Zagreba s tri auta, gladni i žedni, svratili smo na Pagu kod punice doktora Andrije Buljevića s Brača. Stavila je na stol paški sir i kazala da je već ostaario i tvrd, ali ljudi moji kako je taj sir bio sladak, ne sićam se da sam išta u životu s većim guštom pojio, bio je kao i ona salama martadela kada smo trgali grožđe u vinarijskim vinogradima u Blatu. Navečer smo krenuli s Paga prema Splitu, bilo je cilom cestom zamračenje, ja sam se do Paga vozio u mercedesu dr. Jure Bilića, tadašnjeg ravnatelja KBC-a Split. Kada smo pošli s Paga, morali smo voziti bez svjetala, isprid mene samo su svitlile pozicije moga prijatelja Jure Buzolića, tadašnjeg ravnatelja pošte u Splitu. Isprid Jure je bilo policijsko vozilo koje nas je pratilo do Splita. Dr. Jure Bilić nije bio u takvim uvjetima u stanju voziti auto i predloži meni da uzmem volan. Kada smo ušli u Šibenik naletio sam na jednu željeznu prepreku za oklopna vozila koju su stavili na srid ceste i razbio sam far na autu, do Splita smo došli bez svjetala. Narednih petnaest dana su me bolile oči od te vožnje bez svjetala.

Sl. 93. S Jurajom Buzolićem u Saboru 1990.

Na 8. listopada 1991. bio sam na sjednici Sabora u ratnim uvjetima. Odluka koju je Sabor donio na tom zasjedanju je sljedeća: „Republika Hrvatska prekida sve državnopravne veze na temelju kojih je zajedno s drugim republikama i pokrajinama tvorila Jugoslaviju." S obzirom da je prije toga bio napad na Zagreb di su pogođeni predsjednički uredi – Banski dvori i zgrada (dan prije), ova povijesna sjednica nije mogla biti održana na uobičajenom mistu. Svi sabornici su autobusom pribačeni na tajno mjesto (zgradu INE) di je održana sjednica. Na 9. listopada 1991. sam srio Marija Božinovića u Našicama u trenutku kada je izlazio iz autobusa, a tog dana je oslobođen u razmjeni u Bosanskom Šamcu nakon tamnovanja na zloglasnoj Manjači.

Na 24. listopada sam prvi put vidio nove hrvatske dokumente koje je na taj dan Vlada RH prezentirala, a to su hrvatska putovnica, osobna karta, krštenica, vozačka dozvola, kao i nove automobilske registracijske pločice. Kada je u pitanju pločica Imotskog, ovde moram spomenuti sljedeće: Imotski je do sada ima registarsku oznaku Makarske (MA). Kada sam jednom prilikom u Zagrebu bio na večeri s Ivanom Bobetkom, koji je tada bi o predsjednik saborskog Odbora za unutrašnju politiku, ispričao sam mu da smo mi Imoćani ogorčeni što nosimo na vozilima registracijske oznake komunističke Makarske i što naši ljudi moraju stalno ići u Makarsku na registraciju i druge obveze. Mi oćemo imati registracijsku oznaku Imotskog (IM). On mi tada odgovara riječima: „Mi sutra imamo Odbor, napiši mi večeras par riječi i ja ću to staviti na Odbor." Ja sam tu noć u

hotelu natipkao nekoliko rečenica i to se sutra našlo na Odboru. Budući da je u Odboru bila većina HDZ-ovih zastupnika, taj prijedlog da Imotski dobije svoju registracijsku je proša. Od tada više nema na našim vozilima MA već IM.

U Imotskom je 18. prosinca 1991. prisegla 115. pričuvna brigada. Tijekom ove 1991. proširena je telefonska centarla u Prološcu za novih šezdeset brojeva. U ovoj godini NK „Mladost" igra u Dalmatinskoj ligi - Sridnja skupina, ta liga je podijeljena u dvi grupe, u jednoj su igrali klubovi s područja Sinja, Imotskog, Omiša i Makarske, ta podjela je napravljena zbog teških financijskih problema svih klubova na ovom području. Zbog eskalacije rata u Hrvatskoj i teške situacije, ja kao predsjednik kluba, uprava te igrači, donili smo odluku da prikinemo igranje u ovom prvenstvu, nakon šest odigranih kola „Mladost" je zamrznula svoj status u ovoj ligi do daljnjeg, a odustali su i drugi klubovi, tako da prvenstvo nije ni odigrano.

Nikoga mi ne sramotimo

Gospodo sveučilištarci, citirana izjava prof. Šimunovića odnosi se samo na vojne jedinice na području Imotske krajine, konkretno na 115. pričuvnu brigadu

Osjećam se prozvanim i pozvanim kao član HDZ-a Imotski da odgovorim s nekoliko riječi na članak «Ostvarena obećanja» (2) pod naslovom — Ne sramotite nas! koji je izašao u vašem listu, a članak su potpisali zagrebački sveučilištarci Ivan Mrkonjić Nikolin i Stipe Mikrut pok. Ivana.

Naime, tu prije svega treba dati jedno objašnjenje citirane izjave predsjednika Općinskoga odbora HDZ-a Imotski prof. Slobodana Šimunovića koja je izgleda namjerno ili nenamjerno krivo shvaćena. Ta se citirana izjava odnosi samo na vojne jedinice na području Imotske krajine, konkretno na 115. pričuvnu brigadu, ali ne i šire.

Želim upoznati gospodu sveučilištarce da kada se osnovala ova 115. pričuvna brigada i kada su iznesena pred javnost imena časnika, da je došlo u cijeloj općini do velikog revolta među stanovništvom, a osobito onim koje je glasovalo na prošlim izborima za HDZ. Poznato vam je da je 95 posto stanovništva ove općine glasalo za ovu stranku i oni su optužili Općinski odbor HDZ-a da je postavio pojedince na časnička mjesta u ovoj brigadi. Istina je ta da je HDZ Imotski dao pristanak da se za zapovjednika 115. pričuvne brigade Imotski postavi pukovnik Ivan Škoro koji je iakoder služio bivšoj okupatorskoj JNA, zbog čega se, gospodo sveučilištarci, ne trebate ogradivati ni ispričavati svim hrvatskim generalima i pukovnicima iz redova okupatorske JNA koji su pristupili u redove ZNG-a i brane Lijepu našu jer, kao što vidite, za to nemate razloga. To se na njih uopće ne odnosi, a kamoli još na predsjednika Tuđmena i druge. Poslije imenovanja gospodina Škore za zapovjednika osnovana je jedinica, pa tako i stvoren časnički kadar. U odabiranju časnika Općinski odbor HDZ-a nije imao ama baš nikakva utjecaja, niti je taj Općinski odbor postavio te časnike, pa je neopravdano i prozvan, a zbog toga je prof. Slobodan Šimunović iskoristio kao predsjednik Odbora prvu prigodu da to javno i kaže. Među te časnike nije izabran ni jedan pojedinac koji do jučer nije imao nikakav čin u bivšoj JNA niti oni koji nisu imali nikakve privilegije u bivšem sistemu, već je izabrana većina onih koji su do jučer imali i činove i privilegije, a kako su do njih dokazali, ne treba trošiti riječi. Ja ne sporim da među tim izabranim časnicima ima poštenih Hrvata koji se nisu ogriješili o hrvatski narod, a njih znamo. Oni za koje se zna da su bili eksponenti staroga režija (špijuni i ostalo) [illegible] mogli na ovakav način zaslužiti časničko mjesto u Hrvatskoj vojsci, a ako to hoće i ako se žele dokazati, mogli su otići na frontu i tamo zaslužiti časničko mjesto. Svatko može biti [illegible]tski vojnik i braniti Hrvatsku, to nikome ni[illegible] može zabraniti, ali se za časničko mjesto [illegible]aba dokazati i izboriti. Vi ćete, gospodo sveučilištarci, [illegible]da reći; pa oni su morali dobiti časnička mjesta jer su u bivšoj JNA za to obučeni, oni znaju taj posao. Ima i jedna druga istina da u našoj imotskoj gardi nema gotovo ni jednoga borca s činom iz bivše JNA, pa su najbolji borci i najbolji ratnici na području Dalmacije, a možda i cijele Hrvatske. JNA ima generale, školovane ljude i golemu tehniku, ali nema ono što imaju naši bojovnici i heroji, a to su moral i hrabrost, borba za život i opstanak hrvatskog naroda protiv takvih okupator nema nikakvih šansi.

Na kraju, gospodo sveučilištarci, ja vam mogu poručiti da HDZ općine Imotski neće osramotiti niti vas, niti imotski narod od kojeg je dobio povjerenje da ga zastupa, niti Slobodan Šimunović kao i ostali članovi HDZ-a ikoga mrze, a posebno ne mrzimo ni jednoga Hrvata, pa čak ne mrzimo ni Srbe, već im želimo samo ono što oni žele nama.

Na kraju ovog teksta želim napomenuti da bih se volio, gospodo sveučilištarci, s vama [illegible]rasti i ljudski popričati o ovim i drugim stvari[illegible] jer Imotska krajina nije zaslužila da se mi [illegible]ucam prepucavamo preko novina.

Dipl.pr. Pranjović Viktor
Zastupnik [illegible] Imotski
u Saboru RH

Na 19. prosinca 1991. Njemačka je priznala Hrvatsku i tada je Krajina eksplodirala od oduševljenja, a sutradan ju je prizna i Vatikan. U Prološcu na 9. siječnja 1992. formiran je Treći bataljun 115. brigade Hrvatske vojske na kojem sam i ja u vojničkoj odori da prisegu prid zapovjednikom Ivanom Škorom.

PRISEGA TREĆEG BATALJUNA

U Prološcu je 9. siječnja 3. bataljun 115. pričuvne brigade ZNG-a položio svečanu prisegu.

U ime SO Imotski gardiste 3. bataljuna pozdravio je dopredsjednik Izvršnog vijeća Ljubomir Mustapić. Od nazočnih predstavnika tu su još zastupnici Marijan Milinović i Viktor Grabovac te predsjednik Općinskog odbora HDZ-a Slobodan Šimunović.

Ovaj bataljun prisegnuo je pred zapovjednikom brigade pukovnikom Ivanom Škorom te ostalim zapovjednicima.

Zapovjednik 115. brigade Ivan Škoro pripadnicima 3. bataljuna u prigodnoj riječi rekao je da će dan prisege ući u povijest Imotske krajine kao dan kada je formiran 3. bataljun 115. brigade Hrvatske vojske pod hrvatskim zapovjedništvom. Dajući prisegu, rekao je zapovjednik Škoro, spremni ste i dužni braniti svoju domovinu Hrvatsku.

Do sada smo se kao vojnici — kazao je Škoro — borili pod tuđim zastavama, a evo doživjeli smo taj trenutak da se borimo za svoju Domovinu, za njezinu i našu slobodu, pod našom hrvatskom zastavom. Poslije svečane prisege zapovjednik 115. pričuvne brigade čestitao je gardistima pripadnicima 3. bataljuna 115. pričuvne brigade hrvatske vojske. V.P.

Detalj s prisege u Prološc

Sl. 96. S igračima u Prološcu 1991.

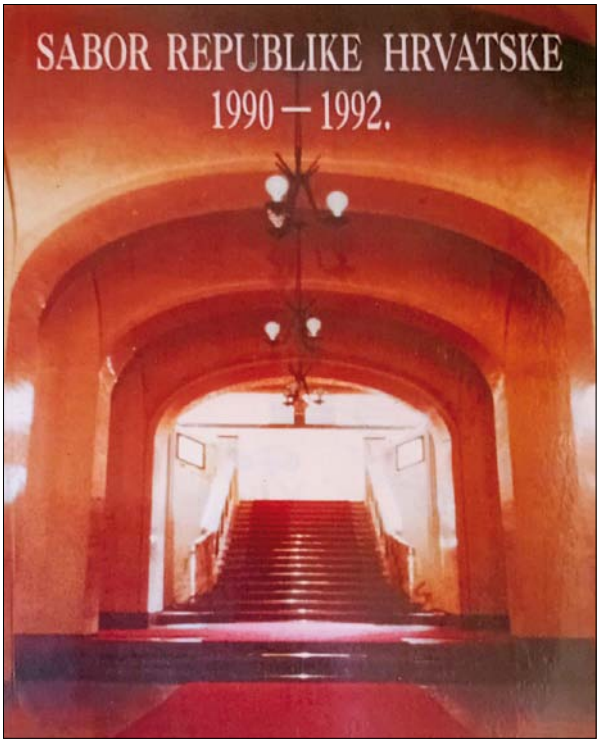
Sl. 97. S Ivanom Buljanom u Prološcu 1991.

Sl. 98. S M. Milinovićem, A. Glavotom, S. Šimunovićem, Borisom i dr. Milanom Milasom na vojnoj prisegi u Prološcu 1992.

Na 31. ožujka 1992. posjetio sam našu 115. brigadu na svom prvom ratnom zadatku u mistima Matića Mahala i Drenovac, mista između Neuma i Stoca. Na 22. siječnja 1992. bio sam na svečanoj sjednici Općinske organizacije HDZ-a u Imotskom. Na 7. travnja 1992. nakon Njemačke i Vatikana Hrvatsku su priznale Sjedinjene Američke Države, što je ponovo izazvalo oduševljenje u Prološcu i Imotskoj krajini, a mi smo to navečer u Prološcu proslavili. Bio sam 8. svibnja 1992. u Zagrebu na zasjedanju Sabora kad su tog dana srpski zrakoplovi prvi put bojno djelovali na području Imotske krajine, ne računajući raketiranje televizijskog tornja na Biokovu. Avion je svoj smrtonosni teret ispustio na Imotsko

polje di nije bilo ljudi ni kuća, bacio je dvi bombe krmače koje su napravile veliki krater kada su eksplodirale, a teret je tribalo istresti na samo središte grada Imotskog. Nakon mnogo godina kasnije saznao sam od jednog prijatelja sve o tom slučaju. Taj prijatelj je tada radio u hrvatskoj obavještajnoj službi i tada se upoznao s tim pilotom koji je pilotirao avionom, a on ga je kasnije s aerodroma u Puli vozio u Zagreb. Radilo se o pilotu iz Beograda porijeklom iz Imotske krajine. Nije htio imati na savjesti ljude koji bi sigurno poginuli u gradu Imotskom i zato je ispustio bombe na polje. Kada je to učinio zatražio je radio vezom dopuštenje od hrvatskih vlasti da sleti na aerodrom u Resniku. Sve to je došlo do dr. Tuđmana koji ga je upita ima li dovoljno goriva da sleti na aerodrom u Puli, na što je on pozitivno odgovorio i sletio je na taj aerodrom i zatražio azil. Naši su mu dali azil s time da je dobio novo ime i prezime, a zatim su mu iz Beograda priko Mađarske izvukli ženu i dicu i smistili ga u Austriju, di i danas živi. U misecu srpnju ove godine je isteka moj zastupnički mandat, jer je predsjednik Tuđman pod pritiskom međunarodne zajednice raspisa nove izbore na 2. kolovoza 1992. za Predsjednika RH i Zastupnički dom Sabora RH kako bi dobio još veći legitimitet.

GRABOVAC, Viktor, rođen u Prološcu Donjem 22. listopada 1956. Po nacionalnosti Hrvat. Diplomirao na Pravnom fakultetu. Zastupnik u Društveno-političkom vijeću Sabora. Izabran u izbornoj jedinici Imotski — Vrgorac. Član HDZ.

Na Veliku Gospu 1992. u Proložac smo doveli predsjednika Sabora RH dr. Žarka Domljana koji je održa kraći govor jer je postojala opasnost od srpskih aviona. Na lito 1992. ugovorio sam prijateljsku utakmicu između „Mladosti" i momčadi „HVO-a" iz Tomislavgrada koja je odigrana na Šarampovu. U ovoj 1992. „Mladost" se ponovo uključuje u prvenstvena natjecanja Dalmatinske lige – Sridnja skupina di igra zapaženu ulogu. U klub sam doveo igrače iz Gruda: Pejića, Čorluku, Grubišića i Čuljka. Iz Mostara sam doveo Taslidžu i Velagića, njih dvojicu sam u zadnji čas izvuka iz Mostara jer je tada započeo rat između HVO-a i Armije BIH. U ovom prvenstvu cila je Imotska krajina dolazila na naše utakmice jer se tu igra najbolji nogomet. U drugom dilu prenstva doveo sam i igrače iz Tomislavgrada priko mog prijatelja dr. Perića, koji je tada bio predsjednik njihovog kluba i koji nam je ustupio Tabaka, Babića, Mamića, braću Bandić i Karahasana jer se kod njih nije zbog rata igralo prvenstvo. Tako da sam u klubu skoro stvorio reprezentaciji Hercegovine i Prološca.

Od 4. do 8. lipnja 1992. „Mladost" je išla na svoju drugu turneju u Njemačku. To smo organizirali priko Željka Rajića iz Bušanja, Dane Turića iz Prološca i Nediljka Pušića iz Ričica. Bili smo na turniru u Frankfurtu, a prihod s turnira je iša našim braniteljima u Hrvatskoj i BIH. Tu smo bili izvanredno ugošćeni od strane NK „Dubrovnik" iz Frankfurta u kojem su igrali naši ljudi na radu u Njemačkoj. Tu smo se pokazali u najboljem svitlu i pozvali su nas na turnir i naredne godine. U ovoj 1992. godini nakon deset godina rada u Udruženju obrtnika posta sam ravnatelj Centra za socijalnu skrb Imotski. Odlučio sam se na to jer je to ipak državni posa i mislio sam da ću imati više vrimena za neke svoje privatne aktivnosti. U centru sam zateka djelatnike: Veru Rudež, Tonku Bušić, Vesnu Rebić, Dragu Bitangu, Tanju Karin, Mariju Lozo, Ivu Slišković, Juru Luetića, Peru Mrkonjića, Senku Adžiju, kasnije sam primio u Centar Zdenku Todorić, Anamariju Lončar i Zvonka Bilića. S njima sam bio u Centru punih dvadeset godina, svi su oni bili odlični djelatnici i ljudi i ovim putem im zahvaljujem za sve vrime provedeno sa njima, osim psihologinje koju sam primio na posa, a volio bih da je nikada u životu nisam upozna, a zašto je to tako to najbolje znaju djelatanici Centra.

Sl. 101. Na radnom mjestu u Centru za socijalnu skrb Imotski

Već ove 1992. godine u Imotskoj krajini se počelo raspravljati o formiranju jedinice lokalne i područne samouprave. Bilo je vrlo živo u Općinskoj organizaciji HDZ-a. Bili su razni prijedlozi nove podjele Imotske krajine na općine. Svi su ti prijedlozi propali, održano je nekoliko sastanaka OO HDZ-a u Imotskom u svezi toga i na kraju je mora posredovati i imotski zastupnik u Saboru RH i predsjednik Sabora dr. Žarko Domljan koji je na sastanku kaza da svatko tko ispunjava uvjete može dobiti status općine. Što se tiče Prološca, tu nije baš bilo nekog interesa da se u Prološcu osnuje općina, a u najvećoj mjeri ljudi nisu ništa znali što taj Zakon o lokalnoj samoupravi donosi lokalnom stanovništvu, koji su benefiti i koristi za Proložac, jednostavno ih to nije previše zanimalo. Ja sam vrlodobro zna što bi nam značila općina, na koncu raspolagat ćemo kakvim-takvim novcem, svojim vlastitim sredstvima plus drugim prednostima koje općina ima, za razliku od prije di je korist ima samo grad Imotski, a sve ostale Mjesne zajednice u Imotskoj krajini nisu imale ništa.

Sl. 102. S igračima u Kaštel Gomilici 1993.

Sl. 103. S igračima u Prološcu 1993.

Ja sam tu vidio još jednu veliku korist kada je u pitanju NK „Mladost", naš klub će stvaranjem općine Proložac dobiti kakvo-takvo financiranje od strane te općine što do sada nismo imali, jer u zadnjih deset godina sav novac za sport u

općini Imotski se preko SOFK-e Imotski upumpava u stadion Jelavića dolac, a klubovi su bili na prosjačkom štapu. Zato ja i danas kažem: „Općinu sam osnova zbog NK „Mladost"." Sve što se kasnije događalo na prostoru općine Proložac pokazalo se punim pogotkom osnivanje općine, kako za samu općinu i ljude koji u njoj žive, tako i za nogometni klub.

U Saboru je izglasan novi Zakon o područjima županija, gradova i općina. Kada danas razmišljam o ovome, ža mi je što nisam zatražio da Proložac postane grad, a ne općina, kao Trilj i Vrlika. A zašto? U prošlosti sva mista koja su imala srednjovjekovne tvrđave zvali su se gradovi. To su Trilj i Vrlika iskoristili. U Imotskoj krajini su tvrđave imali samo Imotski i Proložac, tako smo i mi mogli imati status grada, samo da smo to zatražili. Nakon izglasavanja ovog Zakona ja sam sa svojim stranačkim prijateljima u Prološcu, Ričicama, Bušanjama, Prološcu Gornjem, Šumetu i Dolića Dragi krenuo u pregovore da osnujemo svoju općinu na prostoru ovih mista. Postigli smo dogovor s predsjednicima tih mjesnih odbora Lasićem, Stojićem, Sočom, Tandarom i Knezovićem.

Dana 29. studenog 1992. te mjesne zajednice su održale zborove građana u svezi toga, na svim tim zborovima odlučeno je da te mjesne zajednice osnuju Općinu Proložac sa sjedištem u Donjem Prološcu. Ja sam bio predsjednik Inicijativnog odbora za osnivanje općine Proložac i uputio sam zahtjev Vladi RH, odnosno Ministarstvu uprave i pravosuđa da se uvrsti ove odluke građana o osnivanju općine Proložac u Prijedlog Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH. Ovj zahtjev je uvršten u prijedlog tog Zakona koji je kasnije usvojen u Saboru. Nakon što je usvojen ovaj Zakon, ispostavilo se da naselje Lokvičići i još neka njegova sela nisu uvrštena ni u jednu općinu, pristupilo se onda osnivanju općine Lokvičići, kojoj je sada priključena i Dolića Draga. Nakon održanih prvih izbora za Općinsko vijeće općine Proložac, HDZ je dobio natpolovičnu većinu u Vijeću, tako da je moga postaviti i svoga načelnika općine. U tom prvom Općinskom vijeću je bio i pisac ovih redaka.

Na 20. travnja 1993. održana je konstituirajuća sjednica Općinskog vijeća općine Proložac. Na sjednici je izabran i predsjednik Općinskog vijeća Frano Tandara i njegov zamjenik Žarko Sočo. Načelnikom općine Proložac imenovan je Ante Petričević i njegov zamjenik Slavko Dropuljić. Izabrano je i Poglavarstvo općine, a jedan od članova sam bio i ja.

Sl. 104. Na konstituirajućoj sjednici Općinskog vijeća općine Proložac 1993.

S imotskim zastupnikom u DPV-u Sabora o njegovu viđenju međustranačkih odnosa, o pojedinim liderima hrvatskih stranaka, o društvenim odnosima, o aktivnosti u saborskim tijelima razgovarao je **Jure Ujević**. Snimke je napravio **Zdenko Lozo.**

Saborski zastupnik Viktor Grabovac

SABORSKI ZASTUPNIK VIKTOR GRABOVAC

Učinili smo koliko je bilo moguće

● Hrvatska je u ratu, a dvije godine su protekle i uspostavljena je nova demokratska vlast, što je za to vrijeme bilo moguće činiti?

GRABOVAC: Tu bi se moglo postaviti i protupitanje: Što je moguće učiniti ako si u ratu? Naravno, odgovor se sam po sebi nameće — organizirati se i naoružavati za rat, a sve drugo dolazi u drugi plan. Mislim da se u ove dvije godine učinilo mnogo s obzirom na to u kakvim se ekonomskim i političkim prilikama Hrvatska našla. Pogledajte što je Hrvatska bila prije dolaska HDZ-a na vlast! Hrvat u Hrvatskoj nije smio reći da je Hrvat a danas svi Hrvati u Hrvatskoj i u svijetu imaju svoju državu — neovisnu, suverenu i međunarodno priznatu, a to što još nije sto posto slobodna budite sigurni da će to vrlo brzo biti. Svatko može govoriti ovako ili onako, ali je samo jedna istina a ta je: hrvatski je narod pod vodstvom HDZ-a i predsjednika Tuđmana dobio rat protiv velikosrpske politike i stvorio je hrvatsku državu nakon 900 godina, a je li ona mogla biti stvorena na drugačiji način — time će se baviti povijest, jer je postoji nitko koji u ovom trenutku može dokazati suprotno. Na tom putu je sigurno bilo i pogrešaka i promašaja, ali bitke se mogu gubiti, bitno je da se rat nije izgubio, tako da ni sve hrvatske žrtve nisu uzaludno pale kao što su pale u prošlom ratu. Mislim da je u ove dvije godine hrvatsko vrhovništvo i hrvatska Vlada uz veliku neprocjenjivu pomoć našeg iseljeništva učinilo mnogo kako bi Hrvatska funkcionirala u svim elementima od obrane domovine do rješavanja najelementarnijih životnih potreba.

● Vladajuća stranka i parlamentarne oporbene stranke i njihova nazočnost u Vladi demokratskog jedinstva — kakva je perspektiva te Vlade?

GRABOVAC: HDZ se nije po preuzimanju vlasti postavio revanšistički ni prema jednoj stranci iako je za to imao stotinu razloga, posebno poslije Budišine izjave poslije održavanja Sabora HDZ-a u Lisinskom kada je ironično rekao da sada čelnici HDZ-a budu pozatvarani i kada Koalicija dođe na vlast, da će ih oni tada pustiti iz zatvora i rehabilitirati. Ovdje bi se pojednačno trebalo osvrnuti na neke oporbene stranke koje su tokom čitavog rata vodile predizbornu kampanju, za razliku od HDZ-a koji se uhvatio u koštac sa svim problemima koje je ostavio komunistički režim i plus pripremanja i organiziranju hrvatskog naroda za rat. Sve te stranke su sve i svašta kritizirale ne nudeći nikakvo rješenje, a jedna od takvih je i stranka HNS na čelu s drugaricom Savkom i drugom Mikom koji su u najvećem ratnom žarištu osnivali podružnice po Hrvatskoj i držali tribine i gdje god to bilo moguće kritizirali vlast kako to da je pao Vukovar, Saborsko itd., a ti drugovi i drugarice nikada nisu hrvatskom narodu objasnili što je bilo 1971. g. i kako to da su samo njih dvoje otišli u zasluženu penziju, a svi drugi su bili pozatvarani, valjda zato što su završili staljinističke škole u Moskvi kao i drug Tito. A danas kad pogledate tko je sve u HNS-u glava vas zaboli, navest ću samo primjer da je u Imotskom u HNS ušao cijeli bivši Komitet; još im fali samo predsjednik Peša. Ova najnovija farsa u Saboru sa gospodinom Mišetićem samo je jedna providna igra te stranke koja je mogla zavarati samo političke slijepce. Gospodin Mišetić je bio ministar u Vladi, a s druge strane je radio protiv te Vlade, do podne bi išao na javne tribine HNS-a potpuno izgubila bušotu i politike vladajuće stranke. Ovdje treba spomenuti tribinu HNS-a u Imotskom, a tema te tribine je glasila: Američki pogledi na situaciju na tlu bivše Jugoslavije i zašto Amerika neće priznati Hrvatsku. Na toj tribini su govorili gospodin Mišetić i gospodin Mate Meštrović, pet dana nakon te tribine Amerika je priznala Hrvatsku. Mislim da je svaki daljnji komentar suvišan. U zadnje vrijeme HNS je na svaki način pokušala povući Mišetića iz Vlade demokratskog jedinstva, ali nije našla način na koji će to izvesti i za to joj je poslužio ovaj Zakon o nacionalnim manjinama gdje je gosp. Mišetić lukavo i podlo htio nastupiti poslije izglasavanja Zakona, a ja ga pitam što to nije učinio za vrijeme rasprave! Nije to učinio jer bi onda efekat bio drugačiji. Bilo mu je naređeno: ako Zakon ne prođe, nema potrebe da izlaziš, ako prođe, onda češ dati ostavku. Mislim da ni ovdje komentar nije potreban. Što se tiče predstavnika HDS-a u Vladi demokratskog jedinstva ni to nije potrebno komentirati. Mislim da je ta stranka potpuno izgubila busolu i da oni uopće ne znaju što hoće. Moje je mišljenje da će se ta stranka poslije narednih izbora potpuno rasp

asti. Ovdje treba spomenuti i izjavu mog velikog prijatelja Vlade Veselice da ni sam vrag ne bi izišao na kraj sa njegovim bratom i Ivanom Gabelicom, a poznato je da su ga ova dvojica

ca protiv njegove volje povukla iz Vlade demokratskog jedinstva, tako da je on morao ići iz stranke. A pogledajte danas i slučaj da Marko Veselica u »Slobodnoj Dalmaciji« brani najvećeg protuhrvatskog stvora Jelenu Lovrić.

Što se tiče gospodina Dražena Budiše koji je također istupio iz Vlade demokratskog jedinstva, i tu je sve jasno. Čovjek je u jednom trenutku ocijenio da bi mogao biti čak i predsjednik Hrvatske te je na brzinu izletio iz te Vlade. Mislim da se sada ipak spustio na zemlju.

Što se tiče SDP-a, na njih se i ne treba osvrtati, jer oni u ovom trenutku ne igraju gotovo nikakvu ulogu ni u Saboru ni u Vladi, a mislim da ih je napustio i ministar Tomac. Druge stranke zastupljene u Saboru i u Vladi su se koliko-toliko korektno odnosile i prema politici vladajuće stranke i prema Vladi. Na kraju treba spomenuti i famozni HSP koji ima svoja tri zastupnika u Saboru, a posebno se treba osvrnuti na njegovog predsjednika Paragu. Mislim da ta stranka zavređuje pažnju samo po svojim negativnostima; pozitivnih strana ona i nema. Predsjednik te stranke je većinu mladih ljudi i pravih Hrvata zlouporabio za svoje političke ciljeve, a da ga uopće nije briga za te ljude; on ih koristi dok mu trebaju. Pazite, ovdje treba pripustiti Paragu gdje je on bio kad se ruška komunistička vlast. Kada su moji stričevi nosili ustašku kapu i pod njom izgubili život, taj se Paraga nije bio ni rodio, a danas je on najveći ustaša (on uopće nije Hrvat), meni se čini da tu nešto smrdi. Kako objasniti slučaj da je gosp. Paraga optužio hrvatsku vlast kod američkog Kongresa da kolje Srbe kod Gospića, a usput im je poslao i slike. Kako objasniti da Paraga slobodno šeta ulicama Beograda i daje intervju »Dugi« u kojoj optužuje hrvatsku vlast da radi protiv Jugoslavije, kako objasniti da se taj gospodin zalaže za demokraciju u Hrvatskoj, a s druge strane s oružjem u ruci uzurpira zgrade i stanove širom Hrvatske, da vrši premetačinu ljudi na javnim tribinama, kako to da mu je glavni čovjek za promičbu stranke Mario Mihaljević, onaj koji je prije dvije godine pjevao i skladao o »vozovima« i *mešanim* brakovima, o bratstvu i jedinstvu i koji je usput oženjen Srpkinjom, kako to da se u njegovoj stranci nalazi bizantinac Davor Perinović koji je izbačen iz HDZ-a zbog protuhrvatskog djelovanja. Ni ovdje ne treba nikakav komentar.

Na kraju se može zaključiti što se tiče Vlade demokratskog jedinstva da je ona u određenom času opravdala svoje postojanje, ali je ona ipak po mome mišljenju bila marginalizirana jer je sve važne odluke donosio predsjednik Tudman, u kojega su zastupnici HDZ-a u Saboru imali veliko povjerenje. Danas ta Vlada više nema smisla i moje je mišljenje da će se ona brzo raspasti.

● U kojoj se mjeri provode stajališta Sabora o transformaciji društvenih odnosa u poziciji pravne države i kako te provedbe funkcioniraju s praktične pozicije po vašem mišljenju.

GRABOVAC. Mi smo tek izašli iz jednog totalitarnog sustava i trebat će određeni period da se naš narod privikne na nove demokratske odnose, a osim toga na prostoru Hrvatske se vodi rat pa je teško u ovom trenutku govoriti o funkcioniranju, odnosno o nefunkcioniranju pravne države. Teško je govoriti o pravnoj državi kada u ovom trenutku svatko u svojim rukama ima ili može imati oružje, pa prestankom rata i donošenjem zakona o oružju i donošenjem novog kriviČnog zakona Hrvatske mislim da će se stvoriti preduvjeti za funkcioniranje pravne države.

● Vitalni i prioritetni zadaci i obveze u konstituiranju društvenog sistema u općini koji ste zastupnik i odnos vladajuće stranke i oporbenih stranaka?

GRABOVAC. Društveni sustav u općini Imotski, bez obzira na ratne prilike, funkcionira na zadovoljavajući način iako ja osobno nisam zadovoljan mnogim stvarima, počevši od obrane, općinskih organa do privrednih organizacija. Mi smo općina koja je u Hrvatskoj izvršila najviše kadrovskih promjena ali ipak, kao što vidite, ostalo je dosta toga za promjene. Mnogi optužuju stranku da ona nije provela sve promjene (kadrovske) ali ipak tako nije, jer je stranka uvijek na tome inzistirala i donosila takve odluke koje su izvršni organi sporo provodili ili nikako i zbog toga će snositi odgovornost pred članstvom. Ipak mislim bez obzira na ovo napriječeno stanje ova vlast i izvršni organi vlasti nisu korumpirani, ne bave se nikakvim mutnim radnjama i mislim da je u svom poslu poštena, a o sposobnosti pojedinaca na rukovodećim funkcijama odnosno o njihovoj nesposobnosti se uvijek može razgovarati. Glavna boljka ove općine je u tome što mi naprosto nemamo sposobnih kadrova. Ono što je vrijedilo to je otišlo iz imotskog. A funkcioniranje društvenog sustava umnogome ovisi o sposobnosti ljudi u tom sistemu, pa upravo stvaranje pravih kadrova u općini bit će jedan od prioritetnih zadataka da bi društveni sustav funkcionirzo kako treba. Osim tog problema bitna stvar za ovu općinu je i ta kako ljude zadržati da ne odlaze iz ovih krajeva kao što je to bio slučaj do sada. Moje je mišljenje da će naša država vrlo brzo poslije prestanka rata krenuti jednom uzlaznom putanjom koja će dovesti do veće zaposlenosti ljudi i do podizanja njihovog standarda, jer za to postoje svi uvjeti kako u Hrvatskoj tako i u imotskoj općini (poljoprivreda, turizam, privatno poduzetništvo, strani kapitali, kapital naših iseljenika). Ti elementi do sada nisu mogli doći do izražaja jer je na ovom prostoru bio drugi sustav, druga država i drugi odnosi, koji su sprečavali i strance i naše ljude da ulažu u Hrvatsku, a stvaranjem svoje samostalne države Hrvati steču uvjete da postanu jedna od razvijenijih zemalja Europe i svijeta.

Što se tiče vladajuće stranke i oporbenih stranaka u općini, mislim da je ta suradnja do sada bila na zavidnoj razini, ali u posljednje vrijeme izgleda da se ta slika izmijenila, premda je vladajuća stranka korektno postupala prema oporbenim strankama u Imotskom, ali izgleda da su to neke stranke zlorabile. U posljednje vrijeme je izgleda u modi da se na svaki način i pod svaku cijenu žele diskreditirati čelnici vladajuće stranke raznim podvalama, lažima i klevetanjem i to oni čelnici (tu se nalazim i ja) koji su prije izbora bili spremni (a to su i danas) dati glavu za Hrvatsku, a danas nas najviše kritiziraju oni koji su meni govorili da sam ustaša i nacionalist i da ću kad-tad završiti u zatvoru, a danas su ti isti pojedinci najveći Hrvati, najveći ustaše i najpoštenIji ljudi. Ja ne znam što mi nisu sve podmetali, od šverca oružjem, do špijuna i partijaša i onog koji je u bivšem sustavu imao najviše privilegija, a oni ljudi koji mene vrlo dobro poznaju, a njih je veliki broj, znaju da sam ja iz ustaške kuće, da nikada nisam bio špijun ni član partije, da se nikada nisam bavio nikakvim šverc0m, a kamoli šverc0m oružja, i da nikada nisam imao nikakve privilegije ni u bivšem ni u sadašnjem sustavu, a svima onima koji šire ovakvu propagandu mogu poručiti da se ostave ćorava posla i da puste poštene ljude na miru, jer naš narod nije više slijep i nitko mu neće više progovati rog za vrat.

● Jeste li dovoljno aktivni i glasni u saborskim tijelima ili na samim zasjedanjima u Saboru?

GRABOVAC. U prošlom broju »Imotske krajine« kritiziran sam od izvjesnog gospodina A. Lozo zašto ne izlazim za saborsku govornicu i zašto se, ako se smatram nesposobnim, ne povučem iz Sabora. Međutim, ovdje se može upitati zašto je baš mene optužio gospodin Lozo da ne izlazim za saborsku govornicu kad on vrlo dobro zna ili možda ne želi znati da sam ja nekoliko puta bio za saborskom govornicom i to u trenucima kada je TV to izravno prenosila. Ovdje se radi, kao što sam i prije rekao, o jednoj sračunatoj kampanji i protiv mene i protiv naše stranke u općini i svaki daljnji komentar je suvišan.

Mogu reći da je za saborsku govornicu vrlo teško doći iz više razloga. Mnogi od zastupnika htjeli bi raspravljati i mnogi od njih izlaze i po nekoliko puta tijekom dana, nekad se prijaviš za raspravu i dođeš na red kao dvadeseti, trideseti itd. i tada više nemaš što kazati jer oni prije tebe manje ili više sve kažu. Mnogi za saborsku govornicu izlaze samo iz razloga da se pokažu na TV, a zapravo za govornicom ništa ne kažu. Mnoge stvari na Saboru se kristaliziraju na klubu zastupnika i tu se uvijek ima što reći i tu se svaka stranka dogovori što bi trebalo raditi na sjednicama Sabora, ali ipak pojedini zastupnici ne poštivaju odluke kluba zastupnika i samoinicijativno idu za govornicu i tako krše pravila stranke.

Ja sam bio član Komisije za ustavne SFRJ, a trenutno sam član Odbora za politički sustav, čijim je predsjednikom Gordana Grbić. Na tom Odboru sam vrlo aktivan i nekoliko puta sam došao u sukob sa g. Grbić jer se radi o osobi koja vodi protuhrvatsku politiku i kojoj na Odboru ne prođe ni jedan njezin prijedlog.

Za sebe mislim da na Saboru pošteno i odgovorno obavljam svoju zastupničku dužnost i da nikada nisam podigao ruku, glasovao ili radio protiv interesa svojih birača u općini i protiv interesa hrvatskog naroda u cjelini. Ja tu svoju dužnost nikada nisam shvatio kao privilegij već kao čast, odgovornost i dužnost i na kraju mogu reći da sam ponosan što sam zastupnik imotskog naroda u ovom najvišem domu i što sam na izravan način sudjelovao u stvaranju hrvatske države. Mi zastupnici iz Imotskog poslani smo u Sabor da se borimo za interese i za stvaranje ove naše države, a zastupnici nakon nas borit će se za interese imotske općine i naroda koji na ovom prostoru živi.

Načelnika Antu Petričevića sam 1989. doveo u klub za tajnika jer sam bio upoznat s njegovim organizatorskim sposobnostima i ljubavi prema Prološcu. Kada smo 1990. prominili ljude u Mjesnoj zajednici u Donjem Prološcu, njega smo postavili za predsjednika Mjesne zajednice. Već tada se pokaza kao vrsni organizator svih poslova u Mjesnoj zajednici i nogometnom klubu, a ja sam ga predložio svojim stranačkim ljudima za načelnika općine, što su oni jednoglasno svi prihvatili, a kasnije se pokazalo da je to bila dobra odluka jer Općina je kroz nekoliko godina postigla gotovo najbolje rezultate u Republici Hrvatskoj. Tajnikom općine smo imenovali Miju

Maršića. Na ovoj prvoj sjednici Općinskog vijeća na moj prijedlog je NK „Mladost" proglašen kao klub od posebnog društvenog interesa za općinu Proložac i stavljen je na općinski proračun. U misecu srpnju 1993. održana je i izborna skupština HDZ-a za općinu Proložac. U novom općinskom odboru sam posta predsjednik Odbora. U ovoj 1993. sam ima jedan veći zdravstveni problem s anginom. Kada sam bio kod specijalista, reka mi je da anginu triba hitno operirati jer može dovesti do velikih problema. Nazva san svog prijatelja dr. Juru Bilića ravnatelja KBC-a Split, on mi je sredio da me operira doktor Petric. Operacija je napravljena pod lokalnom anestezijom, takoreći na živo. Gleda sam kako mi doktor kliještima kida meso u grlu. Nakon operacije navečer sam počeo krvariti i postojala je opasnost da se ugušim, pa su me tu noć morali uspavati i ponovo zašiti ranu, jer očito da nije bila dobro zašivena. Dugo nakon operacije nisam smio ništa hladno piti jer sam ima bolove u glavi. Netko mi je preporučio da uzimam domaći med kojeg sam naša u Prološcu, u Glavici. Nakon nekog vrimena sam moga piti najhladnije piće.

Na Veliku Gospu 1993. u Proložac smo doveli predsjednika RH dr. Franju Tuđmana, koji je doša s visokim državnim dužnosnicima: Matom Granićem – ministrom vanjskih poslova, Gojkom Šuškom – ministrom obrane, Ivicom Mudrinićem – ministrom prometa i veza, Miomirom Žužulom – veleposlanikom RH u Ženevi, dr. Žarkom Domljanom – dopredsjednikom Sabora, Jurom Radićem – predstojnikom Ureda predsjednika RH, Svetom Leticom – admiralom i zapovjednikom HRM-a, Vicom Vukojevićem – zastupnikom u Saboru, Ilićem – veleposlanikom RH u Bonu, Nadanom Vidoševićem – županom ŽSD-a. Do sada nije zapamćeno, a ni kasnije, da je državni vrh posjetio u takvom broju bilo koje misto u Republici Hrvatskoj. Predsjednok Tuđman je bio na misi u Zelenoj katedrali, di je održa govor pred rekordnim brojem vjernika.

Osnivanjem općine Proložac i izborom nove vlasti u ovoj godini, ista odma počinje realizirati obećanje dato Ričicama da ćemo odmah nakon formiranja vlasti urediti i asfaltirati županijsku cestu Ričice-Imotski. Ono što smo obećali to smo i ostvarili u ovoj godini. Ta cesta je svečano otvorena na Veliku Gospu, a otvorio ju je predsjednik dr. Franjo Tuđman. Na taj dan je ministar Ivica Mudrinić obeća da će asfaltirati cestu Ričice-Proložac, a to svoje obećanje je u vrlo kratkom roku i ispunio.

U ovoj godini je NK „Mladost" nakon 1973. drugi put osvojio prvenstvo u Dalmatinskoj ligi-Sridnja skupina i automatski je izborio pravo natjecanja u Trećoj HNL – Jug, koja se igrala na cilom prostoru Dalmacije, a u kojoj se natjecalo 14 klubova. Sada smo pod patronatom općine Proložac i dolaze bolji dani za naš klub. Treća liga u kojoj je „Mladost" startala je bila dosta jaka i dosta skupa, a istu ligu su

igrali juniori i kadeti. Većina igrača iz Hercegovine se vratila u svoje klubove, a u klub san doveo dva vridna igrača – Alena Kljenka i Miću Luetića. Igrače sam odveo u misecu kolovozu u Supetar na pripreme. Prije toga klub smo odveli na treće gostovanje u Njemačku u misecu lipnju na turnir NK „Dubrovnik" iz Frankfurta, di smo osvojili turnir na kojem je nastupilo deset hrvatskih i njemačkih klubova. Odigrali smo četiri utakmice i sve četiri dobili. Sa mnom na putu za Njemačku su bili članovi uprave Ante Petričević, Damir Šimić, Frano Tandara, Ivo Bilić i Roko Škegro.

Sl. 107. S igračima u Frankfurtu 1993.

Sl. 108. S igračima u Srinjinama 1994.

Na blagdan Velike Gospe 1994. na 550. obljetnicu prvog spomena imena Proložac u pisanim dokumentima (1444-1994.) na Općinskom vijeću je nazočio zapovjednik Staožera Hrvatske vojske general Jnko Bobetko, župan SDŽ-a Kruno Peronja i župan Brodsko-posavske županije Jozo Meter. General Janko Bobetko je na Vrljici govorio prid velikim mnoštvom vjernika. Rat u Hrvatskoj još ne jenjava, naši ratnici iz Imotske krajine ginu na raznim ratištima diljem Hrvatske. Upravo zato smo i doveli generala Bobetka u Proložac da pruži neku nadu i utješi narod da će Hrvati iz ovog rata izaći kao pobjednici

NK „Mladost" u ovoj godini igra treću HNL - jug - Sridnja skupina, a u ligu smo ušli s velikim ambicijama. Na kraju prvog dijela prvenstva Mladost je zauzela prvo mjesto na ljestvici. Malo-pomalo naši bojovnici ostavaruju pobjede na ratištima i stežu obruč prema Kninu i Krajini u 1995.

Od 1995. do 2015. godnine vodio sam svakog dana dnevnik svih događaja, tako da ću navesti sve događaje u tom razdoblju koje sam zapisa, a za koje sam smatra da ih treba zabilježiti, kako privatne, tako i sve druge.

Na 1. siječnja 1995. bio sam s Antom Petričevićem, Franom Tandarom i Lukom Ćoraićem u Splitu u Vodoprivredi di smo razgovarali s Brankom Pejakovićem o izgradnjii kanalizacije u Prološcu i uređenju Suvaje u centru mista. Nakon toga se u Prološcu krenulo u tu izgradnju. Kada smo se vraćali iz Splita pada je takav snig da smo morali staviti lance za snig. Sljedećeg dana je stigla vijest da je predsjednik Tuđman otkaza UNPROFOR-u u Hrvatskoj.

Na 20. siječnja ove godine sam iša s fra Zoranom Kutlešomm, Antom Petričevićem, Damirom Šimićem i Franom Tandarom na skup Proložana koji žive u Zagrebu. Sutradan nas je fra Zvonko Pirić i njegov stric Pikić vodili njegovu vikendicu iza Turopolja. Sljedećeg dana smo bili na misi u crkvi Gospe Lurdske u Vrbanićevoj ulici u Zagrebu. Na 14. veljače 1995. u Općini sam napisa i posla dopise u Županiju u vezi otvaranja benzinske crpke na Grabovinama. Dana 15. veljače 1995. sam iša na pripreme sa klubom u Bol na Braču. Na 25. veljače sam bio u Zagrebu na petoj godišnjici Prvog općeg sabora HDZ-a u dvorani Dražen Petrović. Navečer sam bio u Esplanadi na koktelu HDZ-a koji je priredio predsjednik Tuđman.

Početkom miseca ožujka 1995. sastao sam se sa Slavkom Juričićem koji je doša iz Njemačke i reka mi da je napravio projekt za pivovaru na Grabovinama, koja bi tribala biti otvorena za Veliku Gospu. Prije toga sam mu pomoga da kupi zemljište od obitelji Sočivica na kojem će biti pivovara. Na 16. ožujka 1995. iša sam u Ričice s načelnikom Antom di smo s Tandarom i Mikom Budimirom raz-

gledali gradnju nove pošte i postavljanje kamenog križa na brdo iznad crkve. Tu smo dogovorili nabavu betonskih pločica za plato isprid crkve u Ričicama i isprid Doma u Prološcu.

Na 30. ožujka na Poglavarstvu Općine smo donili odluku da se uredi prostor isprid općine s fontanom i kockama. Na 13. travnja na Općinskom vijeću smo usvojili projekt oltara Šegvića iz Splita na Vrljici, kao i projekt uređenja crkve sv. Mihovila. U ovo vrime još sam živio u staroj kući u Prološcu, sićam se da mi je pošta u ovom misecu postavila telefon u kuću. Nekoliko dana kasnije sam bio u Ričicama di se na brdu Gradina postavljao križ. Postavljen je tek u deset sati navečer.

Na 30. travnja je bila velika proslava u Ričicama na otvaranju pošte i spomenika palim braniteljima iz Ričica te posvećenje križa, a popodne se u Prološcu postavljao kamen temeljac za pivovaru. Na 1. srpnja 1995. otvorili smo telefonsku centralu na Brlogu i cestu kod Šimića.

Na 17. srpnja smo počeli skidati ogradu oko stadiona u Prološcu i proširivati igarlište, a na 20. srpnja sam iša u Rakitno pogađati travu za proširenje igrališta kod Joze Pavkovića od kojeg je kupljena trava i 1987. godine kada je prvi put stavljena.

Sl. 109. S igračima u Bolu na Braču 1995

U jutarnjim satima 5. kolovoza 1995. Hrvatska vojska u akciji Oluja oslobodila je Knin, ta vijest me je zatekla na Vrljici, di smo kod izvora Utopišće čistili korito Vrljike. Nakon toga je oslobođena cila Hrvatska, osim Vukovara. Tih dana je lipo

bilo biti Hrvat u Hrvatskoj, to smo navečer znali i proslaviti. Na 12. kolovoza 1995. postavlja se križ na Kokića Glavici i uređivala fontana u centru, a sutradan je dovršeno i svetište na Vrljici te radovi na uređenju Suvaje u centru mista.

Sl. 110. Promatra sam postavljanje križa na Glavici 1995.

Na Veliku Gospu 1995. u Prološcu su potpredsjednik Vlade RH dr. Mate Granić, veleposlanik Sjedinjenih Američkih Država Peter Galbraith, izaslanik predsjednika SAD-a Clintona za bivšu Jugoslaviju Richard Holbrooke, te Robert Frassure, također jedan od izaslanika predsjednika Clintona za prostor bivše Jugoslavije. Nevjerojatno je što je mali Proložac u zadnjih pet godina uspio dovesti u Proložac.

Izbori za Zastupnički dom Sabora su održani 29. listopada 1995., kao i bezbroj puta do sada HDZ je uvjerljivo pobijedio u Prološcu. U ovoj 1995. počeli smo radove na probijanju i asfaltiranju ceste od brane Ričice do Knezovića u Prološcu u dužini od 4,5 kilometara. Na 1. srpnja 1995. uredili smo i asfaltirali cestu kod Šimića, Peza, Stojića do Barloga. Na 1. rujna 1995. išli smo u Ričice parati travu za igralište i istu postavili na igralište do duboko u noć.

Na 9. rujna sam s Milanom Glibotom iša u Grude radi tiskanja knjige „Proložac kroz prostor i vrijeme", istoga dana smo imali Poglavarstvo na kojem smo donili odluku o raspisivanju natječaja za izgradnju klupskih prostorija. Na

22. prosinca iša sam s Milanom Glibotom po knjige Proložac kroz prostor i vrijem u Grude. Istoga dana smo imali Općinsko vijeće di sam podilio knjige vijećnicima. Ovo pisanje knjige o Prološcu sam ponudio Milanu Gliboti koje za to ima ogromno iskustvo. On mi je reka da je to bolje da napiše netko iz Prološca. Ja sam se premišlja zašto ja to ne bi napravio i taj prijedlog mu rečem, on se složio i obećao mi da će mi pomoći u prikupljanju materijala za knjigu i tako je krenulo moje povijesno pisanje. U 1996. godini sam imenovan za člana Upravnog odbora PK Imota, a na Odboru sam izabran za predsjednika. Nažalost, već tada je PK Imota bila ogoljena do srži, radnici na imanjima su raspušteni, strojevi i alati su prodani, gotovo svi poslovni prostori PK Imota su prodani, tako da je firma jedva životarila sa zalihama koje je imala od prije i tu se nije moglo ništa napraviti, već samo je održavati na životu. Tu sam bio do 2000. godine, kada su na vlast ponovo došli komunisti i u Upravni odbor postavili svoje ljude.

Sl. 111. S igračima u Prološcu 1995.

Na 6. veljače 1996. u Osnovnoj školi u Prološcu sam ima predstavljanje knjig Proložac kroz prostor i vrijeme, bilo je dosta ljudi na tom predstavljanju. O knjizi je govorio predsjednik Matice hrvatske ogranak Imotski Milan Glibota, nastavnici Vinko Tolić i Nikola Malenica, novinar Ivo Gudelj i župnik Ante Sekelez.

VIKTOR VITO GRABOVAC

PROLOŽAC kroz prostor i vrijeme

Piše: Ivo GUDELJ

Zadnjih dana prošle godine tiskana je još jedna knjiga koja je razveselila mnogobrojne stanovnike Imotske krajine. Proložane posebno. To je knjiga »PROLOŽAC kroz prostor i vrijeme« autora Viktora Vite Grabovca. Izdavači su Ogranak Matice hrvatske Imotski i Poglavarstvo općine Proložac. Glavni urednik je Milan Glibota a članovi Uredničkoga vijeća su Milan Glibota, Viktor Grabovac, fra Zoran Kutleša i Ante Petričević. Tiskana je u privatnoj tiskari »Grafotisak« u Grudama u dvije tisuće primjeraka. Na njezinih 400 stranica tekstom, crtežima te crnobijelim i fotografijama u boji autor je opisao Proložac od prediliriskoga doba do današnjih dana u što je utrošio nekoliko godina rada i traganja za dokumentima. Vidljivo je to na kraju knjige da je koristio oko 250 pisanih dokumenata na hrvatskom i stranim jezicima, tiskanih u knjigama, povremenim publikacijama, stručnim časopisima ili ih je koristio iz pohrane u župskim arhivima. Na naslovnoj stranici (koricama) tiskana je kolor fotografija mosta u Prološcu preko Suvaje a na zadnjoj stranici (korica) Tvrdava iznad Prološca s faksimilom dijela dokumenta iz 1444. godine s prvim spomenom Prološca. Tekstove u knjizi lektorirao je prof. Ivan Juroš.

U knjizi je nekoliko glavnih poglavlja. Povijesni dio zauzima prostor od 180 stranica, Crkvene prilike 85 stranica, Zemljopisni pregled Prološca 50 stranica, Kulturne prilike, običaji i narodno blago Prološca 40 stranica, te posebno poglavlje Ričice 40 stranica.

U ovom dijelu knjige autor je — što će posebno interesirati današnjega čitatelja — smjelo i odgovorno dirnuo jednu još svježu ranu ŽRTVE U DRUGOM SVJETSKOM RATU IZ PROLOŠĆA. Da ti suza poteče kad pročitaš da je u Drugom svjetskom ratu, boreći se za svoju domovinu, oko 270 Prološana izgubilo život na bojištima ili su mučki ubijeni prvih dana nakon završetka rata. I uz rizik da baš svaki podatak, posebno datumi, nije točan, autor je popisao imena poginulih i ubijenih iz sastava hrvatske vojske, poginulih u partizanima, one koje je ubio Narodni odbor, zatim Ozna, njemačke jedinice, hrvatske vojne jedinice, četnici i partizani. Nije zaboravio ni četvoricu Prološana koji su život izgubili u Domovinskom ratu. Dosta opširno autor piše o Prološcu u Republici Hrvatskoj, dolasku predsjednika RH dr. Franje Tuđmana na veliki narodni zbor 15. kolovoza 1993. godine te o velikom narodnom zboru 15. kolovoza 1995. kud su Prološanima u goste došli, uz visoke hrvatske dužnosnike, diplomati SAD s veleposlanikom Peterom Galbraithom, Richardom Holbrookom i Robertom Frasureom.

Viktor Grabovac neće sada odložiti pero. Već priprema knjigu »Političke prilike na Imotskoj krajini od 1990. do 1995. godine« i fotomonografiju Nogometni klub »Mladost« iz Prološca.

Promocija knjige »Prološac kroz prostor i vrijeme« bit će u Splitu 29. siječnja u 18 sati u prostorijama kluba Imoćana, Put Plokita (kod Bobisa).

U poglavlju Crkvene prilike zainteresirani će naći obilje podataka o prološkom samostanu, mnogobrojnim crkvenim objektima, njihovoj gradnji, arheološkim nalazima oko groblja te kratak opis života 31 svećenika rodom iz Prološca. U poglavlju Zemljopisni pregled Prološca napisano je sve od imena mjesta, njegova položaja i granica, voda, jezera i zanimanja stanovništva. Pri kraju knjige su naznačeni božićni, pokladni i ženidbeni običaji.

Na posljednjih četrdesetak stranica, redoslijedom kao i za Prološac, autor je obradio i naselje Ričice.

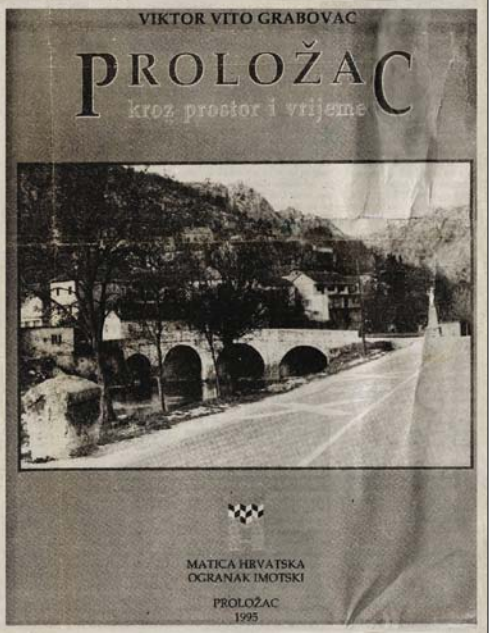
Ako se zna da do prije pet-šest godina, osim knjiga fra Vjeke Vrčića i Ujevićeve »Imotske krajine« nismo imali drugoga štiva, posebno povijesnoga, onda ova Grabovčeva knjiga dobiva još veću vrijednost jer se pridružila niski monografija Zmijavci, Lovreć i onih desetak knjiga koje je u posljednje vrijeme tiskao ogranak Matice hrvatske u Imotskomu.

Ne treba kazati kako je ova knjiga bez grešaka i zamjerki. Autoru će, vjerujem, poneki Prološanin prigovoriti na neke detalje.

Sve to treba uzeti dobronamjerno ako je dokumentirano jer se svaka greška može ispraviti. Za to je najpogodniji župni list PROLOŽAC.

Ako se tako primi ova knjiga, onda svaki Prološanin može biti ponosan na nju, može je koristiti za svoje potrebe ali i darovati dragom prijatelju ili znancu kao ogledalo svoga kraja od pradavnih dana do sadašnjosti. Ljudi će se i dalje rađati i umirati, pamtiti i zaboravljati a ovo što je napisano ostat će desetljećima zapreka zaboravu svega što je vrijedno za Prološac.

Radi toga isplatio se trud autora kojemu treba kazati — hvala!

Proložac kroz prostor i vrijeme

(Prikaz novoizišle knjige)

Pri koncu prošle godine izišla je iz tiska knjiga pod naslovom "Proložac kroz prostor i vrijeme". Napisao ju je diplomirani pravnik Viktor-Vito Grabovac, a izdao Ogranak Matice Hrvatske iz Imotskog i Poglavarstvo općine Proložac.

Knjiga je službeno predstavljena u prološkoj osnovnoj školi 6. siječnja 1996. O tom njezinom predstavljanju širu javnog obavijestila je i Hrvatska radio-televizija, ali i naš vrijedni novinar Živko Mikulić, koji je u SD napisao: "U Prološcu je pred velikim brojem uzvanika zanimanje kod Prološana, od kojih su mnogi došli na promociju i čestitali Viktoru Grabovcu. Prve pohvalne kritike autoru izrazili su učitelj povijesti Vinko Tolić, prof. povijesti i slavistike Ante Vidak, pisac i svećenik fra Ante Sekelez i novinar Slobodne Dalmacije Ivan Brko Gudelj. Kako je knjiga vrijedna dobro je da se i čitaoci našeg lista s njome upoznaju, nabave, čitaju i zavole. Ovdje donosimo kratki pregled knjige.

1. Povijesni dio

Prvo poglavlje ove knjige nosi naslov Povijesni dio. Njemu je posvećeno 180 stranica. Obuhvaća prošlost i sadašnjost Prološca. U njemu se opisuju prastanovnici Prološca, Iliri i Rimljani. Područje Prološca je bogato arheološkim i umjetničkim spomenicima od prapovijesti do današnjih dana. Posebno je bogato sa starokršanskim, srednjovjekovnim i starohrvatskim spomenicima. Iz tih spomenika čitamo kulturu starosjedilaca i kulturu doseljenih Hrvata.

Ovdje je opisan Proložac iz doba domaćih hrvatskih vladara. Posebno je naveden samostan redovnika sv. Benedikta na izvoru rijeke Vrljike, gdje će kasnije biti samostan Franjevaca, kojega je u XV. vijeku pohodio sv. Jakov Markijski. Opisani su pronađeni stećci u Prološcu, koji datiraju od XII. stoljeća, stari križevi i ukrasi stare crkve sv. Mihovila. Opisan je Proložac iz doba turske vlasti, franjevački samostan na Prološkom blatu, kao i ostaci turskih kula i kuća, zbijeg obitelji iz Prološca na Slime (1696.) kao i sve muke koje su Prološani i njihovi duhovni vođe morali podnositi.

Godine 1717. oslobodila se čitava Imotska krajina od Turaka i došla pod vlast Mlečana, pa je Proložac pao pod mletačku vlast. Odmah iza toga narod iz Bosne i Hercegovine, prisiljen gladu, dolazi na područje Prološca. Iz "Izvješća" biskupa Dragičevića, kojega je on uputio u Rim 1713. godine, možemo približno znati iz kojih su bosanskih i hercegovačkih sela došla plemena na ovo područje.

Opisan je Proložac za prve austrijske vladavine (1797.-1806.); za francuske vladavine (1806.-1813.); za druge austrijske vladavine (1914.-1918.); za doba stare Jugoslavije; za vrijeme II. svjetskog rata (1941.-1945.). Donesen je promovirana knjiga "Proložac kroz prostor i vrijeme" autora Viktora Grabovca, pravnika, sportskog i kulturnog djelatnika iz Prološca. Izdavač ove vrijedne monografije Prološca jest Matica hrvatska, ogranak Imotski i prološko Općinsko poglavarstvo. Knjiga tiskana na 400 stranica, grafički i tehnički lijepo opremljena donosi mnoštvo zanimljivih zapisa i fotografija iz duge povijesti Prološca, njegove bogate zemljopisne i prirodne znamenitosti."

O knjizi je govorio sam autor i povjesničar Milan Glibota. Knjiga je pobudila veliko popis Prološana koji su pali kao žrtve toga rata i za doba nove Jugoslavije. Dakako, opisan je Proložac u sadašnjoj, slobodnoj i nezavisnoj Republici Hrvatskoj, kad je kroz ovo kratko vrijeme od 4 godine krenuo naprijed i na bolje u svakom pogledu. Svi su opisi popraćeni fotografijama i dokumentima.

2. Crkvene prilike

Drugo veliko poglavlje ove Grabovčeve knjige nosi naslov Crkvene prilike. Crkva je kroz čitvo vrijeme povijesti Hrvata imala svoju ulogu. Sama činjenica da je samostan sv. Benedikta na izvoru rijeke Vrljike jedan od najstarijih samostana u ovom dijelu Hrvatske, sama po sebi mnogo govori. Poslije toga s istoga mjesta duhovnu brigu za stanovnike ne samo Prološca nego i šireg područja vršili su sinovi sv. o. Franje. Njihov samostan pred dolazak ili za dolaska Turaka premjestio se na Otok u Prološkom blatu. Franjevci su bili narodu i otac i majka i s njim dijelili dobro i zlo. Ta duhovna povezanost franjevaca s narodom ostala je trajna i sačuvala vjeru i narodnost. I kad su oni morali, opet pred Turcima, bježati s Otoka na Prološkom blatu u primorje, nisu prestali voditi duhovnu skrb za narod u Imotskoj krajini. Sagradili su samostan u Omišu na Skalicama, ali odmah iza toga i u Imotskom.

Prološka župa djeluje tek poslije izgona Turaka, tj. od 14. kolovoza 1717. Prvim župnikom imenovan je fra Martin Kraljević. Tadašnjoj župi pripadale su još Ričice i Lokvičići. Dosta veliki broj stranica posvećen je crkvama u Prološcu: Gospina crkva na Vrljici; stara i prvotna crkva sv. Mihovila u prološkom groblju, građena 1600. g. i današnja župna crkva sv. Mihovila. Govori se i o gradnji i obnovi današnje župske kuće, groblju sv. Mihovila, crkvici Gospe od Zdravlja u Postranju, crkvi sv. Josipa radnika u Prološcu Gornjem, novosagrađenoj crkvi Kraljice mira u Šumetu, crkvi Prečistog Srca Marijina u Bušanjama i kapelici sv. Nikole pod gajem. Nabrojeni su svećenici i redovnici prološke župe, te župnici.

3. Zemljopisni pregled Prološca

Ovdje pisac govori o: nazivu imena Proložac, položaju, granicama, veličini, prezimenima u Prološcu, podneblju, reljefu, vodama, poljodjelstvu, stočarstvu, rudnom blagu, statistici stanovništva, o prosvjeti kao i o njegovom zdravstvu.

4. Kulturne prilike, običaji i narodno blago Prološca

U ovom poglavlju obrađuju se: a) običaji u Prološcu; b) narodno blago Prološca i c) šport u Prološcu.

5. Ričice

Posebno poglavlje u ovoj monografiji nosi naslov: "Ričice". U ovom posljednjem poglavlju pisac opisuje selo i župu Ričice: njezino stanovništvo; plemena, predhistorijske gomile, povijesne ostatke iz rimskog doba, srednjovjekovne stećke, srednjovjekovni grad Ričani iz 1454. g., žrtve rata 1941.-1945., poginule u domovinskom ratu, župnu crkvu sv. Ivana Krstitelja, groblje, župsku kuću, župnike, svećenike koji su rođeni u Ričicama te školstvo. Moram spomenuti da pisac monografije također tumači manje poznate turske riječi i pod naslovom "Bilješke" navodi mnogobrojnu literaturu.

Zaključak

Odmah prvih dana iza moga dolaska na službu u Proložac, a bilo je to 1. kolovoza 1994., imao sam priliku čuti želju sadašnjeg profesora na našoj franjevačkoj gimnaziji u Sinju fra Bruna Peze, da se izda monografija Prološca. Tu njegovu želju, (a sigurno i drugih Prološana) ostvario je Prološanin Viktor Grabovac. Svaka mu čast i prizanje!

Da će i u ovoj njegovoj monografiji biti koja manjkavost, o tome nema sumnje. I nije ništa čudnovato. Meni i nije bila namjera da joj dajem kritiku, jer nisam za to ni stručnjak. Ali mogu reći da je ova knjiga veliki doprinos daljnjem proučavanju Prološca i cijele Imotske krajine. Ovo ostvareno povijesno i književno djelo može stati uz bok poznatim i uvaženim povjesničarima, koji su se posljednjih godina mnogo trudili iznijeti i upoznati širu javnost o povijesnim zbivanjima cijele Imotske krajine, kao što su prof Ante Ujević i fra Vjeko Vrčić. Stoga pozdravljam ovu knjigu i veselim joj se. Uvjeren sam da će ona dobro doći svima koji ljube Imotsku krajinu, a osobito svim Prološanima i Ričičanima.

I još nešto! Ako bih imao što nadodati ovoj monografiji neka to bude izvještaj o don Mati Lekiću i don Mladenu Parlovu iz Ričica te bogoslovu fra Miru Stojiću iz Prološca i časnoj sestri Sanji Stojić, također iz Prološca. Volio bih da je naš dragi Vito na koncu ove zaista vrijedne knjige donio i svoju fotografiju i uz nju predstvio sebe kao pisca i kulturnog radnika. A to sve zato da se znade, jer staro je načelo: "Quod non est in actis non est in mundo" (Što nije napisano, kao da nije ni bilo!). Nadajmo se da će on to učiniti u drugom svome izdanju ove knjige ili u kojoj drugoj svojoj knjizi.

U ime sadašnjeg župskog osoblja u Prološcu (o.fra Zorana Kutleše, o.fra Rade Tolića, č.s. Vitalije Križan i svoje vlastito) čestitam vrijednom piscu i izdavačima ove monografije i toplo preporučam svim Prološanima i svim Ričičanima da je bezuvjetno nabave.

Fra Ante Sekelez

U POVODU TISKANJA MONOGRAFIJE VIKTORA VITE GRABOVCA »PROLOŽAC KROZ PROSTOR I VRIJEME«

Kamenje i znamenje

Stećak kod mosta u Prološcu ornamentiran prikazom ljiljana, što označava 14. stoljeće i vladavinu Anžuvinaca u Hrvatskoj, koji su ovaj simbol imali na svome grbu, a njega su poslije preuzeli Kotromanići

Kada bi se u najkraćim crtama izrazila bit povijesnih znamenja što su obilježila ovaj kraj, zaustavili bismo se pokraj stećaka, kamenih ulomaka ruralne nadgrobne arhitekture, čestih nalaza s ovog područja koji karakteriziraju vrijeme od 12. st. pa do turske okupacije

Naziv Prološac izveden je od imenice prolog ili prolom, čije značenje nalazi potvrdu u geološkoj rasjeklini kroz koju protječe bujica Suvaja pred ulazom u Imotsko polje što ponire u Prološko blato, razdvajajući kanjonom dvije strme strane brda.

Kad bi se najkraćim crtama izrazila bit povijesnih znamenja što su obilježila ovaj kraj, zaustavili bismo se na stećcima, kamenim ulomcima ruralne nadgrobne arhitekture, čestim nalazima s ovog područja koji karakteriziraju vrijeme od 12. stoljeća pa do turske okupacije. Najznačajniji nalaz ove vrste ujedno je i najmonumentalniji, a to je stećak kod mosta u Prološcu ornamentiran prikazom ljiljana, označavajući tako 14. stoljeće i vladavinu Anžuvinaca u Hrvatskoj, koji su ovaj simbol imali na svome grbu.

Prološac se spominje i kao mjesto gdje se nalazi jedan od najstarijih samostana u ovom dijelu Hrvatske. Nakon izgona Turaka, odredbom mletačkog poglavara Moceniga i makarskog biskupa Bijankovića 11. kolovoza 1717. godine Prološac dobiva status župe. Od 14. stoljeća kada je knez Nelipić osnovao franjevački samostan na izvoru rijeke Vrijike, a po predaji na mjestu nekadašnjeg benediktinskog samostana iz 6. stoljeća, razrušenog naletima Avara, počinje zajednički život franjevaca s narodom sačuvavši ga od svih nedaća, posebno turskih, za vrijeme 224 godine njihovog zulума.

Stara crkva sv. Mihovila sagrađena je na mjesnom groblju 1600. godine prema dokumentima iz Arhiva Župnog ureda, srušena 1897. godine, a nju je zamijenila nova posvećena 29. rujna 1901. godine na blagdan sveca zaštitnika blagoslovom biskupa Filipa Frana Nakića.

Prema etnografskim zapisima fra Ivana Tonkovića iz 1887. godine u zastarjelom lokalnom izričaju, saznajemo da je na dan svetkovine Velike Gospe na Vrljici bilo svečano jednako kao i na Božić. U svakoj kući za ručkom iznesena je bogata trpeza, a na stolu gorjela lojanica koju je gazda Gospi za post načinio od domaćeg voska. Što ne izgori za objedom, nosilo se pred crkvu Velike Gospe na Vrljici u zavjet za sveopći napredak. Starješina će ponijeti kesu, domaćica o lijevom ramenu iskićenu crvenu torbu, a u njoj pogaču prelijevenu šumanjicima, uštipke, u tvrdo skuhana jaja i komad pršuta. Koliko je stasalih djevojaka, toliko je na prozoru u loncu zasađenih grančica murtila. Majka će sebi u kosu zadjenuti kiticu s nevenovim cvijetom, dok će kćerima zaklititi o uho tek stručak murtile da bi je one o derneku darovale izabraniku svoga srca.

U novije doba ovaj kraj specifičan je po iseljavanju stanovništva i odlasku u gradske centre Hrvatske i radu u zapadnoeuropskim i prekooceanskim zemljama, ali mu se uvijek kao po nekom ustaljenom ritmu ponovno vraćaju, sjećajući se djetinjstva i zavičaja koji svojim ljudima nije mogao pružiti progres, ali im je zato dao instinkt za opstankom i potrebu za životnim probitkom.

Da je to oduvijek tako kazuje nam i odgovor nepoznatog franjevca generalnom vizitatoru franjevačke provincije Bosne Srebrene fra Pavlu Pelizzeru u samostanu na Prološkom otoku 1640. g. — Dragi oče, kad ste bili u lijepim krajevima Italije, zašto ste se vratili u ove nevolje, u ove pogibelji, da uvijek budete uznemireni od nevjernika? — Mnogopoštovani oče, Domovina!

V. TOLIĆ

NOVE KNJIGE

Viktor Vito Grabovac: *Proložac kroz prostor i vrijeme,* **Matica Hrvatska, Ogranak Imotski, Proložac 1995.**

Monografija »Proložac kroz prostor i vrijeme« Viktora Vite Grabovca što je nedavno promovirana u splitskom Društvu Imoćana, donosi povijesni pregled nastanka naseobina od ilirskog doba i rimske kolonizacije, preko seobe naroda i dolaska Hrvata u ove krajeve s kristijanizacijom stanovništva, do zbivanja u doba narodnih vladara.

Na 380 stranica uz bogatstvo fotografija u boji i crno-bijeloj tehnici, autor nam donosi prijevode turcizama koji su za dugotrajne vlasti spahija bili ukorijenjeni u govoru što ih je narod baštinio pretežito usmenom predajom, kao i objašnjenja manje poznatih riječi koje su različitim utjecajima ušle u izričaj. Poduži prikaz bibliografskih podataka govori nam o izvornosti i utemeljenosti dokaza za njihovo skupno objavljivanje uz kronološki pregled poglavlja.

Daljnju povijest pišu Mlečani, pa francuski okupatori između dvije austrijske vladavine, a Grabovac nam opisuje zbivanja za vrijeme dva svjetska rata, stanje u federaciji jugoslavenskih republika i život u oslobođenoj hrvatskoj domovini. Prateći crkvene prilike od izgradnje franjevačkog samostana u 14. st. i inih sakralnih objekata uz prikaz umjetnina, autor objašnjava zemljopisni smještaj terena, predstavljajući ljepote krajobraza što mu je tako nesebično podarila priroda. Kulturne prilike, običaji i narodno blago Prološca dio je hrvatske etnografske građe, koji s kotarima Proložac Donji, Proložac Gornji, Bušanje, Ričice i Šumet tvori jedinstvenu prološku općinu.

V.T.

PREDSTAVLJENA KNJIGA VIKTORA GRABOVCA

»Proložac kroz prostor i vrijeme«

PROLOŽAC — U Prološcu je pred velikim brojem uzvanika promovirana knjiga »Proložac kroz prostor i vrijeme« autora Viktora Grabovca, pravnika, sportskoga i kulturnog djelatnika iz Prološca. Izdavač ove vrijedne monografije Prološca jest Matica hrvatska, ogranak Imotski i prološko Općinsko poglavarstvo. Knjiga tiskana na 400 stranica, grafički i tehnički lijepo opremljena, donosi mnoštvo zanimljivih zapisa i fotografija iz duge povijesti Prološca, njegove bogate zemljopisne i prirodne znamenitosti.

O knjizi su govorili sam autor Viktor Grabovac i u ime izdavača povjesničar Milan Glibota. Knjiga je pobudila veliko zanimanje kod Prološčana od kojih su mnogi došli na promociju čestitati Viktoru Grabovcu što je tako mnogo razne i zanimljive građe sakupio i lijepo sročio te i prvi među Proložanima svome mjestu podario tako vrijednu knjigu.

Prve su javne pohvalne kritike samom autoru izrazili učitelj povijesti, sada u mirovini, Vinko Tolić, prof. povijesti i slavistike Ante Vidak, pisac i svećenik fra Ante Sekelez i novinar Slobodne Dalmacije Ivan Brko Gudelj.

Živko MIKULIĆ

Sl. 117. S veteranima u Prološcu 1995.

Na 12. siječnja 1996. sastao sam se sa arheologom Ljubom Gudeljom, djelatnikom Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu u svezi nastavka arheoloških radova u groblju Sv. Mihovila. Na 18. siječnja 1996. iša sam u županijsku isposatvu u Imotskom i uzeo statut Ribolovnog društva Gradina iz Ričica jer sam priprema papire za osnivanje ribolovnog društva u Prološcu. Isti dan sam se dogovorio s Mladenom Vukovićem o predstavljanju knjige „Proložac kroz prostor i vrijeme" u Splitu, a 22. siječnja sam s trenerom „Mladosti" Ivicom Rajićem iša u Prisoje (Buško Blato) po igrača Ivicu Drmića.

Već 29. siječnja idem s načelnikom Antom, fra Zoranom Kutlešom i fra Vinkom Gudeljom u Split na promociju knjige „Proložac kroz prostor i vrijeme", a predstavljanje se održalo u prostoriji kluba Imoćana. Skupio se veći broj ljudi, posebno Proložana, predstavljanje su vodili Mladen Vuković i Milan Glibota. Tijekom miseca ožujka izvođeni su radovi na podu crkve Sv. Mihovila, glavni majstor je bio Bariša Juričić. Dopremljeni su iz Zaboka i novi lusteri. Na 17. svibnja 1996. organizira sam Inicijativni odbor za osnivanje ribolovnog društva u Prološcu i navečer smo dogovorili da se osnivačka skupština tog društva održi 24. svibnja ove godine. Na osnivačkoj skupštini je društvo osnovano i zvat će se RD „Šaran" Proložac. Za predsjednika društva je izabran Slavko Čujić. Nakon toga je sva moja aktivnost u vezi tog društva prestala, jer ja nisam nikada bio ribolovac ali sam im pomoga da ga osnuju i rade na zakonit način. Na prvoj sjednici tog društva Tomislav Tolić izabran je za tajnika društva, a Leon Radeljić za blagajnika.

U ovoj godini u nogometni klub sam doveo pojačanja iz „Mosora" – Lasića, iz „Primorca" – Knezovića i Skejića. „Mladost" je na kraju prvenstva osvojila prvo misto i ostvarila svoj najveći uspjeh u povijesti kluba. Igrala je kvalifikacije s „Gusarom" iz Komina i „Primorcem" iz Biograda; pobijedila je obje ekipe i plasirala se u drugu HNL. Posebno je bila nezapamćena fešta u Makarskoj nakon pobjede nad „Gusarom". Taj gušt se ne može ničim platiti. Tada sam ima osjećaj da mi je Bog htio vratiti za sve ono šta sam dava za taj klub.

„Mladost" je tako ušla u Drugu HNL - jug po prvi put u svojoj povijesti, po prvi put smo u ligi sa „Splitom", „Solinom", „Junakom". Na 7. lipnja ove godine sam formira ekipu veterana unutar kluba, koja će nastupati u ligi Splitsko-dalmatinske županije. Odigrali smo prvu utakmicu u toj ligi u Dugopolju i dobili rezultatom 3:0. Igra sam na toj utakmici. Na početku novog prvenstva seniora u klub sam doveo Jakova Tabaka iz „Tomislavgrada", Juru Pavića i Tomislava Tandaru iz Stobreča. Imali smo u početku prvenstva težak teret, a u sredini prvog dijela prvenstva za trenera ponovo dolazi Ivica Rajić i od tada su došli rezultati. U ovoj 1996. sam preko igrača Mate Plazibata u Proložac doveo austrijsku ekipu „Zwettl".

Sl. 118. S igračima i navijačima u slavlju osvajanja prvenstva 1996.

Na 21. lipnja 1996. imali smo skupštinu kluba di smo izabrali novi Upravni odbor od dvadeset tri člana i komisije u klubu. Ja sam i dalje predsjednik kluba.

U ovom misecu mi je Jozo Tolić počeo betonirati podrum u budućoj kući. Na 18. srpnja 1996. bio sam na groblju u Prološcu di su arheolozi iskopali veliku kamenu ploču-stećak. Bio sam i na Vrljici di Vodoprivreda radi staze i novi mali most priko Vrljike. Nekoliko dana kasnije se počeo stavljati i novi kameni pod u crkvi Velike Gospe na Vrljici, a na 2. kolovoza je postavljena rasvjeta na Grabovinama i u Postranju, u Lugu je 13. kolovoza asfaltirano malo igralište, na Vrljici su postavljeni kandelaberi i javna rasvjeta, a navečer se točilo pivo u prološkoj pivovari. Taj dan su u posjetu Prološcu bili šef kabineta predsjednika Tuđmana Jure Radić, grneralni direktor Hrvatskih voda Stjepan Šturlan, ministrica prosvjete i sporta Ljilja Vokić. Sutradan je u Prološcu puštena javna rasvjeta od trafostanice (Čurčija) do mosta, te u Postranju. Na Veliku Gospu 1996. u Postranju su otvoreni radovi na kanalizaciji, a 26. ovog miseca su počeli radovi na uređenju Čečuka od izvora do glavne ceste koji su prije dogovoreni s Hrvatskim vodama. U sezonu 1996./97. „Mladost" ulazi s novim trenerom Ratkom Dodigom kojeg sam doveo iz Omiša, a u klub sam doveo igrače: Ivicu Zoricu i Milanovića iz Sinja, Znaora, Žužula, Buntića i Raosa.

Na 20. listopada 1996. bila je osnivačka skupština Hrvatskog kulturno umjetničkog društva iz Prološca, bio sam na skupštini na kojoj je izabran za predsjednika Milan Maršić Kubala. I za njih sam radio papire za registraciju društva. Na 1. prosinca 1996. pozvan sam u Sabor di sam dobio Odlikovanje – RED HRVATSKOG TROLISTA od predsjednika dr. Franje Tuđmana za osobite zasluge u stvaranju republike Hrvatske.

REPUBLIKA HRVATSKA

ODLUKOM
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE
Dr. Franje Tuđmana
na temelju članka 98.
Ustava Republike Hrvatske
odlikovan je
Viktor (Boris danijel) Grabovac
REDOM
HRVATSKOG TROLISTA

U Zagrebu, 28. svibnja 1996.

PREDSJEDNIK REPUBLIKE
HRVATSKE
dr. Franjo Tuđman

Sl. 121. S igračima u Prološcu 1996.

Sl. 122. S veteranima u Kaštel Sućurcu 1996.

Sl. 123. S igračima u Hvaru 1997.

Sl. 124. Na kavi u Hvaru 1997.

Na 13. veljče 1997. umro je stric moje matere fra Milan Mikulić, izjutra je doša fra Vinko Prlić i preveza ga u samostan u Imotski. Večer prije sam sa župnikom fra Zoranom Kutlešom razgovara o tome da se izradi bista fra Mate Gnječa i postavi isprid crkve Sv. Mihovila. Razgovor sam prenio i načelniku Anti koji se s time složio. Sutradan je u Imotskom bio sprovod fra Milanu kojemu je nazočilo mnoštvo svećenika. Na 18. veljače u Prološcu smo organizirali međunarodnu utakmicu „Mladost" – „Željezničar" iz Sarajeva, a poslije utakmice sam bio na piću s trenerom i legendom „Željezničara" Mišom Smajlovićem. Na 22. veljače u Proložac smo doveli ministra financija RH Božidara Prku, dominstra financija RH Miju Jukića, zastupnike u Saboru Ivana Milasa i Vicu Vukojevića te župana Krunu Peronju. Tu su bili još tajnik ministarstva financija Zvonko Šakić, ministar prostornog planiranja i zaštite okoliša Marko Širac, upravitelj Hrvatskih voda Stjepan Šturlan. Ministar financija Božo Prka je taj dan otvorio radove na izgradnji benzinske crpke u Prološcu.

Na 24. veljače ove godine bila je predaja lista od strane stranaka u Prološcu za lokalne izbore, a morale su se predati do ponoći, mi iz HDZ-a smo bili tu večer kod fra Zorana Kutleše. Druge stranke nisu imale dovoljno ljudi da popune liste, pa su išli od kuće do kuće nagovarati pojedince da se kandidiraju na njihovi listama.

Na 11. ožujka 1997. počeli smo nadogradnju župske kuće u Prološcu. U to vrime su počeli predizborni skupovi u Prološcu. Na 9. travnja bio sam na Vrljici s arheologom Ljubom Gudeljom di su iskopali starohrvatsko groblje, a sutradan smo u Knezovićima otvarali novu trafostanicu i javnu rasvjetu. Na 11. travnja dominstrar financija RH Mijo Jukić s ministricom prosvjete i sporta Ljiljom Vokić otvorio je u Prološcu radove na sekundarnoj mreži kanalizacije, a već 13. travnja imamo lokalne izbore u Prološcu na kojima smo velikom većinom pobijedili, a pobjeda je proslavljena u Podstranju – pekli su se janjci isprid trgovine u Petričevića. Na Brdu (Meteri) se 15. travnja asfaltiralo igralište za male sportove. Tokom miseca svibnja radio sam na statutu Stočarske udruge Proložac. Na osnivačkoj skupštini, održanoj 12. svibnja, usvojen je statut i izabran upravni odbor. Za predsjednika udruge izabran je Žarko Sočo. Na 16. svibnja smo imali konstituiranje Općinskog vijeća Općine Proložac: za predsjednika Vijeća je izabran Frano Tandara, a za načelnika Ante Petričević, ja sam i dalje bio vijećnik.

Na 21. svibnja u Proložac smo doveli direktora Državne uprave za robne rezerve RH Petra Petrića, tu je doša i bivši ministar poljoprivrede Ivan Tarnaj, generalni direktor Agroprodukta Đuro Burek iz Buzeta, direktor Euroinspekta Ante Borić. Pošto je u Prološcu osnovana stočarska udruga, oni su došli kako bi pomogli razvoju stočarstva u Prološcu i nabavci stoke, otkupu i plasiranju proizvoda,

dali su i konkretne prijedloge. Dok je bila u Prološcu ministrica prosvjete i sporta, s njom smo dogovorili obnovu osnovne škole i 4. lipnja su došli ljudi iz ministarstva u Proložac i potvrdili da će obnova početi za nekoliko dana.

Na 27. lipnja održani su izbori za predsjedika RH. U Prološcu je dr Tuđman dobio gotovo sve glasove. Tog dana sam bio na groblju s arheologom Ljubom Gudeljom di su arheolozi otkrili veliku starohrvatsku crkvu iz 10. stoljeća i starokršćansku crkvu iz 5. stoljeća. Na 6. srpnja sam bio u Otoku kod Sinja na Mladoj misi fra Srećka Omrčena – Čeke u njegovu selu Ovrlje. A već 9. srpnja sam bio u Sovićima na sprovodu Mate Bobana. Na 11. srpnja smo imali skupštinu NK „Mladost" na kojoj smo odlučili da klub nosi ime „Mladost Imotska krajina". Već 13. srpnja sam bio na Mladoj misi Mira Stojića u Prološcu.

Sl. 125. S Antom Gotovinom na Općinskom vijeću općine Proložac 1997.

Sl. 126. S igračima u Prološcu 1997.

Sl. 127. S igračima u Prološcu 1997.

Sl. 129. S igračima u Splitu 1998.

Na dan općine Proložac i Velike Gospe Proložac su posjetili zamjenik ministra financija Mijo Jukić, tajnik ministarstva financija Zvonko Šakić, župan Splitsko-dalmatinske županije Branimir Lukšić, zamjenica ministra gospodarstva Jasna Borić i general Ante Gotovina, a na 29. Rujna smo imali svečano otvaranje škole u Prološcu. Na toj svečanosti su bili general-pukovnik Rahim Ademi, zadarski župan Šime Prtenjača i njegov zamjenik Branimir Longin te načelnici Posedarja i Pakoštana. U ovoj godini „Mladost" igra u novoformiranoj Drugoj HNL - jug u

koju su se vratili 1. B ligaši, tako da je ta liga sada daleko jača od prije svih liga u kojima je „Mladost" igrala i to je bio najveći dar klubu u njegovih pedeset godina postojanja (1948.-1998). To smo u zadnjem kolu proslavili s volom na ražnju.

U ovoj 1997. pripreme za sljedeću sezonu smo organizirali u Čitluku, a u ovo prvenstvo smo startali s novim imenom Mladost Imotska krajina. Za ovo prvenstvo smo se pojačali igračima iz Sinja: Anušićem, Silićem i Romcem. U zimskoj pauzi HNS je donio odluku o novoj reorganizaciji liga, po kojoj će samo prva tri kluba iz ove lige ići u novoformiranu Drugu ligu, a ostali će ići u Treću ligu. Odlučili smo u klubu da se upustimo u borbu za prve tri pozicije. U tu svrhu smo na zimu odlučili pripreme održati u Dragama (Pakoštane), a koje je orgnizira Ante s načelnikom Pakoštana.

Sl. 130. S trenerom M. Mrkonjićem i igračima u Dragama 1998.

Na dan općine Proložac i Velike Gospe u Proložac su došli veleposlanik RH u SAD-a Miomir Žužul, podžupani Splitsko-dalmatinske županije Špiro Erceg i Ante Nosić, direktor Splitske banke Tomo Bolotin, preko kojeg smo u Proložac doveli poslovnicu te banke koju je on na ovaj dan otvorio.

Sve ove godine od 1990. bez obzira na sve moje obveze u politici, Centru, općini, stranci, klubu ja nisam nikada zapostavlja ni svoje privatne obveze, posebno što se tiče poljoprivrede i izgradnje nove kuće. Ima sam vinograd i voćke koje sam održava i obrađiva. Ovu godinu pamtim po tome što je grožđe rodilo kao nikad do sada, bilo je zdravo i s visokim postotkom sladora. Grožđe sam trga na

24. rujna. Osim grožđa dobro su rodile i jabuke, ima sam desetak stabala zlatnog delišesa, rodile su i trišnje i višnje, kao i šljive. Na zemlji pod nazivom Biluškoviće sam u listopadu sija ječam, a na 29. listopada je u Prološcu bila temperatura ispod nule što se do sada ne pamti.

Ove godine sam počeo nadogradnju kuće u Bašči, a radove je izvodio Rebić iz Vinjana. Nakon što je Rebić završio prvi kat kuće u Bašči ja sam nastavio daljnje radove s prijateljem Mrkijem Ćapinom iz Podbablja. On je bio majstor a ja arget. U ovoj godini smo odlučili poravnati teren isprid škole za pomoćno igralište kluba. Izravnao ga je grederom Ante Šerlija i dobili smo ravnu plohu. Na skupštini kluba smo donili doluku o izdavanju monografije kluba za pedeset godina kluba (1958.-1988.). Ove godine je asfaltirana cesta kroz Toliće i puštena javna rasvjeta. A uz Splitsku banku, otvorena je i benzinska crpka Žarka Šimića.

U ovoj godini na 10. listopada smo imali proslavu stote godišnjice crkve sv. Mihovila u Prološcu. Na isti dan smo postavili isprid crkve bistu fra Mate Gnječa koji je izgradio našu crkvu.

Ove 1998. naši pioniri po prvi put odlaze na najveći svjetski turnir tog uzrasta u Francuskoj. Nakon te godine naša dica su punih dvadeset godina sudjelovali na tom velikom turniru od 1998. do 2018. U drugom dijelu prevenstvene sezone 1997./98. „Mladost" se do zadnjeg kola borila da bude među tri prva kluba koji stiču pravo nastupa u jedinstvenoj Drugoj ligi HNS-a koja nastupa do sljedeće sezone. Igrala se najveća i najznačajnija utakmica u povijesti kluba u Metkoviću protiv „Neretve" kojoj ta utakmica nije značila ništa, ali je nama, pošto smo mi vodili borbu s „Junakom" iz Sinja za to treće misto koje vodi u viši rang. Tog dana karneval navijača iz cile Krajine se slio u Metković, bilo ih je priko tri tisuće. Kada smo bili blizu stadiona s našim zelenim autobusom (dobili smo ga od američkog veleposlanstva u Zagrebu) ugledao sam mnoštvo navijača što me podsjetilo na staro Hajdukovo igralište na starom placu, stotine naših ljudi u gradu i okolo stadiona.

Tu povijesnu utakmicu smo dobili rezultatom 1:0. To je ujedno bio i najveći sportski uspjeh bilo kojeg sportskog kluba u Imotskoj krajini. Nezapamćeno je bilo slavlje poslije utakmice u Metkoviću i navečer u Prološcu. Velika kolona automobila je prošla kroz Hercegovinu. Tako se „Mladost" plasirala u jedinstvenu Drugu hrvatsku nogometnu ligu. „Mladost" je tako ušla među najbolje klubove u Hrvatskoj, a sljedeće sezone će Proložac biti u epicentru nogometnih zbivanja u Hrvatskoj. U tijeku ovog prvenstva odigrali smo po prvi put prijateljsku utakmicu na Poljudu s „Hajdukom", što će posebno biti upisano u anale ovog kluba.

Sl. 131. S igračima u Splitu 1998.

Sl. 132. Sa Ž. Mikulićem, I. Bilićem i Ivanom Lekom na Poljudu 1998.

Da bi klub zadovoljio uvjete višeg ranga natjecanja, morali smo proširiti Šarampov i to smo počeli 27. svibnja ove godine sa zapadne strane. Veliku feštu zbog ulaska u viši rang smo organizirali za Dan državnosti kad smo pekli vola na ražnju. U međuvremenu smo na 3. lipnja počeli izgradnju novih svlačionica kluba, jer stare nisu ni blizu zadovoljavale uvjete za ovaj rang natjecanja. Obavili sm i razgovor s ljucima iz „Hajduka" (direktor Ivan Iko Maršić) u vezi nekih igrača koji bi tribali pojačati „Mladost". Za trenera smo doveli Stanka Juga Mršića, trenera koji ima veliko prvoligaško iskustvo i koji je sa svim klubovima koje je vodio napravio dobre rezultate.

Na 6. srpnja smo imali skupštinu kluba na kojoj je odlučeno da klub ubuduće nosi ime „Imotska krajina", jer smo na taj način mislili da ćemo privući veći broj sponzora. Za predsjednika kluba je izabran Ljubo Grepo, a ja sam posta direktor kluba. Eto, punih osam godina sam bio predsjednik kluba kroz koje je razdoblje klub postiga svoje najveće uspjehe u povijesti kluba, a tko na to ne bi bio ponosan. Na 9. srpnja sam iša sa klubom na pripreme u Baške Oštarije (hotel Velebno) i na visinu od tisuću metara. Tu smo odigrali prijateljsku utakmicu u Perušiću s „Istrom". Kada smo se vratili bili smo na turniru „Bruno Bušić" u Vinjanima.

Na 24. srpnja smo počeli s rušenjem sjevernog zida na igralištu i s proširenjem igrališta. Bilo je nekoliko vlasnika tog zemljišta na koje se odnosi proširenje, samo je Bumbela naplatio svoje zemljište, ostali su darovali. Travu za to proširenje smo parali na Studencima. Prva povijesna utakmica u jedinstvenoj Drugoj ligi odigrana je u Prološcu s „Croatiom" iz Đakova, na kojoj smo pobijedili rezultatom 3:0. Ovo je bila prva utakmica nogometnom sucu Ivanu Bebeku u ovom rangu natjecanja i početak njegova suđenja u elitnim natjecanjima. Na 13. kolovoza sam iša s klubom u Hodošan na prvenstvenu utakmicu, navečer smo bili u hotelu Park u Čakovcu. Nove svlačionice kluba su otvorene 22. kolovoza 1998. na prvenstvenoj utakmici s Orijentom iz Rijeke.

Zbog većeg broja gledatelja na našim utakmicama u Prološcu, morali smo dovesti montažne tribine od Alkarskog društva iz Sinja. Na 5. rujna sam iša s klubom na prvenstvenu utakmicu u Poreč sa NK „Jadran", odsjeli smo u Umagu u hotelu Aurora. Na 19. rujna smo išli na utakmicu u Vukovar sa HNK „Vukovarom". Bili smo smješteni na stadionu „Cibalije" u Vinkovcima. Kada smo ulazili u razrušeni grad ima sam osjećaj da smo u 1945. godini i to u Hirošimi. Ričima se ne može opisati taj doživljaj, ni jedno stablo ne samo da nije imalo krošnju, nego nije imalo ni jednu granu, ostalo je samo deblo; možete zamisliti koliko je granata moralo pasti da ni jedna grana ne ostane na stablu. Prije utakmice u Vukovaru posjetili smo Spomen Križ na Dunavu i groblje te odali počast svim poginulim braniteljima.

Sl. 133. Kod križa u Vukovaru 1998.

Sl. 134. S igračima kod križa u Vukovaru 1998.

Poslije Vukovara nekoliko dana za redom sam radio na izgradnji kuće sa svojim majstorom Mrkijem, a već 2. listopada sam iša s klubom na utakmicu u Sisak sa NK „Segestom". Navečer smo odsjeli u hotelu u Topuskom. U međuvremenu sam 14. listopada iša u Zagreb na sastanak Komisije za žalbe u HNS-u. Inače sam bio predsjednik te Komisije. Na 16. listopada smo išli u Bjelovar na prvenstvenu utakmicu s NK „Bjelovarom". U Križevcima nas je ugostio Ivan Katavić iz Bušanja u svom restoranu i trgovačkom centru KTC, a spavali smo u hotelu Park u Križevcima. Sve troškove u Križevcima je snosio Ivan Katavić. Već 30. listopada odlazimo na prvenstvenu utakmicu u Belišće sa NK „Belišćem", a navečer smo se smjestili u Bizovačkim Toplicama.

Nekoliko dana poslije sam opet na građevini u Bašći di sam stavljao betonsku ploču na kuću, a već 13. studenog idemo u Zagreb na utakmicu s „Inkerom" iz Zaprešića. Navečer smo odsjeli u hotelu „Zagreb", a 27. studenog putujemo ponovo u Zagreb na prvenstvenu utakmicu s „Posavinom". Odsjeli smo u hotelu Sumartin u Zagrebu. Na 6. prosinca smo u Poglavarstvu razgovarali o izgradnji novog stadiona na Baraki. Na 22. prosinca sam dobio od Zavoda za poslovna istraživanja Priznanje kao jedan od najuspješnijih poduzetnika u 1998. godini. Bio sam predsjednik Nadzornog odbora PK Imota Imotski, koja je na temelju rezultata poslovanja u 1998. godini upisana u prvih 2% najvećih u Republici Hrvatskoj.

GRABOVAC, Viktor, *dipl.iur.*, roden 22. listopada 1956. godine u Proložcu, otac Boris i majka Ljuba, predsjednik nadzornog odbora tvrtke IMOTA d.d. iz Imotskog. **KARIJERA:** član nadzornog odbora tvrtke IMOTA d.d., zastupnik tvrtke CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB IMOTSKI, direktor N.K. IMOTSKA KRAJINA Proložac, predsjednik Općinskog odbora HDZ-a općine Proložac, član Općinskog vijeća i Poglavarstva općine Proložac, zastupnik u Saboru RH (1990 - 1992). **OBRAZOVANJE:** osnovna škola u Proložcu 1972., gimnazija u Imotskom 1976., Pravni fakultet u Splitu 1981. **PRIZNANJA:** odlikovanje predsjednika RH Redom hrvatskog trolista za osobite zasluge u stvaranju RH, priznanje Udruženja samostalnih privrednika HPK Split i Udruženja samostalnih privrednika Imotski za osobite zasluge na unapređivanju samostalnog privređivanja. **HOBI:** povijesna istraživanja - izdao knjigu "Proložac kroz prostor i vrijeme". **OBITELJ:** oženjen, supruga Marija, otac dvoje djece: Ljubica (14), Boris (11). **STAN:** Proložac, Donji Proložac. **POSAO:** Perinuša bb, Imotski, telefon: (021) 841731.

ZAVOD ZA POSLOVNA ISTRAŽIVANJA

DODJELJUJE

PRIZNANJE

Gospodinu

Viktoru Grabovcu, *dipl.iur.*

JEDNOM OD NAJUSPJEŠNIJIH PODUZETNIKA U 1998. GODINI

gosp. Viktor Grabovac je predsjednik nadzornog odbora u tvrtki IMOTA d.d. iz Imotskog koja je, na temelju rezultata poslovanja u 1998. godini, upisana u prvih 2% najvećih u Republici Hrvatskoj.

U Zagrebu, 1. ožujka 1999. godine

SINIŠA GRČIĆ
predsjednik uprave

mr. sc. DAVOR LAUC
direktor

prof. dr. sc. VLADO LEGLICA
predsjednik
Hrvatskog društva ekonomista

Na 23. prosinca smo u općini organizirali domjenak za poduzetnike iz Prološca. U ovom prvenstvu smo u klub doveli i igračka pojačanja: Krešimira Pedića iz Zadra, Davora Višića, Sinišu Poljaka iz Splita, Franu Bućana iz Belgije, Hrvatina Gudelja iz Imotskog, Vlahu Radičevića iz Dubrovnika, Adisa Čvelju, Juricu Kulušića i Gojka Mrčelu iz Šibenika, Marija Kujundžića iz Splita i Dragana Paštara iz Sinja. Uz to je doša i Stanko Mršić za trenera. U drugom dijelu prvenstva u klub smo doveli Miroslava Rapića iz Kaštela, Tomislava Nakića iz Solina, Xhevdeta Muriqia i Sinišu Petrovića iz Šibenika, Miljenka Ševelja iz Makarske, Hrvoja Ančića iz Zadra, te dvojicu hajdukovih igrača Romana Obilinovića i Angelča Panova, a u drugom dijelu trenera Stanka Mršića je zamijenio Ivica Rajič.

Na 14. siječnja 1999. na Izvršnom odboru kluba za predsjednika je izabran Frano Tolić, a na 28. siječnja sam u Split nosio rukopis knjige „Mladost prološki ponos i radost 1948.-1998." Na 5. ožujka sam iša s klubom u Đakovo na prvenstvenu utakmicu sa NK „Croatiom". Na tu utakmicu smo išli priko Bosne, navečer kod Odžaka smo zalutali, bila je mrkla noć, bez ikakve rasvjete, neki Srbi su nas namjerno privarili i uputili na jedan slipi put prema rijeci Savi. Taj put se pretvorio na kraju u jedan nasip širine petnaestak metara. Kada smo došli do kraja puta, pojavila se željezna rampa isprid neke vodene površine. Prije toga smo prilazili priko nekog ostarjelog drvenog mostića koji je škripa kada je autobus prelazio. Vozač, da bi se vratio nazad, mora je okreniti autobus na tih petnaest metara nasipa. To okretanje je trajalo satima. Kada se napokon okrenuo, mi smo svi izašli iz autobusa prid onim drvenim mostom, tako da autobus bude što lakši, jer smo mislili da bi se taj mostić pod teretom moga srušiti. Svi smo klekli na travu i molili Boga da se most ne sruši, uz ograomnu škripu autobus je proša most, ovo nikada neću zaboraviti. Navečer kasno smo došli u Osijek di smo odsjeli u hotelu Željezničar. Na 16. ožujka umro mi je ujac Sajo nakon teške bolesti, sutradan je bio sprovod na kome je bio veliki broj ljudi. Već 19. ožujka idemo na prvenstvenu utakmicu u Rijeku s NK „Orijentom". Odsjeli smo u hotelu Palace u Opatiji.

Osim ovih klupskih obveza ima sam obveza i na svom radnom mistu u Centru. Na 26. ožujka iša sam u Zagreb na polaganje stručnog ispita kojeg sam mora položiti da bi i dalje radio kao ravnatelj u ovoj ustanovi. Sutradan sam položio stručni ispit. Već 2. travnja smo išli na prvenstvenu utakmicu u Pulu s „Istrom". Bili smo u hotelu Histria u Puli, a 16. travnja ponovo idemo na utakmicu u Samobor s NK „Samoborom". Navečer smo bili u hotelu I u Zagrebu. Nakon toga 23.

travnja idemo na prvenstvenu utakmicu u Sesvete sa „Sesvetama". Odsjeli smo u hotelu I u Zagrebu, a 7. svibnja već smo u Čakovcu na utakmici s „Čakovcem". Navečer smo u hotelu Park u Čakovcu.

Poslije toga sam nekoliko dana radio u Bašči sa svojim majstorom Mrkijem. Na 11. svibnja dok sam radio na kući u Bašči, na Šarampovu se igrala gotovo odlučujuća utakmica za ostanak kluba u ligi. Tijekom utakmice sam sluša glasove publike, mislio sam da smo sigurno dobili utakmicu. Nisam zna rezultat sve dok nisam doša kući kada me Ljubica pitala jesam li bio na utakmici, kada sam joj kaza na nisam, ona mi je rekla da je utakmica završila rezultatom 2:2. Kada sam to čuo pale su mi i ruke i noge, jer sam bio svjestan da smo s ovim rezultatom ispali iz lige, što se na kraju pokazalo točnim. Iz lige je ispadalo šest klubova, a osim kući nismo mogli nigdi računati na bodove, da smo osvojili ove bodove bio bi to siguran spas. Da stvar bude još gora, na toj utakmici je naš igrač Hrvatin Gudelj dva puta puca isti penal i oba puta promašio gol i to u sudačkoj nadoknadi. Ta utakmica se igrala s NK „Bjelovarom". Poslije te utakmice više nisam ima volje ići vani na utakmice. Na kraju smo nesretno ispali iz lige.

Na 27. srpnja radnici Vodoprivrede su počeli uređivati desnu stranu Gospina svetišta na Vrljici. Na 14. kolovoza smo u Prološcu ugostili Hajduka koji je doša na utakmicu sa svojim najboljim igračima. Utakmicu smo dogovorili s direktorom „Hajduka" Ivanom Ikom Maršićem. Rezultat utakmice je bio 2:1 za „Hajduk". Na 17. rujna sam iša s ćaćom na Kupres po građu za krov kuće u Bašći. Već 29. rujna direktor „Hajduka" Ivan Iko Maršić me pozva da idem sa njima u Sofiju (Bugarska) na utakmicu Kupa UEFA „Levski" - „Hajduk". Bili smo smješteni u hotelu Rodina u Sofiji. Klub je u ovoj sezoni startao u Trećoj HNL-jug. Većina igrača iz prošle sezone je napustila klub, a doveli smo nove igrače: Ivo Krečak, Ratko Vuković, Ivica Matas iz Šibenika, Tomislav Višević, Nebojša Knežević i Mario Kuić iz Osijeka, Toni Lasić, Tomislav Perković i Dalibor Mikas iz Splita te Sandro Erlić iz Biograda. Tijekom cilog prevenstva trener je bio Xhevdet Muriqi, koji je ujedno bio i igrač.

U ovoj 1999. umire predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Na 11. prosinca u crkvi sv. Mihovila u Prološcu je organiziran komemorativni skup povodom smrti predsjednika. Ja sam ima čast govoriti na komemoraciji o liku i djelu pokojnog predsjednika.

HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA
U PRIGODI SVOJE DESETE OBLJETNICE DODJELJUJE

SPOMEN PLAKETU

Viktoru Grabovcu

1992. 1999.

ZA PRIJEGORNO PROMICANJE I DOSLJEDNU PROVEDBU
PROGRAMA HRVATSKE DEMOKRATSKE ZAJEDNICE
U USPOSTAVI I OBRANI SUVERENE I DEMOKRATSKE
DRŽAVE HRVATSKE

U ZAGREBU, 17. LIPNJA 1999. GODINE

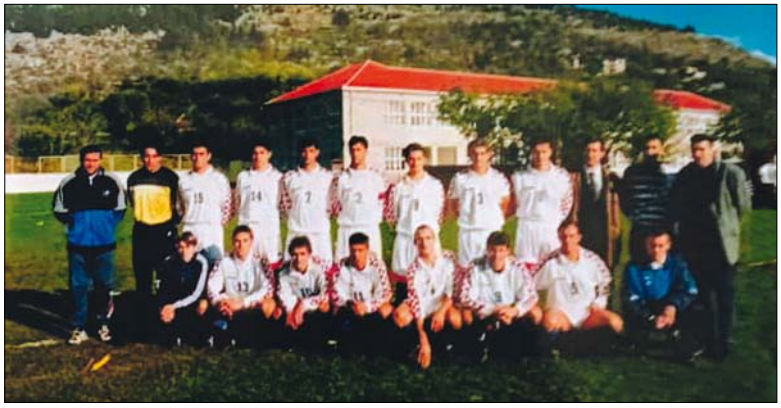
PREDSJEDNIK HRVATSKE DEMOKRATSKE ZAJEDNICE
DR. FRANJO TUĐMAN

Na početku 2000. godine, točnije 22. siječnja, počeli smo pilati borove kod Barake di će biti novi stadion, a taj dan je bio u Prološcu Mate Granić kao predsjednički kandidat HDZ-a. Dan poslije je napada veliki snig i bila je velika hladnoća, nakon dugo vrimena na nekim kućama su se vidili viseći ledeni mosurci i smetovi na plotovima. Na predsjedničkim izborima u Prološcu je Mate Granić dobio najviše glasova, ali nije uša u drugi krug (Mesić, Budiša). U drugom krugu nisam uopće izaša na izbore. Nije mi se sviđa ni jedan od dva kandidata. Budiša je bio u koaliciji s komunistima, a s druge strane je bio haški svjedok i izdajnik Mesić.

Na 30. siječnja je počelo renoviranje crkve na Vrljici, a već deseti dan se snig zadrža na tlu i kućama. Na 14. veljače u Prološcu je umro tajnik općine Mijo Maršić. Na 21. veljače u Makarskoj smo odigrali međunarodnu prijateljsku utakmicu sa „Sarajevom" iz Sarajeva, a 26. veljače igramo i drugu međunarodnu pri-

jateljsku u Prološcu sa ruskim prvoligašem „Fakelom" iz Voroneža. Na 2. travnja smo imali izbornu skupštinu Općinskog odbora HDZ-a općine Proložac, na toj skupštini sam ponovo izabran za predsjednika Općinskog odbora HDZ-a.

U misecu svibnju sam počeo pokrivati kuću u Bašći, završili smo s pokrivanjem 9. svibnja. Na 30. svibnja na Dan državnosti smo organizirali u Prološcu veliku proslavu s volom na ražnju. Na 24. lipnja sam prvi put sa kombajnom kosio šenicu na Biluškovićima, a na 1. srpnja sam sa Borisom i Stipom iša u Sarajevo di smo na stadionu Koševo bili na turniru.

Sl. 139. S igračima u Prološcu 1999.

Sl. 140. S igračima u Prološcu 1999.

Sl. 141. S Borisom i Stipom na stadionu Koševo u Sarajevu 2000.

Na 4. srpnja sam bio u Studencima kod župnika fra Frane Bilokapića sa svim načelnicima Imotske krajine i predsjednicima općinskih odbora HDZ-a. Na kraju ove sezone klub se ponovo plasira u Drugu HNL. Na kraju sezone smo završili na drugom mistu na tablici, prvi je bio „Hrvatski vitez" iz Posedarja, koji je odlučio da se neće natjecati u višem rangu. Na 5. srpnja sam s načelnikom Antom iša u Split na dogovor s ljudima iz „Hrvatskog viteza" da nam prepuste misto igranja u višem rangu. To smo nekako uspili ispregovarati, tako da smo sljedeće prvenstvo krenuli u višem rangu.

Politički život u Prološcu se i dalje aktivno nastavio, u Prološcu na tribini smo ugostili legendarnog generala Janka Bobetka, a tribina je imala naslov Aktualni politički trenutak u Hrvatskoj. Tribina je održana 7. srpnja na malom igralištu kod Doma. General je govorio o političkoj situaciji u Hrvatskoj, ali je odgovara i na pitanja prisutnih na tribini.

Sl. 142. S Jankom Bobetkom i Antom Petričevićem na tribini u Prološcu 2000.

Na 11. kolovoza imali smo u restoranu Dijamant u Prološcu predstavljanje knjige „NK Mladost prološki ponos i radost 1948.-1998.", koju sam napisa zajedno sa Danijelom Kokićem.

Sl. 143. S Tomislavom Božinovićem i Danielom Kokićem

IZ TISKA IZIŠLA MONOGRAFIJA

NK Mladost – prološki ponos i radost 1948-1998

Pred blagdan Veliku Gospu i Dan općine Proložac u Prološcu je održana promocija Monografije NK Mladost, autora Viktora Grabovca i Danijela Kokića. Bogata Monografija sa 315 stranica i toliko fotografija donosi zapise o prvim počecima igranja nogometa u Prološcu, od osnivanja SD "Mladost" 1948. godine u kojem se prološka mladež pored nogometa zabavljala još odbojkom i šahom. Podijeljena u dva dijela Monografija kronološki prati sve događaje u klubu od početka pedesetih godina. Autor Danijel Kokić poznati centarfor pedesetih i šezdesetih godina, danas još poznatiji riječki pisac, humorista lijepo je dao predgovor i opisao sjećanje i događaje početkom pedesetih i šeszdesetih godina. U periodu sve do sedamdesetih godina opisane su sve prijateljske utakmice i utakmice u Kup takmičenju na području bivše općine Imotski u kojem su Proložani dominirali sve do početka sedamdesetih kada je prestalo ovo takmičenje , a Mladost se 1973. godine uključila u službeno natjecanje u okviru NSO Split. U tom drugom dijelu autor Viktor Grabovac iscrpno opisuje sve odigrane utakmice u prošlih dvadesetpet godina, sve podatke vezane za svaku utkmicu, odigranu u u kojoj ligi, sastavi, rezultati, strijelci, međunarodne utkmice gostovanja u inozemstvu i niz drugih podataka obogaćeno sa nizom zanimljivih fotografija.

Izlaženjem ove Monografije slikom i riječju utvrđeno je da je NK Mladost današnja NK Imotska krajina registrirana 1973. godine u NSO Split samo nastvak i nasljednik SD Mladost osnovane 1948. Ta je godina s pravom unesena u grb kluba kao godina osnivanja. Time je ispravljena nepravda prema mnogim starijim naraštajima koji su tijekom pedesetih godina i šezdesetih postigli vrijedne rezultate koji se i dan danas prepričavaju i spominju. Na promociji mnogfrafije koja je održana pred blagdan Veliku Gospu, u prekrasnom aambijentu restorana Dijaman, pred više od stopedeset članova kluba svih naraštaja. Tomislav Božinović, novinar i pisac, kazao je da je monografija najljepši dar kojeg je Proložac mogao dobiti za blagdan Veliku Gospu i Dan općine.

NK Mladost

prološki ponos i radost 1948-1998

Bogata monografija s 315 stranica i toliko fotografija zajedničko je djelo autora Viktora Grabovca i Danijela Kokića. Monografija donosi mnoštvo zanimljivih zapisa o prvim počecima igranja nogometa u Prološcu, od osnivanja SD "Mladost" 1948. godine, u kojem se prološka mladež pored nogometa aktivno još zabavljala odbojkom i šahom.

Ovo je jedan najljepši dar kojeg smo dobili za blagdan Veliku Gospu i Dan naše općine rekao je na promociji monografije NK Mladost - prološki ponos i radost 1948-1998. član našeg uredničkog vijeća, novinar i pisac Tomislav Božinović. Bogata monografija s 315 stranica i toliko fotografija zajedničko je djelo autora Viktora Grabovca i Danijela Kokića. Monografija donosi mnoštvo zanimljivih zapisa o prvim počecima igranja nogometa u Prološcu, o osnivanju SD "Mladost" 1948. godine, u kojem se prološka mladež pored nogometa aktivno još zabavljala odbojkom i šahom. Podjeljena u dva dijela monografija kronološki prati sve događaje u klubu od početka pedesetih godina. Autor Danijel Kokić, poznati centarfor prološke momčadi pedesetih i šezdesetih godina, danas još poznatiji riječki pisac i humorista lijepo je dao predgovor i lijepo je opisao sjećanja i događaje pedesetih i šezdesetih godina. U periodu sve do početka sedamdesetih godina opisane su sve prijateljske utakmice i utakmice odigrane u Kup takmičenju na području bivše općine Imotski u kojem su Proložani dominirali sve do početka sedamdesetih godina kada je prestalo ovo takmičenje, a NK "Mladost" se 1973. godine uključila u službeno takmičenje u okviru NSO Split. U tom drugom dijelu autor Viktor Grabovac iscrpno opisuje sve odigrane utakmice u prošlih dvadeset pet godina, sve podatke vezane za svaku utakmicu odigranu u kojoj ligi, sastavi momčadi, rezultati, strijelci, međunarodne utakmice, gostovanja u inozemstvu i niz drugih podataka obogaćeno s nizom zanimljivih fotografija.

Izlaženjem ove monografije slikom i riječju potvrđeno je da je NK "Mladost" današnja Imotska krajina registriran 1973. godine u NSO Split samo nastavak i nasljednik SD Mladost osnovanog 1948. godine. Ta je godina s pravom unesena u grb kluba kao godina osnivanja. Time je ispravljena nepravda prema mnogim starijim naraštajima koji su tijekom pedesetih i šezdesetih godina postigli vrijedne rezultate koji se dan danas prepričavaju i ne zaboravljaju.

Živko Mikulić

Već 15. kolovoza smo imali goste u Prološcu na Dan općine i blagdan Velike Gospe; župana Branimira Lukšića, generala Ivana Koradu, dožupane Špira Ercega i Antu Nosića. Na 28. kolovoza u Prološcu na Šarampovu sam dočeka Komisiju za stadione HNS-a u vezi uvjeta za igranje u višem rangu. Komisija je dala zeleno svjetlo za nastup kluba u Drugoj ligi HNS-a. Na 2. rujna sam iša na prvenstvenu utakmicu u Belišće s NK „Belišće". Navečer smo bili u Bizovačkim Toplicama. A na 11. rujna idem opet na utakmicu u Vrbovec sa PIK „Vrbovcem", navečer smo odsjeli u motelu PIK Vrbovec. Na sljedeću utakmicu idem s klubom 22. rujna u Sisak sa „Segestom". Odsjeli smo u hotelu u Topuskom, a na 30. rujna smo gostovali u Rijeci kod „Orijenta". Na 13. listopada smo na utakmici u Vukovaru sa NK „Vukovarom". Navečer smo u hotelu Park u Našicama.

Krajem ovog mjeseca u kući na Bašči sam počeo zidati pregradne zidove, a već 3. studenog idem s klubom na utakmicu u Bjelovar s NK „Bjelovarom". Navečer smo odsjeli u motelu PIK Vrbovec u Vrbovcu. Poslije utakmice naš Proložanin Ante Leko nas je u Bjelovaru u svom lokalu počastio večerom.

Sl. 147. S trenerom i igračima 2000.

Na 15. studenog imali smo Poglavarstvo na kojem smo donili odluku da se na Dom u Prološcu stavi ploča na kojoj će pisti Trg dr. Franje Tuđmana, a kiparu Kruni Bošnjaku je dato da izlije bistu dr. Tuđmana, koja će biti postavljena isprid Doma. Već 17. studenog odlazim s klubom na utakmicu u Topolovac

Poprsje dr. Franje Tuđmana otkrio je njegov sin Miroslav

PROLOŽAC, 20. 12. 2000.
OTKRIVANJE BISTE DR. FRANJE TUĐMANA

Dragi prijatelji, dragi gosti

Okupili smo se danas da na ovome trgu otkrijemo bistu velikom čovjeku, glasniku svih naših povijesnih hrvatskih opozicija i nacionalnih oslobodilačkih stremljenja, slobodilačkih napora i svijetlih pobjeda. Dr Tuđman je najsjajnija zvijezda u povijesnoj plejadi hrvatskih političara, narodnih vođa i preporoditelja.

Promatramo li dr. Tuđmana kao političara, onda moramo povijesno utvrditi, kako je njegov politički cilj postignut. Ostvario je ono veliko povijesno državotvorno djelo što nisu uspjeli mnogi naši narodni politički vođe i nacionalni velikani. Jedini je on uspio za sobom ostaviti cjelovito velebno djelo nacionalnog oslobađanja i hrvatskog državnog suvereniteta. Predsjednik Tuđman se bez predaha na čelu svoje stranke Hrvatske demokratske zajednice borio za čistoću svoje političke misli. Hrvatstvo mu bijaše prva i najveća realnost, pa je u suprostavljanju internacionalnoj socijalnoliberalnoj utopiji "nadnacionalnosti" i "naddržavnosti" naglašavao misao hrvatskog narodnog i državnog identiteta.

Hrvatski narod je imao neosporivih političkih umova, ali nažalost u danim okolnostima obeshrabrenih i s gubitničkim mentalitetom. Imali smo isto tako umnih, političkih prepredenih, ali popustljivih i u konačnici izigranih. Jedino je dr. Tuđman svijetla iznimka hrvatskog političara i državnika i vojskovođe pobjednika - sve to u jednoj osobi.

Iz političkih previranja i političkanskih spletaka na početku višestranačja 1990. g. izišao je kao pobjednik u Hrvatskoj, preodređen da bude ne samo na čelu svoje stranke nego i države. Kao državnik našao se mnogo puta po mnogima u nerazmrsivim situacijama, ali je ne samo u najvažnijim, nego upravo u svim pregovorima superiorno vodio riječ u najbitnijim pitanjima i trenucima presudnim za opstanak Hrvatske i bivao je pobjednik. A tek kao vojskovođa, bljesnuo je talentom stratega dokazavši ga Olujom pred cijelim svijetom, oslonjen na hrvatskog vojnika. A svijet prizna samo pobjednike a ne gubitnike. Da bi izbjegao ono najstrašnije, što je držao mogućim; a što se doista i dogodilo, dr. Tuđman je uporno i strpljivo, ali nepokolebljivo nastojao ispočetka nametnuti u pregovorima oblik labave konfederacije u kojoj bi se moglo bez žrtava, postepeno rješavati pitanja zbog kojih su obje Jugoslavije svi narodi bili u neprestanom sučeljavanju. Njegovo je načelo bilo da se nikada ne odustaje i ne posustaje, ali isto tako da se i ne srlja naslijepo. Ispočetka se dr. Tuđman nadovezao na nastojanja tolikih svojih prethodnika, poznatih hrvatskih političkih mirotvoraca, naravno bez njihove naivnosti. No obogaćen njihovim dobro proučenim iskustvom, ubrzo je pokazao drugo svoje lice, zapravo odlučnost i odvažnost kao jaču stranu svoje ličnosti, preuzevši inicijativu radi ostvarenja svoga davnašnjeg istinskog cilja - osamostaljivanje Hrvatske usprkos protivljenjima i okruženju, ne samo tada u još postojećoj Jugoslaviji, nego i u međunarodnoj zajednici. Ali, znao je odabrati trenutak, u pravi čas se oslonio na pravu snagu, na snagu naroda, koji mu je referendumom izglasao punomoć da nastavi tim putem. Svi njegovi suradnici kao i cijeli narod shvatili su i prihvatili dvije bitne njegove političke zamisli: 1. Pomirenje svih Hrvata u slobodnoj i prosperitetnoj Hrvatskoj, 2. Kad se već krvavi sukob nije mogao izbjeći, onda nastojanje da se sačuvaju životi naših ljudi, kako onih na bojišnicama, tako i onih u pozadini. Rezultat takve politike je poznat: najprije munjevita Oluja, a zatim beskrvna reintegracija Podunavlja.

Prigovore zbog ideje pomirenja, koje danas sve otvorenije iznose naglo probuđeni agresivci iz redova pristalica i nositelja bivšeg represivnog sustava, povjesničari će lako neutralizirati, jer se dr. Tuđman nije zalagao za stapanje nepomirljivih ideologija, nego za pomirenje ljudi istoga naroda koji su se borili jedni protiv drugih na štetu Hrvatske.

Dr. Tuđman je rado upotrebljavao sintagmu "hrvatski čovjek" koji je za njega bio polazište i orjentir, srž svih njegovih promišljanja i ujedno snaga na koju se oslanjao i u najtežim trenucima kad je morao donositi sudbonosne odluke.

Lavine predrasuda i nerazumjevanja zasipale su ga sa svih strana, otvoreno su mu se suprostavljali s netrepeljivošću bez presedana prije svega oni koji su vrlo dobro shvaćali da ga ne mogu zaustaviti na njegovu pobjedonosnom putu borbe za hrvatske interese i hrvatske svetinje. Danas kad podižemo ovaj spomenik u mislima nam navire jedna čudna podudarnost. Točno prije 100 godina na prološkom mostu je podignut spomenik Kristu kralju, a to se podizalo u vrijeme kada je liberalizam počeo širiti mržnju protiv Crkve, svećenstva i protiv svega što diše hrvatski. I ovaj prološki narod je podizanjem tog spomenika Kristu kralju htio pokazati da cijelim svojim bićem pripada katoličkoj Crkvi, Kristu i svome hrvatskom narodu. I evo nakon 100 godina ovaj narod je ponovo došao u priliku da iskaže svoju ljubav prema svojim svetinjama, a tu ljubav je iskazivao stoljećima i onda kada je bio pod ugarskim i srpskim kraljevima, bizantinskim, turskim, austrijskim i francuskim carevima i mletačkim duždevima, uvijek je držao do hrvatstva i hrvatskih svetinja, a jedna od najvećih je svakako dr. Franjo Tuđman. On je jedini državnik i predsjednik koji je za vrijeme svoga mandata posjetio Imotsku krajinu čak četiri puta, a nama proloženima je iskazao posebnu čast što je posjetio ovo mjesto i ovu općinu na Veliku Gospu 1993. g. i tom prilikom je na velikom slavlju u zelenoj katedrali kazao: Vaši sinovi bili su među prvima koji su pali po raznim ratištima Hrvatske i Imotska krajina spada među one krajeve koji su dali srazmjerno i najveće žrtve u ovom Domovinskom ratu. Prema tome zaslužni su za izdržanje muka i patnji, ali i za uspostavu samostalne Hrvatske, za koju su živjeli i patili vaši preci. I to što danas imamo, što danas možemo i na otvorenom, a ne samo iza zidova slaviti svoju molitvu, ali i razvijati svoje zastave, to je znači zasluga hrvatskih ljudi Imotske krajine i čitavoga hrvatskog naroda".

I zato ovaj spomenik velikom sinu hrvatskog naroda neka nas podsjeća na njegovo veliko djelo i njegovu omiljenu krilaticu: Sve za Hrvatsku, Hrvatsku ni za što.

Viktor Grahovac

s NK „TŠK". Taj dan smo imali problema kod Gline jer se radio most i išli smo nekim šumskim putevima i gotovo zalutali, a 1. prosinca odlazim s klubom u Kostrenu na utakmicu s NK „Primorcem". Navečer smo odsjeli u hotelu Lucija u Kostreni. Već 10. prosinca sam iša s Ljubicom u Zagreb na prvu obljetnicu smrti predsjednika dr. Franje Tuđmana, iša je autobus iz Prološca, bili smo na grobu i u crkvi sv. Marka na Markovu trgu di se služila misa zadušnica, a već sutradan sam s načelnikom Antom bio u Splitu na sv. misi zadušnici za dr. Tuđmana, koju je predvodio nadbiskup Barišić u crkvi sv. Duje na Peristilu. Na 20. prosinca u Prološcu imamo veliku svečanost otkrivanja biste dr. Franji Tuđmanu, koju je prid tisuću ljudi otkrio njegov sin Miroslav Tuđman. Na svečanosti su bili župan Branimir Lukšić, general Stanko Sopta, Ivan Milas i dr. Bistu je izradio akademski kipar Kruno Bošnjak. Na skupu sam govorio o liku i djelu dr. Tuđmana, govore su održali župan Lukšić, general Sopta, Ante Petričević, a jednu svoju pismu posvećenu Domovini recitira je Mario Bilić. Prostor isprid općine je dobio ime Trg dr. Franje Tuđmana. Proložani su prvi koji su podigli spomenik dr. Franji Tuđmanu u znak zahvalnosti za sve što je učinio za našu državu i za naš narod.

Početkom 2001. godine smo imali proslavu 80 godina Županijskog nogometnog saveza Splitsko dalmatinske županije. Za tu prigodu tiskana je knjiga s istoimenim nazivom, a ja sam bio suautor knjige. Na svečanoj proslavi sam dobio priznanje za svoj doprinos Savezu. Na 6. veljače 2001. odigrali smo međunarodnu prijateljsku utakmicu u Tučepima s „Vardarom" iz Skoplja. Već 28. ožujka počeo je drugi dio prvenstva i 27. ožujka smo išli na prvenstvenu utakmicu u Koprivnici s NK „Koprivnicom", a navečer smo odsjeli u hotelu Kalnik u Križevcima, a već 6. travnja smo išli u Pulu na utakmicu sa „Istrom". Bili smo smješteni u hotelu Croatia u Dugoj uvali. Na 23. travnja smo išli na prvenstvenu utakmicu u Veliku s „Kamen Ingradom". Odsjeli smo u hotelu Park u Našicama. Tog dana samo imali problema na graničnim prelazima jer smo išli priko Bosne, tako smo morali prijeći skelom Savu kod Svilaja. Nakon četiri dana smo ponovo putovali u Sesvete na utakmicu sa NK „Croatiom", a navečer smo odsjeli u motelu PIK Vrbovec u Vrbovcu. Nakon toga 11. svibnja odlazimo u Poreč na utakmicu s „Jadranom",

navečer smo bili smješteni u hotelu Lucija u Kostreni. Na 15. svibnja smo igrali jednu zanimljivu prvenstvenu utakmicu s NK „TŠK" iz Topolovca. Taj klub se u ovom prvenstvu borio sa „Zadrom" za prvo mjesto i ulazak u Prvu HNL. Mi smo tribali odigrati utakmicu neriješeno da bi „Zadar" bio prvak. Odigrali smo 1:1, a mi smo bili dužnici „Zadra" i na toj utakmici smo igrali za njega. Na 18. svibnja u Prološcu imamo predizborni skup HDZ-a za lokalne izbore, gost nas skupu je bio Ivić Pašalić. Nakon skupa smo išli na prvenstvenu utakmicu u Žminj sa NK „Žminjom". Odsjeli smo u hotelu Jadran u Rijeci.

A već 20. svibnja su bili lokalni izbori na kojima je HDZ uvjerljivo pobijedio u Prološcu za Općinsko vijeće, navečer smo to proslavili u restoranu Dijamant u Prološcu. Za Dan državnosti 30. svibnja ponovno smo pekli vola na ražnju.

NOGOMETNI SAVEZ
ŽUPANIJE SPLITSKO-DALMATINSKE

dodjeljuje

ZAHVALNICU

VIKTORU VITI GRABOVCU

za doprinos u realizaciji proslave
80. obljetnice Saveza

Split, 7. ožujka 2001.

Tajnik:
Davor Zekan, prof.

Predsjednik:
Pasko Vidak

Na 15. lipnja smo imali konstituirajuću sjednicu Općinskog vijeća općine Proložac. Za načelnika je ponovo izabran Ante Petričević, a za predsjednika Općinskog vijeća Frano Tandara. Početkom miseca srpnja sam s kadetima kluba iša na turnir u Barcelonu. Igrali smo utakmice na pomoćnim terenima stadiona Barcelone Camp Nou. Dica su bila oduševljena. Bili smo smješteni u jednom studentskom domu, na turniru smo igrali protiv „Alicantea" iz Valencije, zatim protiv francuske ekipe, portugalske, američke i finske.

Sl. 155. S dicom na stadionu Montjuice u Barceloni 2001.

Sl. 156. U muzeju F. C. Barcelona na stadionu Camp Nou 2001.

U međuvremenu klub je počeo s pripremama za novu sezonu. Doveli smo za trenera Boška Anića bivšeg igrača „Hajduka", koji će biti i trener i igrač. Na 11. kolovoza sam ima proslavu dvadeset pet godina gimnazijske mature, koju smo proslavili u restoranu Borik. U ovom misecu je bila takva vrućina i suša da sam bio prisiljen s bratom zalivati vinograd na Čurčivuši. U Prološcu se na 14. kolovoza dogodio jedan nesvakidašnji sportski događaj za Imotsku krajinu. Naime, na malom terenu iza Doma u Prološcu odigrao se boks-meč u ful kontaktu za svjetskog prvaka između Miroslava Piplice i Jilla iz Kanade.

Za Veliku Gospu gost općine je Ivić Pašalić. Ovdje se može postaviti pitanje zašto nije bilo drugih gostiju na ovoj svečanosti. Razlog tome leži u činjenici što su se načelnik općine Ante i predsjednik Općinskog vijeća Tandara i još neki uvaženi članovi Općinskog vijeća iz HDZ-a otišli u stranku Ivića Pašalića Hrvatski blok i više nisu članovi HDZ-a. Neki dušebrižnici u Prološcu su očekivali da ću i ja poći za njima, a to su prevenstveno bili oni koji su uvik nešto kritizirali bez ikakvih argumenata, a nisu nikada ništa napravili ni za selo ni za općinu. Što se mene tiče, ja sam u Prološcu ovu stranku i osnova i s njom sam stvara državu i ja sam zadnji koji će je napustiti, a sebi sam od početka reka da ako ne budem u HDZ-u onda neću biti ni u jednoj drugoj stranci. Ali neke je to vrlo pogodilo što nisam pristupio Pašalićevoj stranci i što nisam stranku i općinu njima prepustio.

U ovoj sezoni smo u „Mladost" (Imotsku krajinu) doveli Zlatka Runju iz „Hajduka", zatim igrače Igora Jelavića, Antu Milanovića, Damira Matijaševića, Nedjeljka Bašića, Slavena Alebića, Mislava Bušića, Franu Reića, Antonya Žmiru i

Stipu Grčića. Iša sam na prvu utakmicu s klubom u Sisak sa „Segestom". Navečer smo se smistili u hotelu Panonija u Sisku. Već 6. listopada idemo na utakmicu u Zaprešić s „Inkerom". Odsjeli smo u hotelu I u Zagrebu.

Na 10. listopada Željko Lasić mi je instalirao struju u kući u Bašči, a na 16. listopada je počelo asfaltiranje kolovoza u Buljaniji, a prije toga je asfaltirana cesta od mosta priko Olujića do Mikulića. Već 19. listopada sam ponovo s klubom na putovanju u Vrbovec di smo se sastali sa PIK „Vrbovcem". Odsjeli smo u motelu PIK Vrbovec. Na 29. listopada smo smijenili trenera Anića i na njegovo misto stavili Xhevdeta Muriqia. Na 8. studenog smo počeli izgradnju crkvene dvorane u Prološcu. Na 23. studenog sam iša s klubom na prvenstvenu utakmicu u Rijeku s „Orijentom", odsjeli smo u hotelu Jadran u Rijeci. Već 30. studenog smo u Samoboru na utakmici s istoimenim klubom. Odsjeli smo u hotelu I u Zagrebu. Na kraju prvog dijela prvenstva klub je bio na posljednjem mistu. Svi u klubu su bili iscrpljeni vođenjem kluba u ovom rangu natjecanja. Općina nije mogla puno pomoći financijski, nije mogla zbog malog proračuna zadovoljiti ni svoje najosnovnije potrebe, tako da smo došli u iskušenje da odustanemo od natjecanja u ovom rangu. Međutim, javio se Marinko Boban da bi on financira klub ako bi isti igra u Prvoj HNL-u i da igra u Imotskom, jer za taj rang natjecanja Proložac nema uvjeta. A to bi značilo da sadašnji klub iz Imotskog prijeđe u Proložac i ovaj iz Prološca da prijeđe u Imotski. Mi smo u Prološcu sazvali skupštinu kluba i iznili ovaj prijedlog. Na skupštini su neki pojedinci negodovali i tražili da ovaj rang ostane u Prološcu da klub igra u ovoj ligi. Kada smo im kazali da za to nema problema ako će oni preuzeti klub i voditi ga u tom rangu, ali oni to nisu prihvatili. Mi smo u ovom trenutku imali na raspolaganju dvi mogućnosti, jedna je da odustanemo od natjecanja i vratimo se u najniži rang ili da razmijenimo rangove s Imotskim. Odlučili smo se za ovu drugu soluciju za koju ja danas smatram da je to bila strašna greška, koju sam u prvom redu ja napravio, jer sam ja jedini moga to spriječiti, da sam reka: To ne može. Ovo se nikada ne bi dogodilo, to će me progoniti dok sam živ. Ali mi smo opet tili u jednu ruku da se ne izgubi ovaj teško stečeni rang i da se u tom rangu nastavi u Imotskom, a da sve uzrasne kategorije presele u Proložac i „Mladost" nastavi sa igranjem u Županijskoj ligi. Kada smo sve to napravili s Imotskim, kada su oni podmirili sve financijske dugove (nisu bili veliki), skupština novog kluba iz Imotskog je sastavljena tako da ju čini pola članova iz Općine Proložac i pola iz Grada Imotskog, tako da nitko nikoga ne može nadglasati kod odlučivanja. Međutim, taj dogovor su predstavnici Grada Imotskog na čelu s gradonačelnikom Antom Lončarom i Zdeslavom Tonkovićem izigrali.

Sl. 157. Na stadionu Hospitality u Barceloni 2001.

Sl. 158. S dicom na stadionu Hospitality 2001.

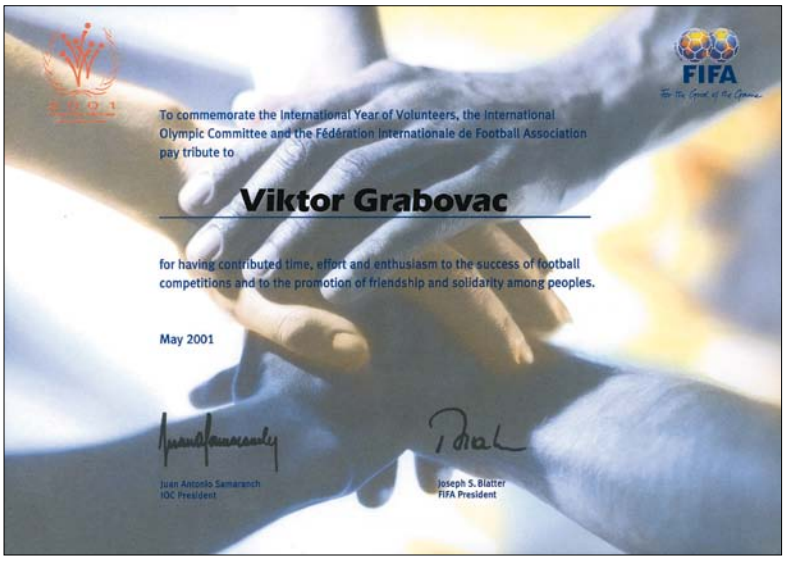
Sl. 159. S dicom na stadionu Jupiter u Barceloni 2001.

Bez skupštine kluba su protuzakonito prominili statut kluba i iz njega izbacili Općinu Proložac i taj statut odnili na ovjeru Anti Gadži u Državnu upravu koji je on ovjerio. Kada sam ja to sazna otiša sam kod Gadže i reka mu što je napravio, on se poplašio jer je zbog toga moga kazneno odgovarati i izgubiti posa koji je obavlja, dolazio je u Centar moliti me da to ne prijavljujem i ja sam odusta od toga. Mi smo nakon toga krenuli obnoviti novi klub „Mladost" koji je krenuo u natjecanje u drugom dijelu sezone, a preuzeo je bodove od bivšeg kluba Imotski u županijskom rangu. Za trenera kluba je postavljen Xhevdet Muriqi, koji nije uspio s mladim igračima osvojiti ni boda na nekoliko kola te se povukao, a „Mladost"je ispala u najniži rang natjecanja, a to bi nam se dogodilo i da smo prestali s natjecanjem u Drugoj ligi. Međutim, ovde moram spomenuti još jednu stvar kada se radi o našoj Općini. Već sam spomenuo da Općina ima mali proračun i da ne može više financijski pomoći klubu, ali što se dogodilo sljedeće 2002. godine? Naša općina je ušla u tzv. brdsko-planinska područja, nakon čega joj se proračun povećao za tri puta. Da smo to znali, sigurno bi zapeli i kako-tako završili drugi dio prvenstva u Drugoj ligi, jer dogodine bi nam financijski bilo lakše u Trećoj HNL koja se igrala na području Dalmacije. Poslije ove epizode s Imotskim uvidio sam što bi se moglo dogoditi s klubom u Prološcu i zasuka sam ponovno rukave. Održali smo skupštinu kluba i izabrali novo rukovodstvo i krenuli sa svim mlađim uzrastima s radom. Prije početka nove natjecateljske sezone u „Mladost" sam doveo iz Splita za trenera svih mlađih uzrasnih katrgorija Miljenka Mandića, koji je radio u omladinskom pogonu „Hajduka".

Budući da samo u Prološcu ostali bez gotovo i jednog seniorskog igrača, bilo je potrebno za klub stvoriti igrače iz Prološca. Taj čovik će ovde ostati nekoliko sezona i stvoriti nove igrače za „Mladost", mnogi od njih su kasnije godinama igrali za seniore „Mladosti". U srpnju misecu 2002. iša sam sa Ljubicom u Split na upis na Pravni fakultet, a sutradan sam iša upisati Borisa u Tehničku školu u Imotskom. Na 15. kolovoza ove godine na proslavi u Prološcu su Miroslav Tuđman, Ivić Pašalić, župan Branimir Lukšić, zadarski župan Šime Prtenjača i šibenski župan Ivo Baica. Za ovu prigodu je otvorena novouređena ambulanta u Prološcu. Na 19. kolovoza u Splitu je umrla moja ujna Seka, sutradan je bio sprovod. Na 20. rujna sam priključio struju na kuću u Bašči. Na 4. listopada s veteranima sam odigrao u Međugorju jedan od najvećih i najjačih turnira tog uzrasta Međugorje Cup 2002. U prvoj utakmici u skupini dobili smo prošlogodišnje pobjednike turnira KBC iz Mostara, sutradan smo odigrali četiri utakmice, u skupini smo igrali s Badelom 1862 i Međugorjem neriješeno. Ušli smo u polufinale di smo dobili HPT iz Mostara. U finalu smo dobili Reprezentaciju veterana Zagrebačkog nogometnog saveza i tako osvojili taj prestižni turnir. Ovih dana je padala takva kiša da je čak i potok Čečuk prelazio priko korita.

Za to vrime sam ima i radove na kući u Bašči, postavlja sam cijevi za vodu u kući te kopa septičku jamu i odvodnju iz kuće. Na 13. studenog je počela izgradnja mrtvačnice u Prološcu. Na 22. studenog sam iša u Split na Poljud di sam dobio priznanje Međunarodnog olimpijskog komiteta (MOKA) i Svjetske nogometne federacije (FIFA) za dosadašnji rad u nogometu.

Sl. 162. S predsjednikom HNS-a Vlatkom Markovićem i ekonomom Hajduka Jurom Jukom Strinićem u Splitu 2002.

Na 17. siječnja 2003. sam sa ženom u Bašči sadio kalinu, to je živica oko kuće kao ograda, a 23. siječnja sam s Milanom Glibotom bio u Splitu, išli smo u samostan u Poljudu i u Sinj kod Gabrijela Jurišića koji nam je iz svoje knjižnice poklonio po dvdesetak knjiga. Na 27. siječnja radnici „Ziko Gradnje" su počeli graditi nogostup od crkve na Vrljici. Te noći je pao dosta veliki snig, a stvorile su se i kitine na stablima. I 5. veljače je osvanuo snig i led, uhvatili su se mosurci na stablima, tijekom dana je bila vijavica i pravi zimski ugođaj. Na 7. veljače je HP stavljala kabel za telefon od Dropuljića do moje kuće u Bašči. Na 21. veljače u Prološcu je bio pomoćnik ministra za javne radove – Miletić, čije ministarstvo bi tribalo financirati obnovu našeg Doma kulture i tribao bi biti renoviran do Velike Gospe. Ovdje u ovom slučaju triba reći sljedeće: U državi je na vlasti SDP sa svojom koalicijom i ovo ministarstvo je njihovo (odnosno Čačićevo). Oni kruže po ciloj državi i traže ovakve objekte za obnovu koje će oni financirati, ali pod jednim uvjetom, kakav je nama u općini postavljen: „Radove na objektu će izvoditi izvođač kojeg mi postavimo." Tako smo mi morali pristati da te radove na Domu dobije tvrtka iz Sinja ili ostajemo bez obnove Doma. Ovde se očito radi o podjeli novca između tvrtke izvođača i onoga koji te radove financira. Tako smo mi 7. ožujka donijeli odluku na Općinskom vijeću o renoviranju Doma od strane te tvrtke. Toliko o poštenju SDP-a i Čačića. Na 13. ožujka smo na Općinskom odboru HDZ-a podilili nove članske iskaznice poslije 1990. godine.

Na 26. ožujka moleri iz Tuzle su mi nabacivali kuću u Bašči, a na 31. ožujka je počelo stavljanje električnih kabela za rasvjetu od crkve sv. Mihovila do mosta. Na 26. travnja sam pustio centralno grijanje u kući. Tada su radnici iz Tuzle završili kompletno unutarnje i vanjsko nabacivanje kuće, na 8. svibnja stavljali smo u kući sobna vrata, a sutradan sam brusio podove za estrih. Na 17. lipnja smo u Hrvacama igrali finale prvenstva Dalmacije veterana. U finalu smo izgubili od „Omladinca" iz Vranjica 0:1. Na 20 lipnja sam iša s dicom na turnir u Ilirsku Bistricu (Slovenija). Već 6. srpnja odlazim s Borisom i Stipom u Španjolsku na turnir kadeta u Barcelonu. Bili smo smješteni u studentski dom kod stadiona Camp Nou, na kojem smo razgledali muzej FC „Barcelona". Na povratku smo se sa dicom fotografirali u Monte Carlu.

Sl. 163. S Borisom na stadionu Camp Nou u Barceloni 2003.

Sl. 165. S dicom u Monte Carlu 2003.

Sl. 166. S Borisom u Monte Carlu 2003

Na 14. srpnja u Gornjem Prološcu su asfaltirane ceste u Peza, Šimića, Šimići-Maršići, Dropuljići, Grabovci, Loze, Kadijevići, Mandići, Tolići i Čurčije. Ovih dana sam gradio zid na terasi ispred kuće. Na 30. srpnja u Domu je postavljen krov i nova cigla. Ovih dana se dovršava mrtvačnica, na Veliku Gospu je blagoslovljena. Krenulo je i prvenstvo „Mladosti". Na prvoj utakmici u Prološcu „Mladost" je pobijedila „Mračaj".

U kući u Bašči Mario Maršić mi je stavlja keramiku u kuhinju i kupatilo. Pere Nikolić mi je bojao kuću na vanjskoj fasadi, a Stipe Maršić je stavio klupice na prozore. Od crkve do mosta je napravljen trotoar i trasa ceste je prekrivena novim asfaltom, a isto tako je počelo asfaltiranje ceste od Dračara do mosta. Sutradan sam krečio unutrašnjost kuće u Bašči. Na 10. listopada fratri su uselili u novouređenu župsku kuću. Već 16. listopada sam s Milanom Glibotom u Sarajevu u Akademiji nauka, di smo dobili dosta knjiga koje je izdala Akademija. Na 24. listopada Nikica Blažević mi je stavljao žlibe na kuću, a na 3. studenog majstori iz Gruda su mi stavljali laminat u prostorije u kući. Već 5. studenog imamo predizborni skup HDZ-a u Prološcu, dva dana poslije Ivo Sanader je bio u centru Prološca i družio se s građanima, a na 23. studenog HDZ je ponovno pobijedio na parlamentarnim izborima u Prološcu. Na 29. studenog Željko Radeljić je stavlja aluminijska vrata na kuću, a majstor Grčka mi je montira centalno grijanje na rezervoar i kota, a na 15. prosinca radnici Arana su montirali kuhinju u kući.

Na kraju prvenstva, u koje je klub uša sa svim igrčima iz Prološca, jer su već prvi juniori počeli igrati za seniore, do desetog kola su bili prvi na ljestvici, ali se u desetom kolu ponovila povijest: u Mravincima se igrala derbi utakmica. Ista je prekinuta u prvom poluvremenu. Kad god je „Mladost" igrala neku važnu utakmicu tijekom prvenstva, a protiv splitskih klubova, nije imala nikakve šanse da dobije tu utakmicu. Na kraju prvenstva klub je zauzeo treće misto i pravo igranja u Prvoj županijskoj ligi.

Sl. 164. S veteranima Tomislava u Tomislavgradu 2002.

Sl. 167. S dicom u Ilirskoj Bistrici /Slovenija/ 2003.

Sl. 168. S veteranima u Prološcu 2003.

U novom prvenstvu za trenera smo imenovali Boženka Tolića, koji je još nastupa i kao igrač, a nakon nekoliko kola ga je zamijenio hajdukovac Drago Ćelić, kojeg sam pozva da pomogne „Mladosti". On će voditi i seniore i juniore. U ovom novom prvenstvu „Mladost" je igrala slabo i na kraju zauzela pretposljednje misto. Novu 2004. godinu pamtit ću po tome što smo na 2. siječnja prišli živiti u novu kuću u Bašči, već 9. siječnja Miško Cvitanović je bagerom i kamionom

odvozio gomilu isprid kuće na Čanjavice. Tih dana je pada gusti snig i bila je jaka bura. Ove zime sam iša s klubom na pripreme u Bašku Vodu, di smo odigrali i dvi pripremne utakmice. Na 19. ožujka smo u Prološcu imali izbornu skupštinu Općinskog odbora HDZ-a. Izabran sam ponovo za predsjednika Općinskog odbora HDZ-a općine Proložac.

Na 20. ožujka smo ja i brat posadili na Čurčivuši sto pedeset stabala šljiva, a isprid kuće u Bašči rodijak Ante je sadio loze. Isprid kuće sasm posadio dvi male rašeljke koje sam donio iz Barbića Doca. Jozo Strinić ih je navrnuo na dvi trišnje, jednu tugarku i drugu šlamu volovsko srce, danas su izrasle u ogromna stabla. Blizu trišanja sam posadio i četiri kivija. Na 4. travnja sam bio na Šarampovu di je Boris prvi put zaigra za seniorsku ekipu „Mladosti". Na 28. travnja Damir Meter je stavljao kocku na terasu isprid kuće, a na 2. svibnja Boris je ima krizmu u Prološcu. Na 23. svibnja dogodio se veliki potres, kakav do sada nismo zapamtili. Vrila Vrljike su pristala izbacivati vodu, tek nakon nekoliko sati voda je počela ponovo navirati.

Na 29. svibnja sam iša s klubom u Zagreb na prijateljsku utakmicu sa NK „Rudešom", klub kojeg je vodio moj veliki prijatelj Ivan Knežević Knez. Već 20. lipnja sam s arheolozima koji su iskapali na Opačcu di su došli do novih saznanja o ovom lokalitetu. Na 23. rujna kod mene je rašljar iz Solina koji je rašljama naiša na veliku podzemnu rijeku ispod kuće, široku dvadeset pet metara. Na 29. prosinca sam iša u Rastovac na otvaranje izgradnje tunela Sv. Ilija kroz Biokovo.

Na 16. siječnja 2005. su bili predsjednički izbori u Prološcu, kandidat HDZ-a je dobio najveći broj glasova, a na 23. siječnja je umro Žika Mikulić, taj dan je pada veliki snig. Na 10. veljače sam bio u Splitu s Milanom Glibotom kod odvjetnika Miroslava Pere, njegov did Martin Pera je bio prvi učitelj u Prološcu, budući da sam priprema knjigu o povijesti škole u Prološcu, tribali su mi podaci o njegovu didu. Tom prilikom mi je Miroslav poklonio svoju knjigu „Statut Poljičke republike". Na 28. veljače sam bio s Milanom Glibotom u Zadru u Državnom arhivu, taj dan sam donio kući katastarske knjige Prološca iz 1835. godine. Na 9. ožujka sam sadio masline isprid kuće, koje su donile Mara i Gorda iz Marčina doca kod Crvenog jezera. Već 23. ožujka sam iša s Milanom Glibotom u Državni arhiv u Zagrebu na poziv ravnatelja. Arhiv se rješavao popriličan broj knjiga i on nas je pozva da uzmemo knjige koje nas budu intresirale. Znam da sam toga dana donio iz Zagreba priko sto knjiga. Na 29. ožujka sam isprid kuće posadio dvi magnolije, danas su to dva velika stabla. Uz njih sam posadio i neke masline što mi je Hrvoje Barbić donio s Hvara, a na 8. travnja sam dovozio zemlju za nasipa isprid terase.

Na 3. svibnja je bio predizborni skup HDZ-a di se peka vol na ražnju, a na 15. svibnja smo imali izbore za Općinsko vijeće općine Proložac di je HDZ opet dobio većinu vijećnika i ušao u koaliciju s Hrvatskim blokom. Na 10. lipnja sam iša s klubom u Zagreb na prijateljsku utakmicu sa NK „Rudešom". A već 14. lipnja smo imali konstituirajuću sjednicu Općinskog vijeća općine Proložac. Za predsjednika Vijeća je izabran Maršić Ivan Šanđa, a za načelnika općine Mate Lasić. Novi načelnik je bio inžinjer građevine i kao takav je dobro daošao općini, jer se tu najviše radi o infrastrukturi, ja sam ga osobno poznava dok je radio u Vodogradnji, njega mi je predložio za načelnika Željko Lasić, prihvataio sam njegov prijedlog kao i ostali članovi Općinskog odbora HDZ-a i tako je Mate posta drugi načelnik općine Proložac. Na sjednici sam izabran za potpredsjednika Vijeća.

Na 4. srpnja sam s načelnikom Matom iša kod Fabe Grbavca zbog renoviranja crkve sv. Marije na Opačcu, a već 9. srpnja sam bio s Milivojem Mikulićem na dogovoru u svezi izgradnje sportske dvorane u Prološcu. Pokazao mi je projekt (kasnije je doša i načelnik Lasić) te izložio svu financijsku konstrukciju koju financira Ministarstvo razvoja i obnove. Ja sam u najmanju ruku bio oduševljen. Na Veliku Gospu i Dan općine Proložac u Prološcu je bio ministar prosvjete i sporta Dragan Primorac te pomoćnik ministra poljoprivrede Ivan Katavić i predsjednik Hrvatskog bloka Ivić Pašalić. Na 10. studenog žena mi je počela raditi kod mene u Centru za socijalnu skrb. U novo prvenstvo „Mladost" je ušla s mladom i neiskusnom ekipom, a većina igrača je ujedno nastupala i za juniorsku ekipu te je na kraju klub zabilježio vrlo loše rezultate i zauzeo treće misto otraga, ali za utjehu je dobio nekoliko mladih igrača koji će biti nositelji igre u budućnosti. Nakon nekoliko godina predsjednika Stipu Maršića je u klubu zamijenio načelnik Mate Lasić, ja sam i dalje direktor kluba.

U 2006. sam počeo s poslovima isprid kuće u Bašči di sam nasipa zemlju za sijanje trave i stavlja sam kocku koju sam doveza iz Ciste. Na 19. siječnja sam iša u Split s Milanom Glibotom u Državni arhiv. Tu sam pronaša oporuku moga pretka Stipana Grbavca iz 1818. godine. Na 4. veljače u Proložac smo doveli ravnatelja voćarskog centra Zagreb Franu Ivkovića na poljoprivredni skup na temu Hrvatsko voćarstvo u pripremi za Europsku uniju. Već 5. veljače je u Prološcu osnovana Udruga voćara Imotske krajine sa sjedištem u Prološcu. Predsjednik Udruge je Branko Mandić, a tajnik Miljenko Rimac. Ja sam bio član te Udruge. Na 21. veljače na Domu su postavljena nova vrata i prozori te su u novoobnovljenu dvoranu dovezene nove sjedalice. Na 12. ožujka je bila vrlo jaka bura, „Mladost" je na Braču igrala prvenstvenu utakmicu i zbog te bure nije se mogla istog dana vra-

titi kući. Na 22. ožujka sam sa Zvonom Bilića iša u Vinkovce na seminar ravnatelja centara za sucijalnu skrb. Na 9. travnja mi je umro ćaća Boro od teške bolesti. Sutradan mu je bio sprovod prid velikim brojem ljudi.

Na 3. svibnja sam bio na Bjelolasici di je bilo okupljanje ravnatelja centara. Na 9. lipnja sam iša s klubom u Zagreb na utakmicu s „Rudešom". Na 12. lipnja ljudi iz Solina su bušili bunar isprid kuće u Bašči, našli su vodu na trinaest metara dubine, već 19. lipnja sam kupio pumpu za bunar koju je spojio Mladen Tolić i voda je potekla iz bunara, evo već dvadeset godina ta pumpa radi bez i jednog kvara. Na 4. srpnja sam iša u Split prijaviti Borisa za prijemni ispit na ekonomiji, a 10. srpnja sam ga vozio u Split na prijemni ispit.

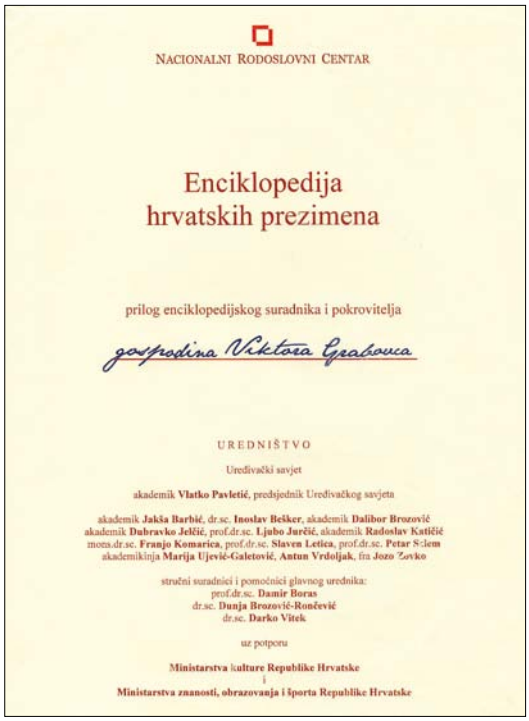
S Milanom Glibotom i Vladom Bogutom sam iša 12. srpnja u Sarajevo u Orijentalni institut po turske dokumente o Prološcu koji su stigli iz Ankare u Turskoj. Na 15. srpnja smo dobili obavijest da je Boris položio prijemni ispit. Već 21. srpnja sam iša s njim u Split zbog upisa na fakultet. Na Veliku Gospu smo otvorili novorenovirani Dom kulture. Otvorio ga je potpredsjednik Sabora Luka Bebić. Taj dan je u Prološcu bio i predsjednik Vlade RH Ivo Sanader i župan splitsko-dalmatinski Ante Sanader. Na 22. listopada sam ima rođendan i pedeset godina života koji sam proslavio, a tog dana sam počastio i igrače „Mladosti" poslije utakmice u kući na Baraki. Na 30. kolovoza je stavljen asfalt u Čečuku, za Buljane, Ivanke i Sekuloviće, a kod mene je stavljen 6. studenog, kocku isprid kuće smo stavljali 18. studenog.

U novu sezonu „Mladost" je ušla s ambicijom da izbori viši rang natjecanja, a to je Četvrta HNL. Da bi to napravila „Mladost" smo igrački pojačali – iz Imotskog smo doveli Ivanovića-Čaljkušića i vratara Čelana, iz Stobreča su došli Vuletić i Barač, iz Splita Šitum i Mijatović iz Kaštela. Do zadnjeg kola je Mladost vodila borbu za prvo misto, igrala je najlipši i najbolji nogomet ali, nažalost, zbog više sile, kao i nebrojeno puta prije, nije bila prva, ali se kao druga na tablici uspila plasirati u viši rang nakon moje intervencije kod predsjednika Saveza.

Na 24. ožujka 2007. Vijadukt je na natječaju dobio gradnju sportske dvorane u Prološcu, a 8. svibnja je dominstar graditeljstva, prometa i veza Ljudevit Erceg otvorio radove na izgradnji sportske dvorane u Prološcu. Tome je bio nazočan i dožupan Splitsko-dalmatinske županije Luka Brčić. Na 8. lipnja je asfaltirana cesta od Ćorića do Pjerke. Na 19. lipnja sam od Nacionalnog Rodoslovnog Centra iz Zagreba dobio dopis od predsjednika Uređivačkog savjeta akademika Vlatka Pavletića u kojem me predlaže za suradnika u izradi monumentalne Enciklopedije hrvatskih prezimena koja se izdaje u suradnji s Ministarstvom kulture i

Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa. Poslije toga sam 20. prosinca od tog Naslova dobio još jedan dopis od predsjednika Uređivačkog savjeta (akademik Pavletić je u međuvremenu umro) prof. Dr. Damira Borasa koji mi zahvaljuje što sam bio urednik Enciklopedije hrvatskih prezimena za prezime Grabovac.

NACIONALNI RODOSLOVNI CENTAR

Enciklopedija
hrvatskih prezimena

prilog enciklopedijskog suradnika i pokrovitelja

gospodina Viktora Grabovca

UREDNIŠTVO

Uredivački savjet

akademik **Vlatko Pavletić**, predsjednik Uredivačkog savjeta

akademik **Jakša Barbić**, dr.sc. **Inoslav Bešker**, akademik **Dalibor Brozović**
akademik **Dubravko Jelčić**, prof.dr.sc. **Ljubo Jurčić**, akademik **Radoslav Katičić**
mons.dr.sc. **Franjo Komarica**, prof.dr.sc. **Slaven Letica**, prof.dr.sc. **Petar Strčm**
akademikinja **Marija Ujević-Galetović**, **Antun Vrdoljak**, fra **Jozo Zovko**

stručni suradnici i pomočnici glavnog urednika:
prof.dr.sc. **Damir Boras**
dr.sc. **Dunja Brozović-Rončević**
dr.sc. **Darko Vitek**

uz potporu

Ministarstva kulture Republike Hrvatske
i
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Sl. 173. Obitelj iz stare kuće na okupu na Zlatnom piru babe i dida 2006.

Hrvatska demokratska zajednica
u prigodi 15. obljetnice
HDZ
1989. - 2004.

Spomen plaketa

Viktoru Grabovcu

za iznimam doprinos u promicanju načela i programa Hrvatske demokratske zajednice i daljnji razvitak demokracije u Republici Hrvatskoj

Predsjednik
dr. Ivo Sanader

Zagreb, travanj 2004.

Na 28. lipnja s klubom sam iša u Njemačku na turnir u Mainhaimu, taj turnir smo osvojili. Ovaj put u Njemačku su organizirali Vele Dogan i njegov prijatelj iz Njemačke. Na 11. listopada sam s Milanom Glibotom bio u samostanu u Omišu, tamo sam pronaša jednu staru razglednicu iz Prološca iz 1908. godine. Na 23. listopada sam iša u Vinkovce na skup ravnatelja centara za socijalnu skrb. Na 30. listopada sam bio u Splitu u vezi moje nove knjige „Imotska krajina 1990.-1995.", a tiče se tiskanja te knjige. Na 8. studenog smo imali predizborni skup HDZ-a za parlamentarne izbore, a sami izbori su održani 25. studenog, a HDZ opet je dobio daleko najviše glasova. A na 24. studenog sam u Prološcu u prepunom Domu ima predstavljanje knjige „Imotska krajina 1990.-1995".

Imotski kroz stoljeća

- Knjiga povjesnika Viktora Vite Grabovca »Vrijeme stvaranja Hrvatske - Imotska krajina od 1990. do 1995«, objavljena u nakladi Matice hrvatske Imotski, predstavljena je 26. studenoga u prološkom Domu kulture. O knjizi su govorili povjesnik Milan Glibota, predsjednik Matice hrvatske Imotski, novinar Mladen Vuković i sam autor koji je kazao: »Od 7. stoljeća kada su Hrvati došli na prostor Imotske krajine oni brane svoju opstojnost, a bitka za očuvanje hrvatskog identiteta trajala je kroz stoljeća uz vječitu težnju i borbu za hrvatskom državom, a ta borba je bila duga i krvava...«

U prvom dijelu knjige opisane su političke prilike u Imotskoj krajini za vrijeme tuđih gospodara, od stoljeća sedmog, u Austro-Ugarskoj Monarhiji, u Kraljevini Jugoslaviji i u komunističkoj Jugoslaviji, te njezin raspad. U drugom dijelu povjesničar piše o Krajini u svjetlu velikih političkih i ratnih previranja 1990-1995, o osnivanju političkih stranaka u Imotskom, o predizbornoj kampanji, pobuni Srba, o Josipu Joviću, prvoj žrtvi za neovisnu Hrvatsku, o referendum za neovisnu i suverenu Hrvatsku, o eskalaciji nasilja Srba u Hrvatskoj, o ustrojavanju ZNG-a u Imotskom, proglašenju samostalne Hrvatske, ustrojavanju Treće imotske bojne, prisezi domovini 115. brigade... Piše i o općinama na prostoru Imotske krajine i o akciji »Oluja« kojom je oslobođen Knin, Drniš, Vrlika, Kijevo, Obrovac, Benkovac i mnoga mjesta i gradovi u Lici, na Kordunu i Banovini.

D. Zeljko Selak

PROLOZAC

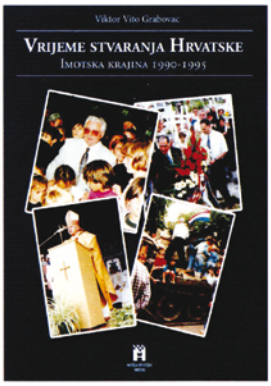
Predstavljena knjiga Vite Grabovca

U prepunom prološkom Domu kulture predstavljena je knjiga Viktora Vite Grabovca "Vrijeme stvaranja Hrvatske – Imotska krajina od 1990. do 1995.". Knjiga je izišla u izdanju Matice hrvatske Imotski. Uvodnu riječ imao je urednik Milan Glibota, o knjizi je još govorio Mladen Vuković, a na kraju se predstavio i sam autor Viktor Vito Grabovac, kojemu ovo nije prva knjiga i, kako je sam kazao, nije ni posljednja, jer u pripremi ima još neka djela. I.MA

TREĆA KNJIGA VIKTORA GRABOVCA

Prinos novijoj povijesti

Nakon dviju knjiga o povijesti Prološca i Nogometnog kluba Mladost, Viktor Vito Grabovac u nakladi imotske Matice hrvatske objavio je knjigu Stvaranje hrvatske države - Imotska krajina 1990.-1995. To je zapravo prvi značajniji prinos političkoj povijesti Imotske krajine, koja je do sada tek uzgredno obrađena u knjizi Imotska krajina Ante Ujevića i ponekim tekstovima raspršenim po raznim časopisima. Grabovac je u prvom dijelu knjige ukratko izložio povijest Imotske krajine pod raznim tuđinskim vlastima, a nešto iscrpnije se navode političke i stranačke prilike u doba buđenja dalmatinskih narodnjaka i don Mihovila Pavlinovića u drugoj polovici 19. stoljeća. Navode se i rezultati stranačkih izbora u Imotskom za vrijeme Austro-ugarske monarhije, Kraljevine SHS odnosno prve Jugoslavije. Ukratko je prikazano i razdoblje u Titovoj Jugoslaviji, kada je komunistički režim proganjao hrvatske domoljube, ne prezajući ni od udbaških ubojstava Bruna Bušića. Grabovac iscrpnije počinje pisati o vremenu rasapa Saveza komunista Jugoslavije, kada se padom Berlinskog zida i u nas počinju stvarati prve političke stranke, te rađa ozračje prvih demokratskih izbora na kojima je autor izabran za imotskog i vrgoračkog zastupnika u prvom Državnom saboru RH. Autor donosi govore s utemeljiteljskih skupština svih imotskih političkih stranaka, te sve rezultate prvih (1990.) i ostalih parlamentarnih izbora (1993., 1995.) te referenduma (1991.) o osamostaljivanju po mjesnim zajednicama u Imotskoj krajini, po čemu se može iščitati kako pojedino mjesto politički i nacionalno diše. Predstavljeno je i uspostavljanje lokalne samouprave, dijeljenje negdašnje Općine Imotski na područje Grada i okolnih današnjih 8 općina. Kako je vrijeme prvog saziva Sabora pratio i obrambeni i osloboditeljski Domovini rat, autor prati i ratni put 115. imotske brigade i Treće imotske bojne 4 brigade HV-a, objavljene su i fotografije 65 imotskih branitelja iz tih postrojbi (u drugim brigadama broj poginulih je znatno veći).

Tako je knjiga Viktora Grabovca veliki prinos najnovijoj povijesti Imotske krajine (a time i Hrvatske), svjedočanstvo iz prve ruke, poziv i drugima da svjedočimo nedavna burna vremena stvaranja suverene hrvatske države, ako ne želimo da nam, kao i do sada, drugi (mrzitelji istine) pišu hrvatsku povijest. Knjigu su u punoj dvorani Doma kulture u Prološcu 24. studenoga 2007. predstavili urednik Milan Glibota, Mladen Vuković i autor, uz domoljubne napjeve Johnyja Gitare.

Mladen Vuković

imotska krajina 19.12.2007.

Na 13. siječnja sam bio s načelnikom Matom i Milivojem u vezi izgradnje dvorane i u vezi projekta novog stadiona kod Barake. Dok smo čekali Matu, ja i Milivoj smo bili uz igralište Šarampov i u jednom trenutku mi reče: „Šta misliš da stavimo reflektore na igarlište?“ ja mu na to odgovorim ako ćemo sada graditi stadion na Baraki, onda ćemo ih dolje staviti. Ja sam uvjeren da bi on reflektore stavio na Šarampovu da sam reka da ih stavimo. To mi je za ubuduće dobra škola, ako ti se pruži prilika za nešto što želiš, uzmi je odmah i nemoj čekati drugu priliku jer se brzo sve promini.

Na 6. ožujka se na stadionu Šarampov dogodio jedan nesritan slučaj, naime iza prvenstvene utakmice Mladost-Kamen Bibo Rimac je posipa umjetno gnojivo na igarlištu, padala je velika kiša on je na sebi ima kabanicu, kad sam sa sucima otiša sa igrališta, on je i dalje posipa gnojivo po igralištu. Sutradan kada je domar škole doša u školu vidio je čovika da leži na centru igrališta. On je imao ili srčani ili

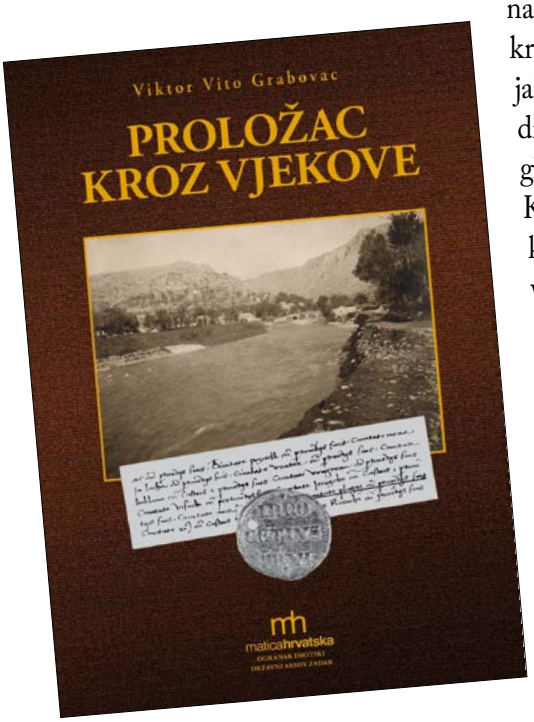
moždani udar, te je osta mrtav na igralištu kojeg je toliko volio ciloga svog života, toliko je volio nogomet i „Mladost" da se to malo viđa. Prekosutra na sprovodu održao sam mu govor isprid kluba.

Na 20. ožujka je poginuo Ante Abaz, sin moga kuma Drage Abaza. Na 28. ožujka smo imali izbornu skupštinu HDZ-a. Na skupštini je izabran Općinski odbor HDZ-a, a ja sam ponovo izabran za predsjednika Općinskog odbora HDZ-a. Na 13. travnja sam bio s bivšim predsjednikom Sabora Žarkom Domljanom u Prološcu, poklonio sam mu svoje dvije knjige, a na 16. travnja se stavljao krov na novoj sportskoj dvorani u Prološcu. Već 6. lipnja sam iša s klubom u Zagreb na prijateljsku utakmicu u Rudeš, a na 22. lipnja sam prvi put brao šljive na Čurčivuši i odvozio ih u Vinjane za prodaju. Na 1. srpnja je počela izgradnja korita Čečuka od Strinića do Vrljike. Na 6. srpnja sam s Marom i Ljubicom iša na Vran planinu na brdo Kedžaru di se nalazi grob Dive Grabovčeve, tu se govorila sveta misa, bilo je taj dan prisutno gotovo dvadeset tisuća ljudi. Na 12. srpnja su posađeni na prološkoj strani vodeni jasenovi i lipe u Lučici na Vrljici. Na 19. srpnja sam sudjelovao u čiščenju korita Vrljike od vrila Utopišće do mostića na Lučici. Na 13. kolovoza smo u Prološcu imali proslavu šezdeset godina „Mladosti" u prepunom Domu kulture, govorio sam o povijesti kluba na ovoj svečanosti, tu su podijeljene knjige o klubu. Poslije smo imali večeru u restoranu Dijamant u Prološcu. U ovoj godini sam izda knjigu „NK Mladost u hrvatskoj nogometnoj eliti 1948.-2008."

Na 14. kolovoza je bilo otvaranje sportske dvorane u Prološcu, bilo je priko tisuću ljudi, a dvoranu je otvorio ministar Čobanković, koji je u Bušanjama isti dan otkrio bistu predsjednika dr. Franje Tuđmana. U ovoj sezoni „Mladost" je igrala u Četvrtoj HNL-jug. Da bi sačuvali ovaj status klub se u drugom dijelu prvenstva pojača trojicom najboljih igarča iz Vinjana, braćom Kukulj i Redeljićem te je klub na kraju ostao u ligi. U međuvremenu nisam zanemario ni svoje kućne poslove, tako sam 25. kolovoza počeo graditi dimnu kužinu, a na 11. rujna su radnici Vodoprivrede betonirali Čečuk ispod kuće, što sam ovjekovječio na zidu Čečuka. Na 26. listopada u dvorani u Prološcu se odigrala prva košarkaška utakmica RHEA-Vodice. A na 27. prosinca je počeo prvi turnir Dr. Franjo Tuđman u dvorani u Prološcu.

Na 17. siječnja 2009. sam isprid kuće posadio stablo žižule kojeg mi je da Vlade Sušić. Na 2. ožujka sam na nagovor Milana Metera počeo pivati u klapi Proložac, a na 7. travnja Ljubica je diplomirala na Pravnom fakultetu u Splitu, a 24. travnja sam prvi put piva sa klapom Proložac u Vrgorcu. Na 17. svibnja smo imali lokalne izbore u Prološcu, na tim izborima načelnici se po prvi put biraju na neposrednim izborima, a HDZ je dobio natpolovičnu većinu. Na listi HDZ-a za Općinsko vijeće sam i ja izabran za vijećnika općine, a kandidat HDZ-a za načelnika Mate Lasić je mora ići u drugi krug zbog tri glasa koji su mu nedostajali da bude izabran u prvom krugu. U drugom krugu na 31. svibnja ima je 500 glasova više od protukandidata Joška Kraljevića. Na 19. lipnja je održana konstituirajuća sjednica Općinskog vijeća, a ja sam izabran za predsjednika Općinskog vijeća općine Proložac na mandat od četiri godine. Na 13. kolovoza je bilo predstavljanje moje knjige „Proložac kroz vjekove" u Domu u Prološcu. O knjizi su govorili dr. Josip Jurčević i Milan Glibota.

Monografija Vite Grabovca

U povodu blagdana Velike Gospe, u Prološcu je predstavljena opsežna povijesna monografija PROLOŽAC KROZ VJEKOVE autora Viktora Vite Grabovca, koja je objavljena u nakladi imotskog ogranka Matice hrvatske te Državnog arhiva iz Zadra.

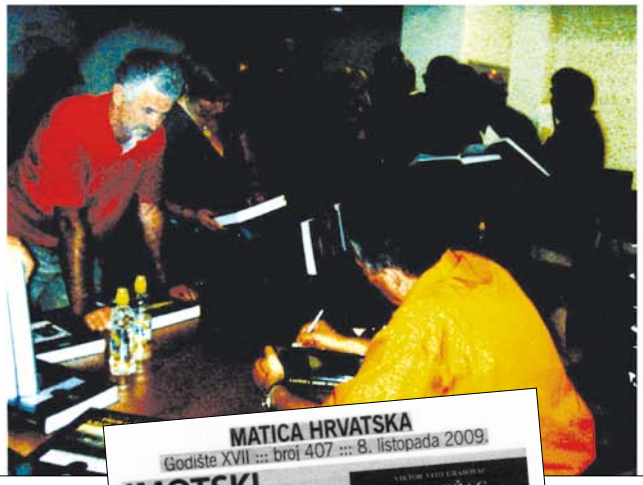

predstavljači knjige Vite Grabovca

Predstavljajući knjigu, povjesničar i predsjednički kandidat profesor doktor Josip Jurčević je kazao kako bi vrijedilo sažetak te prološke enciklopedije od prapovijesti do danas objaviti na engleskom i njemačkom jeziku, kako bismo svijetu pokazali da su se i na ovom prostoru događala značajna kulturno-povijesna događanja.

O knjizi koja u 18 poglavlja na 500 stranica velikog formata u luksuznom izdanju donosi brojne do sada neobjavljivane arhivske dokumente o Prološcu (koji se pod današnjim imenom prvi put spominje 1444. godine), govorili su urednik Milan Glibota i Mladen Vuković. Posebno su vrijedni popisi poreznih obveznika iz turskog doba, čiji se defteri čuvaju u Istambulu, a pretiskani su i mletački zemljišnici za Prološac koji su 1835. godine crtani u akvarelu i tušu. Knjiga donosi niz manje poznatih činjenica (neki su Prološani živjeli i preko stotinu godina!), objavljuje više od stotinu fotografija, predstavlja kulturno i arheološko blago pronađeno u Prološcu, pa je takva enciklopedija zanimljiva ne samo za svaku prološku obitelj, nego i za širi krug čitatelja zaljubljenih u našu povijest.

Mladen Vuković

MATICA HRVATSKA

Godište XVII ::: broj 407 ::: 8. listopada 2009.

IMOTSKI

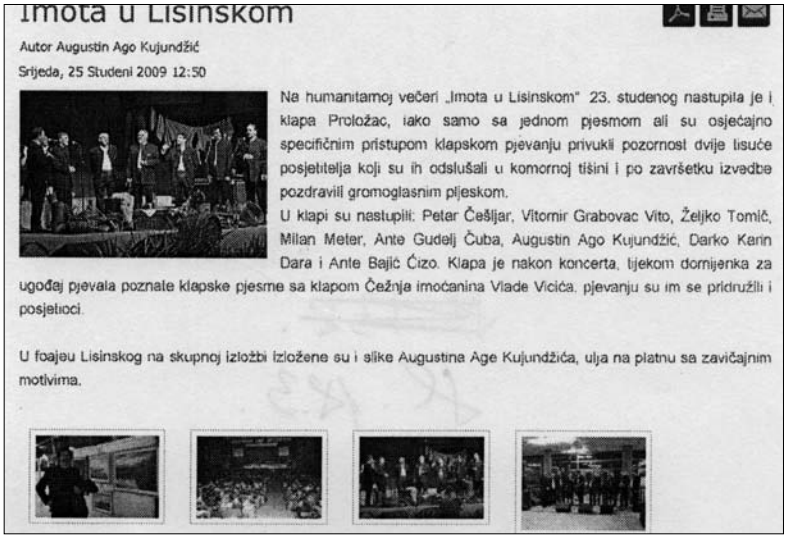
Druga knjiga niza *Povijesna izdanja* Ogranka Matice hrvatske u Imotskome knjiga je Viktora Vita Grabovca *Prološac kroz vijekove* objavljena u suizdanju s Državnim arhivom u Zadru. Urednici su knjige Milan Glibota, predsjednik imotskoga ogranka, i Viktor Grabovac.

U protekloj sezoni u klub sam doveo trojicu igrača: Hrvoja Ercega iz Širokog Brijega koji je ima čak iskustvo igranja u Ligi prvaka, Marina Sliškovića i Antu Tonkovića. Uz postojeći kadar igrača „Mladost" postaje najozbiljniji kandidat za osvajanje prvenstva. Na kraju je klub zauzeo četvrto misto u ligi. Na 23. studenog sam bio u Lisinskom u Zagrebu s klapom Proložac na Večeri Imotske krajine.

Sl. 182. S Klapom sv. Mihovil Proložac u Lisinskom 2009.

Imota u Lisinskom

Autor Augustin Ago Kujundžić

Srijeda, 25 Studeni 2009 12:50

Na humanitarnoj večeri „Imota u Lisinskom" 23. studenog nastupila je i klapa Proložac, iako samo sa jednom pjesmom ali su osjećajno specifičnim pristupom klapskom pjevanju privukli pozornost dvije tisuće posjetitelja koji su ih odslušali u komornoj tišini i po završetku izvedbe pozdravili gromoglasnim pljeskom.

U klapi su nastupili: Peter Češljar, Vitomir Grabovac Vito, Željko Tomić, Milan Meter, Ante Gudelj Čuba, Augustin Ago Kujundžić, Darko Karin Dara i Ante Bajić Čizo. Klapa je nakon koncerta, tijekom domjenka za ugođaj pjevala poznate klapske pjesme sa klapom Čežnja imoćanina Vlade Vicića, pjevanju su im se pridružili i posjetioci.

U foajeu Lisinskog na skupnoj izložbi izložene su i slike Augustina Age Kujundžića, ulja na platnu sa zavičajnim motivima.

Na 27. prosinca su održani izbori za predsjednika Hrvatske, u Prološcu je Andrija Hebrang kandidat HDZ-a dobio najviše glasova. Na 9. siječnja 2010. je padala takva kiša da su proradili svi izvori, ne pamti se da je zapadni dio Lučice

bio pod tolikom vodom. Gotovo svi podrumi od Blata do Vrljike sa gornje strane ceste su bili pod vodom. Jezero Ričice je došlo do vrha brane, a Blato je poplavilo do sridnjeg puta. U Prološcu na 29. siječnja je održana svečana sjednica proslave Dvadesete obljetnice HDZ-a općine Proložac. U prepunom Domu okupilo se mnogo članova i simpatizera HDZ-a. Govorio sam o proteklih dvadeset godina stranke. Na svečanosti su pozdravne govore održali predsjednik Županijskog odbora HDZ-a Splitsko-dalmatinske županije Ante Sanader i član Županijskog odbora Kruno Peronja.

Sl. 184. S Klapom sv. Mihovil Proložac u emisiji Lijepom našom u Čačincima 2010.

Na sjednici su podijeljene zahvalnice svim članovima. Na 9. ožujka smo išli u Split na promociju Ljubičine diplome na Pravnom fakultetu. Na 30. ožujka smo išli na kup utakmicu u Solin sa drugoligašem NK „Solinom", koji je vodio Ivan Pudar. Taj dan smo pobijedili i izbacili „Solin" iz kupa. Na 21. travnja sam u Čačincima piva sa klapom Proložac u kultnoj TV emisiji Lijepom našom. A na 30. travnja sam s klapom nastupio na Susretu klapa u Imotskom, dok smo 7. svibnja nastupili u Vrgorcu. Na 27. svibnja sam dobio pozivnicu od Sabora Republike Hrvatske za Dvadesetu godišnjicu Sabora koja se održala u HNK-u u Zagrebu. Mnoge saborske kolege sam prvi put vidio poslije dvadeset godina, mnogi su u to vrime umrli. Napravili smo zajedničku fotografiju u kazalištu.

Predsjednik Hrvatskog sabora g. Luka Bebić

ima čast pozvati Vas

na svečanost u prigodi obilježavanja

30. svibnja Dana Hrvatskog sabora i

20. obljetnice prvog demokratski izabranog višestranačkog

Sabora Republike Hrvatske

Četvrtak, 27. svibnja 2010. godine, u 20.00 sati

Hrvatsko narodno kazalište
Zagreb, Trg maršala Tita 15

Sprike i potvrde do 25. svibnja 2010.
na tel: 01/4569-513

HRVATSKI SABOR

Na temelju članka 80. Ustava Republike Hrvatske i članka 117. Poslovnika Hrvatskoga sabora, u povodu 30. svibnja - Dana Hrvatskoga sabora 120. godišnjice prvog demokratski izabranog višestranačkog Hrvatskog sabora koji je donio povijesne odluke

"HRVATSKI BOŽIĆNI USTAV" — 22. prosinca 1990.
DEKLARACIJU O PROGLAŠENJU SUVERENE I SAMOSTALNE REPUBLIKE HRVATSKE — 25. lipnja 1991.
USTAVNU ODLUKU O SUVERENOSTI I SAMOSTALNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE — 25. lipnja 1991.
ODLUKU O RASKIDU DRŽAVNO-PRAVNIH VEZA REPUBLIKE HRVATSKE S DOSADAŠNJOM SFRJ — 8. listopada 1991.,

HRVATSKI SABOR ODLUČIO JE DODIJELITI

POVELJU

Viktor Grubovac

KOJOM SE ODAJE PRIZNANJE ZA IZNIMAN DOPRINOS
U STVARANJU SAMOSTALNE I SUVERENE REPUBLIKE HRVATSKE

PREDSJEDNIK

Luka Bebić

U novoj sezoni „Mladost" je ušla u prvenstvo u ulozi favorita za osvajanje prvog mista u ligi, a najveće rivale je imala u Kamenu i Valu, tek je posljednje kolo prvenstva odlučilo o prvaku lige. „Mladosti" je u tom kolu tribao samo bod u Postirama da bi postala prvak. Među igrače „Postira" netko je uša s novcima da ih potakne da pobijede „Mladost". Iako Postiranima utakmica ništa nije odlučivala, odigrana je na nož. Međutim, „Mladost" je dobila tu utakmicu i to je proslavila s navijačima poslije utakmice u Postirama i kasnije u Prološcu.

Sl. 188. S igračima i navijačima prigodom osvajanja prvenstva u Postirama 2010.

Pobjedom u Postirama u posljednjem kolu na 30. svibnja „Mladost" je osvojila prvenstvo i plasirala se u kvalifikacije za viši rang natjecanja – Treću HNL. U kvalifikacijama smo igrali sa NK „Polačom" iz Polače na 6. lipnja u Prološcu i ostali 0:0. Revanš je bio u Polači di smo ostali 1:1. Već 13. lipnja igramo drugu utakmicu u Blatu na Korčuli sa „Zmajem" i izgubili smo 2:1. „Polača" i „Zmaj" su u Polači igrali 0:0. Zadnju utakmicu smo odigrali u Prološcu sa „Zmajem" 23. lipnja i pobijedili rezultatom 4:0. U Treću HNL smo se plasirali mi i „Zmaj".

Na lito 8. srpnja sam oko travnjaka stavljao automatsko zalivanje trave. Na 13. kolovoza sam u Domu u Prološcu ima predstavljanje knjige „Povijest pučke škole u Prološcu".

broj 38 • Zagreb • 30. studenoga 2010. **mediji**

KNJIGE

Prološka školska spomenica

Viktor Vito Grabovac
Povijest pučke škole u Prološcu
Matica hrvatska Ogranak Imotski, Državni arhiv Zadar
Zadar, 2010.

Grabovčeva knjiga, s obiljem podataka, spomenica je svim naraštajima koji su pronosili prološko ime diljem svijeta te zahvala njihovim učiteljima

Pravnik i publicist Viktor Vito Grabovac i u svom šestom naslovu obasjava davnu i nedavnu povijest svoga imotskog zavičaja te u knjizi *Povijest pučke škole u Prološcu*, u nakladi Imotskog ogranka Matice hrvatske i Državnog arhiva Zadar prikazuje povijest školstva u svome rodnome mjestu.

Koristeći se s više arhivskih izvora, Grabovac je prikupio niz dokumentarne građe i povijesnih činjenica o razvoju imotske i prološke prosvjete, čiji su začetci vezani za djelovanje franjevaca. Makarski biskup fra Bartul Kačić Žarković spominje franjevačku školu 1626. na Prološkom blatu (Manastiru), a zanimljiv je podatak da je u to vrijeme pod Turcima 1630. u Prološcu bila vjerska škola u kojoj je imam Halil-efendija poučavao mlade islamu. Franjevci su i pod mletačkom vlašću podučavali nadarene mladiće i buduće svećenike, a dolaskom Austrougarske (1797.) stižu bolja prosvjetiteljska vremena pa općine ubrzo osnivaju škole, koje su i u Prološcu vezane za franjevce (rodom iz susjednih mjesta). Tako fra Anđeo Udiljak (spomenik mu je postavljen u rodnim Studencima) otvara prvu privatnu pučku školu 1828., a fra Karlo Grančić (iz Glavine) 17. studenoga 1873. otvara državnu školu u kući Frane Franceschija uz most na istočnoj strani Suvaje.

U knjizi se kroničarski bilježe odrazi političkih previranja na mjesno školstvo, a na 255 stranica pretiskani su popisi učenika i učitelja, među njima su često suprug i supruga, jedan od njih, Dinko Sirovica, bavio se i književnim radom. Dan škole postaje župni Blagdan sv. Mihovila (29. rujna). Godine 1939. otvara se četvrto odjeljenje škole koju pohađa 350 učenika, a te godine učitelj je Prološanin Ivan Leko, kasniji ministar prosvjete u Republici Hrvatskoj, po kojem je škola ponijela ime 1995. godine. Do Drugoga svjetskog rata iz te je škole poniknuo i sveučilišni profesor Vice Rako te više poznatih učitelja i pravnika, a nakon tog rata školu su pohađali i mnogi umjetnici, znanstvenici i neki danas popularni pisci, među njima Mario Bilić i Ante Tomić.

Državna pučka škola u Prološcu u svojoj 137 godina dugoj povijesti ucijepilo je prva znanja brojnim uspješnim Prološanima, akademskim građanima i umjetnicima, pa je tako i ova Grabovčeva knjiga, s obiljem podataka, spomenica svim naraštajima koji su pronosili prološko ime diljem svijeta, zahvala njihovim učiteljima i profesorima, ali je ujedno pozivnica mlađim istraživačima da nastave proučavati odraze prološkog školstva na društvene, političke, sociološke, kulturne i druge prilike cijele Imotske krajine.

Mladen Vuković

Na 29. rujna u sportskoj dvorani u Prološcu bila je kultna emisija HRT-a „Lijepom našom" pred dvije tisuće gledatelja. Tu sam nastupio s klapom Proložac.

Sl. 190. S Klapom sv. Mihovil Proložac u emisiji Lijepom našom u Prološcu 2010.

Na 22. studenog sam bio u Novom Vinodolskom na seminaru ravnatelja centara za socijalnu skrb.

Izvršni odbor NSŽSD 2010. godine.
Stoje slijeva - Franko Bogdan, Ivo Zoković, Dinko Bošnjak, Zdravko Voloder, Nikola Tokić, Viktor Grabovac. Sjede slijeva - Mario Jurić,Davor Zekan, predsjednik Nadzornog odbora Mate Martinić, predsjednik NSŽSD-a Paško Vidak, podpredsjedmk NSŽSD-a Luka Brčić, Ante Kušeta. Nedostaju podpredsjednik Fredi Fiorentini, Marko Ožić Bebek i Vinko Brkan.

Na početku 2011. izvodio sam neke radove na kući i oko kuće. Na 10. siječnja Boris je stavio stiropol fasadu na kuću. Na 6. svibnja sam s načelnikom Matom u Zagrebu na Ričičkoj noći, di sam obznanio da radim knjigu o povijesti Ričica.

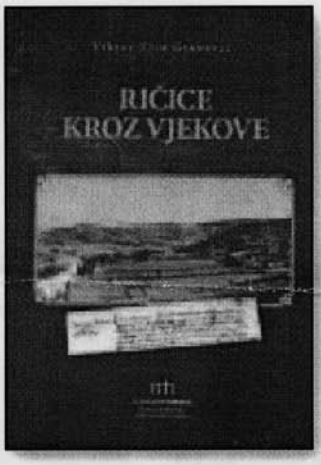
Klub je u ovoj sezoni izborio igranje u Trećoj HNL – jug u kojoj nastupa čak osamnaest klubova. Da bi se klub natjecao u toj ligi, mora je zadovoljiti određene uvjete za taj rang natjecanja. Prije svega smo morali produžiti i proširiti igralište. To smo napravili prema zapadu, di smo na sjevernoj polovici igrališta potpuno porušili tribine, a na južnoj polovici smo morali porušiti dva reda betonskih tribina i prema jugu još za nekoliko metara produžiti igralište. Načelnik općine, koji je ujedno i predsjednik kluba, u Zagrebu je nabavio nove metalne montažne tribine za otprilike tristo gledatelja i nove vratnice koje su zamjenile stare i vrlo opasne željezne vratnice, tako da smo uspili zadovoljiti uvjete. Sada je igralište dimenzija 100x64 što zadovoljava uvjete igranja i u najvišem rangu natjecanja. U prvenstvu od trideset četiri odigrane utakmice „Mladost" je dobila osam, a čak deset puta imala neriješen rezultat, a jedanaest puta je izgubila s golom razlike.

Da se bar jedna utakmica od deset neriješenih i jedanaest izgubljenih okrenula u korist „Mladosti", klub bi ostao u ligi. Ovako je „Mladost" ispala iz lige koja je bila sve samo ne pošteno sportsko natjecanje. U drugom dilu prvenstva sam za trenera doveo Borisa Pavića, bivšeg prvoligaškog igrača, koji je s nekim pojačanjima – Marin Bago iz Posušja, Ante Pardžik iz Gorice, Stipe Kunac iz Sinja, Zoran Roglić iz Splita, Adrian Konsa iz Kaštela, Hrvoje Tomić iz Splita i Petar Bašić iz Otoka – uspio podići ekipu na višu razinu, ali smo ipak ispali. Na 22. srpnja sam s klubom iša u Zagreb u Rudeš na prijateljsku utakmicu kod mog prijatelja Kneza. Sve ovo vrime u klubu je oružar moj brat Tiho, kojeg sam nagovorio da se prihvati tog posla. Nijedan oružar prije i poslije njega nije tako savjesno održavao teren. To nije moga raditi nitko tko nije igra nogomet i volio tu travu na igralištu. Tiho je taj posa odlično obavlja, nije mu bilo teško uzeti stroj za paranje trave i zakrpati prostor isprid golova ili očistiti ili izribati svlačionicu, često sam njega zakida pri misečnom plaćanju u odnosu na igrače iako je tribalo biti obrnutao, ali zna je on u kakvim je klub bio problemima pa se nije ljutio.

Na 23. lipnja sam u Ričicama u crkvi sv. Ivana ima predstavljanje knjige „Ričice kroz vjekove" koje je organizira moj prijatelj Ivan Knežević Knez. Knjigu su predstavili dr. Stjepan Sučić predsjednik Matice Hrvatske, Milan Glibota i Mladen Vuković.

Nova knjiga Viktora Grabovca

Ričice kroz vjekove

Za blagdan svetog Ivana u župnoj crkvi u Ričicama, uz pjesmu prološke klape *Sveti Mihovil*, predstavljena je monografija »Ričice kroz vjekove«, osmi naslov neumornog publicista i pravnika Viktora Vite Grabovca, objavljena u nakladi Matice hrvatske - Ogranak Imotski, Državnog arhiva Zadar i Zavičajne udruge sv. Ivana Ričice, Zagreb. O knjizi su, uz autora, govorili Stjepan Sučić, Mladen Vuković i Milan Glibota.

U toj velebnoj knjizi na 448 stranica velikog A4 formata (kao i prošle godine objavljena knjiga *Proložac kroz vjekove*), sa 700 bibliografskih izvora, predstavljena je povijest prelijepog sela Ričica od razdoblja Ilira do danas. Knjiga govori o imenu, položaju, stanovništvu, vojsci, poljoprivredi i stočarstvu, trgovini i zanatstvu, graditeljstvu, vjerskim, gospodarskim i zdravstvenim prilikama, prosvjeti, kulturi i sportu od prapovijesti, rimskog doba, tijekom vladavine raznih vladara: za Arpadovića i Anžuvinaca, pod vlašću Turaka, Mlečana, za prve i druge austrijske vladavine, zatim francuske uprave, Kraljevine Jugoslavije, NDH, SFRJ, te na kraju o Ričicama u Republici Hrvatskoj.

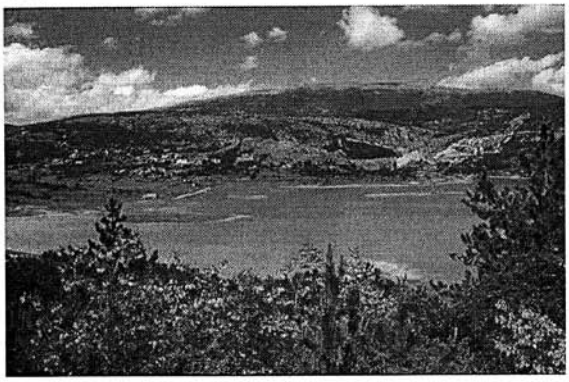
Donose se i turski katastarski zemljišnici (defteri) i poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovine iz 1475. do 1477., čiji prijevodi nisu bili objavljivani u našim povijesnim publikacijama do prije petnaestak godina, čime se u to povijesno nepoznato „tamno razdoblje" unosi više podataka, osobnih imena i naselja u ovom kraju od kojih je neka danas teško odgonetnuti. Zanimljiva je činjenica da je u tom defteru popisana Imotska krajina, što znači da je Imota, a time i Ričice, pala pod Turke i prije 1493. godine, koja se navodila u svim dosadašnjim povijesnim pregledima, pa je to izazov povjesničarima za nova istraživanja povijesnih dokumenata i utvrđivanje činjenica.

Knjiga je obogaćena ilustracijama i preslikama isprava, zemljopisnih i katastarskih mapa, brojnim fotografijama Dionizijeva reljefa, stećaka i nekropola pronađenih na Grebinama kraj Parlova i na Pratrovoj glavici. Popisi stanja duša s početka 19. stoljeća pomoći će Ričičanima u pravljenju vlastitih obiteljskih stabala. Na kraju su spomenuti i poznatiji umjetnici Ričičani koji su se istaknuli na polju kulture, poput don Mladena Parlova, dramatičara i skladatelja Mate Matišića, novinara i pjesnika Vinka Pavića, fizičara i književnika Srećka Kilića, pjesnikinje Branke Lekić, karikaturista Milana Lekića Lexa i guslara Ivana Matišića.

Mladen Vuković

'Ričice kroz vjekove' Vitomira Vite Grabovca

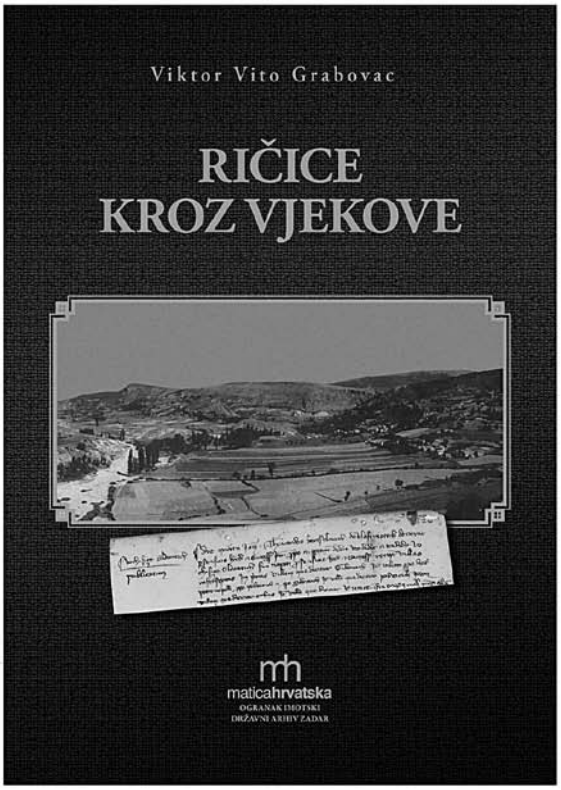
SUBOTA, 02 SRPANJ 2011 13:05 Život - Kultura

Uoči sv. Ivana u Ričicama, mještanima Ričica je prezentirana šesta knjiga Vitomira Vite Grabovca „Ričice kroz vjekove". Vitomir, upustivši se u istraživanje u Državnom arhivu Zadar i drugim sličnim izvorima, nastoji nam predočiti što više povijesnih dokumenata vezanih za imotski kraj. Ovo je druga knjiga takvog karaktera i predstavlja svojevrsni preglednik pisane povijesti u ovom primjeru vezane za župu Ričice. Uvjerenja sam kako autor na ovom istraživanju ne namjerava stati i kako će i ostala vrijedna povijesna baština imotskog kraja pohranjena u arhivima kroz ovakve knjige biti dostupna željnima povijesnog saznanja kojih ima veliki broj, čemu svjedoče vrijedni donatori i kvalitetno opremljena knjiga.

Na samom predstavljanju knjige u mjesnoj crkvi, iza mise u predvečerje o knjizi su govorili Mladen Vuković - urednik na HR Radio Splitu, Milan Glibota - predsjednik Matice Hrvatske, Stjepan Sučić potpredsjednik Matice Hrvatske i sam autor. Za puniti ugođaj potrudila se klapa Sveti Mihovil Proložac u kojoj je Vitomir jedan od tenora.

(Ago)

Na 11. srpnja od Grabovaca u Gornjem Prološcu do Brloga počela je izgradnja vodovodne mreže. Na 14. srpnja ja i Tiho smo pekli rakiju od šljiva sa Čurčivuše. Na 22. srpnja sam iša s „Mladosti" u Rudeš na prijateljsku utakmicu s „Rudešom". Na 14. listopada sam počeo graditi dimnu kužinu, a 16. listopada su počeli radovi na 10-20 kw kabelu od Konjevrata do centra Prološca. Na 17. studenog sam iša u Zagreb u Državni arhiv sa ženom di je polagala ispit iz arhive. Isti dan su braća Ante i Miljenko Gabelica stavljali krov na dimnu kužinu. U Prološcu smo na 1. prosinca imali predizborni skup HDZ-a u vezi parlamentarnih izbora a već 14. prosinca su održani izbori na kojima je HDZ u Prološcu dobio najveći broj glasova. Na 11. prosinca je u Prološcu pod nadzorom konzervatora iz Splita počela obnova spomenika Krista Kralja na mostu.

Kada sam sagradio dimnu kužinu, počeo sam u njoj 17. prosinca graditi komin za sač i komaštre, po uzoru na moju staru kužinu u staroj kući, a za Badnju večer smo pekli ribu. Na 3. veljače 2012. u Prološcu smo imali nešto što mi živući nismo do tada zapamtili. Počeo je padati snig s velikom vijavicom (Sibirska ciklona), smetovi su bili visoki priko tri metra, narednog dana snig i dalje pada i vije, orkanska bura, nezapamćeno nevrijeme, ni ralice ni bageri ne mogu čistiti snig, smetovi na sve strane, snig je ispod cigle napunio pune šuvite kod starih kuća. Mi smo u staroj kući cili dan s tavana čistili snig, a treći dan puše jaka bura i pada snig, a tako je i četvrti dan uz jaku buru i vijavicu. I peti dan jaka bura, smetovi su već navrh nižih kuća. Tek se 9. veljače vrime smirilo s temperaturom -5° C. Znam da je Tiho iz puške ubio kanadsku gusku nsrid polja, naredni dan je ubio još šest gusaka u polju. Noću su temperature išle do -13° C. Još je dva dana pada snig i napada nekih pet centimetara, snig se zadrža na zemlji sve do 2. ožujka, a 19. ožujka je u Vučjoj dragi bilo još dva metra sniga.

U novoj 2012. sam otiša u mirovinu iz Centra za socijalnu skrb. Naime, u toj godini je SDP doša na vlast u Hrvatskoj i postavio je svoju osobu na misto ravnatelja Centra. Ja sam tada navršio pedeset pet godina života koliko mi je bilo potrebno da dobijem saborsku mirovinu. Vlast, umisto da me je zadržala da radim za državu, prisilno me poslala u saborsku mirovinu, koja je, usput rečeno, bila mnogo veća od ravnateljske plaće u Centru. Možete misliti o kakvoj se vlasti radi. Meni tada nije padalo napamet da idem u mirovinu i to deset godina prije, iako sam tada ima trideset godina radnog staža.

ZAVIČAJNA UDRUGA

SVETI IVAN RIČICE

Zagreb

dodjeljuje

ZAHVALNICU

gospodinu Viktoru Viti Grabovcu

piscu monografije „Ričice kroz vjekove"

za dar neprolazne vrijednosti svim ričičkim naraštajima

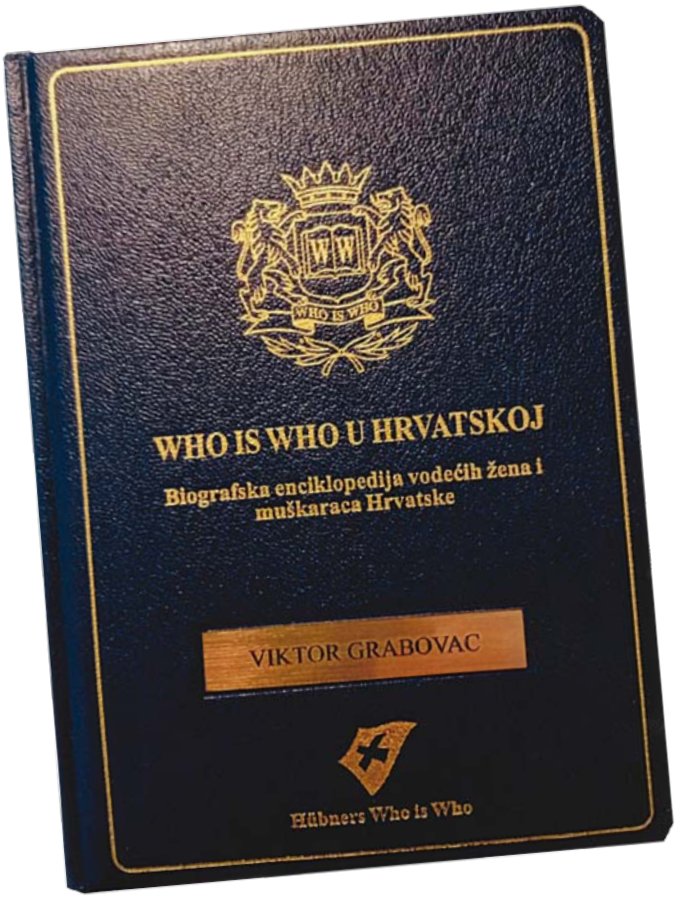
Predsjednik Udruge

Ivan Knežević

Zagreb, 25. veljače 2012.

Na 24. ožujka smo imali izbornu skupštinu Općinskog odbora HDZ-a. Na njoj sam ponovo izabran za predsjednika. Ispadanjem u Četvrtu ligu HNS-a klub se ponovo uključio u borbu za prvaka. Da bi u tome uspili doveo sam u klub igračka pojačanja: Antu Jukića iz Posušja, Andriju Bazinu iz Sinja, Tomislava Kristića iz Splita, Antu Romca iz Sinja i Dražena Boškovića iz Dubrovnika. Prvi dio prevenstva je i dalje bio trener Boris Pavić, a u drugom dijelu je trener Zvonko Češljar. Na završetku prvenstva zauzeli smo treće misto. Na 29. lipnja u dimnoj kužini smo pekli prvi put kruh ispod sača, kao u dobra stara vrimena. Na 1. srpnja smo išli na Kedžaru, na misu Divi Grabovčevoj. Već 20. srpnja odlazim tradicionalno u Rudeš na prijateljsku utakmicu s „Rudešom". Tu smo odigrali utakmicu i s „Trnjem".

Na 28. studenog je probijena i uređena cesta od Dropuljića do Vrljike. U ovoj godini bilježimo jednu pojavu koja se za moga života nije nikada dogodila, naime nakon dvi godine je proteka Čečuk, dvi godine ga nije bilo. Na 13. prosinca gradnja vodovoda iz Lokvičića je došla do Metera, Mršića i Knezovića. Nova 2013. je počela s kišom, a ponekad i sa snigom. Čečuk je počeo malo više dolaziti i zadrža bi se više dana. Na 6. veljače smo išli u Split na promociju Borisove diplome na Ekonomskom fakultetu, kada smo se vraćali iz Splita pada je snig. Ovih dana sam dobio knjigu „Who is who u Hrvatskoj", to je biografska enciklopedija vodećih žena i muškaraca iz Hrvatske, a meni je knjiga dostavljena iz razloga što se i moja biografija nalazi u njoj.

Grabovac Viktor, dipl. iur.

ZF: ravnatelj ustanove; političar; povjesničar; sportski, kulturni i socijalni djelatnik F: Centar za socijalnu skrb Imotski AF: Brune Bušića 6, Imotski PA: Hrvatskih branitelja 57, Donji Proložac ROĐ: Proložac, 22.10.1956 S: Marija rođ. Ljubičić DJ: Ljubica (1984) i Boris (1987) RD: Boris i Ljuba OB: OŠ, Proložac; gimnazija, Imotski; 1983 Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu PŽ: 1983-92 tajnik Udruženja samostalnih privrednika Imotski; od 1992 direktor Centra za socijalnu skrb, Imotski; od 1990 zastupnik općina Imotski i Vrgorac u Saboru RH; bio član saborskog odbora za politički sistem te saborske komisije za akte bivše SFRJ i član saborskog odbora za pitanja lokalne samouprave; jedan od osnivača HDZ za bivšu općinu Imotski; 1993 osnovao Općinu Proložac u kojoj je od osnutka do danas vijećnik u Općinskom vijeću; od 2009 predsjednik Općinskog vijeća Općine Proložac; 1996-00 predsjednik Upravnog odbora Poljoprivrednog kombinata Imota, Imotski PI: već dvadesetak godina bavi se istraživanjem zavičajne povijesti; surađuje s Maticom hrvatskom–ogranak Imotski, arheološkim ustanovama u Splitu i Imotskom i Državnim arhivom u Zadru PU: 1995 Proložac kroz prostor i vrijeme; 2000 NK Mladost–prološki ponos i radost–50 godina; 2007 Vrijeme stvaranja Hrvatske, Imotska krajina 1991-95; 2008 NK Mladost u hrvatskoj nogometnoj eliti–60 godina; 2009 Proložac kroz vjekove, Proložac-Zadar; 2010 Povijest Pučke škole u Prološcu; 2011 Ričice kroz vjekove ODL: 1996 odlukom Predsjednika RH odlikovan Redom hrvatskog trolista za osobite zasluge u stvaranju Republike Hrvatske; stranačka priznanja (HDZ); 1991 priznanje Saveza udruženja samostalnih privrednika Dalmacije za osobite zasluge na unaprjeđenju i razvoju samostalnog privređivanja; 1998 priznanje Zavoda za poslovna istraživanja kao jednom od najuspješnijih poduzetnika u RH, 1999 kao predsjedniku NO u tvrtki Imota d.d.; 2001 dobio visoko priznanje FIFA-e i Međunarodnog olimpijskog komiteta (MOK) za rad u športu (nogometu) ĆL: direktor NK Mladost, Proložac; predsjednik OO HDZ-a Proložac; član IO Nogometnog saveza Splitsko-dalmatinske županije; predsjednik Općinskog vijeća općine Proložac; UV Crvenog križa Imotski; Matica hrvatska, Imotski; HKUD-a Proložac (klapa Proložac) HB: povijest, istraživanje i pisanje; nogomet J: engleski E-mail: centar.za.socijalnu.skrb.imotski@st.t-com.hr.

Na 9. ožujka sam iša u Zagreb na Sabor HDZ-a, a na 21. ožujka sam s načelnikom u Maršića u Gornjem Prološcu u vezi dogovora oko izgradnje nove crkve sv. Josipa na Podima. Na 18. travnja se počela graditi kanalizacijska mreža od Dropuljića do Tolića.

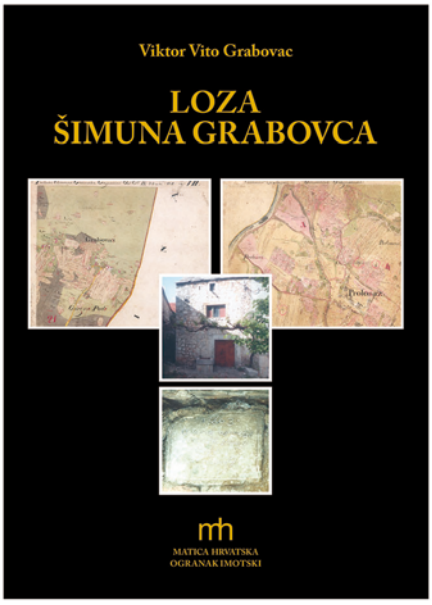
U ovoj 2013. održavaju se lokalni izbori. U Prološcu su izbori održani 19. svibnja. Mate Lasić je posta ponovo načelnik općine Proložac. HDZ je dobio natpolovičnu većinu vijećnika u Općinskom vijeću. Ja sam ponovo izabran za vijećnika. U misecu srpnju mi je susjed Ivan počeo graditi kameni zid oko terase, a na 17. srpnja sam proslavio trideset godina braka s Marom uz klapu Proložac, susjede i goste. Za veliku Gospu gost općine je nakon šesnaest godina general Ante Gotovina nakon oslobađajuće presude u Hagu.

Na kraju sezone „Mladost" je igrala glavnu ulogu. U klub sam doveo igrače: Ivana Jurišića, Stipu Soldu i Mirka Budimira iz Posušja, Anđelka Zebića, Antu Milića, Marka Milata i Predraga Šimića iz Splita te Ivana Lončara Pendu i Hrvoja Jukića Giru. Na kraju prvenstva „Mladost" je zauzela drugo misto na ljestvici, iako je gotovo kroz cilo prvenstvo bila prva. U kolovozu misecu zbilo se nešto neviđeno, nekoliko sekundi s neba je pada led poput oraha, ja sam pobjega u kuću u zadnji čas jer bi sigurno ima razbijenu glavu. To se zbilo 28. kolovoza. Na 26. listopada je završena i asfaltirana cesta Donji Proložac – Gornji Proložac. U 2014. smo ušli s kišom, koja je padala naizmjenično desetak dana, a nju je zamijenio snig i olujna bura. U ovoj godini sam tiska knjigu „Loza Šimuna Grabovca" u kojoj sam obradio prezime Grabovac i moju obiteljsku lozu od Šimuna Grabovca koji se 1718. vraća u svoj rodni Proložac.

Knjiga o lozi Šimuna Grabovca

U nakladi imotskog ogranka Matice hrvatske objavljena je knjiga *LOZA ŠIMUNA GRABOVCA* autora Viktora Vite Grabovca. Ovo je njegova osma knjiga u kojoj je obradio povijest svoje obitelji, od dolaska Šimuna Grabovca u Proložac Donji nakon oslobođenja Imotske krajine od Osmanlija 1717. godine, prateći deset naraštaja do danas te velike obitelji. Viktor je desetak godina prikupljao građu za ovu knjigu koja je nastajala u sklopu projekta Nacionalnog rodoslovnog centra - Enciklopedije hrvatskih prezimena, pa su joj predgovore još 2007. godine napisali akademik Vlatko Pavletić i dr. sc. Damir Boras (danas rektor zagrebačkog Sveučilišta). Autor je spomenuo i ostale poznate povijesne osobe iz najšireg kruga plemena Grabovac pa se navodi i heroina Diva Grabovčeva, pjesnik fra Filip Grabovac i mnogi drugi. Na 147 stranica knjige objavljeno je stotinjak fotografija, crteža i tablica rodoslovlja pojedinih obitelji.

M. V.

Na 31. siječnja iša sam s klubom u Rudeš di smo odigrali dvi utakmice sa „Rudešom" i „Pleternicom". Na 1. svibnja je otvorena za promet novoizgrađena cesta Proložac Donji – Proložac Gornji nazvna po pokojnom ministru obrane Gojku Šušku. Ona je svečano otvorena za Veliku Gospu, a otvorila ju je Đurđa Šušak, supruga pokojnog ministra. Istog dana su Miroslav Tuđman i Dunja Šušak otkrili na Vrljici bistu pape Ivana Pavla II. Svečanosti su prisustvovali Drago Prgomet, Ante Sanader i Milan Kovač. Na 1. svibnja imamo posvetu crkve sv. Josipa na Podima.

Sl. 198. Obitelj na okupu

U ovoj natjecateljskoj sezoni „Mladost" je ušla s najvišim ambicijama, u klub sam za trenera doveo Damira Matijaševića iz Sinja i igrače: Borisa Baćka, Joška Goretu, Ivicu Grbešu i Marijana Budimira iz Splita. Na kraju je „Mladost" s lakoćom osvojila prevenstvo i kroz kvalifikacije stekla pravo igranja u višem ran-

gu. U prvom kvalifikacijskom susretu s lakoćom smo prošli „Polaču", ali kada smo igrali dvije utakmice s „Jadranom" iz Ploča dogodilo se nešto što ne bi tribalo biti u športu: naime neki naši igrači sa strane su prodali utakmicu u Pločama i u Imotskom di smo igrali drugi susret. To smo saznali nekoliko dana nakon utakmice u Imotskom. Na 20. srpnja je počela izgradnja kanalizacije kroz Sridnje selo.

Sl. 199. Slavlja s igračima nakon osvojenog prvenstva 2014.

Na 15. prosinca mi je umrla tetka Krsta, koja je živila sa nama u staroj kući. Bila je neudana. Sprovod je bio dva dana kasnije. Na 28. prosinca su održani izbori za predsjednika RH. Kolinda Grabar Kitarović je dobila najveći broj glasova i u prvom i u drugom krugu izbora. Drugi krug je održan 11. siječnja 2015. Nakon što je postala predsjednica, Kolinda je na 26. ožujka 2015. posjetila Proložac. U novu 2015. se ulazi s velikom hladnoćom i jakom burom te snigom koji se održa na zemlji nekoliko dana.

Na 7. veljače sam s klubom iša u Zagreb na susret sa prijateljima iz Rudeša. Tu smo odigrali dvi utakmice (Rudeš i Đurđenovac). Na 24. veljače sam iša u Zagreb na 25. obljetnicu Prvog općeg sabora HDZ-a. Na kraju ove sezone „Mladost" je poslije neuspjeha u kvalifikacijama ostala u Četvrtoj HNL, ali se u novom prvenstvu ponovo upustila u borbu za sam vrh ljestvice i sve je bilo dobro do zadnja tri kola, tada smo još bili na prvom mistu. Tada trener Zvonko Češljar daje ostavku i zadnja tri kola ostavlja ekipu na cidilu. Ostavku je da iz samo njemu znanih razloga. Do kraja je „Mladost" imala samo dvi utakmice odigrati, jednu

u Postirama i jednu kod kuće. „Postire" su već osigurale status u ligi i nije im ta utakmica ništa značila. Te utakmice sam dao da vodi igrač Mirko Tolić, on nije u tome ima nikakva iskustva i taj potez mi je bio velika greška. Triba sam to dati u ruke iskusnom treneru i osvojiti prvenstvo. Nažalost, izgubili smo tu utakmicu u Postirama, a samim time i prvenstvo. Ali ovo je još jedan dokaz da klub kakva je „Mladost" ne smije više nikada dati vođenje seniora u ruke onima kojima su važnije karte i lokanje u kafiću i turneja u Francusku, nego osvajanje prvenstva, pa taman da su sto godina igrali u klubu i da im je napravljena bilo kakva nepravda.

Na 8. studenog su održali parlamentarni izbori. U Prološcu je HDZ dobio daleko najviše glasova.

Sl. 200. S predsjednikom Sabora Gordanom Jandrokovićem, Antom Gverićem i ministrom branitelja Tomom Medvedom u Zagrebu 2025.

U 2016. smo ušli s kišom, a poslije sa burom. Na 5. veljače sam s klubom iša u Zagreb prijateljima iz Rudeša. Tu smo odigrali dvi utakmice (Rudeš i Nehaj). Na 14. ožujka smo počeli kopati bazen isprid kuće. U ovoj godini sam ima četrdeset godina gimnazijske mature koju sam proslavio s bivšim kolegama u restoranu Zdilar. S nama su bili profesori Sveto Dunda i Josip Matković.

Općinski odbor HDZ-a općine Proložac je 21. travnja 2016. održa izbornu skupštinu. Ja sam odlučio da se neću više kandidirati za predsjednika Općinskog odbora i da je došlo vrime da me nakon dvadeset pet godina netko drugi zamijeni. To je zaista bilo dugo razdoblje biti na čelu vlasti u općini, ali je i stresno i odgovorno, a pomalo se čovik i zasiti i triba znati kad je dosta. Mate Lasić je posta novi predsjednik, a ja sam i dalje osta u Općinskom odboru HDZ-a.

Sl. 201. S predsjednikom Vlade RH Andrejom Plenkovićem

NK „Mladost" je opet u novu sezonu ušla s velikim ambicijama. U klub sam doveo Ahmeta Karahasana iz Tomislavgrada, Marka Odžu, Gorana Vidića, Antu Puljiza i Ivana Muslima iz Splita, Marija Gudelja i Brunu Prlića iz Zmijavaca i Tomislava Vučemila iz Ciste. Klub se sve do kraja prvenstva borio s „Orkanom" za prvo misto, ali nije uspio.

Sl. 202. S izbornikom hrvatske nogometne reprezentacije Zlatkom Dalićem

U 2017. godini imamo nove lokalne izbore na 21. svibnja na kojima je Mate Lasić ponovno izabran za načelnika, a HDZ je ponovno dobio u Općinskom vijeću natpolovičnu većinu glasova. Nakon konstituirajuće sjednice 14. lipnja Josip Stojić je izabran za predsjednika Općinskog vijeća i tu je dužnost obavlja godinu dana, zamijenio ga je Mate Maršić u 2018. Ja sam i dalje član Općinskog vijeća.

Sl. 203. S prijateljima Ivanom Mužićem i Milanom Glibotom u Splitu 2016.

Na Veliku Gospu gosti općine Proložac su ministar zdravstva RH Milan Kujundžić, ministar rada i mirovinskog sustava Marko Pavić i dožupan Splitsko-dalmatinske županije Ante Šošić, koji je toga dana otvorio potpuno preuređenu školu u Prološcu.

Sl. 204. S gradonačelnikom Zagreba Milanom Bandićem i Damirom Šimićem u Zagrebu 2017.

U ovoj 2017. godini sam tiska knjigu „Petnaest stoljeća crkve u Prološcu". Predstavljanje je bilo u Domu u Prološcu, o knjizi su govorili fra Josip Grbavac i Milan Glibota.

Grabovčeva knjiga o svim prološkim crkvama

U nakladi Imotskog ogranka Matice hrvatske objavljena je deseta knjiga Viktora Vite Grabovca – „Petnaest stoljeća Crkve u Prološcu" koja je predstavljena 12. svibnja 2017. u Domu kulture u Prološcu. Uz autora, o knjizi su govorili predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Imotskom Milan Glibota i fra Josip Grbavac. Predstavljanje je sa nekoliko prigodnih pjesama popratila klapa Sv. Mihovil Proložac.

Viktor Grabovac je već napisao većinu knjiga o svom rodnom Prološcu, a tijekom ustrajnih posjeta našim arhivima i drugim povijesnim izvorima svoja je saznanja stalno dopunjavao, proširivao i usustavljivao, iako nas u stvaranje cjelovite slike povijesti našega kraja čeka još dosta istraživačkog posla, jer su još mnoga minula stoljeća ovijena velom tame zbog uništenih, zagubljenih i nepročitanih povijesnih dokumenata, listina i vrela.

Knjiga počinje proslovom iz Matejeva evanđelja (16, 18) u kojemu Krist predaje ključeve crkve apostolu Petru govoreći: „A ja tebi kažem: Ti si Petar stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i Vrata paklu neće je nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskog, pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, a što god razriješiš na zemlji, biti će razriješeno i na nebesima." Na 290 stranica 12 je poglavlja koja prikazuju povijest kršćanstva na prološkom prostoru, od arheoloških nalaza starokršćanske bazilike, crkvenim prilikama u srednjem vijeku, za vrijeme turske, mletačke, francuske i dvaju austrijskih vlasti, zatim za vrijeme Kraljevine

Jugoslavije, NDH-a, SFRJ te u proteklih 27 godina samostalne Republike hrvatske, što znači kontinuitet od 15 stoljeća kršćanstva na ovom području.

Autor navodi da se na prološkom području, od otoka Manastira u Prološkom blatu do izvorišta Vrljike, tijekom burnih stoljeća spominju ili su pronađeni ostaci od sedam crkava i čak tri samostana (benediktinski i franjevački na Opaču i kasnije franjevački na Manastiru), što potkrjepljuje njegovu tezu da je time Proložac bio sjedište negdašnje hrvatske župe Imote koja se prostirala od Biokova do Duvanjskog polja. Knjiga je popraćena s tristotinjak fotografija i preslika najvažnijih povijesnih dokumenata o povijesti proloških crkava, a autor se koristio građom iz riznica Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Arhiva župe Proložac, Hrvatskog arhiva u Zadru i Dubrovniku, Državnog arhiva u Zadru i Splitu, Nadbiskupskog arhiva u Splitu, Arhiva franjevačkog samostana u Imotskom, Makarskoj, Omišu i Zaostrogu, gdje se čuvaju i turski dokumenti koji daju dragocjene podatke o osmanlijskoj vlasti pod kojom smo bili oko 224 godine i upravo slavimo 300. obljetnicu oslobođenja od Turskog carstva. Tako primjerice autor navodi rekonstruirani popis devetnaest poznatih gvardijana samostana u Prološkom blatu, od fra Ivana Milinića iz 1605. godine, kada ga ubijaju Turci, preko četvorice Runovića – fra Marka, fra Filipa, fra Ivana i najslavnijeg fra Mije iz 16. stoljeća, do fra Stipana Vrljića, koji napušta samostan 1715., seli u Omiš i nakon 27 godina podiže današnji samostan sv. Frane u Imotskome. Prvi svećenik za nove mletačke vlasti u Prološcu 1717. je fra Martin Kraljević. Biskup Blašković bilježi da 1736. župi Proložac pripadaju i sela Ričice, Lokvičići, Crnovo, Podi, Poljica, Vrljika i Lug u dužini 30 talijanskih milja. Tada se vode političke borbe gdje će se graditi novi samostan, prološki svećenici se bune ali ipak nove vlasti odlučuju da se novi franjevački samostan gradi pod tvrđavom Topanom i od 1742. imotski postaje novo sjedište Imotske krajine. Slijedi pedesetak župnika, do slavnog fra Mate Grljeća, koji počinje graditi novu današnju crkvu sv. Mihovila koja je posvećena 1901. godine. Od tada su sačuvane fotografije svih župnika, a navedeni su i svi zaređeni Prološani koji danas obavljaju pastoralnu službu diljem Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja i izvan nje. Među dvjestotinjak svećenika koji su službovali u Prološcu doista ima uglednih franjevaca od kojih su se neki bavili i znanstvenim i književnim radom.

Knjiga Viktora Grabovca zaslužuje počasno mjesto na polici svih proloških domova, ali iz nje mnogo će naučiti i ostali žitelji Imotske krajine o zajedničkoj nam povijesti, koju trebamo još bolje proučiti da bismo još više voljeli naš krasni zavičaj i Ljepu našu.

Mladen Vuković.

Sl. 207. Obitelj

Ove godine ja i brat smo zamijenili s Antom zemljište na Čurčivuši i Bašči, ja sam dobio Antin vinograd u Bašči, a brat je od mene dobio staru kuću.

Sl. 208. Zadnje trganje grožđa na Čurčivuši 2016.

U novo prvenstvo „Mladost" opet ulazi s viskokim ambicijama, u klub sam doveo igrače Andriju Cvrlju, Franu Dolića iz Sinja, Marka Žulja iz Gruda, Castana Nieto Deivid Samir i Cano Henao Anderson Steven iz Kolumbije, a u drugom dijelu prvenstva uz trenera Antu Knezovića angažiran je i vratar Antonio Juričić te uz domaće snage klub je na kraju zauzeo deveto misto na ljestvici. U sljedećoj 2018. u Prološcu nemamo nikakvih izbornih aktivnosti. Za Veliku Gospu u Proložac dolazi ministar zdravstva Milan Kujundžić, ministar rada i mirovinskog sustava Marko Pavić i pomoćnik ministra hrvatskih branitelja Dinko Tandara.

Sl. 209. S potpredsjednikom Sabora Antom Sanaderom

U novu sezonu „Mladost" ulazi ponovno s visokim ambicijama osvajanja prvenstva. U klub su dovedeni igrači Boris Baćak, Stipe Soldo i Krešimir Crnogorac iz Posušja, klub je pojača i Zvonimir Bekavac, jedan od ponajboljih dalmatinskih igrača. U prvom dijelu prvenstva klub je s Uskokom dijelio prvo misto. U drugom dijelu se ozlijedio vratar Boris Baćak, Crnogorac je napustio klub, a ozlijedio se i Stipe Soldo, a Zvonimir Bekavac zbog obveza u vojsci nije u drugom dijelu odigra

ni jednu utakmicu, tako je na kraju „Mladost" zauzela peto misto. U 2018. sam tiska knjig „Povijest vinogradarstva i vrtlarstva u Prološcu". Predstavljanje knjige je održano na Vincekovo u Antinoj vinariji u Prološcu.

Prva monografija o imotskom vinogradarstvu

U povodu blagdana svetog Vinka iz Zagaroze, zaštitnika vinogradara koji se slavi 22. siječnja, i u našim se krajevima obilježava Vincekovo kao početak nove vinogradarske i poljoprivredne godine. Običaj je da se vinom zalije trs vinove loze i uradi prvo rezanje loze. Tako je i ove godine, ususret blagdana sv. Vinka, uz tradicijski blagoslov župnika fra Vinka Gudelja, obavljen obred posvete nove vinogradarske sezone u vinogradu obitelji Grabovca u Prološcu.

A ovogodišnje imotsko Vincekovo obilježeno je ponajljepšim darom – knjigom o imotskom vinogradarstvu. U suorganizaciji Udruge vinogradara Imotske krajine „Cvit razgovora", 19. siječnja 2018. u prostorima vinarske tvrtke Provin, uz prigodnu pjesmu i feštu zaljubljenika u tu Božju kapljicu, Milan Glibota, Mladen Vuković i Nikola Grabovac predstavili su knjigu „Povijest vinogradarstva i vinarstva u Prološcu" autora Viktora Vite Grabovca.

U svojoj jedanaestoj knjizi Viktor donosi pregled razvoja vinogradarstva i vinarstva u Dalmaciji te u Prološcu, ali je to zapravo prvi pregled povijesti uzgoja vinove loze u Imotskoj krajini. U 11 poglavlja, popraćenim brojnim fotografijama i dokumentima, navode se spomeni vinogradarstva od ilirskog doba, prije dolaska Hrvata, preko razdoblja hrvatskih vladara, Turaka, Mlečana, Francuza, Austro-Ugarske, razdoblja između dva svjetska rata, jugoslavenskog razdoblja od 1945. do 1990. godine, do danas, uz spomen početka rada prve privatne imotske vinarije Ante Grabovca 1994. godine. Vrijedni su kolor pretisci austrougarskih katastarskih karata na kojima je vidljivo na kojim su prološkim područjima bili zasađeni vinogradi.

Na našem području pronađeno je i nekoliko arheoloških kamenih ulomaka o vinu - u Ričicama ilirski panteon s bogom vina Bakhom (Dionizom), a u prološkom groblju na ostacima starokršćanske crkve je motiv s grožđem kao jednim od Kristovih simbola.

U jednom se poglavlju ove monografije popisuju svi pojmovi iz vinogradarstva te imena i nazivlja dijelova vinove loze, uz desetak poslovica, izreka i gangi. Knjigu je na 224 stranice u tvrdom uvezu objavio je imotski ogranak Matice hrvatske.

M. V.

Ove godine klub je uspostavio ugovornu sportsku suradnju s našim prijateljima iz NK „Rudeš" i njegovim predsjednikom Ivanom Kneževićem Knezom, inače NK „Rudeš" je pod patronatom Alavesa iz Španjolske. Knez nas je pomagao u novcu i sportskoj opremi dugi niz godina. U ovoj 2018. godini klub je proslavio sedamdeset godina postojanja. Peka se vol na ražnju. A u Domu kulture se održala svečana sjednica tom prigodom. Na sjednici sam govorio o povijesti kluba, a pozdravne govore su održali predsjednik Nogometnog saveza Splitsko-dalmatinske županije Marko Erceg i predstavnik Hajduka Jurica Gizdić, koji je tom prigodom kao poklon klubu donio originalni dres „Hajduka" s brojem 70. Za ovu prigodu sam tiska knjigu „Nove pobjede i naslovi Juventusa sa Suvaje 1948-2018".

Ove godine sam zamolio načelnika Matu da nađe nekog tko će preuzeti financije kluba, jer se ja više s tim ne želim baviti, nisam moga više podnositi da me igrači stalno zovu za bilo što, ja već trideset pet godina vodim klub, što u ulozi tajnika, što u ulozi predsjednika ili direktora. Mate je od mene preuzeo kompletno vođenje kluba zajedno s Matom Maršića, oni će voditi klub u narednim sezonama. Oni su sa mene skinuli veliko brime i na tome sam im zahvalan, a ja sam se

Sl. 212. Svi moji trofeji osvojeni s klubom

često pita kakva će biti „Mladost" kad me tu više ne bude. Nije bilo lako od 1985. do danas voditi klub i ostvarivati uspjeh za uspjehom, zanimalo me u što će se to pretvoriti. Zna sam ako u to ne daš cilog sebe, nečeš imati uspjeha, ali to ima svoju cijenu. Ja sam godinama igra za „Mladost" i bio sam upućen u sve sfere kluba i nogometne institucije od Splitskog saveza do HNS-a. Mora sam svašta trpiti od ljudi u mistu po onoj „da nema korsiti ne bi bio u klubu", a sva moja korist su one radosti i osvajanja prvenstava i uspjeha u kvalifikacijama za više rangove, to je bila moja najveća korist i to me držalo u klubu.

Doveo sam klub s mojim prijateljima iz stranke i vlasti među dvadeset najboljih klubova u Hrvatskoj, usporedno smo godinama stvarali uvjete za više rangove, brinuli se o svim mladim uzrasnim kategorijama. Kada se sitim koliko smo dječaka spasili od ulice i to se ne može nikakvim novcima platiti, nisam se nikada osvrta na kritike, jer da jesam onda sigurno ne bi bio u klubu, a posebno kada te optuže tri idiota u Prološcu za krađu novca u klubu. Jedan od njih je kriminalac, drugi pijanac i treći propali poduzetnik, o tome i pametnom je dosta. U sljedećim godinama dolazim gledati Mladost kao najveći navijač, neću komentirati novonastalo stanje u klubu, isključio sam se iz svih političkih zbivanja, okrenuo sam se prema knjizi i pisanju, sve u svoje vrime.

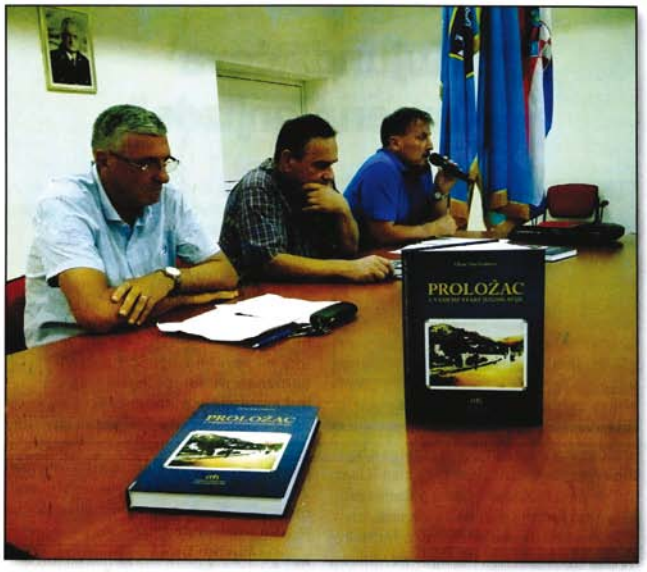

Sl. 213. S prijaateljem Antom Glibotom u Slivnu 2019.

U 2019. godini sam tiska knjigu „Proložac u vrime stare Jugoslavije". Predstavljanje je bilo u Domu kulture u Prološcu, o knjizi su govorili don Josip Dukić i Milan Glibota, predstavljanje je vodio Mladen Vuković.

Još jedna Grabovčeva knjiga o Prološcu

Imotski ogranak Matice hrvatske objavio je knjigu „Proložac u vrijeme stare Jugoslavije" autora Viktora Vite Grabovca. To je trinaesta Viktorova knjiga o povijesnim i nogometnim temama prološke „Mladosti" i Imotske krajine. O svom rodnom mjestu najprije je napisao knjigu „Proložac kroz prostor i vrijeme", a kako je nastavio kopati po brojnim arhivima, dolazio je do novih dokumenata pa su slijedile knjige „Povijest pučke škole u Prološcu", „Loza Šimuna

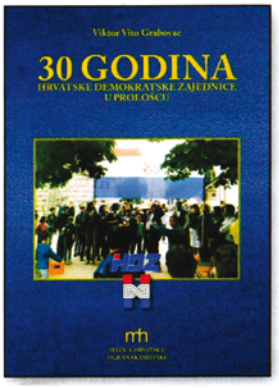
Grabovca", „Petnaest stoljeća crkve u Prološcu" i „Povijest vinogradarstva i vinarstva u Prološcu". Došavši do novih povijesnih dokumenata, nastao je i njegov novi naslov „Proložac u vrijeme stare Jugoslavije" u kojem obrađuje mjesto na Suvaji od 1918. do 1941. godine. Na 306 stranica s oko 300 fotografija i preslika dokumenata, obradio je društvene, gospodarske, poljoprivredne, kulturne, crkvene i sportske prilike u mjestu, a osobito je obrađen rad državnih Sokolskih društava, čiji je prološki ogranak bio aktivan.

Predstavljanje Grabovčeve knjige održano je 9. kolovoza 2019. u Domu kulture u Prološcu, uz uvodno slovo Milana Glibote, predsjednika imotskog ogranka Matice hrvatske, a iscrpno ju o knjizi govorio povjesničar dr. sc. don Josip Dukić, profesor crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Autor Vito Grabovac da se koristio samo povijesnim dokumentima, koji su osvijetlili život u Prološcu između dva svjetska rata, te je najavio novu knjigu o tridesetgodišnjem djelovanju HDZ-a u Prološcu, koja će biti predstavljena 28. siječnja 2020. godine. U glazbenom programu pjevala je klapa Sv. Mihovil.

Mladen Vuković

U 2020. godini sam tiska knjigu „Trideset godina Hrvatske demokratske zajednice u Prološcu". Knjiga je predstavljena u prepunom Domu kulture u Prološcu prigodom proslave trideset godina HDZ-a u Prološcu. Tu je knjiga podijeljena članovima, a ja sam u toj prigodi govorio o proteklih trideset godina HDZ-a u Prološcu. Na proslavi su bili svi čelnici HDZ-a Splitsko-dalmatinske županije te predstavnici gradova i općina.

Grabovčeva knjiga o prološkom HDZ-u

U povodu 30. obljetnice osnivanja ogranka Hrvatske demokratske zajednice u Prološcu (28. siječnja 1990.), Viktor Vito Grabovac objavio je novu, svoju dvanaestu knjigu "30 godina Hrvatske demokratske zajednice u Prološcu" u izdanju imotskog ogranka Matice hrvatske. Na 180 stranica, s više od stotinjak kolor i crnobijelih fotografija autor je zapisao političku povijest svog mjesta u protekla tri desetljeća. Naravno da je opisan i širi kontekst društvenih događanja u tom razdoblju, od početka raspada jugoslavenske državne zajednice, osnivanja HDZ-a u Zagrebu 1989., u Imotskome 20. siječnja 1990. godine, raspisivanja prvih demokratskih izbora, premoćne pobjede HDZ-a... Tiskane su i tablice s rezultatima svih lokalnih, parlamentarnih i predsjedničkih izbora u mjestu. Nakon osnivanja HDZ-a u Prološcu, u tu stranku se odmah upisalo 239 mještana, koji su svojim radom uspjeli ostvariti niz pomaka u mjestu, osnovali Općinu Proložac, izgradili športsku dvoranu, razvijali komunalne objekte, potaknuli niz kulturnih događanja (Žive jaslice, kulturna ljeta...), a neizostavni dio knjige su i stranice posvećene Nogometnom klubu Mladost.

"U ovu općinu su tijekom proteklog razdoblja dolazili predsjednici naše države na čelu s pokojnim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom, predsjednici Sabora, predsjednici Vlade, mnogi ministri i generali naše vojske na čelu s legendarnim Jankom Bobetkom i Antom Gotovinom. Ako članovi ove stranke mogu biti na nešto ponosni, onda zaista mogu biti ponosni na Hrvatsku demokratsku zajednicu iz Prološca. Ova stranka i njeni članovi su običnu srednjovjekovnu kasabu koju su naslijedili 1990. pretvorili u pravi, pravcati grad, pa nije nikakvo čudo što u Proložac dolaze na odmor turisti iz svih krajeva svijeta. Mi smo u ovom mjestu i u ovoj općini zaorali zapuštenu ledinu, tu smo ledinu poravnali, uredili i priveli svrsi, a mlađima koji dolaze poslije nas, ostaje samo da je uljepšavaju" – piše u proslovu svoje knjige Viktor Grabovac.

M. V.

Početkom rujna 2020. ja i Boris smo završili u bolnici u Splitu zbog COVID-a. Nedaj to, Bože, nikome.

U 2021. godini sam tiska knjigu „Proložac u doba turske vladavine". Predstavljanje knjige je bilo u Domu kulture u Prološcu, o knjizi su govorili prof. dr. Marko Rimac i Milan Glibota. Predstavljanje je vodio Mladen Vuković.

GRABOVČEVA KNJIGA O TURSKOM DOBU

Viktor Vito Grabovac i ove je godine objavio vrijednu knjigu iz povijesti Prološca i Imotske krajine, već ih je petnaestak ispisalo njegovo plodno pero, a teme su povijest, suvremena društveno-politička kronika i nogomet. U ruke čitatelja ljetos je stigla monografija „*Proložac u doba turske vladavine*" koja na 345 stranica donosi pregled događanja u Prološcu, a time i u Imotskoj krajini i šire, u doba vladavine Osmanlija našim krajem tijekom gotovo dva i pol stoljeća (15./18. stoljeća). Knjigu su 28. kolovoza 2021. u Domu kulture u Prološcu predstavili Milan Glibota i dr. sc. Marko Rimac, a izabrane je ulomke čitao Marijan Grbavac „Mirić".

U knjizi se u dvadeset poglavlja objavljuju i podatci iz turskih deftera, poreznih isprava s popisima dužnika (tada još bez prezimena), koji unose više svjetla u to mračno razdoblje naše povijesti, i na osnovi kojih se može zaključiti da je Imotska krajina pod Turke pala dvadesetak godina ranije nego se obično navodi, već početkom 1470-ih (umjesto 1493. godine).

Proložac se prvi put u povijesti spominje 1444. godine, i u tursko doba je bio vojna utvrda sa džamijom, imao je status kasabe (pazarnog i zanatskog središta) s mahalama Postranje, Dračan, Crnogorci i Lokvičići.

Knjigu je objavio imotski ogranak Matice hrvatske, koji ove godine obilježava 50 godina svog osnutka i 30 godina obnove rada.

Mladen Vuković

U ovoj 2021. godini sam ima četrdeset pet godina mature koju smo proslavili kod Zdilara, s nama je bio profesor Branko Škare. Prije okupljanja u Zdilara položili smo cviće na grobove naših umrlih gimnazijskih kolega. U 2022. se u

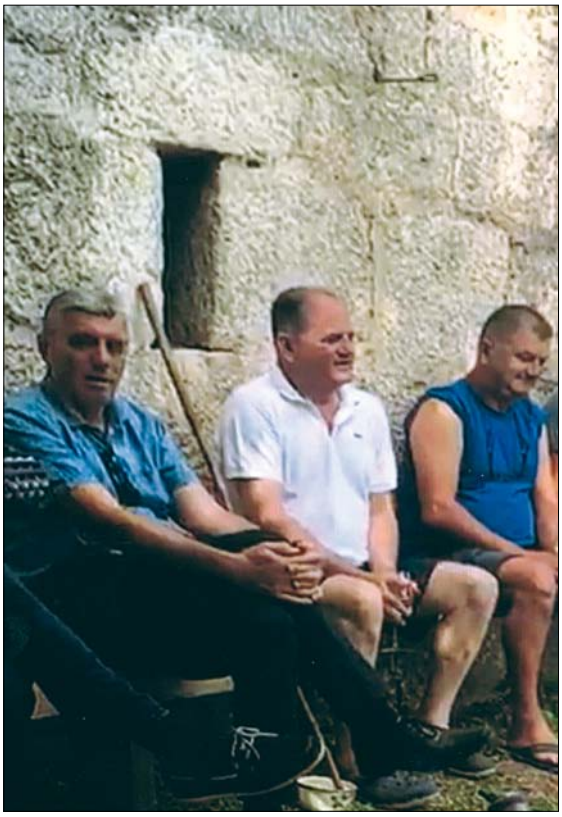
Kataru održavalo svjetsko prvenstvo u nogometu, ja i moj prijatelj Pave Ljubas iz Bugojna smo ga gledali u mojoj maloj kućici kraj Čečuka (on je radio kod Borisa). U četvrtfinalu smo igrali sa Brazilom; malo bi on hoda po Dropuljića selu, a malo ja, jer nismo mogli normalno gledati utakmicu. Za vrime produžetaka Pave je hodao po selu, a kad se vratio već su se izvodili jedanaesterci. Stigao je u trenutku kada je posljednji Brazilac promašio, a on je mislio da je to tek prvi udarac. Tribalo je viditi njegovu reakciju kada su nakon promašaja naši igrači pojurili prema Livakoviću, ričima se ne da opisati što je sve činio od silne radosti. Natra je i mene da istram sve iz sebe, nikada nisam doživio takvo oduševljenje, a gleda sam na tisuće utakmica. Kada smo se smirili on mi reče: „Vito, uvik sam htio otići na neku veću utakmicu, ali nikada nisam ima priliku, to mi je uvik žao." Nakon tih riči sebi sam reka da tog čovika moram prvom prilikom odvesti na utakmicu reprezentacije. I to se dogodilo 2023. Nabavio sam karte za sebe, Ljubicu i Pavu za utakmicu Hrvatska – Wels u Splitu. Cilo vrime samo sam njega gleda onako sritna i vesela. Kada se na stadionu slika to je objavio na profilu, stotine ljudi su to slikanje pozdravili. Bio je dobar i pošten čovik, dokaz tome sam vidio na sprovodu u Bugojnu jer je 2024. godine umro od teške bolesti, ima sam osjećaj da je pola Bugojna došlo taj dan na sprovod. Pokoj mu duši.

Sl. 217. S Ljubicom i Pavom na utakmici u Splitu 2023.

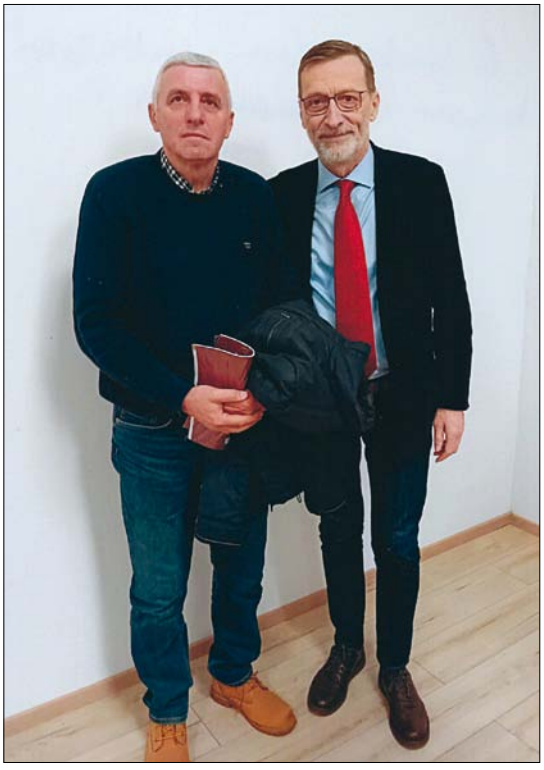
U 2023. godini u misecu rujnu umrla mi je mater u osamdeset osmoj godini života; težak je bio njezin život jer je u sedmoj godini ostala bez matere, koja je 1943. godine poginula u Grabovcu. Bila je tip onih starih dobrih i poštenih žena odanih obitelji. Na sprovodu se okupio veliki broj ljudi. Pokoj joj duši.

U ovoj godini su umrla dva dobra moja prijatelja Ivan Knežević Knez i Milan Glibota, kao i Ante Glibota. Posebno ovu dvojicu prvih ne mogu nikada zaboraviti. Kneza sam upozna priko sporta i nogometa, a Milana priko knjige. Knez je bio veliki čovik i cijenio je kao i ja male ljude s kojima je volio biti i zapivati, rođen je u Ričicama i volio je to misto više od svega, okupljao je ljude, nije ih razdvajao kao neki drugi, svakomu je pomaga tko je od njega tražio pomoć. Mene je šokira kada mi je reka da ima rak i još nekoliko miseci života. Bio sam na njegovom sprovodu u Zagrebu, nedostajat će svima s kojima se družio za života.

Sl. 218. S mojim velikim prijatelljima Knezom i Džonijem u Ričicama 2022.

Milana Glibotu sam upozna u Imotskom 1990. godine. On me uveo u svit knjige i izučavanja prošlosti našega kraja, pitanje je bi li se ja bavio pisanjem knjiga da Milana nije bilo. Punih trideset pet godina ja se družim s njim. Koliko smo kroz tih trideset pet godina prošli kilometara mogli smo proć cilu zemaljsku kuglu. Nema arhiva, antikvarijata, knjižnice, sajma knjiga di mi nismo bili, koliko smo samo prašnjavih kutija s dokumentima pretresli, posebno u Državnom arhivu u Zadru. Onaj koji ga nije poznava mislio bi da je čudan čovik, ali ako ga dobro upoznaš, shvatiš da je bezazlen i dobar čovik. Najviše se družio, osim mene, s mojim prijateljima Vladom Bogutom i Ikom Gudeljem. Bio je od 1990. predsjednik Matice Hrvatske – ogranak Imotski.

Sl. 219. S predsjednikom Matice Hrvatske Mirom Gavranom

Sl. 220. S prijateljima Vladom Bogutom i Ivanom Ikom Gudeljom

U 2024. godini mi je Općina Proložac za Dan općine Proložac dodijelila nagradu (Povelju) Općine za izniman doprinos u području kulture i sporta, te promociji općine Proložac.

REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO - DALMATINSKA ŽUPANIJA
Općina Proložac
dodjeljuje
POVELJU
Viktoru Grabovcu
ZA IZNIMAN DOPRINOS U PODRUČJU KULTURE I SPORTA
TE PROMOCIJI OPĆINE PROLOŽAC
Proložac, 12.08.2024.god.

U ovoj godini mi se dogodilo prvi put od rođenja da nismo trgali grožđe, pravili vino i pekli rakiju. Na kraju ove godine brat je srušio staru kuću, a posebno dio unutar nje star dvjesto godina (1815), ostaje žal, ali život ide dalje.

Sl. 223. S dožupanom Antom Šošićem i prijateljima u Imotskom 2025.

U 2025. godini sam s Ljubicom iša na utakmicu Lige nacija Hrvatska – Francuska u Splitu.

Sl. 224. S rođacima na utakmici Hrvatska-Francuska u Splitu 2025.

U ovoj godini smo iskrčili vinograd isprid kuće i tu je Boris počeo graditi dvi kuće za iznajmljivanje turistima. Na Dan državnosti 30. svibnja sam pozvan od Sabora na proslavu trideset pete godišnjice Sabora RH. U Zagreb sam iša s Matom Nenadićem, navečer smo bili u HNK-u gdje sam vidio bivše kolege nakon dugo vrimena.

Predsjednik Hrvatskoga sabora
Gordan Jandroković

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske
Andrej Plenković

imaju čast pozvati Vas

na svečani koncert povodom Dana državnosti

u petak 30. svibnja 2025. u 20 sati

Hrvatsko narodno kazalište
Trg Republike Hrvatske 15, Zagreb

RSVP do 27. svibnja 2025.
e-mail: protokol@sabor.hr
tel: 01 / 4569 702

Molimo da sa sobom ponesete ovu pozivnicu, koja vrijedi za jednu osobu i nije prenosiva

Sl. 227. Na proslavi 35 godišnjice Sabora RH u Zagrebu 2025

Doša sam do samog kraja knjige, prohujalo je ovih sedamdeset godina, lipo je svega se sititi i lipih i loših stvari, puno više je bilo onih prvih, posebno onih dječačkih, nisu bili teret ni sridnja škola ni fakultet, to su isto bili lipi dani, ali je bilo lipo i sve ono što se lipo proživilo u obitelji. Problema je uvik bilo, ali za moga života nije bilo problema kojeg ja nisam moga riješiti, nisam ni ja bio anđeo i ja sam bio sa svim manama i vrlinama, zna sam grišiti i dosta puta bližnje uvriditi, ali nisam to namjerno radio, to se ponekad događa i kada to ne želiš.

Sl. 228. U mirovini

Ja sam život živio za obitelj, za prijatelje, za društvenu zajednicu, nikad se nism bavio prljavim poslovima, uvik sam nastojao da to bude po zakonu i kad sam radio u privatnom poduzetništvu, Centru za socijalnu skrb, općini, stranci i klubu, za svojih deset godina rada u Udruženju obrtnika sam dobio priznanje. Bio sam ravnatelj Centra za socijalnu skrb punih dvadeset godina i za to vrime u Centru nije bilo ni jednog incidenta, osniva sam stranku na području bivše općine Imot-

ski i u Prološcu na čijem čelu sam bio punih dvadeset pet godina, za što sam dobio niz priznanja. U Općini sam bio vijećnik punih dvadeset pet godina i u jednom mandatu predsjednik Vijeća, na koncu sam dobio i priznanje Općine za svoj rad. Klub sam vodio punih trideset pet godina i s njim ostvario niz uspjeha, stvarao sam u Saboru Republiku Hrvatsku za što sam od predsjednika dobio odlikovanje, uz to sam napisa petnaest knjiga o povijesti Prološca i Imotske krajine. Uz sve to obitelj mi je bila na prvom mistu i nikada nism prestao voditi brigu o njoj. Da mi Bog da još jedan život i njega bi proveo u Prološcu, uz Šarampov.

Sl. 229. U mirovini

Sl. 230. Proslava 50-godišnjice gimnazijske mature u Imotskom 2026.

ISBN 978-953-8414-59-6